

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:
ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διπλωματική Εργασία

**Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού
και προτάσεις για την εφαρμογή της.**

του

Καρανικόλα Βασιλείου

Φλώρινα, Ιούνιος 2018

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:
ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διπλωματική Εργασία

**Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού
και προτάσεις για την εφαρμογή της.**

του

Καρανικόλα Βασιλείου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Χριστοδούλου Αναστασία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σημειωτικής
(Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης)

Τριμελής Επιτροπή:

Χριστοδούλου Αναστασία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σημειωτικής
(Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης)

Βαμβακίδου Ιφιγένεια, Καθηγήτρια Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού
(Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας)

Φωτόπουλος Νικόλαος, Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής
Πολιτικής (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου)

Φλώρινα, Ιούνιος 2018

Ευχαριστίες

Η ανά χείρας Διπλωματική Εργασία με τίτλο «Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και προτάσεις για την εφαρμογή της» εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του γράφοντος στις «Επιστήμες της Αγωγής» με κατεύθυνση «Πολιτισμικές Σπουδές: Σημειωτική και Επικοινωνία» του Τμήματος Νηπιαγωγών της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες θα ήθελα να αποτίνω, πρωτίστως, στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Αναστασία Χριστοδούλου για την καθοριστική συμβολή της στην περάτωση της παρούσης μελέτης και ειδικότερα για τις επισημάνσεις, τις υποδείξεις και τις διορθώσεις της σε όλα τα στάδια της έρευνας. Επιπροσθέτως, θερμές ευχαριστίες οφείλω στα δύο άλλα μέλη της Τριμελούς Επιτροπής, την κυρία Ιφιγένεια Βαμβακίδου και τον κύριο Νικόλαο Φωτόπουλο, για την ανεκτίμητη συνεισφορά τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Τέλος, ευχαριστώ εκ βαθέων την κυρία Έλενα Ράπη και τον κύριο Παναγιώτη Σταματόπουλο, αμφότερα αγαπητά φιλικά πρόσωπα, για τις χρήσιμες, νομικές και φιλολογικές συμβουλές τους αντίστοιχα.

Copyright © Καρανικόλας Βασίλειος, 2018.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Καρανικόλας Βασίλειος

A.E.M.: 501

Ηλεκτρονική διεύθυνση: thessbill@hotmail.com

Έτος εισαγωγής: 2015

Κατεύθυνση: Πολιτισμικές Σπουδές: Σημειωτική και Επικοινωνία

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και προτάσεις για την εφαρμογή της»

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία 01 - 06 - 2018

Ο δηλών

Καρανικόλας Βασίλειος

Περιεχόμενα

Περίληψη	8
Εισαγωγή	10
1. Τα δικαιώματα του παιδιού.....	15
1.1 Ο μετασχηματισμός της ιδεολογίας για τα δικαιώματα του παιδιού: Η παιδική ηλικία στο επίκεντρο	15
1.1.1 Η ιστορική διάσταση της παιδικής ηλικίας.....	15
1.1.2 Η ανάπτυξη της σύγχρονης αντίληψης για την παιδική ηλικία: Η συμβολή της κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας	16
1.2 Η ιστορική εξέλιξη των δικαιωμάτων του παιδιού: Το παιδί από αντικείμενο προστασίας φορέας των δικαιωμάτων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	18
1.3 Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	21
1.3.1 Κριτική της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού	23
1.3.2 Η εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η προβληματική αναφορικά με την αποτίμηση του έργου που επιτελείται από πολιτειακούς και μη φορείς	25
2. Η Σημειωτική.....	29
2.1 Βασικές έννοιες και «σημεία» της Σημειωτικής.....	29
2.2 Το ιστορικό πλαίσιο της Σημειωτικής	31
2.3 Σημειωτική ανάλυση και δικαιώματα του παιδιού: Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού ως σύστημα σημασίας.....	32
3. Μεθοδολογία έρευνας.....	35
3.1 Σχεδιασμός έρευνας.....	35
3.2 Μέθοδος ανάλυσης	38
3.3 Corpus ανάλυσης	40
4. Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	43

4.1 Εφαρμογή του μεθοδολογικού εργαλείου στο corpus ανάλυσης	44
4.2 Δεδομένα ανάλυσης	76
4.3 Επεξεργασία των κωδίκων της ανάλυσης.....	79
4.3.1 Σημασιολογικός προσδιορισμός του παιδιού.....	79
4.3.2 Η ταυτότητα του παιδιού	81
4.3.3 Η ανάπτυξη του παιδιού.....	83
4.3.4 Σημασιολογική συνεισφορά των κηδεμόνων.....	86
4.3.5 Σημασιολογική συνεισφορά της πολιτείας	88
4.3.6 Η προστασία του παιδιού	91
4.3.7 Η αρχή του ύψιστου συμφέροντος.....	92
4.3.8 Η ελεύθερη έκφραση του παιδιού	95
4.3.9 Η κακοποίηση του παιδιού.....	99
4.3.10 Σημασιολογικός προσδιορισμός των εισαγόμενων δικαιωμάτων	101
4.3.11 Η εκπαίδευση του παιδιού.....	108
4.3.12 Η υγεία του παιδιού.....	108
4.3.13 Λοιπό σημασιολογικό φορτίο της Σύμβασης.....	109
4.4 Συμπεράσματα ανάλυσης	111
5. Συζήτηση - Πρόταση	117
5.1 Δόμηση του «Μοντέλου Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού»	117
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	121
Παράρτημα.....	131
1. Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού.....	131
2. Ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού κατ' άρθρο.....	137
Κατάλογος πινάκων	
• Πίνακας 1: Ποσοτική ανασκόπηση των δεδομένων της ανάλυσης	76
• Πίνακας 2: Αναφορές που συνοδεύουν τον κώδικα της εξουσίας και συνθέτουν τα προτεινόμενα για το παιδί δικαιώματα	102

Κατάλογος διαγραμμάτων

• Διάγραμμα 1: Σημασιολογικός προσδιορισμός του παιδιού.....	80
• Διάγραμμα 2: Σημασιολογική δόμηση της ταυτότητας του παιδιού	82
• Διάγραμμα 3: Σημασιολογικός προσδιορισμός της ανάπτυξης του παιδιού	84
• Διάγραμμα 4: Σημασιολογική συγκρότηση του περιβάλλοντος κηδεμονίας του παιδιού.....	86
• Διάγραμμα 5: Σημασιολογικά μοτίβα δράσης της πολιτείας.....	90
• Διάγραμμα 6: Εξασφάλιση της αυτονομίας του παιδιού μέσω του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης.....	97
• Διάγραμμα 7: Κωδικοποίηση του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης	100
• Διάγραμμα 8: Δόμηση του (υπερ)κώδικα του συμφέροντος	104
• Διάγραμμα 9: Οι τρεις προτεινόμενοι τύποι δράσης της πολιτείας για την υλοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού.....	106
• Διάγραμμα 10: Σημειωτική προσέγγιση του προτεινόμενου μοντέλου για τα δικαιώματα του παιδιού	119

Περίληψη

Η Διπλωματική Εργασία «Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και προτάσεις για την εφαρμογή της» πραγματεύεται το καθολικό ζήτημα των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αυτό κωδικοποιείται στο κατ' εξοχήν θεσμικό όργανο προστασίας τους, τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Ειδικότερα, η Διεθνής Σύμβαση αναλύεται σημειωτικά με σκοπό τον εντοπισμό και εν συνεχεία τη διερεύνηση των βαθύτερων νοημάτων με τα οποία είναι επενδυμένη. Απώτερος σκοπός της ως άνω διεργασίας είναι η πρόταση/ συζήτηση περί ενός «Μοντέλου Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού», το οποίο περιλαμβάνει το ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης, μετακωδικοποιημένο σε θεματικές ενότητες, σύμφωνα με τις υποδείξεις της ανάλυσης. Η χρησιμότητα του εν λόγω δυνάμει εργαλείου αφορά στην εφαρμογή της Σύμβασης και ειδικότερα έγκειται στην κατάδειξη της συμβατότητας ενός κειμένου (λεκτικού ή εικονικού) με τις διατάξεις της. Από την ανάλυση με το σημασιολογικό εργαλείο του Algirdas Julien Greimas, όπως εφαρμόστηκε από την Αναστασία Χριστοδούλου (2003, 2007, 2012), προκύπτει η απόδοση πρωτεύοντος ρόλου στην πολιτεία και το περιβάλλον κηδεμονίας του παιδιού για τη δόμηση των νοημάτων αναφορικά με τα προτεινόμενα δικαιώματα, ενώ αναδεικνύεται ως δομή βάθους η αντίθεση μεταξύ της αυτοτέλειας της παιδικής ηλικίας και της υποτέλειάς της στον κόσμο των ενηλίκων. Το προτεινόμενο μοντέλο ενσωματώνει αμφότερες τις ανωτέρω συνιστώσες σε ένα, ωστόσο, αναμορφωμένο σημασιολογικό πλαίσιο που αφενός αποδίδει αξιόπιστα το βαθύτερο -συνδηλωτικό- περιεχόμενο της Σύμβασης, αφετέρου επιτυγχάνει τη συμπερίληψη της σύγχρονης κοινωνιολογικής θεώρησης του παιδιού ως δρώντος κοινωνικά υποκειμένου. Έτσι, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να συνεισφέρει κατά το δυνατόν στην προσπάθεια διαμόρφωσης μιας οικουμενικής κουλτούρας για τα δικαιώματα του παιδιού, μιας συλλογικής συνείδησης για τη (νέα) παιδική ηλικία, όπως αυτή προσδιορίζεται από την κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας.

Λέξεις κλειδιά:

δικαιώματα, σημειωτική, παιδική ηλικία,
Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Abstract

The Master Thesis “Semiotic analysis of the International Convention on the Rights of the Child and suggestions on implementation” deals with the global issue of the rights of the child, as it is codified in the primary institution for their protection, the International Convention on the Rights of the Child. In particular, the International Convention is analyzed semiotically in order for its profound concepts to be identified and thereafter examined. The ultimate goal of the above method is the introduction of a “Model on the Investigation of the Rights of the Child”, which includes the ideological background of the Convention, transcoded into thematic sections, according to the indications of the analysis. The usefulness of this tool relies on demonstrating the compatibility of a text (verbal or virtual) with the provisions of the Convention. From the analysis, with the help of the semantic tool of Algirdas Julien Greimas, as applied by Anastasia Christodoulou (2003, 2007, 2012), arises the attribution of the primary role of the state and the child’s custody environment in the creation of meanings regarding the suggested rights, while the contrast between the childhood autonomy and its subjugation to the adult world is demonstrated. The recommended model incorporates both the above components in a reformed semantic framework. This, on the one hand, reflects the most profound -connotative- content of the Convention and on the other hand includes the modern sociological perspective of the child as a social actor. Thus, the present Study attempts to contribute, as much as possible, to the formation of a universal culture for the rights of the child and a collective consciousness of the (new) childhood as defined by the sociology of childhood.

Key words:

rights, semiotics, childhood

International Convention on the Rights of the Child

Εισαγωγή

Η σήμανση της παιδικής ηλικίας ως ιδιαίτερου - διακριτού αναπτυξιακού σταδίου του ανθρωπίνου βίου ανάγει τις ρίζες της στην αρχαιότητα, όταν η αρχαία ελληνική σκέψη απέδωσε τον ρόλο της/ου τροφού/προστάτη των παιδιών, καθώς και τις μυητικές συνδηλώσεις αναφορικά με τη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην ενηλικίωση, σε διάφορα πρόσωπα του μύθου, θεούς και ήρωες, και κυρίως στις κουροτρόφες θεότητες, Άρτεμιν, Απόλλωνα και Ερμή (Λάμπας, 1980). Με την πάροδο του ιστορικού ρου και τη συνακόλουθη έλευση της νεωτερικότητας ο άνθρωπος κατόρθωσε να απαγκιστρωθεί εν πολλοίς από θέσφατα και μυθεύματα της εμπειρίας του, παγίωσε ωστόσο νέους «μύθους» για το παιδί -αυτή τη φορά κατά Barthes (1979)-, οι οποίοι κάθε άλλο παρά αποδυναμώνουν την αρχετυπική εικόνα της εύθραυστης παιδικότητας. Ο προσδιορισμός του παιδιού ως «*tabula rasa*»¹ από τον Lock είναι ενδεικτικός της φιλοσοφικής θεώρησης της παιδικής ηλικίας, και λειτουργεί ως θεμέλιος λίθος για την ανάπτυξη κοινωνικών και ψυχολογικών θεωριών που καθιστούν το παιδί υπεξούσιο στον κόσμο των ενηλίκων. Σύμφωνα με αυτές, το παιδί προσλαμβάνεται ως ατελής ενήλικος και μετακινείται προοδευτικά από το περιθώριο στο επίκεντρο του κοινωνικού ιστού, ενόσω «εξανθρωπίζεται», μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης (Durkheim, 2000).

Η ανάδυση του ερευνητικού πεδίου της κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας στα τέλη του 20^{ου} αιώνα σηματοδοτεί τον σημασιολογικό επαναπροσδιορισμό του παιδιού και της παιδικής ηλικίας, καθώς με τη θεωρητική και μεθοδολογική συνεισφορά της επιτυγχάνονται η υπέρβαση της πάγιας διάκρισης μεταξύ ανηλίκων και ενηλίκων και η αμφισβήτηση της στερεοτυπικής σήμανσης των πρώτων ως παθητικών δεκτών του παρεμβατικού έργου των δεύτερων. Η κύρια συμβολή της νέας κοινωνιολογικής θεωρίας αφορά στη σύλληψη της παιδικής ηλικίας ως κοινωνικής κατασκευής, καθώς και στη προσέγγιση των παιδιών ως δρώντων υποκειμένων που συμμετέχουν ενεργητικά και συνδιαμορφώνουν με τους/ις ενήλικους/ες την υφιστάμενη κοινωνική πραγματικότητα. Η παιδική ηλικία συνιστά

¹ Πρόκειται για τη λατινική απόδοση της έκφρασης «άγραφος πίνακας» και απαντά στο φιλοσοφικό ρεύμα του εμπειρισμού. Πρωτοεμφανίστηκε στη λατινική μετάφραση του έργου του Αριστοτέλη *Περὶ Ψυχῆς* και έκτοτε απασχόλησε σημαντικά τη φιλοσοφική σκέψη (J. Locke, J. Mill κ.ά.). Ο Lock στο έργο του *Δοκίμιο για την Ανθρώπινη Νόηση* (1690) χρησιμοποίησε το συγκεκριμένο όρο για να υποστηρίξει πως ο άνθρωπος δεν γεννιέται φέροντας έμφυτες γνώσεις και ιδέες, αλλά η γνώση του αποκτάται μέσω της εμπειρίας και της αντίληψης του (Λαμπρέλλης, 2016).

μια ανεξάρτητη κοινωνική κατηγορία με δικά της δομικά γνωρίσματα, ενώ το παιδί τοποθετείται στο επίκεντρο την κοινωνιολογικής σφαίρας και όχι σε συνάρτηση με την οικογένεια, το σχολείο ή άλλες κοινωνικές δομές (Jenks, 1982· Qvortrup, 1987· Alanen, 1988· Prout & James, 1997).

Η θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων του παιδιού σε διεθνές επίπεδο συνιστά την επισφράγιση των προσπαθειών που κορυφώθηκαν στα μέσα του 20^{ού} αιώνα αναφορικά με την προστασία του παιδιού. Μια ακολουθία ιστορικών γεγονότων, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων, μεταξύ των οποίων οι δύο Παγκόσμιοι πόλεμοι, αλλά και το αυξημένο ενδιαφέρον των κρατών για την ευημερία των παιδιών, το οποίο εκδηλώθηκε με μέτρα που αφορούσαν στην απαγόρευση της παιδικής εργασίας, τη θέσπιση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και την καθοδήγηση - υποστήριξη της γονικής μέριμνας (Horowitz, 1984· Qvortrup, 1985), οδήγησαν τελικά στην υιοθέτηση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών τον Νοέμβριο του 1989.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (στο εξής «Διεθνής Σύμβαση» ή απλώς «Σύμβαση») είναι η πλέον επιτυχής σύμβαση στη ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρά τις επιφυλάξεις που έχουν εκφραστεί από ορισμένα κράτη κατά την επικύρωσή της, το σύνολο της διεθνούς κοινότητας αναγνωρίζει το θεσμικό της περιεχόμενο ως το πιο σημαντικό στην κατεύθυνση της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού (Schabas, 1996:472). Η Νάσκου - Περράκη (2002:13) δίνει έμφαση στον πολυδιάστατο χαρακτήρα της Σύμβασης, επισημαίνοντας ότι στις διατάξεις της προβλέπονται τόσο ατομικά και πολιτικά, όσο και οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα. Η υιοθέτησή της σηματοδοτεί την αρχή μιας νέας εποχής για την παιδική ηλικία. Το παιδί παύει να θεωρείται αντικείμενο προστασίας και αναγνωρίζεται ως υποκείμενο δικαιωμάτων (Αγάθωνος - Γεωργακοπούλου & Τάγκαρη, 1999). Η παραπάνω μεταστροφή, πέρα από το να αναδεικνύει το παιδί ως νομική οντότητα, συντελεί στην αναμόρφωση των πολιτικών και των πρακτικών που υιοθετούνται από τα συμβαλλόμενα κράτη σχετικά με την παιδική ηλικία, καθώς η επίσημη πολιτεία επωμίζεται την ευθύνη της προστασίας και της προώθησης των δικαιωμάτων του παιδιού (Maurás, 2011:52-53).

Εκτός, όμως, από τον καίριο ρόλο της πολιτείας στην ικανοποίηση του οράματος της Σύμβασης, αναγκαίες κρίνονται η ανάπτυξη και η διάχυση μιας συλλογικής συνείδησης για τα δικαιώματα του παιδιού. Η εφαρμογή των

προβλεπόμενων διατάξεων δεν επαφίεται αποκλειστικά στην πολιτεία, αλλά και στη δράση των πολιτών με την οργάνωση κοινωνικών δικτύων που επιμερίζονται την ευθύνη πραγμάτωσης των προτεινόμενων διατάξεων (Cohen κ.ά., 1992:220). Οι δημιουργοί της Σύμβασης, αναγνωρίζοντας τον ρόλο των (διεθνών και μη) οργανώσεων στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, φρόντισαν να συμπεριλάβουν τη συνδρομή τους στο περιεχόμενο της Σύμβασης και ειδικότερα στο άρθρο 45, σύμφωνα με το οποίο η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού δύναται να καλεί ειδικούς οργανισμούς, όπως η UNICEF, ώστε να παρέχουν ειδικευμένες γνώσεις σε πεδία που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους. Σήμερα ένας μεγάλος αριθμός οργανισμών και εθελοντικών φορέων εργάζονται με σκοπό την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο².

Ένα από τα ακανθώδη ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης αφορά στον μεγάλο αριθμό προβλέψεων, μέσω των οποίων προσδιορίζονται τα εισαγόμενα για το παιδί δικαιώματα. Η Διεθνής Σύμβαση αποτελεί ένα περιεκτικό κείμενο που καλύπτει όλο το φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Cohen, 1990a). Οι διατάξεις που αναφέρονται στα δικαιώματα του παιδιού αναπτύσσονται σε σαράντα ένα άρθρα, τα περισσότερα από τα οποία περιλαμβάνουν παραγράφους και υποπαραγράφους που επεξεργάζονται, επιμερίζουν και επεκτείνουν το βασικό δικαίωμα του εκάστοτε άρθρου (Cohen κ.ά., 1992:217). Απότοκη της ως άνω πολυσχιδούς νομικοτεχνικής δόμησης των δικαιωμάτων του παιδιού είναι η δυσχέρεια στην αξιολόγηση του έργου που επιτελείται από πολιτειακούς ή ανεξάρτητους φορείς, γεγονός που εντείνει τη ανάγκη ανάπτυξης κατάλληλων μοντέλων που θα διαχειρίζονται όλα τα σχετικά με το πληροφοριακό φορτίο της Σύμβασης δεδομένα (Cohen κ.ά., 1992, 1996).

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να συνεισφέρει στην προσπάθεια που συντελείται προς αυτή την κατεύθυνση, μέσω της πρότασης ενός ερευνητικού εργαλείου, η λειτουργία του οποίου έγκειται στο να εξετάζει τη συμβατότητα ενός κειμένου (εικονικού ή λεκτικού) με το πληροφοριακό φορτίο της Σύμβασης. Σκοπός του γράφοντος είναι ο θεωρητικός - ακαδημαϊκός διάλογος περί το «Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού» που εισηγείται και το οποίο περιλαμβάνει τις θεσμικές διατάξεις της Σύμβασης, μετακωδικοποιημένες και κατανεμημένες βάσει κυρίαρχων θεματικών αξόνων που διατρέχουν το περιεχόμενό

² Αναφορικά με τις ελληνικές αλλά και διεθνείς οργανώσεις που δραστηριοποιούνται για τα δικαιώματα του παιδιού, βλ: <http://www.0-18.gr/gia-megaloy/syndeseis>

της. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου η Διεθνής Σύμβαση αναλύεται σημειωτικά και πιο συγκεκριμένα εξετάζεται με το πολιτισμικό - σημασιολογικό εργαλείο του Algirdas Julien Greimas, κατ' αντιστοιχία με την Αναστασία Χριστοδούλου (2003, 2007, 2012), ενώ τα δεδομένα που προκύπτουν αξιοποιούνται ως πρώτη ύλη για τη δόμηση του επιδιωκόμενου μεθοδολογικού εργαλείου.

Η σημειωτική είναι το ισχυρότερο εργαλείο που διαθέτουμε για τη διερεύνηση της κοσμοαντίληψης, της βαθύτερης ιδεολογίας, όπως αυτή εγγράφεται στα συστήματα σημασίας. Είναι η επιστήμη που μελετά τα σημεία, διαγράφοντας μια πορεία που ξεκινά από τη δηλωτική σημασία και καταλήγει στο βαθύτερο, συνδηλωτικό μήνυμα των πολιτισμικών φαινομένων (Lagoroulos & Boklund - Lagoroulou, 1992:32). Μέσω της σημειωτικής ανάλυσης επιχειρείται η κατανόηση της σημασίας των στοιχείων εκείνων που θεωρούνται αυτονόητα ή αποσιωπώνται (Χριστοδούλου, 2012:70). Αναφορικά με τη σημειωτική ανάλυση νομικών κειμένων, ο νόμος αποτελεί ένα φαινόμενο επικοινωνίας, μια διαδικασία ανταλλαγής μηνυμάτων μέσω σημείων (Kevelson, 1988:3), ενώ η διερεύνησή του μπορεί να επιτευχθεί μέσα από το πρίσμα τόσο της περσιανής όσο και της σωσσυριανής σημειωτικής παράδοσης (Jackson, 1985).

Η ως άνω συλλογιστική διαρθρώνεται σε πέντε ενότητες, το περιεχόμενο των οποίων διακρίνεται περαιτέρω σε υποενότητες. Αναλυτικότερα, στην πρώτη ενότητα αναπτύσσεται το θεωρητικό υπόβαθρο που αφορά στο πεδίο των δικαιωμάτων του παιδιού, και ειδικότερα παρατίθεται η ιστορική τους εξέλιξη, συνοδευόμενη από τον μετασχηματισμό της ιδεολογίας με την οποία σημαίνονται το παιδί και η παιδική ηλικία. Με αφετηρία το ιστορικό έργο των Ariès και De Mause, η θεωρητική ανασκόπηση εστιάζει στη σύγχρονη εννοιολογική προσέγγιση της παιδικής ηλικίας διαμέσου της κοινωνιολογίας, καταδεικνύοντας την κοινωνικά και πολιτισμικά μεταβαλλόμενη φύση της. Εν συνεχεία, παρατίθενται οι παράγοντες που συνέβαλαν στη θεσμοθέτηση των δικαιωμάτων του παιδιού σε διεθνές επίπεδο, δίνοντας έμφαση στην προστατευτική δράση της πολιτείας, αλλά και στο κίνημα για τη χειραφέτηση των παιδιών. Η πρώτη ενότητα ολοκληρώνεται με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφορικά με το κατ' εξοχήν θεσμικό όργανο αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού, τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Το θεωρητικό ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην κριτική που έχει ασκηθεί στη Σύμβαση, καθώς και στην προβληματική σχετικά με την εφαρμογή της.

Η δεύτερη ενότητα αφορά στο θεωρητικό υπόβαθρο της σημειωτικής. Αρχικά, διευκρινίζονται όροι, οι οποίοι κρίνονται απαραίτητοι, καθώς διατρέχουν το σύνολο της έρευνας, και ακολούθως δίνεται συνοπτικά το ιστορικό πλαίσιο που αφορά στο επιστημονικό πεδίο της σημειωτικής. Στο τέλος επιχειρείται η θεωρητική και μεθοδολογική σύζευξη των επιστημονικών περιοχών της σημειωτικής και των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και η αναγνώριση της Διεθνούς Σύμβασης ως συστήματος σημασίας βαθύτερων και ιδεολογικά φορτισμένων νοημάτων.

Η τρίτη ενότητα εγκαινιάζει το ερευνητικό τμήμα της μελέτης και περιλαμβάνει τη μεθοδολογία που υιοθετείται από τον ερευνητή. Αναπτύσσονται ενδελεχώς η στοχοθεσία της έρευνας και οι λόγοι επιλογής της σημειωτικής ανάλυσης, ενώ στη συνέχεια περιγράφονται το μεθοδολογικό εργαλείο του Greimas, καθώς και το υλικό ανάλυσης στο οποίο εφαρμόζεται. Στην τέταρτη ενότητα πραγματοποιείται η ανάλυση των σαράντα ένα πρώτων άρθρων της Σύμβασης και τα δεδομένα που προκύπτουν αξιοποιούνται για την συναγωγή συμπερασμάτων που αφορούν στη δομή βάθους και στους μηχανισμούς παραγωγής του νοήματος. Τέλος, στην πέμπτη ενότητα επιχειρείται μια θεωρητική συζήτηση κατά την οποία το ιδεολογικό υπόστρωμα της Σύμβασης, αποκωδικοποιημένο με την παραπάνω διαδικασία, μεταγράφεται σε ερωτήσεις, συνθέτοντας την πρόταση της Διπλωματικής Εργασίας για το «Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού».

Τα δικαιώματα του παιδιού

1.1 *Ο μετασχηματισμός της ιδεολογίας για τα δικαιώματα του παιδιού: Η παιδική ηλικία στο επίκεντρο.*

1.1.1 *Η ιστορική διάσταση της παιδικής ηλικίας*

Μέσα σε ένα περιβάλλον μακρόχρονης, ιστορικής και ιστοριογραφικής αγνόησης του παιδιού και της παιδικής ηλικίας, λόγω της επικέντρωσης στη σφαίρα της δημόσιας (πολιτικής και στρατιωτικής) ζωής (Heywood, 2001), ο Γάλλος ιστορικός Philippe Ariès (1960) με το έργο του *Αιώνες παιδικής ηλικίας* προσεγγίζει την έννοια της παιδικότητας διερευνώντας τις αντιλήψεις για αυτή από τον Μεσαίωνα και μετά. Συγκεκριμένα, αντλώντας στοιχεία από την μορφολογική αναπαράσταση του παιδιού στη ζωγραφική, καταλήγει στη διαπίστωση της απόδοσής του ως «μινιατούρας» των ενηλίκων και κατ' επέκταση συμπεραίνει ότι «το αίσθημα της παιδικής ηλικίας» απουσιάζει μέχρι τον 18^ο αιώνα (Ariès, 1990:197). Υποστηρίζει ότι καθ' όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα το παιδί εκλαμβάνεται ως «μικρός ενήλικας» και δεν εκδηλώνεται ενδιαφέρον για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (ό.π., 1990:68). Παράλληλα, διατείνεται ότι η έννοια της παιδικής ηλικίας αποτελεί μια «ανακάλυψη» που χρονολογείται στα τέλη του 17^{ου} αιώνα και σχετίζεται με την εκβιομηχάνιση της παραγωγής, τις αλλαγές στις ενδοοικογενειακές σχέσεις και τη θεσμοθέτηση της σχολικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, επισημαίνει ότι η καθιέρωση του σχολικού συστήματος συνέβαλε στην εξασθένιση της κοινωνικοποίησης του παιδιού, λόγω του εγκλεισμού του σε ένα περιοριστικό σύστημα πειθαρχίας, αποκόπτοντάς το από τον κόσμο των ενηλίκων (ό.π.:370).

Μερικά χρόνια αργότερα (1974) ο Αμερικανός ψυχοϊστορικός Lloyd de Mause εκδίδει το έργο *Ιστορία της παιδικής ηλικίας*, αναζωπυρώνοντας εκ νέου το ενδιαφέρον για την παιδική ηλικία. Σε αυτό αντικρούει τις απόψεις του Ariès, υποστηρίζοντας μεταξύ άλλων ως εσφαλμένες τις διαπιστώσεις αναφορικά με την ελευθερία του παιδιού στο πλαίσιο της κοινωνίας των ενηλίκων πριν από την καθιέρωση του θεσμού του σχολείου (1985:22-23). Επιπροσθέτως, περιγράφει την παιδική ηλικία από την αρχαιότητα μέχρι τον 20^ο αιώνα ως «εφιάλτη» που περιλαμβάνει συναισθηματική βία, σεξουαλική κακοποίηση, παιδοκτονίες,

βασανισμούς και τιμωρίες, ενώ επισημαίνει ότι η κεντρική δύναμη για την αλλαγή στην παιδική ηλικία είναι οι «ψυχογενετικές αλλαγές στην προσωπικότητα», απότοκες της διαρκούς αλληλεπίδρασης των παιδιών με τους γονείς τους από γενιά σε γενιά (ό.π.:18).

Αν και οι δύο προαναφερθείσες μελέτες δέχτηκαν επικρίσεις³ (Archard, 1993), η συνεισφορά τους έγκειται στην κατάδειξη του «μετασχηματισμού» της παιδικής ηλικίας, η οποία συνέβαλε αφενός στην εκδήλωση ερευνητικού ενδιαφέροντος για τα δικαιώματα του παιδιού (Μπάλιας, 2011:26), αφετέρου στην ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων για την παιδική ηλικία που ορίζουν ως κέντρο ανάλυσης το παιδί. Σε αυτό το πνεύμα οι σύγχρονες τάσεις ιστορικής μελέτης της παιδικής ηλικίας, η «Νέα Ιστορία της παιδικής ηλικίας», επικεντρώνονται στη συλλογική δράση των παιδιών, αναγνωρίζοντας τον ρόλο τους στη διαμόρφωση - εξέλιξη των κοινωνιών του παρελθόντος (Corsaro, 1997:54).

1.1.2 Η ανάπτυξη της σύγχρονης αντίληψης για την παιδική ηλικία: Η συμβολή της κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας.

Η παιδική ηλικία αποτελεί αντικείμενο συστηματικής επιστημονικής ενασχόλησης μόλις στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Η αυγή του 20^{ου} αιώνα αποτελεί σημείο καμπής, καθώς τη βρίσκει «αντιμέτωπη» με τον κόσμο των ενηλίκων, νοηματοδοτούμενη ως ένα μεταβατικό, αναπτυξιακό στάδιο με στόχο την ενηλικιότητα (Archard, 1993:32· Μακρυνιώτη, 2003:11). Αιτία για τη διάκριση των δύο κόσμων αποτελεί το έλλειμμα του παιδιού αναφορικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που αποδίδονται στους/ις ενήλικους/ες (υπευθυνότητα, ανεξαρτησία, λογική κ.ά.), οδηγώντας στην σύλληψη της παιδικής ηλικίας αποκλειστικά με βιολογικούς όρους (Jenks, 2005:3-7). Προς αυτή την κατεύθυνση οι θεωρίες κοινωνικοποίησης (Parsons, 1951) και η εξελικτική ψυχολογία (Piaget, 1955), το «κυρίαρχο πλαίσιο» κατά Prout & James (1997:10), συνιστούν το θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς της, ενώ η συνεισφορά τους κρίνεται απαραίτητη για τη διαμόρφωση του παιδιού σε έλλογο ον που ανταποκρίνεται στις υφιστάμενες κοινωνικές συμβάσεις (Lee, 2001:38-39). Το παιδί εκλαμβάνεται ως ατελής ενήλικος, ένα μη κοινωνικοποιημένο πρόσωπο, το οποίο μέσω κατάλληλης παρέμβασης και

³ Σύμφωνα με τον Archard (1993:29-31), η έννοια της παιδικής ηλικίας υφίσταται σε όλες τις κοινωνίες και τις εποχές, η «σύλληψη» της ωστόσο είναι αυτή που διαφοροποιείται.

καθοδήγησης θα ενσωματώσει τις αξίες, τις αρχές και τα πρότυπα του υπάρχουσας κοινωνικής τάξης (Μακρυγιώτη, 2001:14). Η παραπάνω προσέγγιση της παιδικής ηλικίας μετουσιώνεται στο πεδίο των δικαιωμάτων του παιδιού σε αδυναμία κατοχής δικαιωμάτων πριν από την ενηλικίωση (O'Neill, 1992:39-40).

Από τη δεκαετία του 1970, ωστόσο, οι μελέτες για το παιδί υπό το πρίσμα των θεωριών της κοινωνικοποίησης και της εξελικτικής ψυχολογίας σταδιακά τίθενται υπό αμφισβήτηση, ενώ η ανάπτυξη νέων επιστημονικών πεδίων, όπως η σημειολογία και η κοινωνική ανθρωπολογία, αλλά και το ενδιαφέρον για άλλες κοινωνικά υποβιβασμένες ομάδες, όπως οι γυναίκες και οι μειονότητες (Corsaro, 1997:7-8), συμβάλλουν στην προώθηση της κοινωνιολογικής μελέτης και της παιδικής ηλικίας (Prout & James, 1997:15-21). Κυρίως όμως οι συνδυαστικές κοινωνιολογικές θεωρίες, μεταξύ των οποίων η θεωρία της δομοποίησης του Giddens⁴ (1979, 1984) συνδράμουν καθοριστικά στον ορισμό του νέου υποδείγματος της παιδικής ηλικίας (Δασκαλάκης, 2013:35). Με βάση το προαναφερθέν υπόβαθρο τα παιδιά συνιστούν δρώντα κοινωνικά υποκείμενα και η δράση τους αποτελεί αιτία μεταβολής της ισχύουσας κοινωνικής πραγματικότητας (Prout & James, 1997:27-29). Η μελέτη της παιδικής ηλικίας επιτυγχάνεται τόσο μέσω της δομής, στην οποία συμπεκνώνεται ο κόσμος των ενηλίκων, όσο και μέσω της δράσης, δηλαδή της ενεργοποίησης των παιδιών (ό.π.).

Οι Prout & James (1997:8), προσδιορίζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά του κοινωνιολογικού παραδείγματος της παιδικής ηλικίας, αναφέρουν ότι η σύλληψή της αποτελεί κοινωνική κατασκευή, ένα πολιτισμικό προϊόν, απορρέον από τις συνδηλώσεις που συνεπάγεται η βιολογική ανωριμότητα του παιδιού. Ενώ, δηλαδή, η φυσική αδυναμία αποτελεί οικουμενικό γνώρισμα της ανθρώπινης υπόστασης, ο τρόπος που γίνεται αντιληπτή εξαρτάται από το εκάστοτε πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο. Επιπλέον, υποστηρίζουν την παιδική ηλικία ως μεταβλητή της κοινωνικής ανάλυσης, αλληλεπιδρούσα με άλλους παράγοντες, όπως η φυλή, το φύλο, η εθνικότητα, η κοινωνική τάξη κ.ά. (ό.π.: Mills, 2000:9) και, τέλος, επισημαίνουν ότι οι κοινωνικές σχέσεις και οι κουλτούρες των παιδιών πρέπει να εξετάζονται από τη δική τους οπτική και όχι από τη σκοπιά των ενηλίκων. Το παιδί εκλαμβάνεται ως ενεργός διαμορφωτής τόσο της κοινωνικής του ζωής, όσο και της κοινωνίας που το

⁴ Σύμφωνα με τη θεωρία της «δομοποίησης», οι κοινωνικές δομές δεν αποτελούν ένα αυτόνομο περιβάλλον, αντιθέτως, συνιστούν το πλαίσιο εντός του οποίου οι άνθρωποι ως φορείς κοινωνικής δράσης ενεργούν και τα αποτελέσματα της δράσης τους επηρεάζουν το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (Giddens, 1984:25).

περιβάλλει (ό.π.:7-8· Wartofsky, 1981:199). Ο ρόλος του διευρύνεται από την αφομοίωση της κοινωνικής νόρμας στην αναδιαμόρφωση και τον εμπλουτισμό της.

Ο παραπάνω μετασχηματισμός των αντιλήψεων για την παιδική ηλικία στο πλαίσιο της κοινωνιολογίας συνοδεύεται από την τροποποίηση του θεωρητικού πλαισίου που διέπει τα δικαιώματα του παιδιού (Δασκαλάκης, 2013:35). Σημείο τομής των δύο επιστημονικών πεδίων αποτελεί ο επαναπροσδιορισμός του παιδιού με όρους δρώντος υποκειμένου και ο παραγκωνισμός των αντιλήψεων που υποστηρίζουν τη στάση του ως παθητικού δέκτη της παρέμβασης των ενηλίκων (Freeman, 1998:436). Η ανάδειξη της παιδικής ηλικίας ως κοινωνικής κατασκευής των ενηλίκων θέτει υπό αμφισβήτηση την ανεπάρκεια του παιδιού, νομιμοποιώντας παράλληλα την κατοχύρωση δικαιωμάτων αυτονομίας. Η κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας δίνει έμφαση στην αυτενέργεια του παιδιού, ορίζει ως κέντρο ανάλυσης την ενσυνείδητη δράση του (Mayall, 2000:248), αντικρούοντας τις θεωρίες κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης που κυριαρχούσαν στα μέσα του 20^{ου} αιώνα (Prout, 2003:95-100).

1.2 Η ιστορική εξέλιξη των δικαιωμάτων του παιδιού: Το παιδί από αντικείμενο προστασίας φορέας των δικαιωμάτων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Το ενδιαφέρον για την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού, εκπεφρασμένο σε διεθνές επίπεδο, αποτελεί εκδήλωση του 20^{ου} αιώνα. (Νάσκου - Περράκη, 2016:270). Πρόκειται για την ανάπτυξη μιας οικουμενικής συνείδησης για την παιδική ηλικία, μια προσπάθεια για τη βελτίωση των όρων διαβίωσης όλων των παιδιών του κόσμου, η οποία εντάθηκε από τον δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και μετά (Μπάλιας, 2011:13). Η παραπάνω στροφή στην παιδικότητα δύναται να συμπτυκνωθεί στον χαρακτηρισμό της κατηγορίας του παιδιού από τον Hermann (1991:102) ως «η φτωχότερη από τους φτωχούς, η πιο ευάλωτη στην κοινωνική πίεση και η πιο αδύναμη» από οποιαδήποτε άλλη πληθυσμιακή ομάδα.

Οι οδυνηρές συνέπειες των δύο Παγκοσμίων πολέμων σήμαναν το ενδιαφέρον για την παιδική ηλικία ως κατεπείγον και καθολικό αίτημα (Marshall, 1999:103), δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στην ανθρώπινη οντότητα του παιδιού, την εγγενή αξιοπρέπεια που το χαρακτηρίζει (Μπάλιας, 2011:34). Ωστόσο, κι άλλοι παράγοντες συνέβαλαν, ώστε να εστιάσει η διεθνής κοινότητα στα δικαιώματα του

παιδιού. Μεταξύ αυτών, οι κοινωνικές εξελίξεις και συγκεκριμένα οι μεταβολές στον θεσμό της οικογένειας, προς την κατεύθυνση των οποίων συνετέλεσαν η εκβιομηχάνιση και η οικονομική ανάπτυξη των δυτικών κοινωνιών (Qvortrup, 2003:54-58). Η είσοδος της γυναίκας στην αγορά εργασίας και η γενικότερη χειραφέτησή της σε κοινωνικό επίπεδο, καθώς και η επί μακρῶ εκμετάλλευση του παιδιού στην παραγωγική διαδικασία ενέτειναν την πίεση για ενεργοποίηση της πολιτείας σε ζητήματα σχετικά με την υγεία και την εκπαίδευσή του⁵ (Thomson, 2001). Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα η θεσμοθέτηση νόμων για την επαγγελματική απασχόληση, αλλά και η έμφαση στη σχολική εκπαίδευση (Fass, 2011:20) οδήγησαν σταδιακά στη συρρίκνωση του φαινομένου της παιδικής εργασίας. Το σχολείο προσδιορίστηκε ως το ιδανικό περιβάλλον για το παιδί (ό.π.) και με πρωτοβουλία του κράτους σε αρκετές χώρες ο θεσμός της εκπαίδευσης κατέστη υποχρεωτικός για το σύνολο των παιδιών (Cunningham 1995:122). Με τον τρόπο αυτόν η πολιτεία προοδευτικά εισχώρησε στους κόλπους της οικογένειας και όρισε το πλαίσιο κανόνων, αξιών και αρχών που πρέπει να διέπουν τις ενδοοικογενειακές σχέσεις, μετατοπίζοντας την ευθύνη για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού από τους γονείς στον κρατικό μηχανισμό (Horowitz, 1984:1-9· Winn, 1984). Στην πραγματικότητα, ωστόσο, το παρεμβατικό έργο της πολιτείας αντανάκλασε τις αντιλήψεις για το παιδί ως φυσική συνέχεια - εξέλιξη της υφιστάμενης κοινωνικής και πολιτισμικής πραγματικότητας (Freeman, 1992a:30· Jenks, 2005:38). Στο ίδιο πνεύμα η ανάπτυξη του εθνικισμού στον δυτικό κόσμο συνδέθηκε με την ανάδειξη των παιδιών ως εγγυητών της ταυτότητας του κράτους (Cunningham, 1995:114). Η κρατική παρέμβαση με πρόσχημα την προστασία του παιδιού εξασφάλιζε το μέλλον της κοινωνίας, εξυπηρετούσε δηλαδή το κρατικό συμφέρον (ό.π.:161-162). Η παραπάνω παραδοχή, συνδυαζόμενη με το «κυρίαρχο πλαίσιο ανάπτυξης», θεμελίωσαν αφενός τη διάκριση του παιδιού από τον κόσμο των ενηλίκων αφετέρου την αντιμετώπισή του υπό όρους πατερναλισμού, επικροτώντας την παρέμβαση της πολιτείας και των κηδεμόνων για την εξασφάλιση του συμφέροντός του (Lee, 2001:34-35).

Επιπλέον, σημαντική είναι και η προσφορά των «μεγάλων παιδαγωγών», το έργο των οποίων συνέβαλε στη σήμανση της παιδικής ηλικίας ως καθοριστικού,

⁵ Δεν είναι τυχαίο ότι μία από τις πρώτες διεθνείς και δεσμευτικές συμβάσεις που αναφέρονται και στην προστασία του παιδιού, η «Διεθνής Σύμβαση Εργασίας» (1919) της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) εστίασε στο ζήτημα της παιδικής εργασίας (Fass, 2011:20).

αναπτυξιακού σταδίου για τη διαμόρφωση του μελλοντικού ενήλικου πολίτη (ό.π.:38-40). Από τον 18^ο αιώνα η φιλοσοφική σκέψη (Locke, Kant κ.ά.) στράφηκε στη σχέση του παιδιού με την κοινωνική δομή, δίνοντας έμφαση στα όρια ελευθερίας του πρώτου, αλλά και στον τρόπο συμβιβασμού της αυτονομίας του με το προστατευτικό έργο των ενηλίκων με απώτερο σκοπό την ηθικοπνευματική του ολοκλήρωση (ό.π.). Απόρροια της ως άνω προστατευτικής προσέγγισης της παιδικής ηλικίας ήταν η ανάδυση και η παγίωση των εννοιών της ευημερίας και του συμφέροντος του παιδιού, οι οποίες μεταγράφηκαν σε δικαιώματα προστασίας και φροντίδας σε δύο νομικά, μη δεσμευτικά κείμενα, τη Διακήρυξη της Γενεύης το 1924 και τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού το 1959 (Fass, 2011:18).

Η ανησυχία, ωστόσο, για τη θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων του παιδιού επανήλθε στο προσκήνιο υπό την επίδραση κινημάτων για το παιδί και τα δικαιώματά του, τα οποία από τη δεκαετία του 1970 (Farson, 1974· Holt, 1975) προσανατολίστηκαν στο ζήτημα της χειραφέτησής του από την εξουσία των ενηλίκων (Μπάλιας, 2011:38). Οι υποστηρικτές/ριες της απελευθέρωσης του παιδιού έδωσαν έμφαση στην αυτονομία του και την απόλαυση ίδιων δικαιωμάτων με τους/ις ενήλικους/ες, βασιζόμενοι/ες στην αυθαιρεσία του κριτηρίου της ηλικίας και της ανικανότητας με την οποία σημαίνεται⁶ (Archard, 1993:48). Επισήμαναν ότι η πατερναλιστική δράση του κράτους και της οικογένειας επιδρούν καταπιεστικά, περιορίζοντας την ελευθερία του παιδιού (Minow, 1995). Κατά τη γνώμη τους, καμία έκφανση πατερναλισμού⁷ δεν θα έπρεπε να υφίσταται σε μια δίκαιη κοινωνία (Schrag, 1977:168-169 στο Reed & Johnston, 1980:263), ενώ όλοι οι λόγοι που τον επιβάλλουν στα παιδιά δεν δικαιολογούν τη διάκριση τους από τους/ις ενήλικους/ες (ό.π.:171-173).

Υπό αυτές τις ιδεολογικές ζυμώσεις και μετά από πρόταση της πολωνικής κυβέρνησης για σύναψη μιας διεθνούς σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού από

⁶ Ο Holt στο έργο του *Οι Ανάγκες και τα Δικαιώματα των Παιδιών: Απόδραση από την Παιδική Ηλικία* (1975) προτείνει την επέκταση των δικαιωμάτων των ενηλίκων, μεταξύ των οποίων και των πολιτικών ελευθεριών (π.χ. δικαίωμα ψήφου) σε όλα τα πρόσωπα, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, διατυπώνοντας μάλιστα και το δικαίωμα του παιδιού «να αποδράσει από την παιδική ηλικία» (Holt, 1989:229). Θεωρεί ότι η παιδική ηλικία κατασκευάζεται με τρόπο που επιτείνει το χάσμα μεταξύ παιδιού και ενήλικα, συντελώντας στην εξάρτηση του πρώτου από τον δεύτερο (ό.π.:21). Παράλληλα, στέκεται επικριτικός στο θεσμό της σύγχρονης οικογένειας, υποστηρίζοντας ότι η πυρηνική μορφή της αποτελεί «πηγή σοβαρότερων προβλημάτων για τους περισσότερους» (ό.π.:40).

Στο αντίποδα, βέβαια, της παραπάνω ιδεολογίας βρίσκεται το κυρίαρχο δόγμα του πατερναλισμού, το οποίο καθιστά επιτακτική την παρέμβαση των ενηλίκων στην παιδική ηλικία, αναιώντας την απόδοση δικαιωμάτων αυτονομίας στο παιδί, λόγω της φερόμενης ανικανότητάς του. (Archard, 1993: 51-52).

⁷ Ο Schrag (ό.π.) ορίζει τον πατερναλισμό ως «τον εξαναγκασμό ενός προσώπου για το δικό του συμφέρον».

τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (Veerman, 1992:182), στις 20 Νοεμβρίου 1989 υιοθετείται ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και στις 2 Σεπτεμβρίου 1992 τίθεται σε ισχύ (Νάσκου - Περράκη, 2002:13). Με αυτή δημιουργείται ένα νέο καθεστώς για το παιδί, αφού για πρώτη φορά αναγνωρίζεται ρητά ως φορέας αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων (Heintze, 1992:72). Μέχρι σήμερα έχει επικυρωθεί από 196 χώρες, γεγονός που την καθιστά μια «πραγματικά» οικουμενική σύμβαση^{8,9} (Drake & Corrarino, 2015).

1.3 Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελεί το πιο σημαντικό διεθνές κείμενο που προστατεύει το παιδί και συστηματοποιεί τα δικαιώματά του, αναγνωρίζοντάς το ως νομική οντότητα (Νάσκου - Περράκη, 2016:269-270). Η σημασία και η επιδραστικότητά της σε παγκόσμιο επίπεδο αποδεικνύονται από το γεγονός ότι κατέχει δύο εντυπωσιακά ρεκόρ: Είναι η πλέον αποδεκτή σύμβαση στην ιστορία, καθώς και η ταχύτερα επικυρωμένη (Cohen & Miljeteig - Olssen, 1991· Gerschutz & Karns, 2005:31). Παράλληλα, θεωρείται η πράξη διεθνούς δικαίου εκείνη με τη μεγαλύτερη πληρότητα αναφορικά με τις προστατευτικές της διατάξεις και σε συνδυασμό με τον δεσμευτικό της χαρακτήρα, καθίσταται το σημαντικότερο όργανο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εν γένει (Νάσκου - Περράκη, 2016:269).

Μεταξύ των καινοτομιών της συγκαταλέγονται η διασφάλιση της ταυτότητας του παιδιού και η προστασία του κατά τη μεταβίβαση της επιμέλειάς του (ό.π., 1990:34). Επίσης, ένα από τα πρωτοποριακά σημεία της Σύμβασης αποτελεί η κατοχύρωση της ελευθερίας του λόγου στους/ις ανήλικους/ες. Με το άρθρο 12 εξασφαλίζεται για πρώτη φορά η δυνατότητα του παιδιού να εκφράζει την άποψή του για οποιοδήποτε ζήτημα το αφορά, αναδιανέμοντας έτσι την εξουσία λήψης

⁸ Μετά και από την επικύρωσή της από τη Σομαλία (2015), οι ΗΠΑ αποτελούν την μοναδική χώρα παγκοσμίως που δεν έχει εντάξει τη Σύμβαση στο εσωτερικό της δίκαιο (Milanovic, 2015). Οι Ηνωμένες Πολιτείες επί προεδρίας Clinton υπέγραψαν τη Σύμβαση (1995), δηλώνοντας την ιδεολογική τους συμφωνία με τις αξίες που ενσωματώνονται σε αυτήν (Attiah, 2014), ωστόσο, λόγω παρανοήσεων αναφορικά με τις επιπτώσεις της στο θεσμό της οικογένειας και την υπονόμηση της αυτονομίας επί των σχέσεων τους με άλλα κράτη, δεν προχώρησαν στην επικύρωσή της (Davidson, 2005).

⁹ Από την Ελλάδα κυρώθηκε με τον Ν. 2101, στις 3 Δεκεμβρίου 1992.

αποφάσεων που μέχρι πρότινος ήταν αποκλειστική δικαιοδοσία των ενηλίκων (Σγουρίδου, 2002:118-119). Σε κανένα από τα προηγούμενα διακηρυκτικού χαρακτήρα διεθνή κείμενα δεν κατοχυρωνόταν αντίστοιχη ελευθερία, ενώ στα θεσμικά κείμενα για τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το παιδί a priori αποκλειόταν από την ελευθερία του λόγου (Van Bueren, 1995). Παράλληλα, κρίσιμη είναι και η επισήμανση του καθήκοντος για λήψη μέτρων από τα επιμέρους κράτη, που με emphaticό τρόπο διατυπώνεται στο άρθρο 4, αποδίδοντας μια περισσότερο «αντικειμενική» διάσταση στις προβλεπόμενες διατάξεις, αλλά και ενδυναμώνοντας τον κανονιστικό χαρακτήρα των προτεινόμενων δικαιωμάτων, ώστε να διασφαλιστεί η απόλαυσή τους από το παιδί (Χρυσογόνος, 2002:58). Τέλος, ιδιαίτερα επωφελής κρίνεται και ο μηχανισμός εφαρμογής της Σύμβασης (άρθρα 42-45), σύμφωνα με τον οποίο τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να υποβάλλουν περιοδικές εκθέσεις αναφορικά με τις ενέργειές τους για την εφαρμογή των διατάξεών της, επιτυγχάνοντας την αυτοαξιολόγηση του έργου τους, αλλά και λαμβάνοντας ανατροφοδότηση από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Davis & Powell, 2003:695-696).

Όσον αφορά στο περιεχόμενό της, οι εισαγόμενες διατάξεις κωδικοποιούνται σε 54 άρθρα, των οποίων προηγείται το εισαγωγικό προοίμιο. Σε αυτό αναπτύσσονται γενικές αρχές που περιλαμβάνονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αφορούν στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου, την πίστη στα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και στην ισότιμη απόλαυση των δικαιωμάτων από όλους/ες. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην οικογένεια και τον ρόλο της ως τη «θεμελιώδη μονάδα της κοινωνίας», ενώ επισημαίνεται η «ειδική βοήθεια και υποστήριξη» που χρειάζεται το παιδί, λόγω της «φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας». Ακόμη, γίνεται λόγος για τις προστατευτικές διατάξεις προγενέστερων διακηρύξεων, συμφώνων και γενικά διεθνών πράξεων και, τέλος, υποστηρίζεται η σημασία του πολιτισμικού κεφαλαίου των λαών, καθώς και η ανάγκη διεθνούς συνεργασίας για την βελτίωση της ζωής όλων των παιδιών του κόσμου.

Ακολούθως, παρατίθενται τα 54 άρθρα της Σύμβασης, τα οποία μπορούν να κατανεμηθούν σε τρεις θεματικές ενότητες. Στην πρώτη (άρθρα 1 - 41) αναπτύσσονται τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται για το παιδί, στη δεύτερη (άρθρα 42 - 45) ορίζονται ο τρόπος εφαρμογής και ο μηχανισμός ελέγχου της Σύμβασης, ενώ στην τρίτη (άρθρα 46 - 54) περιλαμβάνονται οι τελικές διατάξεις σχετικά με την ισχύ και την αναθεώρησή της. Αναφορικά με τη νοηματική διάκριση των προτεινόμενων

δικαιωμάτων μία από τις ευρέως αποδεκτές κατηγοριοποιήσεις αφορά στο τρίπτυχο «προστασία - παροχές - συμμετοχή» (Quennerstedt, 2010:620-624). Σύμφωνα με τη λογική αυτή, τα δικαιώματα προστασίας αναφέρονται στην προστασία του παιδιού από την εκμετάλλευση, τις διακρίσεις, κι άλλες ζημιογόνες πρακτικές, οι παροχές προσανατολίζονται στην εξυπηρέτηση των αναγκών του (ιατρική μέριμνα, εκπαίδευση κ.ά.), ενώ τα δικαιώματα συμμετοχής δίνουν έμφαση στην ελεύθερη έκφραση της γνώμης του (ό.π.).

1.3.1 Κριτική της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Η σπουδαιότητα του εγχειρήματος κατοχύρωσης των δικαιωμάτων του παιδιού σε οικουμενικό επίπεδο είναι αδιαμφισβήτητη, ωστόσο, το τελικό προϊόν χαρακτηρίζεται από ορισμένα τρωτά σημεία. Ένα από τα σημεία οξείας κριτικής της Διεθνούς Σύμβασης αποτελεί ο μη αποτελεσματικός τρόπος συγκερασμού των διατάξεων που κατοχυρώνουν την προστασία του παιδιού με αυτές που εγγυώνται την αυτονομία του (Freeman, 1992b:5· Van Bueren, 1995:45-47· Hills & Tisdall, 1997:30-33· Μπάλιας, 2011:81-85). Η Σύμβαση εξασφαλίζει στο παιδί ένα εκτενές φάσμα δικαιωμάτων προστασίας από μορφές κακοποίησης, εκμετάλλευσης και μη ισότιμης μεταχείρισης, αναγνωρίζοντας τη φυσική του αδυναμία και ταυτόχρονα προβλέπει δικαιώματα ηθικής αυτονομίας, μέσω των οποίων του παρέχονται η δυνατότητα κρίσης και επιλογής για ζητήματα που το αφορούν (Παπαρρηγόπουλος, 2006:238-239). Πρόκειται για τη «σύγκρουση» ανάμεσα στα άρθρα αυτά που προτάσσουν το συμφέρον του παιδιού και εκείνα που δίνουν έμφαση στο δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του (Hills & Tisdall, ό.π.). Από τη μια το παιδί εκλαμβάνεται ως πνευματικά ικανό, συνεπώς είναι σε θέση να ασκήσει τα δικαιώματα/ τις ελευθερίες του, από την άλλη του καταλογίζονται σωματική και ηθική ανωριμότητα, γεγονός που επιβάλλει την προστασία του από τους/ις ενήλικους/ες¹⁰ (Renault, 2000:339 στο Μπάλιας, 2011:82). Παράλληλα, οι υποχρεώσεις και οι ευθύνες των ενηλίκων υπερτονίζονται, γεγονός που θέτει υπό αμφισβήτηση την αυτονομία του παιδιού και την ικανότητά του ως φορέα δικαιωμάτων (O'Neill, 1992).

¹⁰ Η περιγραφόμενη ιδεολογική αντιπαράθεση μπορεί να γίνει κατανοητή ανατρέχοντας στις ιστορικές καταβολές των δικαιωμάτων του παιδιού και ειδικότερα στην κρατική παρέμβαση για την προστασία του παιδιού, αλλά και στο κίνημα για τη χειραφέτησή του. Για περισσότερα, βλέπε ενότητα 1.2: Η ιστορική εξέλιξη των δικαιωμάτων του παιδιού: Το παιδί από αντικείμενο προστασίας φορέας των δικαιωμάτων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Επιζητώντας διέξοδο στο παραπάνω προβληματισμό, ο Freeman (1994:323) θεωρεί απαραίτητες και τις δύο κατηγορίες δικαιωμάτων, υποστηρίζοντας ότι τα δικαιώματα προστασίας λειτουργούν ως προαπαιτούμενο για την απόλαυση των δικαιωμάτων αυτονομίας. Επιπλέον, ορίζει ένα φιλελεύθερο μοντέλο παρέμβασης στην παιδική ηλικία, κατά το οποίο προωθείται η αυτονομία του παιδιού, όσο κρίνεται μη επιβλαβής για το ίδιο, διαφορετικά επιτάσσεται η ενεργοποίηση των ενηλίκων με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση της μελλοντικής ανεξαρτησίας του (Freeman, 1983:54-58). Ωστόσο, ο ίδιος (1998) κατακρίνει τη Σύμβαση για έλλειψη διατάξεων που ενδυναμώνουν τη δράση του παιδιού, εγείροντας ερωτήματα για το κατά πόσο υιοθετείται στο περιεχόμενό της η συμβολή της κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας και ειδικότερα η θεώρηση του παιδιού ως δρώντος υποκειμένου¹¹. Προς την ίδια κατεύθυνση, η έμφαση στην αθωότητα του παιδιού και η «απομόνωση» του από τον κοινωνικό ιστό, αποτυπώνεται ως ανικανότητα του παιδιού να αναπτύξει ισότιμες σχέσεις με τους/ις ενήλικους/ες (Burman, 1996).

Ένα ακόμη σημείο αντιπαράθεσης αφορά στον οικουμενικό χαρακτήρα της Σύμβασης και σχετίζεται με τη συζήτηση γύρω από τον τρόπο που τα δικαιώματα «ενσωματώνονται» στο εκάστοτε κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο (Nieuwenhuys, 2008:4). Η διχογνωμία για το παραπάνω ζήτημα εκδηλώνεται μεταξύ των αντίπαλων θεωριών του «οικουμενισμού» και του «πολιτισμικού σχετικισμού»¹². Στην πρώτη περίπτωση, τα δικαιώματα του παιδιού συνιστούν πανανθρώπινες ηθικές αρχές που σε συνδυασμό με το καθολικό αξίωμα της ισότητας των ανθρώπων δεν επιδέχονται αμφισβήτηση αναφορικά με την οικουμενικότητά τους (ό.π.:4-6). Αντίθετα, οι υπέρμαχοι/ες του πολιτισμικού σχετικισμού, λαμβάνοντας υπόψη την πολιτισμικά μεταβαλλόμενη σύλληψη της παιδικής ηλικίας, καθώς και την παραδοχή της ισότητας όλων των πολιτισμών, υποστηρίζουν την αδυναμία ορισμού δικαιωμάτων του παιδιού με παγκόσμιο χαρακτήρα. Επιπλέον, επισημαίνουν ότι το εγχείρημα καθιέρωσης οικουμενικών δικαιωμάτων ενέχει τον κίνδυνο διαμόρφωσης μιας ιεραρχίας μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών εις βάρος εκείνων που αδυνατούν να ακολουθήσουν τις οδηγίες της Σύμβασης (ό.π.).

¹¹ Να σημειωθεί, βέβαια, ότι η σύνδεση της κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας με την επιστημονική μελέτη για τα δικαιώματα του παιδιού πραγματοποιείται στο τέλος της δεκαετίας του 1990 (ό.π.), επομένως η συνεισφορά της στην εννοιολογική αναδόμηση της παιδικής ηλικίας δεν ενσωματώνεται στο κείμενο της Διεθνούς Σύμβασης.

¹² Αντίστοιχος διάλογος διεξάγεται και για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Η Διεθνής Σύμβαση αποτελεί μια πράξη διεθνούς δικαίου που επιχειρεί να κατοχυρώσει τα δικαιώματα του παιδιού σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι υποστηρικτές/ριες του πολιτισμικού σχετικισμού επισημαίνουν ότι η θέσπισή της αποτελεί έναν τρόπο επιβολής του δυτικού προτύπου της παιδικής ηλικίας στον υπόλοιπο κόσμο (ό.π., 1998:270-273· Stephens, 1995:36). Είναι γεγονός ότι η Διεθνής Σύμβαση (όπως και η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα), αν και υιοθετήθηκε από το σύνολο των χωρών του πλανήτη, περικλείει τις ανθρωπιστικές αξίες του δυτικού πολιτισμού (Boyden, 1997:192· Μπάλιας, 2011:14), συνεπώς εύστοχα κρίνεται ως δυτικοκεντρική (Alston, 1994). Λαμβάνοντας υπόψη, ωστόσο, την αποδόμηση του αξιώματος της ενιαίας και αμετάβλητης παιδικής ηλικίας από τη σύγχρονη κοινωνιολογική θεωρία (Alanen, 2012:33), το ενδιαφέρον εστιάζεται στον τρόπο με τον οποίο η πολιτισμική ποικιλομορφία εγγράφεται στο περιεχόμενο της Σύμβασης (Harris - Short, 2003:130). Για παράδειγμα, η παραπομπή στο «ισλαμικό δίκαιο» του άρθρου 20 (παρ. 3) καθιστά τη Διεθνή Σύμβαση το μοναδικό διεθνές σύμφωνο που περιλαμβάνει ρητή αναφορά στην ισλαμική παράδοση (Hashemi, 2007:196).

Τέλος, η Σύμβαση έχει επικριθεί για παραβλέψεις ή ελλείψεις αναφορικά με τις εισαγόμενες διατάξεις. Για παράδειγμα, ενώ γίνονται αναφορές στο βιολογικό φύλο του παιδιού, οι ιδιαιτερότητες του σεξουαλικού προσανατολισμού (Freeman, 2000), της ταυτότητας φύλου και της έκφρασης φύλου παραγκωνίζονται. Επίσης, κατά την υιοθέτησή της δεν περιελήφθη η δυνατότητα υποβολής αναφορών από το παιδί σε ενδεχόμενη παραβίαση των προτεινόμενων από τη Σύμβαση δικαιωμάτων του (Νάσκου - Περράκη, 1990:34-35).

1.3.2 Η εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η προβληματική αναφορικά με την αποτίμηση του έργου που επιτελείται από πολιτειακούς και μη φορείς

Η εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης αποτελεί μια διαδικασία που με σαφήνεια καθορίζεται στο περιεχόμενό της. Ειδικότερα, στο άρθρο 43 (παρ. 1) προβλέπεται η συγκρότηση της «Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού», μιας διακρατικής ομάδας διακεκριμένων στους τομείς που καλύπτει η Σύμβαση εμπειρογνομόνων και παράλληλα προσδιορίζονται (παρ. 2 - 12) ο κανονισμός ανάδειξης των μελών της, καθώς και βασικές αρχές για τη λειτουργία της. Κύριο έργο της Επιτροπής είναι η εξέταση των εκθέσεων που καταρτίζονται από τα συμβαλλόμενα κράτη (Detrick,

1992· 1999). Σύμφωνα με το άρθρο 44, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλλουν κάθε πέντε χρόνια εκθέσεις αναφορικά με τις αποφάσεις και τα μέτρα που έχουν θεσμοθετήσει για την ικανοποίηση των αναγνωρισμένων από τη Σύμβαση δικαιωμάτων, σημειώνοντας την πρόοδο που συντελείται ως προς την απόλαυσή τους, αλλά και την πιθανή κωλυσιεργία. Εκτός, όμως, από την εξέταση των υποβληθεισών εκθέσεων, μία σημαντική ενέργεια της Επιτροπής αφορά στη υιοθέτηση Γενικών Σχολίων, δηλαδή κειμένων με συμβουλευτικό χαρακτήρα, τα οποία αποσκοπούν στη πληρέστερη κατανόηση των διατάξεων της Σύμβασης, αλλά και στην αποτελεσματικότερη υλοποίησή τους εκ μέρους των κρατών (Νάσκου - Περράκη, 2016:298-299). Παράλληλα, σημαντικός κρίνεται και ο ρόλος των διεθνών οργανισμών¹³, στην «προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης και την ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας», όπως συγκεκριμένα διατυπώνεται στην αρχή του άρθρου 45. Η Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού δύναται να καλέσει το «Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία» (UNICEF)¹⁴ καθώς και άλλους συναφείς με τους στόχους της Σύμβασης φορείς, οι οποίοι συνεισφέρουν, παρέχοντας την τεχνογνωσία τους στα πεδία που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους, αλλά και συντάσσοντας εκθέσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στους τομείς αυτούς (άρθρο 45α,β).

Η προσφορά της UNICEF είναι χωρίς αμφιβολία καθοριστική, αφενός γιατί έχει επιτύχει να ενσωματώσει τις αρχές της Σύμβασης σε όλες τις εκφάνσεις της δραστηριοποίησής της, αφετέρου λόγω της εθνικής εκπροσώπησής της στα κράτη - μέλη, γεγονός που εισφέρει στον αποτελεσματικό έλεγχο της συμμόρφωσής τους με τις επιταγές της (Oestreich, 1998:184,189). Το μεγάλο πλεονέκτημα έγκειται στην «αποκέντρωση» των διαδικασιών ελέγχου σε περιφερειακές δομές, επιτυγχάνοντας μάλιστα τη ικανοποίηση των προβλεπόμενων διατάξεων με πιο «πολιτισμικά ευαίσθητοποιημένες» παρεμβάσεις (ό.π.:188). Με τον τρόπο αυτόν παρέχεται η

¹³ Αν και δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός αναφορικά με το τι συνιστά ένας διεθνής οργανισμός, διαπιστώνεται ομοφωνία στην απόδοσή του ως «μια ένωση κρατών που δημιουργείται με διεθνή συνθήκη, διαθέτει δικά του ειδικά όργανα, νομική προσωπικότητα διαφορετική από αυτή των κρατών μελών, καθώς και αυτόνομη βούληση για την επιδίωξη ενός ορισμένου σκοπού» (Νάσκου - Περράκη, 2011:46-47). Όσον αφορά στην ταξινόμηση των διεθνών οργανισμών, η πιο συνήθης διάκριση αφορά στη λειτουργία (με όρους «συνεργασίας») που επιτελούν. Έτσι υπάρχουν παγκόσμιοι ή περιφερειακοί οργανισμοί, γενικοί ή ειδικοί οργανισμοί, κανονιστικοί, επιχειρησιακοί ή υπερεθνικοί οργανισμοί, πολιτικοί, στρατιωτικοί, επιστημονικοί και πολιτισμικοί οργανισμοί (Μπρεδήμας & Κυριακόπουλος, 2016:42-52).

¹⁴ Το αρχικό όνομα του οργανισμού ήταν «Διεθνές Ταμείο Επείγουσας Βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά», εξού και το ακρωνύμιο UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund).

δυνατότητα στους/ις επιμέρους εκπροσώπους να ορίσουν τι συνιστά προτεραιότητα και να οργανώσουν τις κατάλληλες στρατηγικές (ό.π.). Στο πολυδιάστατο έργο της περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων η υποστήριξη δράσεων για τη βελτίωση της νομοθεσίας προς όφελος των παιδιών, ο σχεδιασμός ενημερωτικών εκστρατειών με σκοπό την πληροφόρηση του κοινού, καθώς κι άλλες πρωτοβουλίες γύρω από τους άξονες της επιβίωσης, της προστασίας, της συμπερίληψης και της ευημερίας του παιδιού¹⁵.

Η συμβολή, βέβαια, των διεθνών οργανισμών δεν αφορά μόνο στην εφαρμογή της Σύμβασης, αφού κατά τη διαδικασία διαμόρφωσής της πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις συμμετείχαν με γραπτές και προφορικές παρεμβάσεις (Cohen, 1990b:139). Επιπλέον, η υπογραφή της ίδιας της Σύμβασης αποτελεί την τελική έκβαση μιας σειράς προσπαθειών για την υιοθέτηση ενός διεθνούς κειμένου για τα δικαιώματα του παιδιού με αφετηρία τη διακήρυξη, την οποία κατήρτισε ο μη κυβερνητικός οργανισμός «Διεθνής Ένωση για τη Σωτηρία των Παιδιών»¹⁶ και η οποία στη συνέχεια υιοθετήθηκε από την Κοινωνία των Εθνών ως η «Διακήρυξη της Γενεύης» (ό.π., 1983:371).

Ένα από τα κρισιμότερα ζητήματα αναφορικά με την εφαρμογή της Σύμβασης συνιστά η αποτελεσματική διαχείριση του ογκώδους φορτίου πληροφοριών που συνεπάγεται ο μεγάλος αριθμός διατάξεών της, γεγονός που δυσχεραίνει την εκτίμηση του έργου που έχει υλοποιηθεί εκ μέρους των συμβαλλόμενων κρατών, καθώς και των σχετικών οργανισμών για την ικανοποίηση των προβλεπόμενων δικαιωμάτων (Cohen κ.ά., 1992:216-219, 1996:448-449, 458-463· Gerschutz & Karns, 2005:31-33). Το παραπάνω ζήτημα αποτελεί ουσιαστικά αναδιατύπωση του αιτήματος για ανάπτυξη συστημάτων αναφοράς που προωθούν και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και το οποίο είχε προταθεί ήδη από το 1951 στο πλαίσιο της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ό.π., 1992:222). Η Cohen υποστηρίζει ότι η λύση σε αυτή την προβληματική είναι η ανάπτυξη μιας μεθόδου για τη διαχείριση όλων των πληροφοριών που σχετίζονται με τη Σύμβαση (1992:226-231), την παραπομπή, σύγκριση και αξιολόγηση όλων των συναφών δεδομένων και κειμένων (1996:458). Επιπλέον, διατείνεται ότι ο πιο ικανοποιητικός τρόπος για να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος είναι η ανάλυση της Σύμβασης και η ανάδειξη

¹⁵ Οι πληροφορίες προέρχονται από την επίσημη ιστοσελίδα της UNICEF: www.unicef.org.

¹⁶ Η Διεθνής Ένωση για τη Σωτηρία των Παιδιών (Save the Children International Union) ιδρύθηκε στη Γενεύη λίγο μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο από την E. Jebb με σκοπό τη φροντίδα των παιδιών που υπέφεραν από τις οδυνηρές συνέπειες του πολέμου (Cohen, 1983:371).

συγκεκριμένων κατηγοριών που αντικατοπτρίζουν το περιεχόμενό της (ό.π., 1992:226).

Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν εργαστεί πολλές οργανώσεις, μεταξύ των οποίων η UNICEF και η HURIDOCS. Η HURIDOCS¹⁷ αποτελεί μια μη κυβερνητική οργάνωση το αντικείμενο της οποίας συνοψίζεται στη διευκόλυνση - ενίσχυση της πρόσβασης σε πληροφορίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και στη διάδοσή τους, διαμέσου αποτελεσματικών και κατάλληλων προς τον επιδιωκόμενο σκοπό μεθόδων. Μεταξύ των εργαλείων που έχει αναπτύξει, συγκαταλέγεται η «HuriSearch», μία μηχανή αναζήτησης με την οποία επιτυγχάνεται η πρόσβαση σε δεδομένα οργανισμών σχετικά με την απόλαυση των δικαιωμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Αναφορικά με τη συνεισφορά της UNICEF, αξίζει να γίνει αναφορά στο κέντρο έρευνας «UNICEF Office of Research - Innocenti»¹⁸, έργο του οποίου είναι μεταξύ άλλων η εξεύρεση τρόπων για την προώθηση της εφαρμογής των διατάξεων της Σύμβασης, καθώς και την κατανόησή τους από το ευρύ κοινό. Ανάμεσα στις δημοσιεύσεις του συγκαταλέγονται το *Children's Rights Glossary* (Detrick, 2000), το *International Children's Rights Thesaurus* (Lauro, 2000), καθώς και το *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child* (Hodgkin & Newell, 2007).

¹⁷ Πρόκειται για ακρωνύμιο του «Human Rights Information and Documentation Systems». Τα στοιχεία για τη HURIDOCS προέρχονται από τον επίσημο ιστότοπό της: www.huridocs.org

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες: www.unicef-irc.org

Η Σημειωτική

2.1 Βασικές έννοιες και «σημεία» της Σημειωτικής

Η σημειωτική είναι η επιστημονική περιοχή που μελετά και αναλύει όλα τα ιδεολογικά συστήματα, όλα δηλαδή τα νοηματικά φαινόμενα μιας κοινωνίας. Αποτελεί μια επιστήμη της σημασίας, μια μέθοδο ανάλυσης όλων των ποικίλων εκφάνσεων σημασίας, με τρόπο συστηματικό και ακριβή, απαλλαγμένο από την υποκειμενικότητα (Boklund - Λαγοπούλου, 1983:21-22). Ηγεμονικές φυσιογνωμίες στο χώρο της σημειωτικής αποτελούν οι Ferdinand de Saussure και Charles Sanders Peirce. Ο Saussure στο έργο του *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας* (1979:45) ορίζει τη «Σημειολογία», από τις ελληνικές λέξεις «σημείον» και «λόγος», ως την επιστήμη που μελετά το σε τι συνίστανται τα σημεία και ποιοι νόμοι τα διέπουν. Σημειωτική ή σημειολογία, λοιπόν, είναι η μελέτη των σημείων (Halliday & Hasan, 1985:4), είναι η επιστήμη που διερευνά τα συστήματα σημασίας (Boklund - Λαγοπούλου, 1980:7).

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω, βασική έννοια για τη σημειωτική αποτελεί το σημείο. Σημείο είναι κάτι που έχει σημασία, για παράδειγμα μια λέξη, μια χειρονομία, ένα αντικείμενο κ.λπ. (ό.π.:9). Είναι η ελάχιστη ανεξάρτητη μονάδα σημασίας που δύναται να πάρει τη μορφή λέξεων, εικόνων, ήχων, ενεργειών ή αντικειμένων. Πρόκειται για πράγματα που δεν έχουν εγγενή σημασία, αλλά γίνονται σημεία όταν τους αποδίδεται νόημα (Chandler, 1994:8). Από σημειωτική σκοπιά υπάρχουν διαφορετικά είδη σημείων: η ένδειξη, το σημείο καθεαυτό, η εικόνα ή εικονικό σημείο και το σύμβολο (Boklund - Λαγοπούλου, 1980:9).

Ο Saussure (1979:100-101) αναφέρει το γλωσσικό σημείο ως μια ψυχική οντότητα με δυο όψεις, την ακουστική εικόνα και την ιδέα, τις οποίες προσδιορίζει με τους όρους «σημαίνον» και «σημαινόμενο» αντίστοιχα. Ως σημαίνον ορίζεται ο φορέας σημασίας, η μορφή του σημείου, για παράδειγμα ένας συνδυασμός ήχων στην ομιλούμενη γλώσσα, ενώ το σημαινόμενο είναι η σημασία που φέρει το σημείο, για παράδειγμα η έννοια δέντρο. Η έννοια δεν αναφέρεται στην εμπειρική πραγματικότητα. Το πραγματικό αντικείμενο στο οποίο αντιστοιχείται ένα σημείο λέγεται αναφορά (Boklund - Λαγοπούλου, 1980:9-10). Ο δεσμός μεταξύ του σημαίνοντος και σημαινόμενου είναι αυθαίρετος και συμβατικός, συνεπώς το ίδιο ισχύει και για το σημείο ως απότοκο της ένωσής τους (Saussure, 1979:101-102).

Τα σημεία παρουσιάζουν δύο ειδών σχέσεις, τις παραδειγματικές και τις συνταγματικές. Παράδειγμα είναι ένα σύνολο συνδεδεμένων σημαίνοντων που όλα αποτελούν μέλη μιας κατηγορίας ορισμού, ωστόσο παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές (Chandler, 1994:21). Παραδειγματικές σχέσεις, βέβαια, δημιουργούνται τόσο στο επίπεδο του σημαίνοντος όσο και στου σημαινόμενου (Boklund - Λαγοπούλου, 1983:18). Σύνταγμα είναι ένας συνδυασμός επιλεγμένων σημαίνοντων, σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες και συμβάσεις, που οδηγεί στη δόμηση ενός συνόλου με σημασία (Chandler, 1994:21). Η συνταγματική σχέση αφορά σε δύο ή περισσότερους όρους παρόντες σε μια πραγματική σειρά, ενώ η παραδειγματική σχέση συνδέει όρους που είναι απόντες σε μια ενδεχόμενη μνημονική σειρά (Saussure, 1979:163). Η διάκριση μεταξύ παραδειγματικών και συντακτικών δομών είναι εξαιρετικά σημαντική για τη στρουκτουραλιστική σημειωτική ανάλυση (Chandler, 1994:21).

Όπως προαναφέρθηκε, η σημειωτική είναι η επιστήμη που μελετά όλα τα φαινόμενα σημασίας. Ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται σχεδόν τα πάντα ως φαινόμενα σημασίας, ενώ κάθε κοινωνία τα ταξινομεί σε οργανωμένα συστήματα. Όπου υπάρχει ανθρώπινη κοινωνία, υπάρχουν και συστήματα σημασίας. Μέσω αυτών, ο άνθρωπος όχι μόνο κατανοεί τον κόσμο γύρω του, αλλά αντιλαμβάνεται και τον δικό του ρόλο σε αυτόν (Boklund - Λαγοπούλου, 1983:15). Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία σημασιακών συστημάτων. Για παράδειγμα, η φυσική γλώσσα, τα σήματα κυκλοφορίας και οι τεχνητές γλώσσες, όπως π.χ. τα μαθηματικά, αποτελούν συστήματα σημασίας, και μάλιστα είναι κατασκευασμένα για την επικοινωνία. Υπάρχουν, βέβαια, κι άλλα πιο πολύπλοκα συστήματα, τα οποία βασίζονται στη φυσική γλώσσα, όπως η μυθολογία, η λογοτεχνία κ.ά. (ό.π., 1980:15).

Η οργάνωση των σημείων σε συστήματα σημασίας γίνεται σύμφωνα με κάποιες συμβάσεις, τις οποίες οι σημειωτιστές/ριες ονομάζουν κώδικες. Ο κώδικας αποτελεί θεμελιώδη έννοια στη σημειωτική, καθώς η έννοια του σημείου εξαρτάται από τον κώδικα μέσα στον οποίο βρίσκεται (Chandler, 1994:36). Κάθε σημείο αποτελεί στοιχείο ενός συστήματος σημασίας και μόνο μέσα σε αυτό το σύστημα δύναται να φέρει σημασία. Μέσω των κωδίκων αντικατοπτρίζεται η κοινωνική διάσταση της σημειωτικής, καθώς ένας κώδικας λειτουργεί στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης πολιτισμικής ομάδας (Chandler, 1994:36). Η κοινωνία, μάλιστα, μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σύμπλεγμα κωδίκων (Boklund - Λαγοπούλου, 1980:15).

2.2 Το ιστορικό πλαίσιο της Σημειωτικής

Η έννοια της σημειωτικής πρωτοεμφανίστηκε στην αρχαία Ελλάδα, όταν οι Στωικοί φιλόσοφοι τον 3ο - 2ο αιώνα π.Χ. ανέπτυξαν μια θεωρία των σημείων, χρησιμοποιώντας μάλιστα τους όρους «σημαίνον» και «σημαινόμενο» (Halliday & Hasan, 1985:3). Χρειάστηκε να περάσουν σχεδόν δύο χιλιάδες χρόνια μέχρι που ο Ελβετός γλωσσολόγος Ferdinand de Saussure, κινούμενος στο πλαίσιο της δομικής γλωσσολογίας, εισήγαγε την έννοια της σημειολογίας ως ιδέα μιας ενοποιημένης επιστήμης όλων των συστημάτων σημασίας. Σχεδόν ταυτόχρονα, ο Αμερικανός φιλόσοφος Charles S. Peirce, υιοθετώντας τον όρο σημειωτική, ανέπτυξε μια σειρά από έννοιες σχετικές με τη φιλοσοφία της σημασίας (Boklund - Λαγοπούλου, 1983:16-17).

Οι πρώτες προσπάθειες εφαρμογής των αρχών του Saussure σε άλλα σημειωτικά συστήματα, όπως η λογοτεχνία, το θέατρο κ.α., πραγματοποιήθηκαν γύρω στα 1920 - 1930 από ομάδα ερευνητών, γνωστή ως «Σχολή της Πράγας», με σημαντικότερο εκπρόσωπο τον Roman Jakobson. Τη δεκαετία του '60 εμφανίστηκε στη Δυτική Ευρώπη, και ιδιαίτερα στη Γαλλία, το επιστημολογικό κύμα του Δομισμού επιφέροντας εκτενή διάδοση της σημειωτικής. Δομικές μελέτες έγιναν σε όλες τις κοινωνικές επιστήμες με πρωτοπόρα τα έργα *Les structures élémentaires de la parenté* του Claude Levi - Strauss και *Eléments de sémiologie* του Roland Barthes. Οι Γάλλοι/ίδες άρχισαν να εφαρμόζουν τη νέα επιστημονική περιοχή σε οτιδήποτε μπορούσε να θεωρηθεί φαινόμενο σημασίας. Σημαντικές φυσιογνωμίες στο χώρο της σημειωτικής αποτελούν, επίσης, ο Christian Metz, ο Jacques Lacan, ο Algirdas J. Greimas, η Julia Kristeva, ο Umberto Eco κ.ά. (ό.π., 1983:16-17).

Όσον αφορά στη σημερινή διεθνή σημειωτική, οι τάσεις είναι οι εξής: στη Γαλλία εντοπίζονται δύο ρεύματα, ένα φορμαλιστικό και ένα πιο ριζοσπαστικό, επηρεασμένο από την ψυχανάλυση και τον μαρξισμό (Lacan, Foucault, Kristeva). Στις Η.Π.Α. και στη Γερμανία ακολουθείται η παράδοση της σημειωτικής του Peirce, ενώ στην Ανατολική Ευρώπη και τη Ρωσία ξεχωρίζει η λεγόμενη σχολή της Μόσχας - Ταρτού. Στη Νότια Ευρώπη, και κυρίως στην Ιταλία και την Ελλάδα, αλλά και ως ένα βαθμό στη Νότια Αμερική, η σημειωτική είναι επηρεασμένη από τον μαρξισμό (ό.π., 1983:20-21).

2.3 Σημειωτική ανάλυση και δικαιώματα του παιδιού: Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού ως σύστημα σημασίας.

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία, όπως γίνεται αντιληπτό από τις θεωρητικές ενότητες που προηγήθηκαν, ενσωματώνει τα επιστημονικά πεδία της σημειωτικής και των δικαιωμάτων του παιδιού. Σημείο τομής των ανωτέρω επιστημονικών περιοχών αποτελεί ο πολιτισμός. Η σημειωτική μελετάει τον πολιτισμό, διεισδύοντας στις βαθύτερες συνειρμικές δομές που υπαγορεύονται από την ιδεολογία ή την «κοινωνική ομαδική συνείδηση», όπως προσδιορίζεται από τους Λαγόπουλος & Boklund-Λαγοπούλου (1980:24· Boklund-Λαγοπούλου, 1980:214-215), ενώ τα δικαιώματα ως συστατικά στοιχεία του πολιτισμού σηματοδοτούνται ανάλογα με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο (Wilson, 1996), το οποίο (ανα)παράγει την προαναφερθείσα κοινωνική συνείδηση. Για να καταστεί, ωστόσο, περισσότερο σαφές το θεωρητικό και κατ' επέκταση το ερευνητικό πλαίσιο, θα πρέπει να διασαφηθεί ότι η έρευνα επικεντρώνεται στο νομοτεχνικό υπόβαθρο των δικαιωμάτων, συνεπώς, ως σύστημα σημασίας ορίζεται η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η σύνδεση της Σημειωτικής με την επιστήμη της Νομικής χρονολογείται στις αρχές της δεκαετίας του 90¹⁹, καθιστώντας προοδευτικά τη «Νομική Σημειωτική» (Legal Semiotics) ένα ευρύ πεδίο διεπιστημονικής έρευνας (Deely κ.ά., 1986). Ο Bernard Jackson, πρωτοπόρος στον τομέα αυτόν, ορίζει (1985:283,287) τη σχέση μεταξύ της νομοθεσίας και του πολίτη ως φαινόμενο επικοινωνίας και υποστηρίζει τη διαδικασία κατανόησής της με όρους σημειωτικής. Ο νόμος αποτελεί διπλό σημειωτικό σύστημα. Το πρώτο είναι η γλώσσα με την οποία εκφέρεται, ενώ το δεύτερο είναι ο λόγος που εκφράζεται από αυτή τη γλώσσα (ό.π.:3). Η νομική γλώσσα είναι κάτι περισσότερο από απλή συνάθροιση λέξεων και εκφράσεων. Χωρίς να υπάρχει αντικειμενική πραγματικότητα στην οποία αντιστοιχείται, αποτελεί μια ανθρώπινη και κατά σύμβαση εφεύρεση, ένα εργαλείο με σκοπό την εξυπηρέτηση του κοινωνικού ελέγχου. Η ικανότητά της να εγείρει στάσεις και συμπεριφορές αποτελεί κεντρικό σημείο στη νομική φιλοσοφία (ό.π.:12,24).

Παράλληλα, οι Siems & Síthigh (2012:654-656) δίνουν έμφαση μεταξύ άλλων στα λανθάνοντα νοήματα του νόμου, επισημαίνοντας την άποψη του

¹⁹ Αρχικά, εκδηλώθηκε ως μεμονωμένο ενδιαφέρον ορισμένων ακαδημαϊκών, στη συνέχεια ωστόσο συστηματοποιήθηκε, οδηγώντας στην έκδοση του «International Journal for the Semiotics of Law» (ό.π.).

Giammatti (1982 στο Sarat, 1998) ότι ο νόμος αποτελεί ένα κράμα γνώσης, ιστορίας και πολιτισμού. Τα νομικά συστήματα αναδύονται από πολιτισμικά πλαίσια και, ως εκ τούτου, ο νόμος δομείται από τον πολιτισμό που τον αναδεικνύει (Smith & Weisstub, 1983). Η ανάλυση των νομικών συστημάτων απαιτεί την κατανόηση των σημασιολογικών κατηγοριών με βάση τις οποίες οργανώνεται η εμπειρία (Merry, 1998:575-579).

Όσον αφορά στην εκφορά των νομικών κειμένων, η νομική γλώσσα αποτελεί ειδική εφαρμογή της καθομιλουμένης γλώσσας, η οποία προσανατολίζεται στην εξυπηρέτηση των σκοπών του δικαίου (Σούρλας, 1986). Βασικό της γνώρισμα είναι η «σημασιολογική αοριστία», γεγονός που ως ένα βαθμό δυσχεραίνει το έργο της ερμηνείας των νόμων (Σταμάτης, 2016:35), καθιστά ωστόσο το περιεχόμενό τους ευέλικτο και ευπροσάρμοστο στην κοινωνική πραγματικότητα (ό.π., 1997:177). Ο Σταμάτης (2016:39), αναπτύσσοντας τον παραπάνω χαρακτηρισμό, επισημαίνει ότι οι νομικές έννοιες είναι «προϊόν νοητικής αφαίρεσης και όχι απλώς αισθητηριακής αντίληψης», ενώ κατά την ανάδειξη της σημασίας τους απαιτείται η «επισήμανση των ουσιωδών στοιχείων που προσιδιάζουν σ' αυτό στο οποίο οι έννοιες αναφέρονται». Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι με την παραπάνω διατύπωση ουσιαστικά καταδεικνύονται η αυθαιρεσία του «νομικού σημείου» -κατά το πρότυπο της αυθαιρεσίας του γλωσσικού σημείου από τον Saussure (1979)-, αλλά και η πολυσημία του, ανάγοντας την αποσαφήνισή του σε διαδικασία προσδιορισμού των κατάλληλων σημαινομένων. Εκτός όμως από την παραπάνω οπτική, η αοριστία της νομικής γλώσσας αφορά και στη διατύπωση των κανόνων δικαίου (Σταμάτης, 2016:43-44). Οι κανόνες δικαίου περιλαμβάνουν ορολογία γενική και αφηρημένη και ακολουθούν δεοντολογικές νόρμες, οι οποίες δεν είναι ποτέ σαφείς (Hiller & Grossfeld, 2002:184), εξασφαλίζοντας την απόδοση πνεύματος ισονομίας και ελευθερίας στις προβλεπόμενες διατάξεις (Σταμάτης, ό.π.).

Στην παρούσα μελέτη η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού προσλαμβάνεται ως κοινωνικό, ιστορικό και πολιτισμικό γεγονός, ως φαινόμενο επικοινωνίας βαθύτερων και λανθανόντων νοημάτων, χωρίς φυσικά να παραγκωνίζεται ο ρυθμιστικός της χαρακτήρας, δηλαδή η νομική της διάσταση. Ως εκ τούτου, η ανάλυση επιτυγχάνεται μέσα από μια κοινωνιο-σημειωτική, η οποία δεν περιορίζεται σε στενή φορμαλιστική προσέγγιση, αντιθέτως, η Διεθνή Σύμβαση διερευνάται ως σύστημα σημασίας που απαρτίζεται από όρους - φορείς κωδικοποιημένης ιδεολογίας σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο

(Λαγόπουλος, 2005· Χριστοδούλου, 2012· Λαγόπουλος & Boklund - Λαγοπούλου:
2016: 201-202).

3.1 Σχεδιασμός έρευνας

Η παρούσα Εργασία, όπως διατυπώθηκε και ανωτέρω, πραγματεύεται τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού διά της σημειωτικής οδού. Εν προκειμένω, η Διεθνή Σύμβαση υπόκειται σε σημειωτική ανάλυση με στόχο τον εντοπισμό και εν συνεχεία τη διερεύνηση των βαθύτερων νοημάτων με τα οποία είναι επενδυμένη. Επιχειρείται η ανάδειξη της εσώτερης ιδεολογικής δομής που συνέστησε την υφιστάμενη σημασιολογική συγκρότηση του κειμένου· επιδιώκονται η χαρτογράφηση των μηχανισμών παραγωγής νοήματος και ο επιμερισμός τους στις ενδότερες συνιστώσες που συντελούν στη διαμόρφωση των προτεινόμενων διατάξεων.

Απώτερος σκοπός της παραπάνω διαδικασίας είναι η αξιοποίηση των ευρημάτων της ανάλυσης στην κατεύθυνση παραγωγής ενός εργαλείου «μέτρησης» της εφαρμογής της Σύμβασης. Επιδίωξη, ειδικότερα, της έρευνας είναι η δημιουργία - πρόταση ενός ερωτηματολογίου, η λειτουργία του οποίου έγκειται στο να καταδεικνύει αν και κατά πόσο ένα κείμενο (εικονικό ή λεκτικό)²⁰ που σχετίζεται με τα δικαιώματα του παιδιού ανταποκρίνεται στο ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης. Να σημειωθεί ότι, αν και ο προαναφερθείς ορισμός παραπέμπει σε μαθηματικό κώδικα («μέτρηση», «πόσο»), ο στόχος είναι όχι η εξαγωγή μετρήσιμων και επεξεργάσιμων υπολογιστικά αποτελεσμάτων, αλλά η εξασφάλιση ποιοτικών συμπερασμάτων, αναφορικά με τη συμβατότητα του υπό ανάλυση κειμένου με το πληροφοριακό φορτίο της Σύμβασης. Πρόκειται για ένα εργαλείο - φίλτρο που εξετάζει την αγκύρωση ενός κειμένου στις προτεινόμενες διατάξεις, έναν «ενδείκτη» της ενσωμάτωσης των δικαιωμάτων του παιδιού σε αυτό. Η τελευταία πρόταση είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς οριοθετεί το εύρος των αναμενόμενων αποτελεσμάτων. Το προτεινόμενο μοντέλο, επιχειρεί να σκιαγραφήσει την απόδοση των δικαιωμάτων, και όχι όλο το φάσμα των διατάξεων, της Διεθνούς Σύμβασης. Επιπλέον, δέον είναι

²⁰ Ο όρος «κείμενο» υιοθετείται με την ιδιαίτερη σημειωτική του αξία (Uspenskij κ.ά., 1973· Boklund - Λαγοπούλου & Λαγόπουλος, 2007:9-10) και αναφέρεται όχι μόνο στα παράγωγα της φυσικής γλώσσας, αλλά σε οποιοδήποτε φορέα σημασίας, όπως μια φωτογραφία, ένα βίντεο, ένα έργο τέχνης κ.ά..

να τονιστεί ότι η πρόθεση δεν είναι η πρόταση ενός αξιολογικού εργαλείου, ωστόσο τα συναγόμενα δεδομένα δύνανται να αποτιμηθούν ποικιλοτρόπως²¹.

Η προσφορά της Εργασίας έγκειται, συνεπώς, στην αποκωδικοποίηση του ιδεολογικού περιεχομένου της Σύμβασης και την εκ νέου διαμόρφωσή του σε ερωτήσεις, κατανεμημένες σε θεματικές, σύμφωνα με τις υποδείξεις και τα δεδομένα της ανάλυσης, κατά το πρότυπο που όρισε η Cohen (1992)²². Η πρωτοτυπία, ωστόσο, εντοπίζεται στο ότι η επιζητούμενη μεταποίηση της Διεθνούς Σύμβασης γίνεται με «φόντο» τη σημειωτική θεωρία, διεισδύοντας δηλαδή στον ιδεολογικό πυρήνα της διαδικασίας νοηματοδότησης των δικαιωμάτων του παιδιού και «αποκαλύπτοντας» τους μηχανισμούς δόμησης του νοήματος, γεγονός που αφενός εξυπηρετεί την προσπάθεια μετακωδικοποίησης των διατάξεών της αφετέρου ενισχύει την αξιοπιστία του όλου εγχειρήματος. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί -με κάθε επιφύλαξη- ότι το παράγωγο εργαλείο παρέχει τη δυνατότητα σημειωτικής ανάγνωσης των δικαιωμάτων του παιδιού σε συναφή κείμενα, χωρίς πρότερη γνώση των εργαλείων και μεθόδων σημασιολογικής ανάλυσης. Πρόκειται, ουσιαστικά, για μια πρόταση εναλλακτικής προσπέλασης των δικαιωμάτων του παιδιού, η οποία θα μπορούσε μάλιστα να αξιοποιηθεί και αντιστρόφως, δηλαδή ως οδηγός για τη σύνταξη κειμένων αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Αν και η αρχική πρόθεση του γράφοντος αποτελούσε η εφαρμογή του εργαλείου σε βίντεο διεθνών οργανισμών που αφορούν στα δικαιώματα του παιδιού, ώστε να κατά καταδειχθεί κατά πόσο το περιεχόμενο τους ευθυγραμμίζεται με τη Διεθνή Σύμβαση, η προτεινόμενη προσέγγιση τελικά δεν περιορίζεται σε αυτόν τον σκοπό, αντιθέτως δύναται να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο σε κυβερνητικές και μη οργανώσεις, ακτιβιστές και άλλα πρόσωπα ή συλλογικότητες που εργάζονται για την ικανοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού. Επίσης, θα μπορούσε να ενταχθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία για την προώθηση της θεματικής των δικαιωμάτων, να χρησιμοποιηθεί για παράδειγμα από εκπαιδευτικούς για την υλοποίηση σχετικών ερευνητικών εργασιών (projects). Για τον λόγο αυτό πρόθεση του ερευνητή σε μεταγενέστερο στάδιο

²¹ Η διευκρίνιση αυτή είναι σημαντική ειδικά αν ληφθεί υπόψη ο προβληματισμός αναφορικά με τον τρόπο ενσωμάτωσης των δικαιωμάτων της Διεθνούς Σύμβασης σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Για περισσότερα βλ. ενότητα 1.3.1: Κριτική της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

²² Για περισσότερα βλ. ενότητα 1.3.2: Η εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η προβληματική αναφορικά με την αποτίμηση του έργου που επιτελείται από πολιτειακούς και μη φορείς.

αποτελούν ο έλεγχος της λειτουργικότητας και η εξασφάλιση της αξιοπιστίας του εργαλείου, μέσω της δοκιμαστικής εφαρμογής του σε δυνάμει χρήσης περιβάλλοντα.

Η παραπάνω συλλογιστική, ωστόσο, οδηγεί αναπόφευκτα στην ικανοποίηση στόχων που, αν και αναπτύσσονται δευτερευόντως, η σημασία τους είναι καθοριστική για την επιτυχή περάτωση της ως άνω πρωτεύουσας στοχοθεσίας. Με τη σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης, η βαθύτερη ιδεολογία που σημασιοδοτεί τα προτεινόμενα δικαιώματα καθίσταται περισσότερο έκδηλη και «προσβάσιμη», γεγονός που συνεισφέρει στον διάλογο που διεξάγεται σε θεωρητικό επίπεδο για τα δικαιώματα του παιδιού. Υπό αυτό το πρίσμα η Σύμβαση θα εξεταστεί ως προς τον προσανατολισμό που υιοθετεί για τα δικαιώματα του παιδιού, δηλαδή θα διερευνηθεί η θέση των δημιουργών της μεταξύ της αυτονομίας - θεώρησης του παιδιού ως επαρκούς φορέα δικαιωμάτων και της προστασίας - αντιμετώπισής του ως ανώριμου προσώπου και παθητικού δέκτη ωφελημάτων. Επιπλέον, θα αναζητηθεί κατά πόσο το περιεχόμενό της εναρμονίζεται με τη σύγχρονη διάσταση των δικαιωμάτων του παιδιού και ειδικότερα αν ενσωματώνεται η συμβολή της κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας, ενώ θα επιχειρηθεί η αποσαφήνιση εννοιών σημασιολογικά δυσπροσδιόριστων (Σταμάτης, 1997), όπως «το συμφέρον του παιδιού». Η ανάπτυξη του επιστημονικού πεδίου της σημειωτικής συνέδραμε στην ενίσχυση της κοινωνιολογικής μελέτης της παιδικής ηλικίας και έθεσε τις βάσεις για τη σύγχρονη θεώρηση τόσο του παιδιού όσο και των δικαιωμάτων του (Prout & James, 1997). Η παρούσα Εργασία, υποστηρίζοντας την παραπάνω παραδοχή, ενισχύει τη μελέτη των δικαιωμάτων ως κοινωνικού - πολιτισμικού φαινομένου, αποπειράται τελικά να συνεισφέρει στο πεδίο της κοινωνιολογίας των δικαιωμάτων του παιδιού.

Όσον αφορά στην πορεία που ακολουθείται, αρχικά, κρίνεται σκόπιμος ο προσδιορισμός του υλικού ανάλυσης. Από το συνολικό κείμενο της Σύμβασης, επιλέγεται το πρώτο μέρος, και ειδικότερα τα άρθρα 1-41 που περιλαμβάνουν τα προτεινόμενα για το παιδί δικαιώματα. Στη συνέχεια, υλοποιούνται η ανάλυση και η επεξεργασία των δεδομένων που προκύπτουν με στόχο των συναγωγή συμπερασμάτων. Τέλος, τα αποτελέσματα της ανάλυσης μεταγράφονται σε ερωτήσεις και, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, πραγματοποιούνται τροποποιήσεις, ώστε το παράγωγο εργαλείο να ανταποκρίνεται στη σύγχρονη θεώρηση των δικαιωμάτων του παιδιού και κυρίως να ενσωματώνει τη συνεισφορά της κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας αναφορικά με τον ρόλο των παιδιών ως

δρώντων υποκειμένων κι ενεργών διαμορφωτών τόσο της ζωής τους, όσο και των κοινωνιών στις οποίες διαβιούν. Για την ικανοποίηση των παραπάνω στόχων, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναλύεται με βάση το σημειωτικό εργαλείο του Algirdas J. Greimas, κατ' αντιστοιχία με τους Boklund - Λαγοπούλου (1982), Lagoroulos & Boklund - Lagoroulou (1992) και Χριστοδούλου (2003, 2007, 2012).

3.2 Μέθοδος ανάλυσης

Ο Algirdas J. Greimas, συνδυάζοντας τα μοντέλα του Vladimir Propp για τη συνταγματική ανάλυση του παραμυθιού και του Claude Lévi - Strauss για την παραδειγματική ανάλυση του μύθου, συγκροτεί μια συνολική θεωρία και μεθοδολογία, η οποία επιτρέπει την ανάδειξη του τρόπου δόμησης της σημασίας (Καψωμένος, 2005:183). Συγκεκριμένα, στο βιβλίο του - σταθμό για την ιστορία της σημειωτικής *Sémantique structurale: Recherche de méthode* (1966) προτάσσει ένα μοντέλο σημασιολογικής ανάλυσης κειμένων, το οποίο στις βασικές γραμμές του εφαρμόζεται εύκολα και έχει δώσει ενδιαφέρουσες αναλύσεις λογοτεχνικών κειμένων (Boklund - Λαγοπούλου, 1982:149). Η δομική σημαντική είναι μια θεωρία για τη σημασία και τη σημασιοδοτική πρακτική σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας (Χριστοδούλου, 2003:57). Αποτελεί μία μέθοδο ανάλυσης, ένα ποιοτικό - σημασιολογικό εργαλείο, όχι μόνο των φυσικών γλωσσών, αλλά κάθε σημειωτικού συστήματος. Η λειτουργικότητά της έγκειται στο ότι επιτρέπει το πέρασμα από την αφηγηματική επιφάνεια στις δομές βάθους, στο ιδεολογικό υπόστρωμα του έργου (Καψωμένος, 2005:184). Μέσω της ανάλυσης αυτής αποκαλύπτονται οι μηχανισμοί παραγωγής νοήματος (Boklund - Λαγοπούλου, 1982:154).

Βασική αρχή της δομικής σημαντικής είναι ότι οι βασικές σημασιολογικές δομές και τα στοιχεία ενός πολιτισμού διατρέχουν όλα τα σημειωτικά συστήματα του πολιτισμού αυτού. (Χριστοδούλου, 2012:74). Παράλληλα, ο Greimas υποστηρίζει ότι κάθε κείμενο οργανώνεται αφενός στον συνταγματικό άξονα που εκφράζει τη συνάφεια των σημείων στον χώρο και τον χρόνο αφετέρου στον παραδειγματικό άξονα που εκφράζει την οργάνωση των περιεχομένων με βάση τις αρχές της ομοιότητας και της αντίθεσης (Καψωμένος, 1986:86) κι επιπλέον ορίζει πλήρη αντιστοιχία μεταξύ του αφηγηματικού και παραδειγματικού επιπέδου, θεωρώντας το

ένα μεταγραφή του άλλου. Η συνταγματική δομή αποτελεί μεταγραφή σε τόπο, χρόνο, πρόσωπα και δράση της βαθύτερης παραδειγματικής δομής και αντιστρόφως τα σημασιολογικά περιεχόμενα είναι το ιδεολογικό ισοδύναμο της δράσης, η επένδυσή της με ένα σύστημα αξιών (ό.π., 2005:184).

Κεντρική θέση στη θεωρία της δομικής σημαντικής κατέχει η έννοια της ισοτοπίας, η οποία εύγλωττα οριοθετείται ως η ομαδοποίηση των μονάδων του λόγου σύμφωνα με το σημασιολογικό τους περιεχόμενο (Boklund - Λαγοπούλου 1982:149). Οι Λαγόπουλος και Boklund - Λαγοπούλου (2016:61,130), αναφερόμενοι στον Greimas, ορίζουν την ισοτοπία ως την επανάληψη οποιασδήποτε σημασιολογικής κατηγορίας (δηλαδή οποιασδήποτε στοιχειώδους δυϊστικής δομής σημασίας, τύπου α vs β) και τη χαρακτηρίζουν ως θεμελιώδη έννοια για την κειμενική ανάλυση, καθώς μέσω αυτής εξασφαλίζεται η ομοιογένεια και η συνοχή ενός κειμένου²³. Παράλληλα, ο Καψωμένος διευκρινίζει (1986:94) ότι η ισοτοπία στη γενικότερή της έννοια αποτελεί κάθε μορφή ισοδυναμίας ανάμεσα σε άνισες μονάδες, ενώ ειδικότερα η ύπαρξη δύο τουλάχιστον σημασιολογικών μορφών και η μεταξύ τους σχέση ορίζουν το περιεχόμενό της.

Κατά την ανάλυση, οι ισοτοπίες εντοπίζονται αρχικά διαισθητικά και εν συνεχεία με συστηματικά κριτήρια. Πιο συγκεκριμένα, ο/η ερευνητής/τρια διαβάζει το κείμενο και αναζητά λέξεις, φράσεις ή προτάσεις, οι οποίες έχουν όμοιο σημασιολογικό πυρήνα. Έπειτα, εξετάζοντας τον εσωτερικό τρόπο οργάνωσής τους, προκύπτει μια σειρά από δομημένα σημασιολογικά σύνολα, οι κώδικες (Boklund - Λαγοπούλου, 1982:150-151). Η οριστικοποίηση των ισοτοπιών προϋποθέτει τον ορισμό του περιεχομένου κάθε ισοτοπίας, καθώς και τον προσδιορισμό των σχέσεων τους. Οι σημασιολογικοί κώδικες που προκύπτουν από την εξέταση των ισοτοπιών δύνανται να αρθρώνονται μεταξύ τους. Άρθρωση των κωδίκων έχουμε, όταν δύο ή περισσότεροι κώδικες συσχετίζονται με συγκεκριμένο τρόπο. Ωστόσο, μπορεί να έχουμε απλή παράθεση των κωδίκων χωρίς άρθρωση (Boklund - Λαγοπούλου, 1996:122,127,129). Σημαντική εδώ καταφαίνεται μια άλλη κατεύθυνση της Λογικής Σημασιολογίας, η θεωρία των δυνατών συμπάντων, σύμφωνα με την οποία κάθε κείμενο θεωρείται ως ένα θεωρητικό σύμπαν, δηλαδή ως ένα σύνολο, τα στοιχεία του οποίου είναι μόνο αυτά που δίνονται από το κείμενο (Lyons, 1977:167-173 από Boklund - Λαγοπούλου, 1982:150).

²³ Επίσης, την παραλληλίζουν με τον όρο «κώδικα», στον οποίο έγινε αναφορά νωρίτερα (ό.π.:131).

3.3 Corpus ανάλυσης

Αντικείμενο ανάλυσης της παρούσης εργασίας αποτελεί η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Ειδικότερα, η μέθοδος σημασιολογικής ανάλυσης του Greimas εφαρμόζεται στα σαράντα ένα πρώτα άρθρα της, καθώς στις παραγράφους αυτών αναπτύσσονται τα προτεινόμενα για το παιδί δικαιώματα. Τα άρθρα 1 έως 41, δηλαδή, ανταποκρίνονται στον ερευνητικό στόχο αναφορικά με την πρόταση ενός εργαλείου «μέτρησης» της εφαρμογής των δικαιωμάτων του παιδιού, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης και συνεπώς συνιστούν το υλικό ανάλυσης. Το κείμενο της Διεθνούς Σύμβασης αντλήθηκε από τον νόμο 2101/1992²⁴, μέσω του οποίου επικυρώθηκε στην Ελλάδα.

Επιχειρώντας μια εισαγωγική παρουσίαση του corpus ανάλυσης, το περιεχόμενο των υπό διερεύνηση άρθρων συμπυκνώνεται ως εξής:

Άρθρο 1: Ορισμός της έννοιας του παιδιού.

Άρθρο 2: Η αρχή της μη διάκρισης.

Άρθρο 3: Το ύψιστο συμφέρον του παιδιού.

Άρθρο 4: Λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων από την πολιτεία για την εφαρμογή των προτεινόμενων δικαιωμάτων.

Άρθρο 5: Ο ρόλος των κηδεμόνων του παιδιού στην άσκηση των δικαιωμάτων του.

Άρθρο 6: Το δικαίωμα του παιδιού στη ζωή.

Άρθρο 7: Το δικαίωμα του παιδιού στο όνομα και την ιθαγένεια.

Άρθρο 8: Το δικαίωμα του παιδιού στη διατήρηση της ταυτότητάς του, συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειας και των ενδοοικογενειακών του σχέσεων.

Άρθρο 9: Το δικαίωμα του παιδιού στη διαβίωση και την επικοινωνία με τους γονείς του.

Άρθρο 10: Το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση.

Άρθρο 11: Η προστασία του παιδιού από αθέμιτες μετακινήσεις στο εξωτερικό.

Άρθρο 12: Η ελευθερία λόγου του παιδιού.

Άρθρο 13: Η ελευθερία έκφρασης του παιδιού.

Άρθρο 14: Η ελευθερία σκέψης και θρησκείας του παιδιού.

Άρθρο 15: Η ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι.

Άρθρο 16: Η προστασία της ιδιωτικής ζωής του παιδιού.

²⁴ Για τον νόμο 2101/1992 βλέπε εδώ: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-anilikoi/nomos-2101-1992-phek-192-a-2-12-1992.html>

Άρθρο 17: Η πληροφόρηση του παιδιού από τα ΜΜΕ και ο ρόλος της πολιτείας σε αυτή.

Άρθρο 18: Η ευθύνη των γονέων για την ανάπτυξη του παιδιού και η παροχή βοήθειας από την πολιτεία.

Άρθρο 19: Η προστασία του παιδιού από την πολιτεία έναντι κάθε μορφής κακοποίησης κατά τον χρόνο που βρίσκεται υπό την ευθύνη των κηδεμόνων του ή κάθε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευτεί.

Άρθρο 20: Η απόδοση εναλλακτικής επιμέλειας, εφόσον το συμφέρον του παιδιού δεν ικανοποιείται από το υπάρχον οικογενειακό περιβάλλον.

Άρθρο 21: Οι προϋποθέσεις για τη μεταβίβαση της επιμέλειας του παιδιού μέσω του θεσμού της υιοθεσίας.

Άρθρο 22: Η προστασία των παιδιών προσφύγων, ώστε να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση, μεταξύ των οποίων και το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση.

Άρθρο 23: Το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρίες να διαβιούν σε συνθήκες που εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους και προωθούν την προσωπική και την κοινωνική τους ανάπτυξη.

Άρθρο 24: Το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία και την πρόσβαση στις ιατρικές θεραπείες, καθώς και τα μέτρα που η πολιτεία καλείται να θεσμοθετήσει για την ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού.

Άρθρο 25: Η αναθεώρηση - επανεξέταση των όρων μεταβίβασης της επιμέλειας του παιδιού.

Άρθρο 26: Το δικαίωμα του παιδιού να επωφελείται από την κοινωνική πρόνοια.

Άρθρο 27: Το δικαίωμα του παιδιού σε επίπεδο ζωής που εγγυάται την ολόπλευρη ανάπτυξή του. Ο ρόλος των κηδεμόνων προς την επίτευξη του σκοπού αυτού και η συνεισφορά της πολιτείας.

Άρθρο 28: Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και τα μέτρα που η πολιτεία καλείται να θεσμοθετήσει αναφορικά με την προσβασιμότητα στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, τη μείωση της σχολικής διαρροής και τη διαμόρφωση σχολικής πειθαρχίας που θα συνάδει με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Άρθρο 29: Η παρεχόμενη από την πολιτεία εκπαίδευση και η συμβολή της στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο 30: Το δικαίωμα των παιδιών που ανήκουν σε μειονότητες να έχουν τη δική τους πολιτισμική ζωή, να ασκούν τη δική τους θρησκεία και να επικοινωνούν με τη γλώσσα της ομάδας τους.

Άρθρο 31: Η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή.

Άρθρο 32: Η προστασία του παιδιού από την οικονομική εκμετάλλευση και οποιαδήποτε άλλη εργασία που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την υγιή ανάπτυξή του, καθώς και η ρύθμιση του ζητήματος της παιδικής εργασίας από την πολιτεία.

Άρθρο 33: Η προστασία του παιδιού από τη χρήση ναρκωτικών κι άλλων επικίνδυνων ουσιών, καθώς και η παρεμπόδιση της εκμετάλλευσής του στην παραγωγή και διακίνησή τους, μέσω μέτρων που λαμβάνει η πολιτεία.

Άρθρο 34: Η προστασία του παιδιού από την πολιτεία έναντι κάθε μορφής σεξουαλικής βίας και εκμετάλλευσης.

Άρθρο 35: Η εξάλειψη των περιστατικών απαγωγής και εμπορίας των παιδιών με μέτρα της πολιτείας.

Άρθρο 36: Η ανάγκη προστασίας του παιδιού από οποιαδήποτε άλλη πρακτική κακοποίησης.

Άρθρο 37: Η διαμόρφωση ευνοϊκού καθεστώτος αναφορικά με τις ποινές και γενικά τις κυρώσεις που επιβάλλονται στα παιδιά.

Άρθρο 38: Η προστασία του παιδιού σε περίπτωση ένοπλων συρράξεων και η θέσπιση κανόνων σχετικά με τη συμμετοχή του στις ένοπλες δυνάμεις.

Άρθρο 39: Η φροντίδα του παιδιού - δέκτη κακοποιητικής μεταχείρισης ή κατάστασης με ενέργειες της πολιτείας που αφορούν στη σωματική και την πνευματική του υγεία, καθώς και την κοινωνική του επανένταξη.

Άρθρο 40: Η μεταχείριση του παιδιού παραβάτη, τα δικαιώματά του κατά τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης και η διαμόρφωση ποινικού κώδικα επωφελούς για την ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο 41: Η υπερίσχυση της εθνικής νομοθεσίας των συμβαλλόμενων κρατών έναντι της Διεθνούς Σύμβασης στις περιπτώσεις που ενσωματώνει ευνοϊκότερες διατάξεις για τα δικαιώματα του παιδιού.

Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Στην ενότητα αυτή πραγματοποιείται η διερεύνηση της Διεθνούς Σύμβασης με το σημασιολογικό εργαλείο του Greimas. Η ανάλυση παρουσιάζεται σε τρία στάδια: Στο πρώτο, με τίτλο «Εφαρμογή του μεθοδολογικού εργαλείου στο corpus ανάλυσης», περιλαμβάνεται το πρωτότυπο κείμενο της Διεθνούς Σύμβασης, ενώ μέσα σε αγκύλες αναφέρεται ο κώδικας που αντιστοιχεί στο σημασιολογικό περιεχόμενο της εκάστοτε αναφοράς π.χ. *τα συμβαλλόμενα κράτη* [Πολιτειακός κώδικας]. Ως σημασιολογική μονάδα καταγραφής ορίζεται μία λέξη, λέξεις ή μέρος πρότασης (Χριστοδούλου, 2012:77). Στο δεύτερο μέρος που τιτλοφορείται «Δεδομένα ανάλυσης» παρατίθενται γενικές διαπιστώσεις σχετικά με το σημασιολογικό φορτίο του ερευνητικού υλικού και οι κώδικες που προέκυψαν από την ανάλυση παρουσιάζονται σε μορφή πίνακα μαζί με ποσοτικά στοιχεία αναφορικά με τη συχνότητα εμφάνισής τους. Τέλος, στο τρίτο μέρος με τον τίτλο «Επεξεργασία των κωδίκων της ανάλυσης» οι αναχθέντες κώδικες διερευνώνται ως προς τον τρόπο δόμησής τους, αλλά και τις σχέσεις - αρθρώσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους.

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι ο ερευνητής πριν από τη συγγραφή των ενοτήτων «Δεδομένα ανάλυσης» και «Επεξεργασία των κωδίκων της ανάλυσης» προέβη στην επιμέρους ανάλυση των επιλεγμένων άρθρων της Σύμβασης, δηλαδή προηγήθηκαν η διερεύνηση του κάθε άρθρου ξεχωριστά και η ανάπτυξη των αντίστοιχων αποτελεσμάτων. Στόχος αυτής της διακριτής ανάλυσης των άρθρων ήταν η εξασφάλιση μίας όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικής και αξιόπιστης ερευνητικής διαδικασίας. Ωστόσο, τελικά προτιμήθηκε να μην συμπεριληφθεί η ανάλυση της Σύμβασης κατ' άρθρο στον βασικό κορμό της εργασίας, αφού η συνολική - συνθετική ανασκόπηση των άρθρων και των κωδίκων τους, όπως παρουσιάζεται στις παρακάτω ενότητες, κρίνεται σημειωτικά (επιστημονικά) επαρκής για την εξαγωγή των συμπερασμάτων. Η μη ενσωμάτωση των συμπερασμάτων των επιμέρους άρθρων, κοντολογίς, δεν υπονομεύει την επιστημονική ορθότητα του εγχειρήματος. Η ανάλυση της Σύμβασης κατ' άρθρο κρίνεται περισσότερο συμβουλευτική και ως εκ τούτου παρατίθεται στο ομώνυμο παράρτημα της εργασίας²⁵.

²⁵ Παράρτημα 2: Ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού κατ' άρθρο.

4.1 Εφαρμογή του μεθοδολογικού εργαλείου στο corpus ανάλυσης

Άρθρο 1

Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, θεωρείται παιδί [κώδικας του παιδιού] κάθε ανθρώπινο ον [ανθρωπολογικός κώδικας- ανθρώπινο ον] μικρότερο των δεκαοκτώ ετών [αναπτυξιακός κώδικας- μικρότερο των δεκαοκτώ ετών], εκτός εάν η ενηλικίωση [αναπτυξιακός κώδικας- ενηλικίωση] επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί [κώδικας του παιδιού] νομοθεσία [νομικός – πολιτειακός κώδικας- ισχύουσα νομοθεσία].

Άρθρο 2

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] υποχρεούνται να σέβονται [κώδικας των αξιών- σεβασμός] τα δικαιώματα [κώδικας της εξουσίας], που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται [κώδικας της εγγύησης] σε κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση [κώδικας των αξιών- μη διάκριση] φυλής, χρώματος, φύλου [βιολογικός κώδικας- φυλή, χρώμα, φύλο], γλώσσας [κώδικας της επικοινωνίας- γλώσσα], θρησκείας [θρησκευτικός κώδικας- θρησκεία], πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων [πνευματικός κώδικας- πολιτικές, άλλες πεποιθήσεις] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι] ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους [κώδικας της καταγωγής- εθνική, εθνικιστική, κοινωνική καταγωγή], της περιουσιακής τους κατάστασης [οικονομικός κώδικας- περιουσιακή κατάσταση], της ανικανότητάς τους [αναπτυξιακός κώδικας- ανικανότητα], της γέννησής τους [βιολογικός κώδικας- γέννηση] ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας- κατάλληλα μέτρα] ώστε να προστατεύεται [κώδικας της προστασίας- προστασία] αποτελεσματικά το παιδί [κώδικας του παιδιού] έναντι κάθε μορφής διάκρισης [κώδικας των αξιών- κάθε μορφή διάκρισης] ή κύρωσης [κυρωτικός κώδικας- κύρωση], βασισμένης στη νομική κατάσταση [νομικός κώδικας- νομική κατάσταση], στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις [πνευματικός κώδικας- εκφρασμένες απόψεις, πεποιθήσεις] των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι, μέλη της οικογένειας].

Άρθρο 3

1. Σε όλες τις αποφάσεις **[κανονιστικός κώδικας- αποφάσεις]** που αφορούν τα παιδιά **[κώδικας του παιδιού]**, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας **[κώδικας των φορέων πρόνοιας- δημόσιοι, ιδιωτικοί οργανισμοί κοινωνικής προστασίας]**, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα **[πολιτειακός κώδικας- δικαστήρια, διοικητικές αρχές, νομοθετικά όργανα]**, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον **[ωφελμιστικός κώδικας- συμφέρον]** του παιδιού **[κώδικας του παιδιού]**.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** υποχρεούνται να εξασφαλίζουν **[κώδικας της εγγύησης- εξασφάλιση]** στο παιδί **[κώδικας του παιδιού]** την αναγκαία για την ευημερία του **[κώδικας της ευημερίας]** προστασία και φροντίδα **[κώδικας της προστασίας- προστασία, φροντίδα]**, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των άλλων προσώπων που είναι υπεύθυνα γι' αυτό **[κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, επίτροποι, άλλα πρόσωπα υπεύθυνα για το παιδί]**, και παίρνουν για τον σκοπό αυτόν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα **[κανονιστικός κώδικας- νομοθετικά, διοικητικά μέτρα]**.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνοι για την προστασία τους **[κώδικας των φορέων πρόνοιας- οργανισμοί, υπηρεσίες, ιδρύματα που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνοι για την προστασία τους]** να είναι σύμφωνη με τους κανόνες **[κανονιστικός κώδικας- κανόνες]** που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές **[πολιτειακός κώδικας- αρμόδιες αρχές]**, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας **[κώδικας της προστασίας- ασφάλεια]** και της υγείας **[κώδικας της υγείας]**, και σε ότι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

Άρθρο 4

Τα συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** υποχρεούνται να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα **[κανονιστικός κώδικας- νομοθετικά, διοικητικά, άλλα μέτρα]** που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των αναγνωρισμένων στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων **[κώδικας της εξουσίας]**. Στην περίπτωση των

οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων [κώδικας της εξουσίας-οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά δικαιώματα], παίρνουν τα μέτρα [κανονιστικός κώδικας- μέτρα] αυτά μέσα στα όρια των πόρων που διαθέτουν και, όπου είναι αναγκαίο, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας [κώδικας των αξιών- διεθνής συνεργασία].

Άρθρο 5

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] σέβονται [κώδικας των αξιών-σεβασμός] την ευθύνη, το δικαίωμα και το καθήκον που έχουν οι γονείς ή κατά περίπτωση τα μέλη της διευρυμένης οικογένειας ή της κοινότητας [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, διευρυμένη οικογένεια, κοινότητα], όπως προβλέπεται από τα τοπικά έθιμα [πολιτισμικός κώδικας- τοπικά έθιμα], οι επίτροποι ή άλλα πρόσωπα που έχουν νόμιμα την ευθύνη για το παιδί [κώδικας της κηδεμονίας- επίτροποι, άλλα πρόσωπα που έχουν νόμιμα την ευθύνη για το παιδί], να του παρέχουν, κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του [αναπτυξιακός κώδικας- ανάπτυξη των ικανοτήτων], τον προσανατολισμό και τις κατάλληλες συμβουλές [κώδικας της νοθεσίας- προσανατολισμός, κατάλληλες συμβουλές] για την άσκηση των δικαιωμάτων [κώδικας της εξουσίας] που του αναγνωρίζει η παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 6

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] έχει εγγενές δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] στη ζωή [βιοτικός κώδικας- ζωή].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] εξασφαλίζουν [κώδικας της εγγύησης- εξασφάλιση], στο μέτρο του δυνατού, την επιβίωση [βιοτικός κώδικας- επιβίωση] και την ανάπτυξη [αναπτυξιακός κώδικας- ανάπτυξη] του παιδιού [κώδικας του παιδιού].

Άρθρο 7

1. Το παιδί [κώδικας του παιδιού] εγγράφεται στο ληξιαρχείο [πολιτειακός κώδικας- ληξιαρχείο] αμέσως μετά τη γέννησή του [βιολογικός κώδικας- γέννηση] και έχει από εκείνη τη στιγμή το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] ονόματος [προσωπικός κώδικας- όνομα], το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να αποκτήσει

ιθαγένεια [νομικός κώδικας- ιθαγένεια] και, στο μέτρο του δυνατού, το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να γνωρίζει τους γονείς του [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής- γνωριμία με τους γονείς και ανατροφή από αυτούς] και να ανατραφεί [αναπτυξιακός κώδικας- ανατροφή] από αυτούς.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] μεριμνούν [κώδικας των αξιών- μέριμνα] για τη θέση σε εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων [κώδικας της εξουσίας], σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους [νομικός - πολιτειακός κώδικας- εθνική νομοθεσία] και με τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλουν οι ισχύουσες σ' αυτό το πεδίο διεθνείς συνθήκες, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, ελλείψει αυτών, το παιδί [κώδικας του παιδιού] θα ήταν άπατρις [νομικός κώδικας - άπατρις].

Άρθρο 8

1. Τα Συμβαλλόμενα κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται [κώδικας των αξιών- σεβασμός] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] για διατήρηση της ταυτότητάς του [προσωπικός κώδικας- ταυτότητα], συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειάς του [νομικός κώδικας- ιθαγένεια], του ονόματός του [προσωπικός κώδικας- όνομα] και των οικογενειακών σχέσεών του [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής- οικογενειακές σχέσεις], όπως αυτά αναγνωρίζονται από το νόμο, χωρίς παράνομη ανάμιξη [νομικός- πολιτειακός κώδικας- σύμφωνα με τον νόμο, χωρίς παράνομη ανάμιξη].

2. Εάν ένα παιδί [κώδικας του παιδιού] στερείται παράνομα ορισμένα ή όλα τα στοιχεία που συνιστούν την ταυτότητα του [προσωπικός κώδικας- στοιχεία που συνιστούν την ταυτότητά του], τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] οφείλουν να του παράσχουν κατάλληλη υποστήριξη και προστασία [κώδικας της προστασίας- υποστήριξη, προστασία], ώστε η ταυτότητά του [προσωπικός κώδικας] να αποκατασταθεί το συντομότερο δυνατόν.

Άρθρο 9

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] μεριμνούν [κώδικας των αξιών- μέριμνα] ώστε το παιδί [κώδικας του παιδιού] να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής- αποχωρισμός από τους γονείς] παρά τη θέλησή τους, εκτός αν οι αρμόδιες αρχές [πολιτειακός κώδικας] αποφασίσουν [κανονιστικός κώδικας- απόφαση], με επιφύλαξη δικαστικής αναθεώρησης και σύμφωνα με τους εφαρμοζόμενους νόμους και διαδικασίες [νομικός- πολιτειακός

κώδικας- εφαρμοζόμενοι νόμοι και διαδικασίες], ότι ο χωρισμός [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής - αποχωρισμός από τους γονείς] αυτός είναι αναγκαίος για το συμφέρον [ωφελμιστικός κώδικας - συμφέρον] του παιδιού [κώδικας του παιδιού]. Μια τέτοια απόφαση [κανονιστικός κώδικας - απόφαση] μπορεί να είναι αναγκαία σε ειδικές περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν οι γονείς [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς] κακομεταχειρίζονται ή παραμελούν [κώδικας της κακοποίησης- κακομεταχείριση ή παραμέληση] το παιδί [κώδικας του παιδιού] ή όταν ζουν χωριστά και πρέπει να ληφθεί απόφαση [κανονιστικός κώδικας- απόφαση] σχετικά με τον τόπο διαμονής [χωρικός κώδικας- τόπος διαμονής] του παιδιού [κώδικας του παιδιού].

2. Σε όλες τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στις διαδικασίες και να γνωστοποιούν τις απόψεις τους [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης- συμμετοχή στις διαδικασίες και γνωστοποίηση προσωπικών απόψεων].

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] σέβονται [κώδικας των αξιών- σεβασμός] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] που ζει χωριστά από τους γονείς του [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς] ή από τον έναν από αυτούς να διατηρεί κανονικά προσωπικές σχέσεις και να έχει άμεση επαφή με τους δύο γονείς του [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής - διατήρηση προσωπικών σχέσεων, άμεση επαφή με τους γονείς], εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο με το συμφέρον [ωφελμιστικός κώδικας- συμφέρον] του παιδιού [κώδικας του παιδιού].

4. Όταν ο χωρισμός [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής - αποχωρισμός από τους γονείς] είναι αποτέλεσμα μέτρων [κανονιστικός κώδικας- μέτρα] που έχει πάρει ένα Συμβαλλόμενο Κράτος [πολιτειακός κώδικας], όπως η κράτηση, η φυλάκιση, η εξορία, η απέλαση ή ο θάνατος (συμπεριλαμβανομένου του θανάτου από οποιαδήποτε αιτία, ο οποίος επήλθε κατά το χρόνο κράτησης) των δύο γονέων ή του ενός από αυτούς [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς] ή του παιδιού [κώδικας του παιδιού] το Συμβαλλόμενο Κράτος [πολιτειακός κώδικας] δίνει, μετά από αίτηση, στους γονείς [κώδικας της κηδεμονίας], στο παιδί [κώδικας του παιδιού] ή, εάν χρειαστεί, σε ένα άλλος μέλος της οικογένειας [κώδικας της κηδεμονίας- μέλος της οικογένεια] τις ουσιώδεις πληροφορίες [κώδικας της πληροφόρησης- παράδοση ουσιωδών πληροφοριών] σχετικά με τον τόπο όπου βρίσκονται [χωρικός κώδικας-

τόπος διαμονής] το απόν μέλος ή τα απόντα μέλη της οικογένειας [κώδικας της κηδεμονίας- μέλη της οικογένειας], εκτός εάν η αποκάλυψη των πληροφοριών [κώδικας της πληροφόρησης- αποκάλυψη πληροφοριών] αυτών θα είναι επιζήμια για την ευημερία [κώδικας της ευημερίας- ευημερία] του παιδιού [κώδικας του παιδιού]. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] φροντίζουν εξάλλου ώστε η υποβολή ενός τέτοιου αιτήματος να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα [κώδικας της ευημερίας- ευμενείς συνέπειες για το/α ενδιαφερόμενο/α πρόσωπο/α].

Άρθρο 10

1. Σύμφωνα με την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων κρατών [πολιτειακός κώδικας] δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 9, κάθε αίτηση από ένα παιδί [κώδικας του παιδιού] ή από τους γονείς του [κώδικας της κηδεμονίας] για την είσοδο σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή την έξοδο από αυτό [χωρικός κώδικας- είσοδος, έξοδος από ένα Συμβαλλόμενο Κράτος] με σκοπό την οικογενειακή επανένωση [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής- οικογενειακή επανένωση] αντιμετωπίζεται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] με θετικό πνεύμα, ανθρωπισμό και ταχύτητα [κώδικας των αξιών- θετικό πνεύμα, ανθρωπισμός, ταχύτητα]. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] φροντίζουν επιπλέον ώστε η υποβολή μιας τέτοιας αίτησης να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες [κώδικας της ευημερίας- ευμενείς συνέπειες για τον αιτούντα] για τον αιτούντα ή για τα μέλη της οικογένειάς του [κώδικας της κηδεμονίας- μέλη της οικογένειας].

2. Το παιδί [κώδικας του παιδιού] του οποίου οι γονείς [κώδικας της κηδεμονία] διαμένουν σε διαφορετικά Κράτη [χωρικός κώδικας- διαμονή σε διαφορετικά Κράτη] έχει το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να διατηρεί εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, προσωπικές σχέσεις και τακτική άμεση επαφή με δύο γονείς του [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής- προσωπικές σχέσεις, τακτική άμεση επαφή με τους γονείς]. Για τον σκοπό αυτό και σύμφωνα με την υποχρέωση που βαρύνει τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 9, τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] σέβονται [κώδικας των αξιών- σεβασμός] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] που έχουν το παιδί [κώδικας του παιδιού] και οι γονείς του [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς] να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της χώρας αυτού του ίδιου

του Συμβαλλόμενου Κράτους και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα [χωρικός κώδικας- μετακίνηση μεταξύ κρατών].

Το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] εγκατάλειψης οποιασδήποτε χώρας [χωρικός κώδικας] μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζει ο νόμος [νομικός- πολιτειακός κώδικας- νόμος] και που είναι αναγκαίοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων [δημόσιος - πολιτειακός κώδικας- εθνική ασφάλεια, δημόσια τάξη, δημόσια υγεία, δημόσια ήθη, δικαιώματα και ελευθερίες των άλλων], και που είναι συμβατοί με τα υπόλοιπα δικαιώματα [κώδικας της εξουσίας] που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 11

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν μέτρα [κανονιστικός κώδικας- μέτρα] εναντίον των αθέμιτων μετακινήσεων παιδιών [κώδικας του παιδιού] στο εξωτερικό εναντίον της μη επάνοδό τους [χωρικός κώδικας- αθέμιτες μετακινήσεις στο εξωτερικό, εναντίον της μη επάνοδό τους].

2. Για τον σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] ευνοούν τη σύναψη διμερών ή πολυμερών συμφωνιών ή την προσχώρηση στις ήδη υπάρχουσες συμφωνίες [κανονιστικός κώδικας- διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες, υπάρχουσες συμφωνίες].

Άρθρο 12

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] εγγυώνται [κώδικας της εγγύησης] στο παιδί [κώδικας του παιδιού] που έχει ικανότητα διάκρισης [αναπτυξιακός κώδικας- κατοχή ικανότητας διάκρισης] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης- ελεύθερη έκφραση της γνώμης σχετικά με οποιοδήποτε θέμα το αφορά], λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού [κώδικας του παιδιού] ανάλογα με την ηλικία του και με το βαθμό ωριμότητάς του [αναπτυξιακός κώδικας- ηλικία, βαθμός ωριμότητας].

2. Για το σκοπό αυτόν θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί [κώδικας του παιδιού] η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού [κώδικας

της ελευθερίας της έκφρασης- δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία είτε άμεσα είτε μέσω εκπροσώπου], κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας [νομικός- πολιτειακός κώδικας- διαδικαστικοί κανόνες της εθνικής νομοθεσίας].

Άρθρο 13

1. Το παιδί [κώδικας του παιδιού] έχει το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] της ελευθερίας της έκφρασης [κώδικας ελευθερία της έκφρασης]. Το δικαίωμα αυτό [κώδικας της εξουσίας] περιλαμβάνει την ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτων συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του [κώδικας της πληροφόρησης- αναζήτηση, λήψη, διάδοση πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτων συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του].

2. Η άσκηση του δικαιώματος [κώδικας της εξουσίας] αυτού μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζονται από το νόμο [νομικός - πολιτειακός κώδικας- νόμος] και που είναι αναγκαίοι:

α. Για το σεβασμό των δικαιωμάτων και της υπόληψης των άλλων ή

β. Για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών [δημόσιος - πολιτειακός κώδικας- δικαιώματα και υπόληψη των άλλων, εθνική ασφάλεια, δημόσια τάξη, δημόσια υγεία, δημόσια ήθη].

Άρθρο 14

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] σέβονται [κώδικας των αξιών- σεβασμός] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας [κώδικας της πνευματικής ελευθερίας- ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] σέβονται [κώδικας των αξιών- σεβασμός] το δικαίωμα και το καθήκον των γονέων ή, κατά περίπτωση, των νόμιμων εκπροσώπων [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι] του παιδιού [κώδικας του παιδιού], να το καθοδηγούν [κώδικας της νομοθεσίας- καθοδήγηση] στην άσκηση του παραπάνω δικαιώματος [κώδικας της εξουσίας] κατά τρόπο που να

ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του [αναπτυξιακός κώδικας- ανάπτυξη των ικανοτήτων].

3. Η ελευθερία δήλωσης της θρησκείας του ή των πεποιθήσεών [κώδικας της πνευματικής ελευθερίας- ελευθερία δήλωσης θρησκείας, πεποιθήσεών] του μπορεί να υπόκειται μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από τον νόμο [νομικός - πολιτειακός κώδικας- νόμος] και που είναι αναγκαίοι για τη διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των ελευθεριών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των άλλων [δημόσιος - πολιτειακός κώδικας- δημόσια ασφάλεια, δημόσια τάξη, δημόσια υγεία, δημόσια ήθη, ελευθερίες και θεμελιώδη δικαιώματα των άλλων].

Άρθρο 15

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν τα δικαιώματα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] στην ελευθερία του να συνεταιρίζεται και του να συνέρχεται [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης - κοινωνικής ελευθερίας- ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι] ειρηνικά.

2. Δεν τίθενται περιορισμοί για την άσκηση των δικαιωμάτων [κώδικας της εξουσίας] αυτών, εκτός από αυτούς που ορίζει ο νόμος [νομικός - πολιτειακός κώδικας- νόμος] και που είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία, προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή για την προστασία της δημόσιας υγείας ή των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων [δημόσιος - πολιτειακός κώδικας- εθνική ασφάλεια, δημόσια ασφάλεια, δημόσια τάξη, δημόσια υγεία, δημόσια ήθη, δικαιώματα και ελευθερίες των άλλων].

Άρθρο 16

1. Κανένα παιδί [κώδικας του παιδιού] δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης παρέμβασης στην ιδιωτική του ζωή [κώδικας της ιδιωτικότητας- ιδιωτική ζωή], στην οικογένειά του [κώδικας της κηδεμονίας- οικογένεια], στην κατοικία του [χωρικός κώδικας- κατοικία] ή στην αλληλογραφία του [κώδικας της επικοινωνίας- αλληλογραφία], ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψής του [κώδικας της κακοποίησης - ψυχολογική κακοποίηση- παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψης].

2. Το παιδί [κώδικας του παιδιού] δικαιούται [κώδικας της εξουσίας] να προστατεύεται [κώδικας της προστασία] από το νόμο [νομικός - πολιτειακός κώδικας- νόμος] έναντι τέτοιων επεμβάσεων ή προσβολών [κώδικας της κακοποίησης- αυθαίρετες παρεμβάσεις, παράνομες προσβολές].

Άρθρο 17

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν τη σημασία του έργου που επιτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης [κώδικας των μέσων ενημέρωσης- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης] και φροντίζουν [κώδικας των αξιών- φροντίδα] ώστε το παιδί [κώδικας του παιδιού] να έχει πρόσβαση σε ενημέρωση και σε υλικό, που προέρχονται από διάφορες εθνικές και διεθνείς πηγές [κώδικας της πληροφόρησης- ενημέρωση και υλικό από εθνικές και διεθνείς πηγές], ιδίως σ' αυτά που αποσκοπούν στην προαγωγή της κοινωνικής, πνευματικής και ηθικής ευημερίας του [κώδικας της ευημερίας- κοινωνική, πνευματική, ηθική ευημερία], καθώς και της σωματικής και πνευματικής υγείας του [κώδικας της υγείας- σωματική, πνευματική υγεία].

Για το σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας]:

α. Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης [κώδικας των μέσων ενημέρωσης] στη διάδοση πληροφοριών και υλικού [κώδικας της πληροφόρησης- διάδοση πληροφοριών και υλικού] που παρουσιάζουν κοινωνική και πολιτιστική χρησιμότητα [πολιτισμικός κώδικας- πολιτιστική χρησιμότητα] για το παιδί [κώδικας του παιδιού] και που είναι σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 29.

β. Ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία για την παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοση πληροφοριών [κώδικας της πληροφόρησης- παραγωγή, ανταλλαγή, διάδοση πληροφοριών] και υλικού αυτού του τύπου, που προέρχονται από διάφορες πολιτιστικές, εθνικές και διεθνείς πηγές.

γ. Ενθαρρύνουν την παραγωγή και τη διάδοση παιδικών βιβλίων [εκπαιδευτικός κώδικας- παραγωγή, διάδοση παιδικών βιβλίων].

δ. Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης [κώδικας των μέσων ενημέρωσης] να λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη τους τις γλωσσολογικές ανάγκες [κώδικας της επικοινωνίας- γλωσσολογικές ανάγκες] των αυτόχθονων παιδιών [κώδικας του παιδιού - παιδί αυτόχθων] ή των παιδιών που ανήκουν σε μια μειονότητα [κώδικας του παιδιού - παιδί από μειονότητα].

ε. Ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών [κανονιστικός κώδικας- κατευθυντήριες αρχές] που να προορίζονται για την προστασία [κώδικας της προστασίας- προστασία] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] από την ενημέρωση και το υλικό [κώδικας της πληροφόρησης- ενημέρωση, υλικό] που βλάπτουν την ευημερία του [κώδικας της ευημερίας], λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 13 και 18.

Άρθρο 18

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξασφάλιση [κώδικας της εγγύησης] της αναγνώρισης της αρχής, σύμφωνα με την οποία και οι δύο γονείς [κώδικας της κηδεμονίας] είναι από κοινού υπεύθυνοι για την ανατροφή [αναπτυξιακός κώδικας- ανατροφή] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] και την ανάπτυξή του [αναπτυξιακός κώδικας- ανάπτυξη]. Η ευθύνη για την ανατροφή [αναπτυξιακός κώδικας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] και για την ανάπτυξή του [αναπτυξιακός κώδικας] ανήκει κατά κύριο λόγο στους γονείς ή, κατά περίπτωση στους νόμιμους εκπροσώπους του [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι]. Το συμφέρον [ωφελμιστικός κώδικας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] πρέπει να αποτελεί τη βασική τους μέριμνα.

2. Για την εγγύηση [κώδικας της εγγύησης] και την προώθηση των δικαιωμάτων [κώδικας της εξουσίας] που εκφράζονται στην παρούσα Σύμβαση, τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια [κώδικας των αξιών- βοήθεια] στους γονείς και στους νόμιμους εκπροσώπους [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι] του παιδιού [κώδικας του παιδιού], κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους για την ανατροφή [αναπτυξιακός κώδικας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] και εξασφαλίζουν τη δημιουργία οργανισμών, ιδρυμάτων και υπηρεσιών επιφορτισμένων να μεριμνούν για την ευημερία των παιδιών [κώδικας των φορέων πρόνοιας- οργανισμοί, ιδρύματα, υπηρεσίες που μεριμνούν για την ευημερία των παιδιών].

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας- μέτρα] προκειμένου να εξασφαλιστούν [κώδικας της εγγύησης] στα παιδιά [κώδικας του παιδιού] των οποίων οι γονείς [κώδικας της κηδεμονίας] εργάζονται το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να επωφελούνται [ωφελμιστικός κώδικας] από τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα φύλαξης παιδιών

[κώδικας των φορέων πρόνοιας- υπηρεσίες, ιδρύματα φύλαξης παιδιών], εφόσον τα παιδιά [κώδικας του παιδιού] πληρούν τους απαιτούμενους όρους.

Άρθρο 19

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα [κανονιστικός κώδικας- νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά μέτρα], προκειμένου να προστατεύσουν [κώδικας της προστασίας] το παιδί [κώδικας του παιδιού] από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης [κώδικας της κακοποίησης- κάθε μορφή βίας, κάθε μορφή προσβολής, σωματικές βιαιοπραγίες, πνευματικές βιαιοπραγίες, εγκατάλειψη, παραμέληση, κακή μεταχείριση, εκμετάλλευση], συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας [κώδικας της κακοποίησης- σεξουαλική βία], κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευτεί [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι, οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο εμπιστοσύνης].

2. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα [κανονιστικός κώδικας- προστατευτικά μέτρα] θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης [κώδικας της κοινωνικής πρόνοιας- κοινωνικά προγράμματα υποστήριξης] στο παιδί [κώδικας του παιδιού] και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του [κώδικας της κηδεμονίας- οι έχοντες την επιμέλεια], καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας [κώδικας της κοινωνικής πρόνοιας- άλλες μορφές πρόνοιας] και για το χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης [κώδικας της κακοποίησης- κακή μεταχείριση] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] που περιγράφονται πιο πάνω, και, όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.

Άρθρο 20

1. Κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον [κώδικας της κηδεμονίας- οικογενειακό περιβάλλον] ή το οποίο για το δικό του συμφέρον [ωφελμιστικός κώδικας] δεν είναι δυνατόν να

παραμένει στο περιβάλλον αυτό [κώδικας της κηδεμονίας] δικαιούται [κώδικας της εξουσίας] ειδική προστασία και βοήθεια [κώδικας της προστασίας- ειδική προστασία, βοήθεια] εκ μέρους του Κράτους [πολιτειακός κώδικας].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] προβλέπουν γι' αυτό το παιδί [κώδικας του παιδιού] μια εναλλακτική επιμέλεια [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας], σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους [νομικός - πολιτειακός κώδικας- εθνική νομοθεσία].

3. Αυτή η επιμέλεια [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας] μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή τοποθέτησης σε μια οικογένεια, της KAFALAH του ισλαμικού δικαίου [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- τοποθέτηση σε οικογένεια, Kafalah του ισλαμικού δικαίου], της υιοθεσίας [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- υιοθεσία] ή, σε περίπτωση ανάγκης, της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την περίπτωση ίδρυμα για τα παιδιά [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- τοποθέτηση σε ίδρυμα για τα παιδιά]. Κατά την επιλογή ανάμεσα σ' αυτές τις λύσεις λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση [εκπαιδευτικός κώδικας- εκπαίδευση] του παιδιού [κώδικας του παιδιού], καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του [κώδικας της καταγωγής- εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική, γλωσσολογική καταγωγή].

Άρθρο 21

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] που αναγνωρίζουν και/ή επιτρέπουν την υιοθεσία [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- υιοθεσία] διασφαλίζουν [κώδικας της εγγύησης] ότι εκείνο που λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη στην προκειμένη περίπτωση είναι το συμφέρον [ωφελιμιστικός κώδικας- συμφέρον] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] και:

α. Μεριμνούν ώστε η υιοθεσία [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- υιοθεσία] ενός παιδιού [κώδικας του παιδιού] να μην επιτρέπεται παρά μόνο από τις αρμόδιες αρχές [πολιτειακός κώδικας- αρμόδιες αρχές], οι οποίες αποφαινόμενες, σύμφωνα με τον νόμο και τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες [νομικός - πολιτειακός κώδικας- νόμος, εφαρμοζόμενες διαδικασίες] και επί τη βάση όλων των αξιόπιστων σχετικών πληροφοριών εάν η υιοθεσία [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- υιοθεσία] είναι δυνατή εν όψει της κατάστασης του παιδιού [κώδικας του παιδιού] σε σχέση με τον πατέρα και τη μητέρα του, τους

συγγενείς του και τους νόμιμους εκπροσώπους του [κώδικας της κηδεμονίας-πατέρας και μητέρα, συγγενείς, νόμιμοι εκπρόσωποι] και εάν, εφόσον αυτό απαιτείται, τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα έδωσαν τη συναίνεσή τους για την υιοθεσία [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- υιοθεσία], έχοντας γνώση των πραγμάτων και μετά από την αναγκαία παροχή συμβουλών [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης- έκφραση συναίνεσης μετά από παροχή επαρκούς πληροφόρησης και συμβουλών].

β. Αναγνωρίζουν ότι η υιοθεσία στο εξωτερικό [κώδικας της κηδεμονίας – εναλλακτικής επιμέλειας- διακρατική υιοθεσία] μπορεί να αντιμετωπισθεί ως ένα άλλο μέσο εξασφάλισης στο παιδί [κώδικας του παιδιού] της αναγκαίας φροντίδας [κώδικας της προστασίας- φροντίδα], εάν αυτό δεν μπορεί να τοποθετηθεί σε μία ανάδοχη ή σε μία υιοθετούσα οικογένεια [κώδικας της κηδεμονίας – εναλλακτικής επιμέλειας- ανάδοχη, υιοθετούσα οικογένεια στη χώρα καταγωγής] ή να ανατραφεί [αναπτυξιακός κώδικας- ανατροφή] σωστά στη χώρα καταγωγής του [χωρικός κώδικας- χώρα καταγωγής].

γ. Μεριμνούν [κώδικας των αξιών- μέριμνα] ώστε, σε περίπτωση υιοθεσίας στο εξωτερικό [κώδικας της κηδεμονίας – εναλλακτικής επιμέλειας- διακρατική υιοθεσία], το παιδί [κώδικας του παιδιού] να απολαμβάνει των ίδιων προστατευτικών μέτρων και προδιαγραφών [κανονιστικός κώδικας- προστατευτικά μέτρα, προδιαγραφές] με εκείνα που υπάρχουν στην περίπτωση εθνικής υιοθεσίας [κώδικας της κηδεμονίας – εναλλακτικής επιμέλειας- εθνική υιοθεσία].

δ. Παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας- κατάλληλα μέτρα] για να διασφαλίσουν [κώδικας της εξασφάλισης- διασφάλιση] ότι, σε περίπτωση διακρατικής υιοθεσίας [κώδικας της κηδεμονίας – εναλλακτικής επιμέλειας- διακρατική υιοθεσία], η τοποθέτηση του παιδιού [κώδικας του παιδιού] δεν απολήγει σε ανάρμοστο υλικό όφελος [κώδικας της κακοποίησης - εκμετάλλευσης- υλικό όφελος] για τα πρόσωπα που είναι αναμειγμένα σ' αυτή.

ε. Προωθούν τους αντικειμενικούς σκοπούς του παρόντος άρθρου με σύναψη διμερών ή πολυμερών διακανονισμών ή συμφωνιών [κανονιστικός κώδικας- διμερείς ή πολυμερείς διακανονισμοί/ συμφωνίες], ανάλογα με την περίπτωση, και προσπαθούν, μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, να επιτύχουν οι τοποθετήσεις παιδιών στο εξωτερικό [κώδικας της κηδεμονίας – εναλλακτικής επιμέλειας- διακρατική υιοθεσία] να πραγματοποιούνται από αρμόδιες αρχές ή αρμόδια όργανα [πολιτειακός κώδικας- αρμόδιες αρχές, αρμόδια όργανα].

Άρθρο 22

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας- κατάλληλα μέτρα] προκειμένου ένα παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας [κώδικας του παιδιού - παιδί πρόσφυγας- παιδί το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα, παιδί που θεωρείται πρόσφυγας] δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου [νομικός - πολιτειακός κώδικας- κανόνες, διαδικασίες του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου], είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς] ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαίρει της κατάλληλης προστασίας [κώδικας της προστασίας] και ανθρωπιστικής βοήθειας [κώδικας της προστασίας- ανθρωπιστική βοήθεια], που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα [κώδικας της εξουσίας] που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα [ανθρωπολογικός κώδικας- δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα], στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη [πολιτειακός κώδικας].

2. Για το σκοπό αυτόν τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] συνεργάζονται [κώδικας των αξιών- συνεργασία με κοινωφελείς οργανισμούς], όπως αυτά το κρίνουν αναγκαίο, σε όλες τις προσπάθειες που γίνονται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να προστατεύσουν [κώδικας της προστασίας] και να βοηθήσουν [κώδικας της προστασίας- βοήθεια] τα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση [κώδικας του παιδιού - παιδί πρόσφυγας- παιδί σε κατάσταση προσφυγιάς], και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας [κώδικας της κηδεμονίας, γονείς, άλλα μέλη της οικογένειας] κάθε παιδιού πρόσφυγα [κώδικας του παιδιού πρόσφυγα] και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού [κώδικας του παιδιού πρόσφυγα] με την οικογένειά του [κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής - οικογενειακή επανένωση]. Σε περίπτωση που ούτε ο πατέρας ούτε η μητέρα ούτε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας [κώδικας της κηδεμονίας- πατέρας, μητέρα, άλλο μέλος της οικογένειας] είναι δυνατόν να ανευρεθεί, το παιδί [κώδικας του

παιδιού πρόσφυγα] έχει το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να τύχει της ίδιας προστασίας [κώδικας της προστασίας] που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί [κώδικας του παιδιού] στερημένο οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος [κώδικας της κηδεμονίας] για οποιονδήποτε λόγο, σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 23

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν ότι τα πνευματικώς ή σωματικώς ανάπηρα παιδιά [κώδικας του παιδιού - παιδί με αναπηρία- πνευματικώς, σωματικώς ανάπηρα παιδιά] πρέπει να διάγουν πλήρη και αξιοπρεπή ζωή [βιοτικός κώδικας- πλήρης και αξιοπρεπή ζωή], σε συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους [κώδικας της αυταξίας- αξιοπρέπεια], ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης- κοινωνική ελευθερία- αυτονομία κι ενεργός συμμετοχή στη ζωή του συνόλου].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] των ανάπηρων παιδιών [κώδικας του παιδιού - παιδί με αναπηρία] να τυγχάνουν ειδικής φροντίδας [κώδικας της προστασίας- ειδική φροντίδα] και ενθαρρύνουν και εξασφαλίζουν [κώδικας της εγγύησης], στο μέτρο των διαθέσιμων πόρων, την παροχή, μετά από αίτηση, στα ανάπηρα παιδιά [κώδικας του παιδιού με αναπηρία] που πληρούν τους απαιτούμενους όρους και σε αυτούς που τα έχουν αναλάβει [κώδικας της κηδεμονίας- αυτοί/ές που έχουν αναλάβει τα παιδιά με αναπηρίες], μιας βοήθειας προσαρμοσμένης [κώδικας της προστασίας- προσαρμοσμένη βοήθεια] στην κατάσταση του παιδιού [κώδικας του παιδιού με αναπηρία] και στις περιστάσεις των γονέων του ή αυτών στους οποίους τα έχουν εμπιστευτεί [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, πρόσωπα εμπιστοσύνης].

3. Εν όψει των ειδικών αναγκών των ανάπηρων παιδιών [κώδικας του παιδιού με αναπηρία], η χορηγούμενη σύμφωνα με την παρ. 2 του παρόντος άρθρου βοήθεια [κώδικας της προστασίας- βοήθεια] παρέχεται δωρεάν εφόσον αυτό είναι δυνατό, κατόπιν υπολογισμού των οικονομικών πόρων [οικονομικός κώδικας- οικονομικοί πόροι] των γονέων τους και αυτών στους οποίους έχουν εμπιστευτεί [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, πρόσωπα εμπιστοσύνης] το παιδί [κώδικας του παιδιού με αναπηρία], και σχεδιάζεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε τα ανάπηρα παιδιά [κώδικας του παιδιού με αναπηρία] να έχουν αποκλειστική πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην

επιμόρφωση [εκπαιδευτικός κώδικας- εκπαίδευση, επιμόρφωση], στην περίθαλψη, στην αποκατάσταση αναπήρων [ιατρικός κώδικας- περίθαλψη, αποκατάσταση αναπήρων], στην επαγγελματική εκπαίδευση [εκπαιδευτικός κώδικας- επαγγελματική εκπαίδευση] και στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες [κώδικας του ελεύθερου χρόνου- ψυχαγωγικές δραστηριότητες], έτσι που να επιτυγχάνεται η όσο το δυνατόν πληρέστερη κοινωνική ένταξη [αναπτυξιακός κώδικας- πλήρης κοινωνική ένταξη] και προσωπική τους ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής και πνευματικής τους εξέλιξης [αναπτυξιακός κώδικας- προσωπική ανάπτυξη, πολιτιστική, πνευματική εξέλιξη].

4. Μέσα σε πνεύμα διεθνούς συνεργασίας [κώδικας των αξιών- διεθνής συνεργασία με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών], τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] προωθούν την ανταλλαγή κατάλληλων πληροφοριών στον τομέα της προληπτικής περίθαλψης και της ιατρικής, ψυχολογικής και λειτουργικής θεραπείας [ιατρικός κώδικας- προληπτική περίθαλψη, ιατρική, ψυχολογική, λειτουργική θεραπεία] των ανάπηρων παιδιών [κώδικας του παιδιού με αναπηρία], συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης και της πρόσβασης στις πληροφορίες που αφορούν τις μεθόδους αποκατάστασης αναπήρων [ιατρικός κώδικας- μέθοδοι αποκατάστασης αναπήρων] και τις υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης [εκπαιδευτικός κώδικας- υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης], με σκοπό να επιτραπεί στα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] να βελτιώσουν τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητές τους και να διευρύνουν την πείρα τους σε αυτούς τους τομείς. Σ' αυτό το πεδίο λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 24

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας [κώδικας της υγείας- απόλαυση του καλύτερου δυνατού επιπέδου υγείας] και να επωφελείται από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων [ιατρικός κώδικας- ωφέλεια από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας, υπηρεσίες αποκατάστασης αναπήρων].

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] επιδιώκουν να διασφαλίσουν [κώδικας της εγγύησης] το ότι κανένα παιδί [κώδικας του παιδιού] δεν θα στερείται το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] πρόσβασης στις υπηρεσίες αυτές [ιατρικός

κώδικας- πρόσβαση στις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας, αποκατάστασης αναπήρων].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] επιδιώκουν να εξασφαλίσουν [κώδικας της εγγύησης] την πλήρη εφαρμογή του παραπάνω δικαιώματος [κώδικας της εξουσίας] και ιδιαίτερα παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας] για:

α. Να μειώσουν τη βρεφική και παιδική θνησιμότητα [βιοτικός κώδικας- μείωση βρεφικής και παιδικής θνησιμότητας].

β. Να εξασφαλίσουν [κώδικας της εγγύησης] σε κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] την απαραίτητη ιατρική αντίληψη και περίθαλψη [ιατρικός κώδικας- ιατρική αντίληψη, ιατρική περίθαλψη] δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της στοιχειώδους περίθαλψης [ιατρικός κώδικας- ανάπτυξη της στοιχειώδους περίθαλψης].

γ. Να αγωνιστούν κατά της ασθένειας [ιατρικός κώδικας- ασθένεια] και της κακής διατροφής [διατροφικός κώδικας- κακή διατροφή] και μέσα στα πλαίσια της στοιχειώδους περίθαλψης [ιατρικός κώδικας- στοιχειώδης περίθαλψη], με την εφαρμογή - ανάμεσα στα άλλα - της ήδη διαθέσιμης τεχνολογίας και με την παροχή θρεπτικών τροφών και καθαρού πόσιμου νερού [διατροφικός κώδικας- παροχή θρεπτικών τροφών, παροχή καθαρού πόσιμου νερού], λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους της μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος [περιβαλλοντικός κώδικας- μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος].

δ. Να εξασφαλίσουν [κώδικας της εγγύησης] στις μητέρες [κώδικας της κηδεμονίας- μητέρες] κατάλληλη περίθαλψη [ιατρικός κώδικας] πριν και μετά από τον τοκετό [βιολογικός κώδικας- τοκετός].

ε. Να μπορούν όλες οι ομάδες της κοινωνίας ιδιαίτερα οι γονείς [κώδικας της κηδεμονίας] και τα παιδιά [κώδικας του παιδιού] να ενημερώνονται [κώδικας της πληροφόρησης- ενημέρωση] για τα θέματα της υγείας [κώδικας της υγείας] και της διατροφής [διατροφικός κώδικας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού], για τα πλεονεκτήματα του μητρικού θηλασμού [διατροφικός κώδικας- μητρικός θηλασμός], την υγιεινή [κώδικας της υγείας- υγιεινή] και την καθαριότητα του περιβάλλοντος [περιβαλλοντικός κώδικας- καθαριότητα του περιβάλλοντος] και την πρόληψη των ατυχημάτων και να βρίσκουν υποστήριξη στη χρήση των παραπάνω βασικών γνώσεων.

στ. Να αναπτύξουν την προληπτική ιατρική φροντίδα [ιατρικός κώδικας- προληπτική ιατρική φροντίδα], την καθοδήγηση των γονέων [κώδικας της κηδεμονίας] και την

εκπαίδευση [εκπαιδευτικός κώδικας] και τις υπηρεσίες του οικογενειακού προγραμματισμού [ιατρικός κώδικας- υπηρεσίες του οικογενειακού προγραμματισμού].

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν όλα τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα [κανονιστικός κώδικας- κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα] για να καταργηθούν οι παραδοσιακές πρακτικές [πολιτισμικός κώδικας- παραδοσιακές πρακτικές] που βλάπτουν την υγεία [κώδικας της υγείας] των παιδιών [κώδικας του παιδιού].

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προωθήσουν και να ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία [κώδικας των αξιών- διεθνής συνεργασίας], ώστε να επιτύχουν σταδιακά την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος [κώδικας της εξουσίας] που αναγνωρίζεται στο παρόν άρθρο. Εν όψει αυτού, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 25

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν στο παιδί [κώδικας του παιδιού], που τοποθετήθηκε από τις αρμόδιες αρχές [πολιτειακός κώδικας- αρμόδιες αρχές] σε μία οικογένεια [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- τοποθέτηση σε οικογένεια], με σκοπό την παροχή φροντίδας, προστασίας [κώδικας της προστασίας- φροντίδα, προστασία] ή θεραπείας της σωματικής ή πνευματικής του υγείας [ιατρικός κώδικας- θεραπεία της σωματικής ή πνευματικής υγείας], το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] σε μια περιοδική αναθεώρηση [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης - ελευθερία κρίσης- περιοδική αναθεώρηση] της παραπάνω θεραπείας [ιατρικός κώδικας- θεραπεία] και κάθε άλλης περίπτωσης σχετικής με την τοποθέτησή του [κώδικας της κηδεμονίας - εναλλακτικής επιμέλειας- τοποθέτηση σε οικογένεια].

Άρθρο 26

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να επωφελείται από την κοινωνική πρόνοια, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών ασφαλίσεων [κώδικας της κοινωνικής πρόνοιας- κοινωνική πρόνοια, κοινωνικές ασφαλίσεις], και παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα [κανονιστικός κώδικας- απαραίτητα μέτρα] για να εξασφαλίσουν [κώδικας της εγγύησης] την πραγματοποίηση του δικαιώματος

[κώδικας της εξουσίας] αυτού, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους [νομικός - πολιτειακός- εθνική νομοθεσία].

2. Τα ωφελήματα [κώδικας της κοινωνικής πρόνοιας- ωφελήματα κοινωνικής πρόνοιας], όπου είναι αναγκαία, πρέπει να δίνονται, αφού ληφθούν υπόψη οι πόροι [οικονομικός κώδικας- πόροι] και η κατάσταση του παιδιού [κώδικας του παιδιού] και των προσώπων που έχουν αναλάβει την ευθύνη της συντήρησής του [κώδικας της κηδεμονίας- πρόσωπα ευθύνης], καθώς και κάθε άλλη εκτίμηση σχετιζόμενη με την αίτηση παροχής ωφελημάτων [κώδικας της κοινωνικής πρόνοιας- ωφελήματα κοινωνικής πρόνοιας] που γίνεται από το παιδί [κώδικας του παιδιού] ή για λογαριασμό του.

Άρθρο 27

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] κάθε παιδιού [κώδικας του παιδιού] για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής [βιοτικός κώδικας- κατάλληλος επίπεδο ζωής] που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του [αναπτυξιακός κώδικας- σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική, κοινωνική ανάπτυξη].

2. Στους γονείς ή στα άλλα πρόσωπα που έχουν αναλάβει το παιδί [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, πρόσωπα που έχουν αναλάβει το παιδί] ανήκει κατά κύριο λόγο η ευθύνη της εξασφάλισης [κώδικας της εγγύησης], μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους και των οικονομικών μέσων τους [οικονομικός κώδικας – οικονομικές δυνατότητες], των απαραίτητων για την ανάπτυξη [αναπτυξιακός κώδικας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] συνθηκών ζωής [βιοτικός κώδικας – συνθήκες ζωής].

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας], σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες [νομικός - πολιτειακός κώδικας- εθνικές συνθήκες] και στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, για να βοηθήσουν [κώδικας των αξιών- βοήθεια] τους γονείς και τα άλλα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για το παιδί [κώδικας της κηδεμονίας], να εφαρμόσουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] αυτό και προσφέρουν, σε περίπτωση ανάγκης, υλική βοήθεια και προγράμματα υποστήριξης [κώδικας των αξιών- υλική βοήθεια, προγράμματα υποστήριξης], κυρίως σε σχέση με τη διατροφή, το ρουχισμό και την κατοικία.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας] για να εξασφαλίσουν [κώδικας της εγγύησης] την είσπραξη

της διατροφής του παιδιού [κώδικας του παιδιού] από τους γονείς του ή από τα άλλα πρόσωπα που έχουν την οικονομική ευθύνη γι' αυτό [κώδικας της κηδεμονίας- γονείς- πρόσωπα που έχουν την οικονομική ευθύνη για το παιδί], είτε εντός της επικράτειας είτε στο εξωτερικό [χωρικός κώδικας- εντός της επικράτειας, εξωτερικό].

Ειδικά στην περίπτωση που το πρόσωπο το οποίο έχει την οικονομική ευθύνη για το παιδί [κώδικας της κηδεμονίας- πρόσωπο που έχουν την οικονομική ευθύνη για το παιδί] ζει σε ένα Κράτος [χωρικός κώδικας- Κράτος διαμονής] διαφορετικό από εκείνο του παιδιού [κώδικας του παιδιού], τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] ευνοούν την προσχώρηση σε διεθνείς συμφωνίες ή τη σύναψη τέτοιων συμφωνιών [κανονιστικός κώδικας- σύναψη διεθνών συμφωνιών], καθώς και την υιοθέτηση κάθε άλλης κατάλληλης ρύθμισης [κανονιστικός κώδικας- κατάλληλη ρύθμιση].

Άρθρο 28

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] στην εκπαίδευση [εκπαιδευτικός κώδικας- εκπαίδευση] και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος [κώδικας της εξουσίας] αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών [κώδικας των αξιών- ισότητα των ευκαιριών]:

α. Καθιστούν τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και δωρεάν [εκπαιδευτικός κώδικας- υποχρεωτική και δωρεάν στοιχειώδης εκπαίδευση] για όλους.

β. Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαφόρων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο γενικής όσο και επαγγελματικής [εκπαιδευτικός κώδικας- ανάπτυξη διαφόρων μορφών γενικής και επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης], τις καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού], και παίρνουν κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας], όπως η θέσπιση της δωρεάν εκπαίδευσης [εκπαιδευτικός κώδικας- δωρεάν εκπαίδευση] και της προσφοράς χρηματικής βοήθειας σε περίπτωση ανάγκης.

γ. Εξασφαλίζουν [κώδικας της εγγύησης] σε όλους την πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία [εκπαιδευτικός κώδικας- πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση] με όλα τα κατάλληλα μέσα, σε συνάρτηση με τις ικανότητες του καθενός.

δ. Καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] τη σχολική και την επαγγελματική ενημέρωση και τον προσανατολισμό [κώδικας της

πληροφόρησης- σχολική και επαγγελματική ενημέρωση και τον προσανατολισμό].

ε. Παίρνουν μέτρα [κανονιστικός κώδικας] για να ενθαρρύνουν την τακτική σχολική φοίτηση και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών [εκπαιδευτικός κώδικας- τακτική σχολική φοίτηση, μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας] για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας [εκπαιδευτικός κώδικας- σχολική πειθαρχία] με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια [κώδικας της αυταξίας- αξιοπρέπεια] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] ως ανθρώπινου όντος [ανθρωπολογικός κώδικας- ανθρώπινο ον], και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] προάγουν και ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία [κώδικας των αξιών- διεθνής συνεργασία] στον τομέα της παιδείας [εκπαιδευτικός κώδικας- παιδεία], με σκοπό να συμβάλλουν κυρίως στην εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαβητισμού [εκπαιδευτικός κώδικας- εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαβητισμού] στον κόσμο και να διευκολύνουν την πρόσβαση στις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους [εκπαιδευτικός κώδικας- πρόσβαση στις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους]. Για το σκοπό αυτόν, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 29

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] συμφωνούν ότι η εκπαίδευση [εκπαιδευτικός κώδικας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] πρέπει να αποσκοπεί:

α. Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού [κώδικας του παιδιού] και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του [αναπτυξιακός κώδικας- ανάπτυξη της προσωπικότητας, πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων].

β. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες [κώδικας των αξιών- σεβασμός για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες] και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

γ. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού [κώδικας του παιδιού], την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του [κώδικας των αξιών- σεβασμός στους γονείς, την ταυτότητα, την εθνική και πολιτισμική ποικιλομορφία].

δ. Στην προετοιμασία του παιδιού [κώδικας του παιδιού] για μια υπεύθυνη ζωή σε μία ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων και φιλίας [κώδικας των αξιών- πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων, φιλία] ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής [κώδικας της εθνοπολιτισμικής καταγωγής- πρόσωπα από εθνικές, εθνικιστικές, θρησκευτικές ομάδες, πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής].

ε. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για του φυσικό περιβάλλον [κώδικας των αξιών- σεβασμός για το φυσικό περιβάλλον].

2. Καμία διάταξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 28 δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τρόπο που να θίγει την ελευθερία των φυσικών ή νομικών προσώπων για τη δημιουργία και τη διεύθυνση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων [εκπαιδευτικός κώδικας- δημιουργία, διεύθυνση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων], υπό τον όρο ότι θα τηρούνται οι εκφρασμένες στην παρ. 1 του παρόντος άρθρου αρχές και ότι η παρεχόμενη στα ιδρύματα αυτά εκπαίδευση [εκπαιδευτικός κώδικας- εκπαιδευτικά ιδρύματα, εκπαίδευση] θα είναι σύμφωνη με τις ελάχιστες προδιαγραφές [κανονιστικός κώδικας- προδιαγραφές] που θα έχει ορίσει το Κράτος [πολιτειακός κώδικας- Κράτος].

Άρθρο 30

Στα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής [κώδικας της εθνοπολιτισμικής καταγωγής- εθνικές, θρησκευτικές, γλωσσικές μειονότητες, αυτόχθονη καταγωγή], ένα παιδί αυτόχθονας [κώδικας του παιδιού- παιδί αυτόχθονας] ή που ανήκει σε μία από αυτές τις μειονότητες [κώδικας του παιδιού- παιδί από μειονότητα] δεν μπορεί να στερηθεί το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή [πολιτισμικός κώδικας- πολιτιστική ζωή], να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία [θρησκευτικός κώδικας- θρησκεία] ή να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα [κώδικας της επικοινωνίας- γλώσσα] από κοινού

με τα άλλα μέλη της ομάδας του [κώδικας της κηδεμονίας- μέλη της ομάδας που ανήκει το παιδί].

Άρθρο 31

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν στο παιδί [κώδικας του παιδιού] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] στην ανάπαυση και στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, στην ενασχόληση με ψυχαγωγικά παιχνίδια και δραστηριότητες [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης - αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου- ανάπαυση, δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, ενασχόληση με ψυχαγωγικά παιχνίδια και δραστηριότητες] που είναι κατάλληλες για την ηλικία του και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτισμική και καλλιτεχνική ζωή [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης- συμμετοχή στην πολιτισμική και καλλιτεχνική ζωή].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] σέβονται [κώδικας των αξιών- σεβασμός] και προάγουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] να συμμετέχει πλήρως στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης- πλήρης συμμετοχή στην πολιτισμική και καλλιτεχνική ζωή] και ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών [κώδικας των αξιών- προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών] για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές [πολιτισμικός κώδικας- πολιτιστικές, καλλιτεχνικές δραστηριότητες] και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου [κώδικας του ελεύθερου χρόνου- ψυχαγωγικές δραστηριότητες, δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου].

Άρθρο 32

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] να προστατεύεται [κώδικας της προστασίας] από την οικονομική εκμετάλλευση [κώδικας της κακοποίησης- οικονομική εκμετάλλευση] και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας [επαγγελματικός κώδικας- εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας] που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή του ή να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή του [κώδικας της κακοποίησης- εκτέλεση εργασίας με κινδύνους στην εκπαίδευση, βλάβη στην υγεία ή στην ανάπτυξη].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** παίρνουν νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα **[κανονιστικός κώδικας- νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά μέτρα]** για να εξασφαλίσουν **[κώδικας της εγγύησης]** την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Για το σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των άλλων διεθνών οργάνων τα Συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** ειδικότερα:

α. Ορίζουν κατώτατο όριο ή κατώτατα όρια ηλικίας **[αναπτυξιακός κώδικας- κατώτατο όριο ή κατώτατα όρια ηλικίας]** για την είσοδο στην επαγγελματική απασχόληση **[επαγγελματικός κώδικας- επαγγελματική απασχόληση]**.

β. Προβλέπουν μία κατάλληλη ρύθμιση **[κανονιστικός κώδικας- κατάλληλη ρύθμιση]** των ωραρίων και των συνθηκών εργασίας **[επαγγελματικός κώδικας- ωράρια, συνθήκες εργασίας]**.

γ. Προβλέπουν κατάλληλες ποινές και άλλες κυρώσεις **[κανονιστικός κώδικας- κατάλληλες ποινές, άλλες κυρώσεις]**, για να εξασφαλίσουν **[κώδικας της εγγύησης]** την αποτελεσματική εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 33

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών, διοικητικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών μέτρων **[κανονιστικός κώδικας- κατάλληλα μέτρα, νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά μέτρα]**, για να προστατεύσουν **[κώδικας της προστασίας]** τα παιδιά **[κώδικας του παιδιού]** από την παράνομη χρήση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, όπως αυτές προσδιορίζονται στις σχετικές διεθνείς συμβάσεις, και για να εμποδίσουν τη χρησιμοποίηση των παιδιών **[κώδικας του παιδιού]** στην παραγωγή και την παράνομη διακίνηση αυτών των ουσιών **[κώδικας της κακοποίησης- χρήση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, εκμετάλλευση παιδιού για παραγωγή και διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών]**.

Άρθρο 34

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατεύουν **[κώδικας της προστασίας]** το παιδί **[κώδικας του παιδιού]** από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας **[κώδικας της κακοποίησης - σεξουαλική κακοποίηση- σεξουαλική εκμετάλλευση, σεξουαλική βία]**.

Για το σκοπό αυτόν, τα Κράτη [πολιτειακός κώδικας], ειδικότερα, παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο [κανονιστικός κώδικας- κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο] για να εμποδίσουν:

α. την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών [κώδικας του παιδιού] σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα [κώδικας της κακοποίησης - σεξουαλική κακοποίηση- παρακίνηση, εξαναγκασμός σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα].

β. την εκμετάλλευση των παιδιών [κώδικας του παιδιού] για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες [κώδικας της κακοποίησης - σεξουαλική κακοποίηση- εκμετάλλευση για πορνεία- για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες].

γ. Την εκμετάλλευση των παιδιών [κώδικας του παιδιού] για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα [κώδικας της κακοποίησης - σεξουαλική κακοποίηση- εκμετάλλευση για την παραγωγή θεαμάτων/ υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα].

Άρθρο 35

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο [κανονιστικός κώδικας- κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο] για να εμποδίσουν την απαγωγή, την πώληση ή το δουλεμπόριο [κώδικας της κακοποίησης- απαγωγή, πώληση, δουλεμπόριο για οποιονδήποτε σκοπό και οποιαδήποτε μορφή] παιδιών [κώδικας του παιδιού], για οποιονδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή.

Άρθρο 36

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] προστατεύουν [κώδικας της προστασίας] το παιδί [κώδικας του παιδιού] από κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης επιβλαβή για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας του [κώδικας της κακοποίησης- κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης επιβλαβή για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας].

Άρθρο 37

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] επαγρυπνούν ώστε:

α. Κανένα παιδί [κώδικας του παιδιού] να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση [κυρωτικός κώδικας- βασανιστήρια, σκληρές, απάνθρωπες, εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση].

Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης [κυρωτικός κώδικας- θανατική ποινή, ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης] δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών [αναπτυξιακός κώδικας- πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών].

β. Κανένα παιδί [κώδικας του παιδιού] να μη στερείται την ελευθερία [κυρωτικός κώδικας- στέρηση της ελευθερίας] του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο [νομικός - πολιτειακός κώδικας- παρανομία, αυθαιρεσία]. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση [κυρωτικός κώδικας- σύλληψη, κράτηση, φυλάκιση] ενός παιδιού [κώδικας του παιδιού] πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο [νομικός - πολιτειακός κώδικας- σύμφωνα με τον νόμο], να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.

γ. Κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] που στερείται την ελευθερία [κυρωτικός κώδικας- στέρηση της ελευθερίας] να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια [κώδικας της αυταξίας- αξιοπρέπεια] του ανθρώπου [ανθρωπολογικός κώδικας] σεβασμού [κώδικας της προστασίας- μεταχείριση με ανθρωπισμό και σεβασμό], και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του [αναπτυξιακός κώδικας- ηλικία]. Ειδικότερα, κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] που στερείται την ελευθερία [κυρωτικός κώδικας- στέρηση της ελευθερίας] θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον [ωφελμιστικός κώδικας- συμφέρον] του παιδιού [κώδικας του παιδιού], και έχει το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του [κώδικας των ενδοοικογενειακών σχέσεων- διατήρηση επαφής με την οικογένεια] δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.

δ. Τα παιδιά [κώδικας του παιδιού] που στερούνται την ελευθερία τους [κυρωτικός κώδικας- στέρηση της ελευθερίας] να έχουν το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας [κυρωτικός κώδικας- στέρηση της ελευθερίας] τους ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη

λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης- συμμετοχή, κρίση και ελεύθερη έκφραση της γνώμης σε δικαστική διαδικασία].

Άρθρο 38

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό στους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου [κώδικας των αξιών- σεβασμός στους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου] που εφαρμόζονται σε αυτά σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης [πολεμικός κώδικας- ένοπλη σύρραξη], και των οποίων η προστασία [κώδικας της προστασίας] επεκτείνεται στα παιδιά [κώδικας του παιδιού].

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα [κανονιστικός κώδικας] για να διασφαλίσουν [κώδικας της εγγύησης] ότι τα πρόσωπα κάτω των δεκαπέντε ετών [αναπτυξιακός κώδικας- πρόσωπα κάτω των δεκαπέντε ετών] δεν θα συμμετέχουν άμεσα σε εχθροπραξίες [πολεμικός κώδικας- συμμετοχή σε εχθροπραξίες].

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] απέχουν από την επιστράτευση στις ένοπλες δυνάμεις τους [στρατιωτικός κώδικας- επιστράτευση στις ένοπλες δυνάμεις] κάθε προσώπου κάτω των δεκαπέντε ετών [αναπτυξιακός κώδικας- κάθε πρόσωπο κάτω των δεκαπέντε ετών].

Κατά την επιστράτευση [στρατιωτικός κώδικας- επιστράτευση] ανάμεσα σε πρόσωπα άνω των δεκαπέντε ετών αλλά κάτω των δεκαοκτώ ετών [αναπτυξιακός κώδικας- πρόσωπα άνω των δεκαπέντε ετών και κάτω των δεκαοκτώ ετών], τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] προσπαθούν, να δίνουν προτεραιότητα στα πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας [αναπτυξιακός κώδικας- πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας].

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας], σύμφωνα με την υποχρέωση που έχουν, δυνάμει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, να προστατεύουν τον άμαχο πληθυσμό σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης [πολεμικός κώδικας- ένοπλη σύρραξη], παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα [κανονιστικός κώδικας] για την προστασία και τη φροντίδα [κώδικας της προστασίας- προστασία, φροντίδα] των παιδιών [κώδικας του παιδιού], που θίγονται από την ένοπλη σύρραξη [πολεμικός κώδικας- ένοπλη σύρραξη].

Άρθρο 39

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα [κανονιστικός κώδικας] για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση [ιατρικός κώδικας- σωματική, ψυχολογική ανάρρωση] και την κοινωνική επανένταξη [αναπτυξιακός κώδικας- κοινωνική επανένταξη] κάθε παιδιού θύματος [κώδικας του παιδιού - παιδί θύμα]: οποιασδήποτε μορφής παραμέλησης, εκμετάλλευσης ή κακοποίησης, βασανισμού [κώδικας της κακοποίησης- οποιασδήποτε μορφή παραμέλησης, εκμετάλλευσης, κακοποίησης, βασανισμού] ή κάθε άλλης μορφής σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας [κυρωτικός κώδικας- κάθε μορφή σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, τιμωρίας] ή ένοπλης σύρραξης [πολεμικός κώδικας- ένοπλη σύρραξη]. Η ανάρρωση αυτή [ιατρικός κώδικας- ανάρρωση] και η επανένταξη [αναπτυξιακός κώδικας - κοινωνική επανένταξη] γίνονται μέσα σε περιβάλλον, που ευνοεί την υγεία [κώδικας της υγείας], τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια [κώδικας της αυταξίας- αυτοσεβασμός, αξιοπρέπεια] του παιδιού [κώδικας του παιδιού].

Άρθρο 40

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί [κώδικας του παιδιού] ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση ποινικού νόμου [ποινικός κώδικας- ύποπτος, κατηγορούμενος, καταδικασμένος για παράβαση του ποινικού νόμου] το δικαίωμα [κώδικας της εξουσίας] σε μεταχείριση [κώδικας της προστασίας- μεταχείριση που συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας και της προσωπικής αξίας και που λαμβάνει υπόψη την ηλικία] που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας του και της προσωπικής αξίας [κώδικας της αυταξίας- αξιοπρέπεια, προσωπική αξία], που να ενισχύει το σεβασμό [κώδικας των αξιών] του για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων [δημόσιος - πολιτειακός κώδικας- ανθρώπινα δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων] και που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία του [αναπτυξιακός κώδικας- ηλικία], καθώς και την ανάγκη για επανένταξη στην κοινωνία και την ανάληψη από το παιδί [κώδικας του παιδιού] ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία [αναπτυξιακός κώδικας - κοινωνική ανάπτυξη- επανένταξη στην κοινωνία, εποικοδομητικός ρόλος στην κοινωνία].

2. Για το σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη **[πολιτειακός κώδικας]** επαγρυπνούν ιδιαίτερα ώστε:

α. Κανένα παιδί **[κώδικας του παιδιού]** να μην καθίσταται ύποπτο, να μην κατηγορείται και να μην καταδικάζεται για παράβαση του ποινικού νόμου **[ποινικός κώδικας- ύποπτος, κατηγορούμενος, καταδικασμένος για παράβαση του ποινικού νόμου]** λόγω πράξεων ή παραλείψεων, που δεν απαγορεύονται από το εθνικό ή διεθνές δίκαιο **[νομικός - πολιτειακός κώδικας- εθνικό δίκαιο]** κατά το χρόνο που διαπράχθηκαν.

β. Κάθε παιδί **[κώδικας του παιδιού]** ύποπτο ή κατηγορούμενο για παράβαση του ποινικού νόμου **[ποινικός κώδικας]** να έχει τουλάχιστον δικαίωμα **[κώδικας της εξουσίας]** στις ακόλουθες εγγυήσεις:

ι. Να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί νόμιμα **[νομικός - πολιτειακός κώδικας- νόμιμα]** η ενοχή του **[ποινικός κώδικας- αθωότητα, ενοχή]**.

ii. Να ενημερώνεται **[κώδικας της πληροφόρησης- ενημέρωση]** χωρίς καθυστέρηση και απευθείας για τις εναντίον του κατηγορίες **[ποινικός κώδικας- κατηγορίες]** ή, κατά περίπτωση, μέσω των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του **[κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι]** και να έχει νομική ή οποιαδήποτε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση **[κώδικας της προστασίας- νομική, άλλη συμπαράσταση]** για την προετοιμασία και την παρουσίαση της υπεράσπισής του.

iii. Να κρίνεται η υπόθεσή του χωρίς καθυστέρηση από μία αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα **[ποινικός κώδικας- εκδίκαση υπόθεσης από μία αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα]**, σύμφωνα με μια δίκαιη κατά το νόμο διαδικασία **[νομικός - πολιτειακός κώδικας- δίκαιη κατά το νόμο διαδικασία]**, με την παρουσία ενός νομικού ή άλλου συμβούλου και την παρουσία των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του **[κώδικας της κηδεμονίας- γονείς, νόμιμοι εκπρόσωποι]**, εκτός αν αυτό θεωρηθεί αντίθετο προς το συμφέρον **[ωφελμιστικός κώδικας- συμφέρον]** του παιδιού **[κώδικας του παιδιού]**, λόγω κυρίως της ηλικίας ή της κατάστασής του.

iv. Να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, να υποβάλλει ερωτήσεις το ίδιο ή μέσω άλλου στους μάρτυρες κατηγορίας και να επιτυγχάνει την παράσταση και την εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης κάτω από συνθήκες ισότητας **[κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης - συμμετοχή σε διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης- κατάθεση ως μάρτυρας, άρνηση ομολογίας ενοχής]**,

υποβολή ερωτήσεων στους μάρτυρες κατηγορίας, παράσταση και εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης κάτω από συνθήκες ισότητας].

v. Εάν κριθεί ότι παρέβη τον ποινικό νόμο [ποινικός κώδικας- παράβαση ποινικού νόμου], να μπορεί να προσφύγει κατ' αυτής της απόφασης και κατά οποιουδήποτε μέτρου που λήφθηκε ως συνέπεια αυτής ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής ή δικαστικού σώματος [κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης - συμμετοχή σε διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης- προσφυγή κατά απόφασης ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας αρχής ή δικαστικού σώματος], σύμφωνα με το νόμο [νομικός - πολιτειακός κώδικας].

vi. Να έχει δωρεάν βοήθεια ενός διερμηνέα, σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται [κώδικας της επικοινωνίας- γλώσσα που χρησιμοποιείται].

vii. Να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική του ζωή [κώδικας της ιδιωτικότητας] με απόλυτο σεβασμό [κώδικας των αξιών- σεβασμός] σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη [πολιτειακός κώδικας] προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών [κανονιστικός κώδικας- θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών, θεσμών] εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά [κώδικας του παιδιού] που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου [ποινικός κώδικας- ύποπτα, κατηγορούμενα, καταδικασμένα για παράβαση ποινικού νόμου] και ιδιαίτερα:

α. Τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας [αναπτυξιακός κώδικας- ελάχιστο όριο ηλικίας] κάτω από το οποίο τα παιδιά [κώδικας του παιδιού] θα θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου [ποινικός κώδικας- παράβαση του ποινικού νόμου].

β. Την εισαγωγή μέτρων [κανονιστικός κώδικας- εισαγωγή μέτρων], εφόσον αυτό είναι δυνατόν και ευκαταίο, για την αντιμετώπιση τέτοιων παιδιών [κώδικας του παιδιού], χωρίς ανάγκη προσφυγής στη δικαιοσύνη [ποινικός κώδικας- μη προσφυγή στη δικαιοσύνη], με την προϋπόθεση βέβαια ότι τηρείται ο απόλυτος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις νόμιμες εγγυήσεις [δημόσιος - πολιτειακός κώδικας- ανθρώπινα δικαιώματα και νόμιμες εγγυήσεις].

4. Μια σειρά διατάξεων [κανονιστικός κώδικας – σειρά διατάξεων] σχετικών κυρίως με την επιμέλεια [κώδικας της κηδεμονίας- επιμέλεια], την καθοδήγηση και την επιτήρηση [κώδικας της νουθεσίας- καθοδήγηση, επιτήρηση], τους συμβούλους, τη δοκιμασία, την τοποθέτηση σε οικογένεια [κώδικας της κηδεμονίας -

εναλλακτικής επιμέλειας- τοποθέτηση σε οικογένεια], τα προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης [εκπαιδευτικός κώδικας- προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης] και τις άλλες εναλλακτικές δυνατότητες πλην της επιμέλειας [κώδικας της κηδεμονίας- επιμέλεια], θα εξασφαλίζει στα παιδιά [κώδικας του παιδιού] μια μεταχείριση που να εγγυάται την ευημερία τους [κώδικας της ευημερίας] και που είναι ανάλογη και με την κατάστασή τους και με την παράβαση [ποινικός κώδικας- παράβαση].

Άρθρο 41

Καμία από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν θίγει διατάξεις ευνοϊκότερες για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων [κώδικας της εξουσίας] του παιδιού [κώδικας του παιδιού] και οι οποίες είναι δυνατόν να περιέχονται:

- α.* Στην νομοθεσία [νομικός - πολιτειακός κώδικας- νομοθεσία Συμβαλλόμενων Κρατών] ενός Συμβαλλόμενου Κράτους [πολιτειακός κώδικας] ή
- β.* Στο ισχύον για το Κράτος [πολιτειακός κώδικας] αυτό διεθνές δίκαιο [νομικός - πολιτειακός κώδικας-ισχύον για το Κράτος διεθνές δίκαιο].

4.2 Δεδομένα ανάλυσης

Από την ανάλυση των άρθρων 1 έως 41 της Σύμβασης με το σημασιολογικό εργαλείο του Greimas αναδεικνύονται 45 θεματικές κατηγορίες - κώδικες, οι οποίες/οι εντοπίζονται σε περισσότερες από 900 αναφορές. Ο εξαιρετικά μεγάλος αριθμός αναφορών δικαιολογείται από το εγχείρημα του ερευνητή να αναδείξει και να συμπεριλάβει στην ανάλυση όλα τα στοιχεία που κρίνονται σημασιολογικά επενδυμένα, ανεξάρτητα από τα νοήματα που εκφέρουν, με απώτερο σκοπό τη συνολική εκτίμηση του ιδεολογικού υποβάθρου της Σύμβασης. Όσον αφορά στον καταμερισμό τους, ο μέσος όρος σημασιολογικής φόρτισης των άρθρων είναι 24 αναφορές²⁶, ενώ η υψηλότερη συγκέντρωση κωδικών (18), αλλά και αναφορών (85) διαπιστώνονται στο άρθρο 40, το οποίο είναι βέβαια και το πιο εκτενές άρθρο που αναλύθηκε και περιλαμβάνει διατάξεις για το παιδί που είναι ύποπτο, κατηγορούμενο ή υφίσταται κυρώσεις για ποινικές παραβάσεις. Το αναπάντεχο εύρημα της ανάλυσης είναι ότι κανένας κώδικας δεν περιλαμβάνεται σε όλα τα άρθρα, ούτε καν ο κώδικας του παιδιού που αναπόφευκτα, λόγω του σκοπού της Σύμβασης, είναι ο ποσοτικά ισχυρότερος.

Για την αποτελεσματικότερη ανασκόπηση και διερεύνηση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης, οι κώδικες οργανώνονται σε μορφή πίνακα (Πίνακας 1). Στην πρώτη στήλη περιλαμβάνονται τα ονόματα των κωδικών, στη δεύτερη το πλήθος των αναφορών τους, ενώ στην τρίτη το αντίστοιχο ποσοστό.

Πίνακας 1: Ποσοτική ανασκόπηση των δεδομένων της ανάλυσης

Κώδικας	Πλήθος αναφορών	Ποσοστό (%)	Κώδικας	Πλήθος αναφορών	Ποσοστό (%)
Παιδιού	137	14.0	Ωφελιμιστικός	9	0.9
Κηδεμονίας	93	9.5	Υγείας	8	0.8
Πολιτειακός	88	9.0	Βιοτικός	8	0.8
Κανονιστικός	66	6.7	Πνευματικός	7	0.7
Εξουσίας	50	5.1	Αυταξίας	7	0.7
Αναπτυξιακός	49	5.0	Βιολογικός	6	0.6
Αξιών	41	4.1	Πολιτισμικός	6	0.6
Κακοποίησης	37	3.7	Ανθρωπολογικός	6	0.6
Προστασίας	36	3.6	Στρατιωτικός - πολεμικός	6	0.6
Ελευθερίας της έκφρασης	34	3.4	Επικοινωνίας	5	0.5

²⁶ Ο μέσος όρος σημασιολογικής φόρτισης προέκυψε από το πλήθος των αναφορών όλων των κωδικών που εντοπίστηκαν στα επιμέρους άρθρα.

Νομικός - πολιτειακός	33	3.3	Νουθεσίας	5	0.5
Εκπαιδευτικός	32	3.2	Κοινωνικής πρόνοιας	5	0.5
Δημόσιος - πολιτειακός	24	2.4	Νομικός	4	0.4
Ιατρικός	24	2.4	Επαγγελματικός	4	0.4
Εγγύησης	19	1.9	Διατροφικός	4	0.4
Ποινικός	19	1.9	Προσωπικός	3	0.3
Κυρωτικός	16	1.6	Μέσων ενημέρωσης	3	0.3
Πληροφόρησης	15	1.5	Ελεύθερου χρόνου	3	0.3
Καταγωγής	13	1.3	Περιβαλλοντικός	3	0.3
Χωρικός	11	1.1	Οικονομικός	3	0.3
Ενημερίας	10	1.0	Θρησκευτικός	3	0.3
Ενδοοικογενειακής ζωής	10	1.0	Ιδιωτικότητας	2	0.2
Φορέων πρόνοιας	10	1.0	Σύνολο	977	100

Όπως γίνεται αντιληπτό από τον πίνακα 1, τις περισσότερες αναφορές συγκεντρώνει ο κώδικας του παιδιού (14%), ενώ έπονται ο κώδικας της κηδεμονίας (9.5%), ο πολιτειακός κώδικας (9%), ο κανονιστικός κώδικας (6.7%), ο κώδικας της εξουσίας (5.1%) και ο αναπτυξιακός κώδικας (5%). Ο κώδικας του παιδιού δομείται από τις αναφορές της Σύμβασης για το παιδί, ο κώδικας της κηδεμονίας περιλαμβάνει αυτούς/ές που ασκούν την επιμέλειά του, ενώ ο πολιτειακός κώδικας αφορά στα συμβαλλόμενα κράτη, δηλαδή την επίσημη πολιτεία που έχει επικυρώσει τη Σύμβαση. Παράλληλα, ο κανονιστικός κώδικας αναφέρεται σε όλα τα μέτρα που τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να θεσπίσουν, ο κώδικας της εξουσίας σηματοδοτεί την εξουσιοδοτική φύση των προβλεπόμενων δικαιωμάτων, απόρροια του θεσμικού χαρακτήρα της Σύμβασης, ενώ ο αναπτυξιακός κώδικας συγκροτείται από όλες τις αναφορές για την ανάπτυξη του παιδιού. Ασθενέστεροι ποσοτικά εμφανίζονται ο κώδικας των αξιών²⁷ (4.1%), ο κώδικας της κακοποίησης (3.7%) και ο κώδικας της προστασίας (3.6%), ενώ με μικρή διαφορά ακολουθούν ο κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης (3.4%), ο νομικός - πολιτειακός κώδικας (3.3%), ο εκπαιδευτικός κώδικας (3.2%), ο δημόσιος - πολιτειακός κώδικας (2.4%) και ο ιατρικός κώδικας (2.4%). Ο κώδικας των αξιών περιλαμβάνει το αξιακό φορτίο της Σύμβασης, ο κώδικας της κακοποίησης συνθέτει νοήματα σχετικά με το ζήτημα της παιδικής κακοποίησης, ενώ ο νομικός - πολιτειακός κώδικας αφορά στην εσωτερική έννομη τάξη των συμβαλλόμενων κρατών. Οι υπόλοιποι 31 κώδικες που εντοπίστηκαν κατά την ανάλυση εμφανίζονται λιγότερο από 20 φορές και παρά τη ποσοτική τους αδυναμία,

²⁷ Ο όρος «αξία», όπως και άλλοι όροι που υιοθετούνται στην ανάλυση, είναι χωρίς αμφιβολία πολιτισμικά φορτισμένοι (Καραφύλλης, 2008). Η χρήση τους, ωστόσο, γίνεται με τρόπο που να εξυπηρετεί αποκλειστικά τον σκοπό της σημειωτικής διερεύνησης της Σύμβασης και όχι να βλάψει την επιδιωκόμενη πολιτισμική ουδετερότητα του εργαλείου.

η σημασιολογική του προσφορά αναδεικνύεται μέσω των αρθρώσεών τους, οι οποίες εξετάζονται στην επόμενη ενότητα.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι το σημαίνον μήνυμα του υπό ανάλυση κειμένου συνίσταται στο παιδί (κώδικας του παιδιού) και τα δικαιώματά του (κώδικας της εξουσίας), στα πρόσωπα που φέρουν την ευθύνη του (κώδικας της κηδεμονίας), καθώς και στα συμβαλλόμενα κράτη, δηλαδή τα κράτη που έχουν ενσωματώσει τη Διεθνή Σύμβαση στο εσωτερικό τους δίκαιο (πολιτειακός κώδικας). Η αυξημένη, μάλιστα, ποσοτική ισχύ του πολιτειακού κώδικα και του κώδικα της κηδεμονίας παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς οδηγεί στο πρώτο σημαντικό συμπέρασμα σε επίπεδο συνδήλωσης και συγκεκριμένα στον ενισχυμένο ρόλο της πολιτείας και των κηδεμόνων του παιδιού στη δόμηση των νοημάτων που αναφέρονται στα δικαιώματα του παιδιού. Μάλιστα, ο κώδικας της κηδεμονίας, ο πολιτειακός κώδικας και ο κανονιστικός κώδικας εμφανίζονται περισσότερες φορές από τον κώδικα της εξουσίας, προσδίδεται δηλαδή μεγαλύτερη βαρύτητα στη θεσμοθέτηση μέτρων από την πολιτεία, αλλά και στη συμβολή των κηδεμόνων του παιδιού, παρά στην παραχώρηση εξουσιών - ελευθεριών στο παιδί, αντικρούοντας έτσι την επιδιωκόμενη σημαίνουσα διάσταση του κειμένου, όπως σηματοδοτείται από τον τίτλο του («Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού»). Παράλληλα, οι δημιουργοί της Σύμβασης δείχνουν ιδιαίτερη μέριμνα για την ανάπτυξη του παιδιού (αναπτυξιακός κώδικας), το ενδεχόμενο κακοποίησής του (κώδικας της κακοποίησης), την ανάγκη προστασίας του (κώδικας προστασίας), αλλά και την ελεύθερη έκφρασή του (κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης).

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού προχωρώντας σε μια διαδικασία «σημείωσης», προτάσσει σημασιολογικά τέσσερεις θεσμικές προβλέψεις από το περιεχόμενο της Σύμβασης, τις οποίες ορίζει ως κατευθυντήριες αρχές. Πρόκειται για την αρχή της μη διάκρισης που αναπτύσσεται στο άρθρο 2 και εκπροσωπείται στην ανάλυση μέσω του κώδικα των αξιών, την αρχή του ύψιστου συμφέροντος που διατυπώνεται στο άρθρο 3 και προσδιορίζεται από τον ωφελμιστικό κώδικα, την αρχή που αφορά στο δικαίωμα του παιδιού στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη και σχετίζεται με τον βιοτικό κώδικα στο άρθρο 6 και, τέλος, την ελεύθερη έκφραση του παιδιού για οποιοδήποτε θέμα το αφορά, η οποία σημασιοδοτείται μέσω του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης και διατυπώνεται στο άρθρο 12 (UN Committee on the Rights of the Child, 2003:4).

4.3 Επεξεργασία των κωδίκων της ανάλυσης

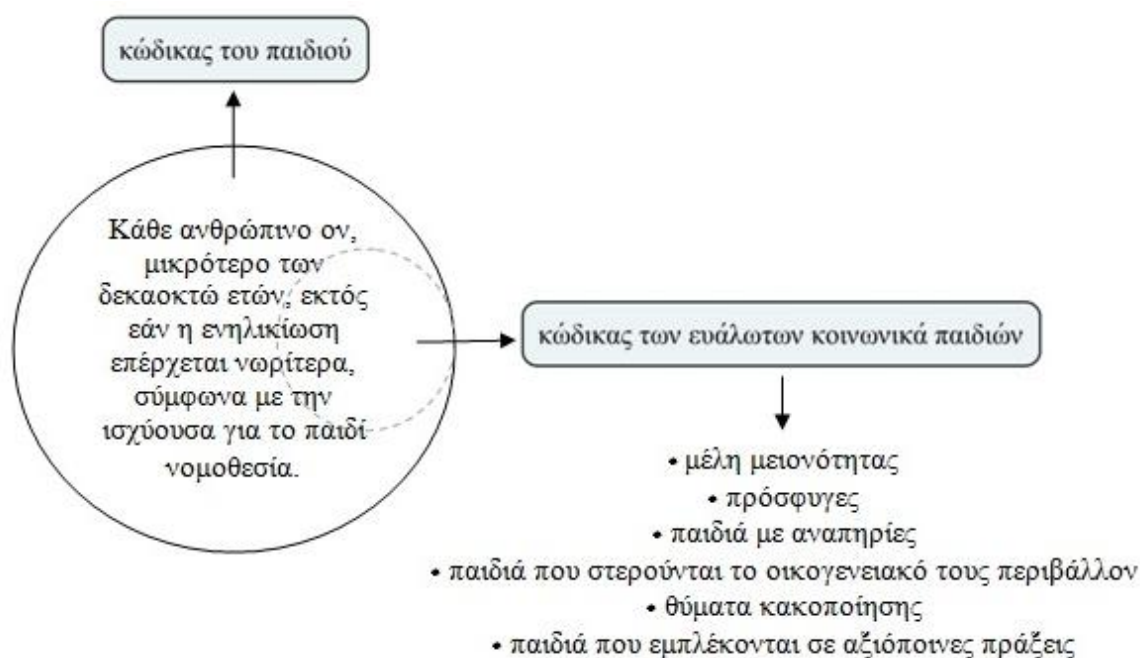
Η «ανάγνωση» των δεδομένων της ανάλυσης σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνει τη διερεύνηση του τρόπου δόμησης των αναχθέντων κωδίκων, καθώς και της μεταξύ τους «αλληλεπίδρασης», την ποιοτική δηλαδή επεξεργασία των αναφορών, η οποία σε συνδυασμό με την πρότερη ποσοτική ανασκόπηση επιτρέπουν τη συναγωγή μιας σειράς νοημάτων που προσδιορίζουν τα δικαιώματα του παιδιού. Απώτερος σκοπός της παραπάνω διαδικασίας είναι η αποκωδικοποίηση του ιδεολογικού υποβάθρου της Σύμβασης και η εκ νέου σύνθεση - μεταποίησης του στην κατεύθυνση του επιθυμητού εργαλείου.

4.3.1 Σημσιολογικός προσδιορισμός του παιδιού

Αναμφισβήτητα, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελεί ένα θεσμικό κείμενο που περικλείει το όραμα της ιδεατής παιδικής ηλικίας: «δικαιωματικά» η διερεύνηση των άρθρων ξεκινά από τον κώδικα του παιδιού, μέσω του οποίου προσδιορίζεται ο αποδέκτης των προβλεπόμενων διατάξεων, δηλαδή το παιδί. Ο κώδικας του παιδιού παρουσιάζει τις περισσότερες αναφορές (137), η σημασιολογική του ισχύ, ωστόσο, αποδεικνύεται και από δύο ακόμη διαπιστώσεις. Πρώτον, εντοπίζεται σε 40 από τα 41 άρθρα που αναλύθηκαν και, δεύτερον, από την αρχή ήδη της Σύμβασης (άρθρο 1) επιχειρείται η εννοιολογική αποσαφήνισή του. Ειδικότερα, ως παιδί ορίζεται κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοχτώ ετών, λαμβάνοντας υπόψη ωστόσο τις νομοθετικές προβλέψεις των συμβαλλόμενων κρατών αναφορικά με το χρονικό όριο μετάβασης ενός προσώπου στο νομικό καθεστώς του ενήλικα. Παράλληλα, όμως, με τον γενικό ορισμό του παιδιού, οι δημιουργοί της Σύμβασης προσδιορίζουν και μια σειρά από ειδικές κατηγορίες παιδιών. Εξετάζοντας τις επιμέρους αναφορές, διαπιστώνεται ότι στα άρθρα 17 και 30 γίνεται διάκριση μεταξύ αυτόχθονων παιδιών και παιδιών που ανήκουν σε κάποια (εθνική, θρησκευτική ή γλωσσική) μειονότητα, ενώ στο άρθρο 22 ο κώδικας του παιδιού εμπλουτίζεται με αναφορές για το παιδί πρόσφυγα. Επιπλέον, στο άρθρο 23 παρέχονται διατάξεις που αφορούν στο παιδί με αναπηρίες, ενώ στο άρθρο 20 γίνεται λόγος για τα παιδιά που στερούνται το οικογενειακό τους περιβάλλον. Συνάμα, στο άρθρο 39 προβλέπονται ρυθμίσεις για την αποθυματοποίηση παιδιών που είναι δέκτες κακοποιητικής μεταχείρισης ή κατάστασης και, τέλος, τα άρθρα 37 και 40

αναφέρονται σε παιδιά που εμπλέκονται σε αξιόποινες πράξεις. Με βάση τις παραπάνω αναφορές δύναται να δομηθεί ως συμπλήρωμα του κώδικα του παιδιού ο κώδικας του παιδιού που ανήκει σε μία ή περισσότερες ειδικές (ευάλωτες) κοινωνικές κατηγορίες και ο οποίος κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς στο πλαίσιο της αλληλοσυμπλήρωσης των διατάξεων της Σύμβασης, καθίσταται σαφές ότι τα προβλεπόμενα δικαιώματα αφορούν σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την κατηγορία (ειδική ή μη) που εντάσσονται. Συνολικά, η σημασιολογική δόμηση της θεματικής κατηγορίας του παιδιού παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 1.

Διάγραμμα 1: Σημασιολογικός προσδιορισμός του παιδιού

Αναφορικά με τις αρθρώσεις του κώδικα του παιδιού, από την ανάλυση προκύπτει ένα εξαιρετικά πλούσιο και σύνθετο πλέγμα αρθρώσεων, μέσω του οποίου δύναται να δομηθεί το σημασιολογικό σύμπαν του κειμένου. Η απόπειρα, ωστόσο, ανάπτυξης του ιδεολογικού υποβάθρου της Σύμβασης από τη σκοπιά του συγκεκριμένου κώδικα ενέχει τον κίνδυνο πρόκλησης σημασιολογικού «χάους» στον/ην αναγνώστη/ρια. Συνεπώς, για την εξασφάλιση μιας εύγλωττης και συνάμα αξιόπιστης επισκόπησης των δεδομένων σε επίπεδο συνδήλωσης, προτιμήθηκε η παρουσίαση των αρθρώσεων του κώδικα του παιδιού να πραγματοποιηθεί μέσω της ανάδειξης των σχέσεων των υπόλοιπων κωδίκων. Απόκλιση στο παραπάνω σκεπτικό αποτελεί η περίπτωση του ανθρωπολογικού κώδικα, λόγω της συμμετοχής του στη

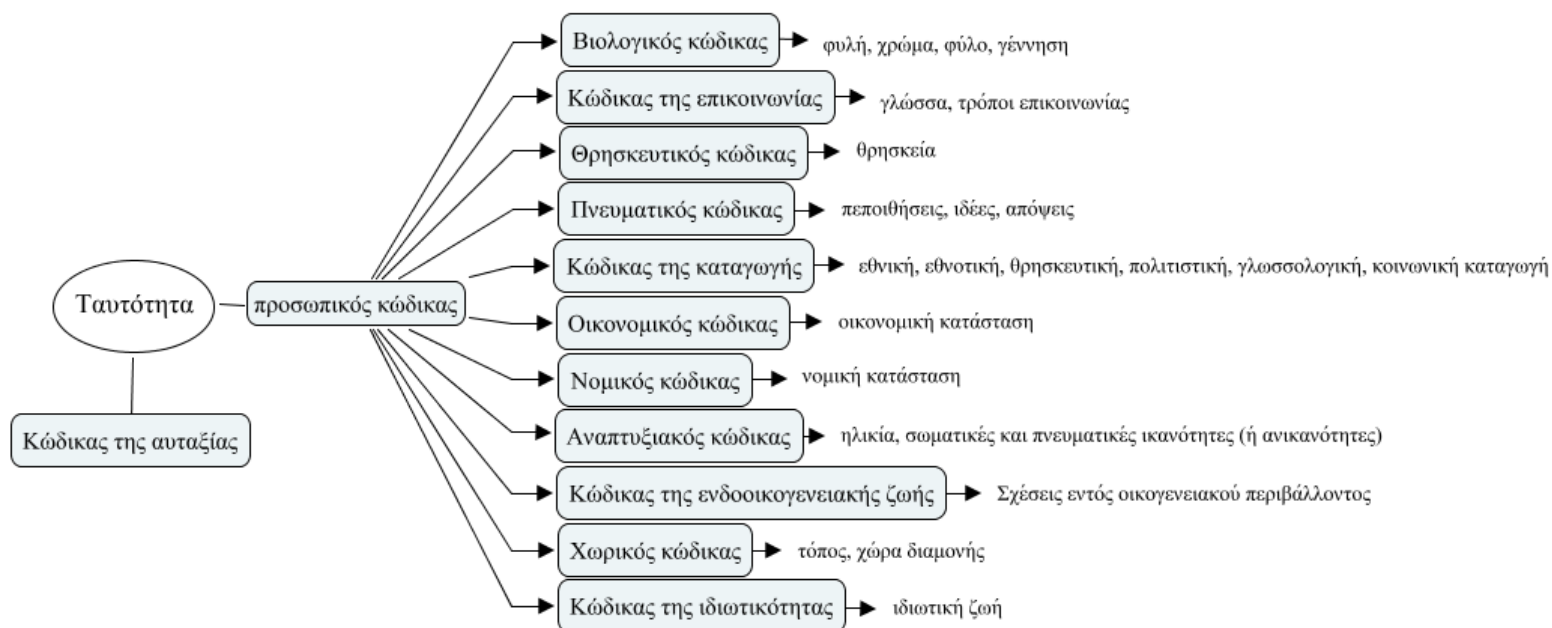
δόμηση των νοημάτων που προσδιορίζουν την έννοια του παιδιού. Ο κώδικας αυτός εμφανίζεται 6 φορές σε 5 άρθρα και από την εξέταση των αρθρώσεων του διαφαίνονται αντικρουόμενες συνδηλώσεις. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 1 επιχειρείται μέσω της συσχέτισής του με τον αναπτυξιακό κώδικα η σημασιολογική διάκριση από τον κώδικα του παιδιού· στα υπόλοιπα ωστόσο άρθρα και κυρίως στα άρθρα 22, 28 και 30 διαπιστώνεται η απόπειρα σύγκλισής τους, μέσω του κώδικα της εξουσίας και του κώδικα της αυταξίας. Η εννοιολογική εξίσωση του παιδιού και του ανθρώπου υπερτερεί συνεπώς ποσοτικά, ωστόσο, η διαπίστωση αυτή δεν φαίνεται να επιδρά στις συνδηλωτικές προεκτάσεις του κειμένου, καθώς η σημασιολογική τους διάσταση επισημαίνεται στο πρώτο άρθρο της Σύμβασης, ενώ στα υπόλοιπα ο ανθρωπολογικός κώδικας επιστρατεύεται για την επισήμανση της ανάγκης παροχής εξειδικευμένης φροντίδας σε ειδικές κατηγορίες παιδιών, αλλά και στην κατάδειξη του επιθυμητού τρόπου μεταχείρισης των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον. Με άλλα λόγια, η παρεμβολή του ανθρωπολογικού κώδικα αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση των συμβαλλόμενων κρατών αναφορικά με πρόσωπα και καταστάσεις που χρήζουν ιδιαίτερη μεταχείριση, παρά στη σύζευξη της ανθρώπινης φύσης με την παιδική ηλικία.

4.3.2 Η ταυτότητα του παιδιού

Τα ιδιαίτερα προσδιοριστικά γνωρίσματα της παιδικής ηλικίας αποτελούν ένα ζήτημα που, όπως αποδεικνύεται από την προσέγγιση της έννοιας του παιδιού και ειδικότερα από τον κώδικα των ευάλωτων κοινωνικά παιδιών, απασχολούν σε σημαντικό βαθμό τους/ις δημιουργούς της Σύμβασης. Ωστόσο, το ιδεολογικό υπόβαθρο των υπό διερεύνηση άρθρων αναφορικά με την ιδιαίτερη υπόσταση που συνιστά κάθε παιδί δεν περιορίζεται στον προαναφερθέντα κώδικα, καθώς 12 περιφερειακοί κώδικες προσδίδουν στο παιδί μια σειρά από χαρακτηριστικά, μέσω των οποίων σημαίνεται ως διακριτή οντότητα. Μεταξύ αυτών, ο προσωπικός κώδικας (άρθρο 8) σηματοδοτεί το όνομα αλλά και την ταυτότητα του παιδιού συνολικά, ο βιολογικός κώδικας (άρθρα 2, 7 και 24) τα γνωρίσματα σχετικά με τη φυλή, το χρώμα, το φύλο και τη γέννησή του, ο κώδικας της επικοινωνίας (άρθρα 2, 16, 17 και 30) τη γλώσσα και γενικότερα την επικοινωνία του, ο θρησκευτικός κώδικας (άρθρα 2, 14 και 30) τη θρησκεία του, ο πνευματικός κώδικας (άρθρα 2, 13 και 14) τις πεποιθήσεις, ιδέες και

απόψεις του, ο κώδικας της καταγωγής (άρθρα 2, 20, 29 και 30) την (εθνική, εθνοτική, θρησκευτική, πολιτιστική, γλωσσολογική και κοινωνική) προέλευσή του, ο οικονομικός κώδικας (άρθρα 2, 23 και 26) το οικονομικό του προφίλ, ο νομικός κώδικας (άρθρα 2, 7 και 8) τη νομική του κατάσταση, ο αναπτυξιακός κώδικας (άρθρα 1, 2, 12, 23, 32, 37, 38 και 40) την ηλικία και τις σωματικές - πνευματικές του ικανότητες ή ανικανότητες, ο κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής (άρθρα 7, 8, 9, 10, 22 και 37) τις σχέσεις που αναπτύσσονται εντός του οικογενειακού του περιβάλλοντος, ο χωρικός κώδικας (άρθρα 9, 10, 16, 21 και 27) τον τόπο διαμονής του και ο κώδικας της ιδιωτικότητας (άρθρα 16 και 40) την σφαίρα της ιδιωτικής του ζωής. Οι παραπάνω κώδικες προσδιορίζουν σημασιολογικά το σύνολο των βιολογικών, αναπτυξιακών, κοινωνικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών που συγκροτούν την ταυτότητα του παιδιού και το καθιστούν μια ετερογενή και πολυδιάστατη προσωπικότητα. Η ταυτότητα του παιδιού, συνεπώς, με περισσότερες από 70 αναφορές κατανεμημένες σε 24 άρθρα, συνιστά έναν υπερκώδικα που δομείται από τη σύζευξη των παραπάνω κωδίκων, αποδεικνύοντας την παιδική ηλικία ως μια δυναμική κατασκευή, απότοκη της αλληλεπίδρασης ποικίλων και ετερόκλητων παραγόντων. Τέλος, ο κώδικας της αυταξίας (άρθρα 16, 23, 28, 37 και 39), ο οποίος αναφέρεται στην προσωπική αξία που πρεσβεύει κάθε παιδί ως ανθρώπινη οντότητα, ενισχύει τη βαρύτητα που αποδίδεται στα ιδιαίτερα προσδιοριστικά χαρακτηριστικά του παιδιού, επιτείνοντας τη σημασία της ταυτότητας, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, στη δόμηση των νοημάτων αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Στο Διάγραμμα 2 παρουσιάζεται η σημασιολογική σύνθεση της ταυτότητας του παιδιού.

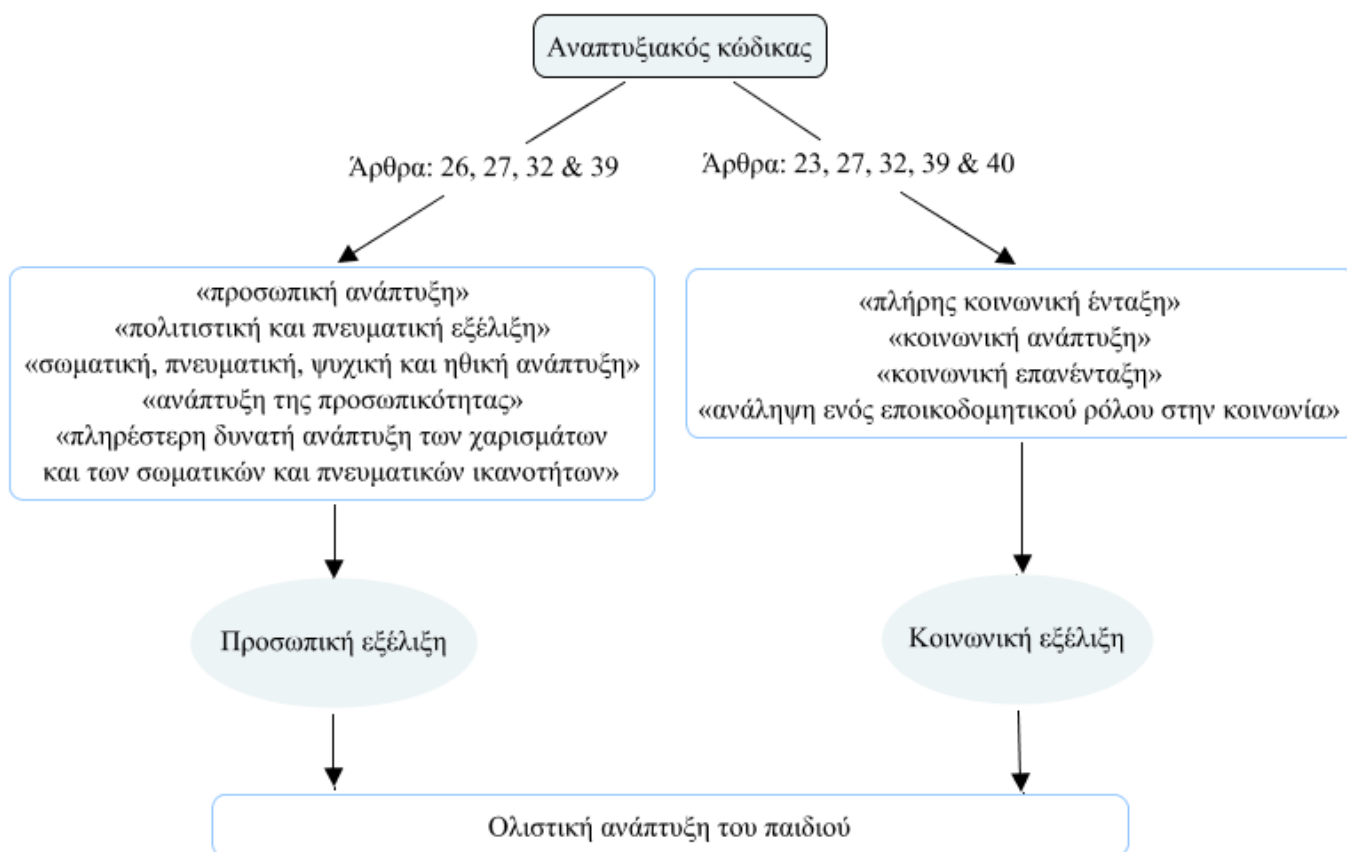
Διάγραμμα 2: Σημασιολογική δόμηση της ταυτότητας του παιδιού

4.3.3 Η ανάπτυξη του παιδιού

Ο αναπτυξιακός κώδικας εντοπίζεται 49 φορές σε 18 άρθρα και αναφέρεται στο σύνολο των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών του παιδιού (σωματικές και πνευματικές ικανότητες ή ανικανότητες), τα οποία αποτελούν συνιστώσες της ταυτότητάς του, αλλά και στην εξέλιξη - βελτίωση των χαρακτηριστικών αυτών. Μελετώντας, ειδικότερα, τις αναφορές για την αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού διαπιστώνεται η διάκρισή της σε δύο επίπεδα. Το πρώτο αφορά στην προσωπική εξέλιξη και δομείται από τις αναφορές «προσωπική ανάπτυξη», «πολιτιστική και πνευματική εξέλιξη» (άρθρο 26), «σωματική, πνευματική, ψυχική και ηθική ανάπτυξη» (άρθρα 27 και 32), «ανάπτυξη της προσωπικότητας» και «πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων» (άρθρο 29), ενώ το δεύτερο αφορά στην κοινωνική εξέλιξη και περιλαμβάνει τις αναφορές «πλήρης κοινωνική ένταξη» (άρθρο 23), «κοινωνική ανάπτυξη» (άρθρα 27 και 32), «κοινωνική επανένταξη» (άρθρο 39) και «ανάληψη ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία» (άρθρο 40). Από τις παραπάνω παρατηρήσεις αναδεικνύεται το πρώτο σημαντικό συμπέρασμα που αφορά στον αναπτυξιακό κώδικα και ειδικότερα η μέριμνα των δημιουργών της Σύμβασης για την ολόπλευρη και υγιή ανάπτυξη του παιδιού. Η σημασιολογική δόμηση της ανάπτυξης του παιδιού παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 3: Σημασιολογικός προσδιορισμός της ανάπτυξης του παιδιού

Αναφορικά με τις αρθρώσεις του αναπτυξιακού κώδικα, διαπιστώνεται, αρχικά, η στενή συσχέτισή του με τον βιοτικό κώδικα και πιο συγκεκριμένα με το δικαίωμα του παιδιού στη ζωή, το οποίο αποτελεί μία από τις τέσσερις κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης. Στο άρθρο 6 υποστηρίζεται η ικανοποίηση του «εγγενούς δικαιώματος στη ζωή», μέσω της εξασφάλισης της (σωματικής και πνευματικής) ανάπτυξης του παιδιού, ενώ στο άρθρο 23 η εξέλιξη του παιδιού σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο παρουσιάζεται ως προϋπόθεση της «πλήρους και αξιοπρεπούς ζωής». Προς την ίδια κατεύθυνση, στο άρθρο 27, η κατοχύρωση του δικαιώματος «για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής» συνεπάγεται τη «σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη» του παιδιού. Οι παρατηρήσεις αυτές είναι εξαιρετικά χρήσιμες, καθώς επιτρέπουν σε επίπεδο συμπαράδηλωσης τη σήμανση της αναπτυξιακής προοπτικής του παιδιού ως δικαιώματός του. Η σημασιολογική βαρύτητα της διαπίστωσης αυτής εντείνεται, μάλιστα, και μέσω της άρθρωσης του αναπτυξιακού κώδικα με τον κώδικα των ευάλωτων κοινωνικά

παιδιών (άρθρα 23 και 40), δίνοντας έμφαση στην εξελικτική προοπτική των παιδιών που ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες.

Εκτός, όμως, από την παραπάνω άρθρωση, ο αναπτυξιακός κώδικας συνδέεται στο άρθρο 29 με τον εκπαιδευτικό κώδικα, ενώ στα άρθρα 32 και 39 παρατηρείται αντιθετική συσχέτιση με τον κώδικα της κακοποίησης. Επιπλέον, στο άρθρο 23 αρθρώνεται με τον ιατρικό κώδικα και τον κώδικα του ελεύθερου χρόνου, και στο άρθρο 39 με τον κώδικα της υγείας και τον κώδικα της αυταξίας. Τέλος, στα άρθρα 23 και 32 ο αναπτυξιακός κώδικας σχετίζεται με τον επαγγελματικό κώδικα, με θετικό πρόσημο στην πρώτη περίπτωση και με αρνητικό στη δεύτερη. Το ιδανικό της αναπτυξιακής προοπτικής του παιδιού, συνεπώς, ευδοκιμεί διαμέσου της εκπαίδευσης, της προάσπισης της υγείας, της αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου και της εξασφάλισης της αυταξίας του παιδιού, ενώ υπονομεύεται μέσω κακοποιητικών πρακτικών. Αναφορικά με την επαγγελματική απασχόληση του παιδιού, οι δημιουργοί της Σύμβασης επισημαίνουν αφενός τα ενδεχόμενα ζημιογόνα αποτελέσματά της, αφετέρου την επωφελή αξιοποίησή της στο πλαίσιο της εκπαίδευσης του παιδιού («επαγγελματική εκπαίδευση»).

Ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση του τρόπου αλληλεπίδρασης του αναπτυξιακού κώδικα με τους λοιπούς αναχθέντες κώδικες, η προσοχή στρέφεται στον πολιτειακό κώδικα και τον κώδικα της κηδεμονίας. Από την ανάλυση προκύπτει ότι σε όλα τα άρθρα που εντοπίζεται η εξελικτική προοπτική του παιδιού, ο αναπτυξιακός κώδικας συσχετίζεται με τον πολιτειακό κώδικα, και μάλιστα σε τρία από αυτά (άρθρα 6, 39 και 40) οι προαναφερθέντες κώδικες δομούν πλέγματα που περιλαμβάνουν τον κώδικα της εγγύησης, τον κανονιστικό κώδικα και τον κώδικα της προστασίας. Επιπλέον, σε 5 άρθρα²⁸ ο κώδικας της κηδεμονίας συνδέεται με τον αναπτυξιακό κώδικα και κυρίως με την αναφορά για την ανατροφή του παιδιού, συνθέτοντας επίσης δομές με τον κώδικα της νοθεσίας και τον κώδικα της εγγύησης.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι η ανάπτυξη του παιδιού αποτελεί μια κρίσιμη θεματική στο ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης. Η προσέγγισή της επιτυγχάνεται μέσα από ένα εκτενές εύρος θεματικών κατηγοριών (εκπαίδευση, υγεία, ταυτότητα, ελεύθερος χρόνος, κακοποίηση και επαγγελματική απασχόληση), η πλειοψηφία των οποίων κατέχει διακριτή θέση στο θεσμικό περιεχόμενο της Σύμβασης. Επιπλέον, καθοριστικός κρίνεται ο ρόλος της πολιτείας, αλλά και του

²⁸ Άρθρα: 5, 7, 14, 18 και 27.

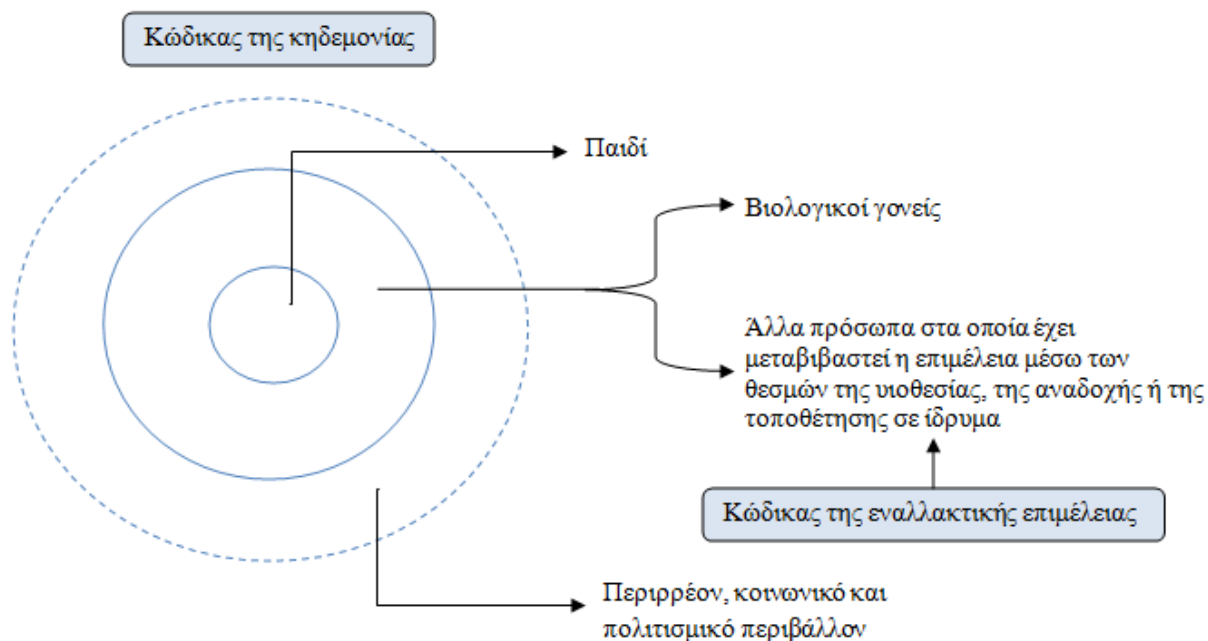
οικογενειακού περιβάλλοντος, καθώς με το κανονιστικό - προστατευτικό έργο των πρώτων και το συμβουλευτικό των δεύτερων επιτυγχάνεται η εξασφάλιση της αναπτυξιακής προοπτικής του παιδιού.

4.3.4 Σημαιολογική συνεισφορά των κηδεμόνων

Συνεχίζοντας τη διερεύνηση της Σύμβασης σε επίπεδο συμπαράδηλωσης, η προσοχή στρέφεται στον κώδικα της κηδεμονίας, ο οποίος παρουσιάζεται 93 φορές σε 22 άρθρα²⁹, ενώ αναφορικά με τη δόμησή του στα άρθρα 5 και 20 εντοπίζονται οι κύριες σημαιολογικές του συνιστώσες. Ειδικότερα, στο άρθρο 5 παρέχονται οι αναφορές «γονείς», «μέλη της διευρυμένης οικογένειας ή κοινότητας», «επίτροποι ή άλλα πρόσωπα που έχουν νόμιμα την ευθύνη για το παιδί», μέσω των οποίων επιχειρείται μια δυσιστική οργάνωση του κώδικα της κηδεμονίας, ανάμεσα στο στενό οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, δηλαδή στα πρόσωπα που ασκούν την επιμέλεια/ φέρουν νόμιμα την ευθύνη για την ανάπτυξή του και στο ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό, το οποίο έμμεσα - ανεπίσημα συμβάλλει στην ανατροφή του. Επιπλέον, στο άρθρο 20 ο κώδικας της κηδεμονίας μετασχηματίζεται σε κώδικα της εναλλακτικής επιμέλειας, προτάσσοντας την υιοθεσία, την αναδοχή και την τοποθέτηση σε ίδρυμα ως μορφές παροχής εναλλακτικής επιμέλειας. Διαπιστώνεται, δηλαδή, και μία δεύτερη διάκριση εντός του άμεσου οικογενειακού περιβάλλοντος, η οποία συνίσταται αφενός στους βιολογικούς γονείς, αφετέρου, στα πρόσωπα που τους/ις έχει μεταβιβαστεί νόμιμα η επιμέλεια, μέσω των θεσμών της υιοθεσίας και της αναδοχής ή της τοποθέτησης σε κάποιο ίδρυμα. Η συγκρότηση του κώδικα της κηδεμονίας παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4.

Διάγραμμα 4: Σημαιολογική συγκρότηση του περιβάλλοντος κηδεμονίας του παιδιού

²⁹ Άρθρα: 2, 3, 5, 7, 9, 10, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 37 και 40.

Το ενδιαφέρον, ωστόσο, των δημιουργών της Σύμβασης για τους/ις κηδεμόνες του παιδιού δεν εκδηλώνεται αποκλειστικά μέσω των δύο αυτών κωδίκων, καθώς σε μια σειρά άρθρων που εντοπίζεται ο κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής, συνθέτονται νοήματα που αναφέρονται στη σχέση του παιδιού με τους βιολογικούς του γονείς. Ειδικότερα, στο άρθρο 7 ορίζεται το δικαίωμα του παιδιού να γνωρίσει τους βιολογικούς του γονείς και να ανατραφεί από αυτούς, ενώ στο άρθρο 8 κατοχυρώνεται το δικαίωμα για διατήρηση της ταυτότητάς του, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειακών του σχέσεων. Παράλληλα, στα άρθρα 9 και 10 προβλέπεται το δικαίωμα του παιδιού να έχει προσωπικές σχέσεις και άμεση επαφή με τους δύο γονείς του, εκτός εάν αυτό είναι επιβλαβές για το συμφέρον του και προς την ίδια κατεύθυνση στο άρθρο 22 επισημαίνεται ότι τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να εξασφαλίσουν την οικογενειακή επανένωση του παιδιού πρόσφυγα. Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 37, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία του έχει το δικαίωμα να διατηρεί επαφή με την οικογένεια του είτε μέσω αλληλογραφίας είτε με επισκέψεις στον χώρο όπου βρίσκεται. Από τα παραπάνω καθίσταται σαφής η σημαίνουσα βαρύτητα που αποδίδεται στην επαφή του παιδιού με τους/ις βιολογικούς του κηδεμόνες, αλλά και η προσπάθεια ελέγχου - ρύθμισης των ενδοοικογενειακών σχέσεων με γνώμονα την ικανοποίηση της αρχής του ύψιστου συμφέροντος. Μάλιστα, στο ίδιο πνεύμα ενδοοικογενειακής «παρέμβασης» το άρθρο 19 υποστηρίζει την προστασία που πρέπει να παρέχεται από το κράτος στο παιδί, το οποίο είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας, ενώ στα άρθρα 20

και 21 προβλέπεται εναλλακτική επιμέλεια για τα παιδιά, το συμφέρον των οποίων δεν ικανοποιείται εντός τους υπάρχοντος οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

Εκτός, όμως, από τη συσχέτιση του κώδικα της κηδεμονίας με τον κώδικα της ενδοοικογενειακής ζωής, η προσοχή έλκεται και από την άρθρωση του πρώτου με τον κώδικα της εξουσίας, δηλαδή με τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο παιδί. Στο άρθρο 5 ορίζεται «η ευθύνη, το δικαίωμα και το καθήκον» των κηδεμόνων να καθοδηγούν το παιδί για την άσκηση των δικαιωμάτων του, παρέχοντάς του «τον προσανατολισμό και τις κατάλληλες συμβουλές», ενώ αντίστοιχη διατύπωση συναντάται και στο περιεχόμενο του άρθρου 14 που κατοχυρώνει την ελευθερία σκέψης, την ελευθερία συνείδησης και την ελευθερία θρησκείας. Επιπλέον, στο άρθρο 18 επισημαίνεται η αρχή σύμφωνα με την οποία και οι δύο γονείς είναι υπεύθυνοι για την ανατροφή του παιδιού και την ανάπτυξή του, ικανοποιώντας το εγγενές δικαίωμα στη ζωή και στο ίδιο πνεύμα το άρθρο 27 προβλέπει την παροχή των αναγκαίων για την ανάπτυξή του συνθηκών ζωής ως ευθύνη των προσώπων που έχουν αναλάβει το παιδί. Γίνεται αντιληπτό, ότι το οικογενειακό περιβάλλον επωμίζεται την ευθύνη παροχής συμβουλών και καθοδήγησης με στόχο την υλοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού, ενώ ο ρόλος τους προβλέπεται περισσότερο ενεργητικός αναφορικά με την ανατροφή και την ανάπτυξή του εν γένει.

4.3.5 Σημσιολογική συνεισφορά της πολιτείας

Ο πολιτειακός κώδικας αποτελεί ποσοτικά τον τρίτο ισχυρότερο κώδικα μετά τον κώδικα του παιδιού και τον κώδικα της κηδεμονίας. Οι αναφορές του φτάνουν τις 88 και διανέμονται σε 38³⁰ από τα 41 άρθρα της Σύμβασης. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία αφορούν στον όρο «συμβαλλόμενα κράτη», υπάρχουν, ωστόσο, αναφορές που προσδιορίζουν θεσμικά όργανα της πολιτείας, όπως «δικαστήρια», «διοικητικές αρχές», «νομοθετικά όργανα», «αρμόδιες αρχές» και «ληξιαρχείο». Ο κώδικας της πολιτείας, συνεπώς, αποτελεί σήμανση της επίσημης πολιτείας και όλων των θεσμών που τη συναποτελούν και ασκούν την εξουσία που αυτή πρεσβεύει.

Όσον αφορά στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ του πολιτειακού κώδικα και των υπόλοιπων κωδίκων, διαπιστώνεται η συγκρότηση τριών μοτίβων άρθρωσης που κυριαρχούν στο διαρθρωτικό υπόβαθρο της Σύμβασης και στοιχειοθετούν τα

³⁰ Άρθρα: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40 και 41.

νοήματα σχετικά με τον ρόλο των συμβαλλόμενων κρατών. Στο πρώτο ο κώδικας της πολιτείας συνδέεται με τον κώδικα των αξιών, έχοντας ως «αποδέκτες» τον κώδικα του παιδιού, τον κώδικα της εξουσίας ή τον κώδικα της κηδεμονίας. Η δομή αυτή αναπαράγεται σε 18 άρθρα³¹ και επισημαίνει την ανάγκη διαμόρφωσης ενός συγκεκριμένου αξιακού συστήματος που θα διέπει τη σχέση της πολιτείας με το παιδί, τα προβλεπόμενα δικαιώματα και τους/ις κηδεμόνες του. Σύμφωνα με αυτό, τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να επιδεικνύουν σεβασμό για τα προβλεπόμενα δικαιώματα, καθώς και μέριμνα για την εφαρμογή τους. Επιπλέον, υποχρεούνται να εφαρμόζουν την αρχή της μη διάκρισης σε όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά, αλλά και να σέβονται το συμβουλευτικό έργο των κηδεμόνων, υποστηρίζοντάς τους παράλληλα κατά την ανατροφή των παιδιών για τα οποία έχουν την ευθύνη. Επίσης, καλούνται να συνεργάζονται μεταξύ τους, αλλά και με κοινωφελείς οργανισμούς, καθώς και να σέβονται τους κανόνες συναφών, υπερεθνικών κειμένων με στόχο την ικανοποίηση των προτεινόμενων διατάξεων. Στο δεύτερο μοτίβο, το οποίο εντοπίζεται σε 12 άρθρα³², ο κώδικας της εγγύησης, ομοιοτρόπως με τον κώδικα των αξιών, παρεμβάλλεται στη σχέση της πολιτείας με το παιδί, τους/ις κηδεμόνες και τα δικαιώματά του και ενισχύει το παραπάνω αξιακό μοντέλο, επισημαίνοντας τον ρόλο των συμβαλλόμενων ως εγγυητών της υλοποίησης των προβλέψεων της Σύμβασης. Για παράδειγμα, στο άρθρο 12 τα συμβαλλόμενα κράτη εγγυώνται στο παιδί το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του, ενώ στο άρθρο 23 εξασφαλίζουν στα ανάπηρα παιδιά και σε αυτούς/ες που τα έχουν αναλάβει μια βοήθεια προσαρμοσμένη στην κατάσταση του παιδιού. Η συνεισφορά, ωστόσο, των συμβαλλόμενων κρατών επισημαίνεται με πιο εμφατικό τρόπο μέσω του τρίτου μοτίβου που περιλαμβάνει τον κανονιστικό κώδικα. Ο κανονιστικός κώδικας εντοπίζεται 66 φορές σε 22 άρθρα και αφορά σε όλα τα μέτρα, τις αποφάσεις και τις αρχές που η πολιτεία καλείται να θεσπίσει για το παιδί, τα δικαιώματα και τους/ις κηδεμόνες του με σκοπό την εξασφάλιση του θεσμικού περιεχομένου της Σύμβασης.

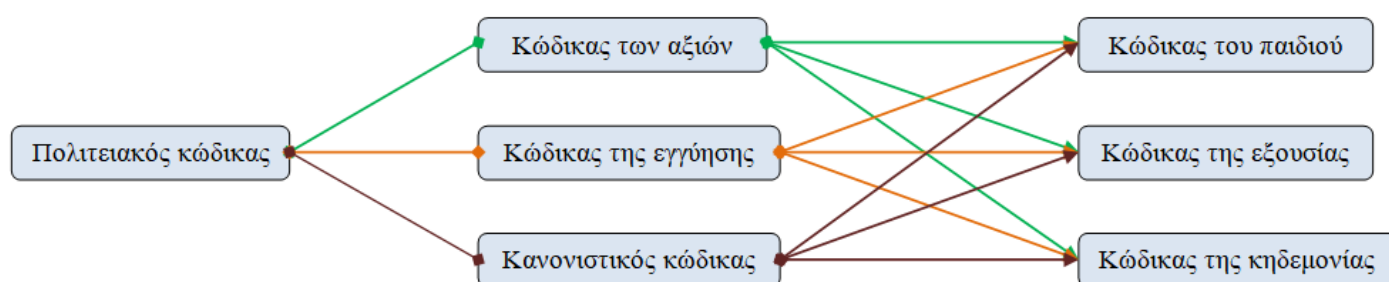
Συμπερασματικά, από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτουν τρεις επαναλαμβανόμενες, σημασιολογικές «διαδρομές» που αφορούν στη συσχέτιση του κώδικα της πολιτείας με τον κώδικα του παιδιού, τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα της κηδεμονίας και προσδιορίζουν τον ρόλο της πολιτείας στην ικανοποίηση του θεσμικού περιεχομένου της Σύμβασης. Σύμφωνα με τις δομές αυτές, τα

³¹ Άρθρα: 2, 4, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 21, 22, 23, 27, 28, 31 και 37.

³² Άρθρα: 2, 3, 6, 12, 18, 21, 23, 24, 26, 28, 32 και 38.

συμβαλλόμενα κράτη είναι υποχρεωμένα να υιοθετήσουν ένα συγκεκριμένο σύστημα αξιών (κώδικας των αξιών), αλλά και να εγγυηθούν (κώδικας της εγγύησης) την κατοχύρωση των προτεινόμενων δικαιωμάτων, εισάγοντας κατάλληλα μέτρα (κανονιστικός κώδικας) που αφορούν στο παιδί και τους/ις κηδεμόνες του. Στο Διάγραμμα 5, παρουσιάζονται τα επαναλαμβανόμενα, σημασιολογικά μοτίβα που υπαγορεύουν τη δράση της πολιτείας, σύμφωνα με το ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης.

Διάγραμμα 5: Σημασιολογικά μοτίβα δράσης της πολιτείας.

Εκτός, όμως, από τον πολιτειακό κώδικα, υπάρχουν δύο ακόμη κώδικες που σε επίπεδο συνδήλωσης εκπροσωπούν τα συμβαλλόμενα κράτη. Ο νομικός - πολιτειακός κώδικας παρουσιάζεται 33 φορές σε 18 άρθρα³³ και αφορά στο σύνολο των κανόνων που απαρτίζουν το εσωτερικό (δημόσιο και ιδιωτικό) δίκαιο των επιμέρους κρατών. Αποτελεί, με άλλα λόγια, την ισχύουσα εθνική νομοθεσία, το σύνολο των εφαρμοζόμενων νόμων και διαδικασιών που ρυθμίζουν τις εντός επικράτειας σχέσεις (σχέσεις πολιτείας και πολιτών και σχέσεις μεταξύ πολιτών). Επιπλέον, ο δημόσιος - πολιτειακός κώδικας εντοπίζεται 24 φορές σε 5 άρθρα³⁴ και εκπροσωπεί το δημόσιο συμφέρον, δομείται δηλαδή από τις αναφορές για τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια τάξη, τη δημόσια υγεία, τα δημόσια ήθη, καθώς και το σύνολο των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υπόλοιπων πολιτών. Το ενδιαφέρον στην περίπτωση των δύο αυτών κωδίκων έγκειται στην αποδυνάμωση της επιδιωκόμενης οικουμενικής διάστασης της Σύμβασης, καθώς παρέχουν στα συμβαλλόμενα κράτη την ελευθερία να ενεργήσουν σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες του εθνικού τους δικαίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το άρθρο 1, στο οποίο ορίζεται ποιο πρόσωπο συνιστά παιδί. Αρχικά, διατυπώνεται ένας γενικός ορισμός, σύμφωνα με

³³ Άρθρα: 1, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 26, 27, 37, 40 και 41.

³⁴ Άρθρα: 10, 13, 14, 15 και 40.

τον οποίο κάθε άνθρωπος μικρότερος των δεκαοκτώ ετών θεωρείται παιδί, στη συνέχεια ωστόσο γίνεται λόγος για τις ισχύουσες διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας των συμβαλλόμενων κρατών (νομικός - πολιτειακός κώδικας) αναφορικά με την ενηλικίωση, επιτρέποντας σε κάθε κράτος να δράσει αυτόνομα για το ζήτημα αυτό.

Από τις παραπάνω διαπιστώσεις γίνεται φανερό ότι η πολιτεία κατέχει εξέχουσα θέση στο σημασιολογικό σύμπαν της Σύμβασης. Οι συνολικές αναφορές της σε επίπεδο καταδήλωσης (πολιτειακός κώδικας) και συμπαραδήλωσης (νομικός - πολιτειακός κώδικας και δημόσιος - πολιτειακός κώδικας) φτάνουν στον αριθμό ρεκόρ των 145, ξεπερνώντας ακόμη και τον κώδικα του παιδιού, αποδίδοντας στα συμβαλλόμενα κράτη τον ρόλο του καταλύτη για την υλοποίηση του οράματος της Σύμβασης. Παράλληλα, μέσω του πλούσιο διαρθρωτικού πλαισίου του πολιτειακού κώδικα επισημαίνονται οι αξίες και οι πολιτικές που η πολιτεία πρέπει να υιοθετήσει και να εφαρμόσει με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση των προτεινόμενων διατάξεων.

4.3.6 Η προστασία του παιδιού

Η παιδική ηλικία αποτελεί, αναμφισβήτητα, μια περίοδο ευαλωτότητας και εξάρτησης από τον κόσμο των ενηλίκων. Η φυσική αδυναμία του παιδιού να ικανοποιήσει τα βιοτικά του συμφέροντα επιτάσσει την παροχή ειδικής φροντίδας, η οποία στο σημασιολογικό σύμπαν της Σύμβασης εκφράζεται μέσω του κώδικα της προστασίας. Ο κώδικας της προστασίας εντοπίζεται συνολικά 36 φορές σε 17 άρθρα³⁵, ενώ από το προοίμιο ήδη γίνεται λόγος για την ειδική «βοήθεια», «υποστήριξη», «προστασία» και «μέριμνα» που χρειάζεται το παιδί λόγω της «φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας».

Εξετάζοντας τις αρθρώσεις του ισχυρού αυτού κώδικα προκύπτουν κάποιες σημαντικές παρατηρήσεις. Αρχικά, διαπιστώνεται ότι η προστασία προσδιορίζεται ως δικαίωμα του παιδιού, μέσω της συσχέτισης του κώδικα της προστασίας με τον κώδικα της εξουσίας στα άρθρα 16, 20, 23, 32 και 40, ενώ από την άρθρωσή του με τον κώδικα της ευημερίας στα άρθρα 3, 17 και 36, επισημαίνεται η σύνδεση της προστασίας του παιδιού με την ευημερία του. Συνάμα, ο κώδικας της προστασίας παρουσιάζει μεγάλο αριθμό αρθρώσεων με τον αναπτυξιακό κώδικα (άρθρα 21, 23, 32 και 40), τον κώδικα της κακοποίησης (άρθρα 16, 19, 32, 33, 34 και 36), καθώς και

³⁵ Άρθρα: 2, 3, 8, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 32, 33, 34, 36, 37 και 40.

με κώδικες συναφούς σημασιολογικού φορτίου (άρθρα 32 και 38), φανερώνοντας τη μέριμνα των δημιουργών της Σύμβασης για την προστασία της ανάπτυξης του παιδιού. Επιπλέον, στα άρθρα 2, 8 και 16 ο κώδικας της προστασίας αρθρώνεται με κώδικες που συνθέτουν την ιδιαίτερη ταυτότητα του παιδιού, ενώ στα άρθρα 22, 23, 38 και 40 συσχετίζεται με αναφορές για τα παιδιά που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, υπογραμμίζοντας την ειδική μεταχείριση που συνεπάγονται οι ιδιαιτερότητές τους.

Αναφορικά με την εξασφάλιση της προστασίας του παιδιού, η επαναλαμβανόμενη σύνδεση του κώδικα της προστασίας με τον πολιτειακό κώδικα (διαμέσου του κανονιστικού κώδικα και του κώδικα της εγγύησης) αποδεικνύει ότι η παροχή προστασίας αποτελεί κατά κύριο λόγο ευθύνη της πολιτείας και εντάσσεται στο αξιακό πλαίσιο που πρέπει να διαμορφωθεί στη σχέση της με το παιδί. Τέλος, η συσχέτιση του κώδικα της προστασίας με τον κώδικα της κηδεμονίας και τον κώδικα της εναλλακτικής επιμέλειας πραγματοποιείται διττά, καθώς στα άρθρα 3 και 25 τα πρόσωπα ευθύνης συμβάλλουν στην προστασία του παιδιού, ενώ στα άρθρα 20 και 21 η προστασία του καθίσταται επισφαλής εντός του οικογενειακού του περιβάλλοντος. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί, πως υπάρχουν άρθρα, στα οποία δεν εμφανίζεται ο κώδικας της προστασίας, ωστόσο οι διατάξεις τους ενισχύουν την προστατευτική διάσταση της Σύμβασης. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 11 τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να ενεργοποιηθούν έναντι των αθέμιτων μετακινήσεων του παιδιού στο εξωτερικό, ενώ στο άρθρο 35 υποχρεούνται να εμποδίζουν την απαγωγή, την πώληση και το δουλεμπόριο παιδιών, λαμβάνοντας όλα τα κατάλληλα μέτρα.

4.3.7 Η αρχή του ύψιστου συμφέροντος

Η αρχή του ύψιστου συμφέροντος αποτελεί, όπως τονίστηκε και κατά την παρουσίαση των δεδομένων, μία από τις τέσσερις κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης. Στην ανάλυση σηματοδοτείται μέσω του ωφελμιστικού κώδικα, ο οποίος παρουσιάζει 9 αναφορές σε 7 άρθρα³⁶. Η πρώτη αναφορά του εντοπίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 3, γεγονός που κρίνεται ως μη τυχαίο, καθώς με την πρόωμη εμφάνισή του επιχειρείται η επισήμανση της σπουδαιότητας των βαθύτερων

³⁶ Άρθρα: 3, 9, 18, 20, 21, 37 και 40.

μηνυμάτων που αντιπροσωπεύει. Στην παράγραφο αυτή ο ωφελμιστικός κώδικας συμμετέχει στην άρθρωση του πολιτειακού κώδικα με τον κανονιστικό κώδικα, καθιστώντας την αρχή του ύψιστου συμφέροντος κριτήριο για όλα τα μέτρα και τις αποφάσεις που υιοθετούνται για το παιδί. Το εύρημα αυτό αποδεικνύεται εξαιρετικά χρήσιμο, καθώς παρέχει τη δυνατότητα προσέγγισης της αρχής του ύψιστου συμφέροντος, μέσω του προσδιορισμού όλων των παραγόντων που συμψηφίζονται κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων που αφορούν στο παιδί. Έτσι, η ενσωμάτωση του αναπτυξιακού κώδικα στη συσχέτιση του κώδικα της κηδεμονίας με τον κώδικα νοθεσίας εντός των άρθρων 5 και 14 καθιστά την αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τους/ις κηδεμόνες του παιδιού κατά την άσκηση του συμβουλευτικού τους έργου, συνεπώς, αποτελεί συνιστώσα της αρχής του ύψιστου συμφέροντος. Παράλληλα, στο άρθρο 9 ο χωρισμός του παιδιού από τους βιολογικούς του γονείς κρίνεται μεταξύ άλλων από την ενδεχόμενη εκδήλωση κακοποιητικών συμπεριφορών, το συμφέρον δηλαδή του παιδιού εξετάζεται στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής ζωής και συσχετίζεται (αντιθετικά) με τον κώδικα της κακοποίησης. Επιπλέον, στο άρθρο 20 κατά την απόδοση εναλλακτικών μορφών επιμέλειας, υποστηρίζεται ότι πρέπει να «λαμβάνονται δεόντως υπόψη» οι εκπαιδευτικές ανάγκες του παιδιού και οι ιδιαιτερότητες της καταγωγής του, ενώ στο άρθρο 25 η μεταβίβαση της επιμέλειας γίνεται με γνώμονα την προστασία του παιδιού και τη σωματική ή πνευματική του θεραπεία. Επίσης, στην παράγραφο α του άρθρου 17 η διατύπωση της υποχρέωσης των συμβαλλόμενων κρατών να εξασφαλίσουν την πρόσβαση του παιδιού σε ενημερωτικό υλικό συνοδεύεται από την επισήμανση της ηθικής ανάπτυξης που πρέπει να επιτυγχάνεται μέσω της προσφερόμενης στο παιδί ενημέρωσης, ενώ στην παράγραφο 3 του άρθρου 23 κατά το σχεδιασμό δράσεων για την υποστήριξη των παιδιών με αναπηρίες από την πολιτεία, τονίζεται η εξέλιξη που πρέπει να συντελείται μέσω αυτής σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο. Συνάμα στα άρθρα 28 και 39 γίνεται λόγος για την αξιοπρέπεια του παιδιού ως δεσμευτικό παράγοντα για την εισαγωγή μέτρων που αφορούν στη σχολική πειθαρχία και τη ψυχοσωματική ανάρρωση του παιδιού θύματος και, τέλος, στην παράγραφο 1 του άρθρου 40 προτείνεται η συμπερίληψη της ηλικίας του παιδιού αλλά και της κοινωνικής του εξέλιξης στις προϋποθέσεις για την επιθυμητή μεταχείριση του παιδιού που είναι ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση ποινικού νόμου. Ανασκοπώντας, συνεπώς, όλες τις προδιαγραφές - κριτήρια που τίθενται στις

αποφάσεις και τα μέτρα που εφαρμόζονται για το παιδί καταφαίνεται η σύνδεση του συμφέροντος του παιδιού με την προσωπική και την κοινωνική του ανάπτυξη, καθώς και με ένα σύνολο παραγόντων που επιδρούν σε αυτήν.

Στη σημασιολογική δόμηση της αρχής του ύψιστου συμφέροντος συμβάλλει, ωστόσο, και ο κώδικας της ευημερίας. Από τις διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 3 και ειδικότερα από την ανάδειξη των αξιακά φορτισμένων κωδίκων (κώδικας της ευημερίας, κώδικας της προστασίας, κώδικας της υγείας) στο επίπεδο της συνδηλώσης παρέχεται η δυνατότητα συσχέτισης του συμφέροντος με την ευημερία και τις αξίες της προστασίας, της φροντίδας, της ασφάλειας και της υγείας. Η παρατήρηση αυτή είναι εξαιρετικά κρίσιμη, καθώς οδηγεί σε μια σειρά από νοήματα που αφορούν στο συμφέρον του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα, από την άρθρωση του κώδικα της ευημερίας με τον κώδικα της πολιτείας και τον κώδικα της κηδεμονίας (παρ. 2) αποδεικνύεται ότι το συμφέρον του παιδιού είναι υπόθεση των συμβαλλόμενων κρατών και των κηδεμόνων του παιδιού, ενώ από τη συσχέτιση του πρώτου με τον κώδικα της προστασίας, οι συνδηλώσεις του ύψιστου συμφέροντος ευθυγραμμίζονται με τις προστατευτικού χαρακτήρα διατάξεις της Σύμβασης.

Διερευνώντας τον κώδικα της ευημερίας στα υπόλοιπα άρθρα της Σύμβασης, διαπιστώνεται ότι σε όλα αρθρώνεται με τον πολιτειακό κώδικα, ενώ στα άρθρα 9 και 17 σχετίζεται με την πληροφόρηση που παρέχεται στο παιδί και διακρίνεται σε «κοινωνική, πνευματική και ηθική ευημερία», καθώς και «σωματική και πνευματική υγεία». Παράλληλα, στο άρθρο 36 συνδέεται (με αντιτιθέμενο τρόπο) με όλες τις πιθανές μορφές παιδικής κακοποίησης και, τέλος, στην παράγραφο 4 του άρθρου 40 η ευημερία του παιδιού συναρτάται με το οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, καθώς και με την εκπαίδευση που του παρέχεται.

Από την παραπάνω ανάλυση, καθίσταται αντιληπτό ότι η αρχή του ύψιστου συμφέροντος συμμετέχει ενεργά στη σύνθεση των νοημάτων που αφορούν στα δικαιώματα του παιδιού. Αν και οι δημιουργοί της Σύμβασης δεν ορίζουν με σαφήνεια το περιεχόμενο της, συνδηλώσεις της εντοπίζονται σε ένα εκτενές εύρος διατάξεων που περιλαμβάνουν τον κώδικα της προστασίας, τον κώδικα της υγείας και τον κώδικα της ευημερίας. Παράλληλα, από το «φιλτράρισμα» των άρθρων υπό το πρίσμα των προδιαγραφών που ορίζονται αναφορικά με τα μέτρα που λαμβάνονται για το παιδί, διαπιστώνεται ο σημασιολογικός προσανατολισμός του συμφέροντος στην κατεύθυνση της ολόπλευρης ανάπτυξής του. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο η αρχή του ύψιστου συμφέροντος επιδρά στον ρόλο της

πολιτείας και των κηδεμόνων του παιδιού για την υλοποίηση του θεσμικού περιεχομένου της Σύμβασης. Αναμφισβήτητα, η εισαγωγή της έννοιας του συμφέροντος ενδυναμώνει τον ρόλο τους, αφού η επίσημη πολιτεία και το οικογενειακό περιβάλλον προσδιορίζονται ως εγγυητές της, ωστόσο η ευθυγράμμιση της με την ανάπτυξη του παιδιού σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο οριοθετεί τη δράση τους στην ικανοποίηση της εξελικτικής του προοπτικής.

4.3.8 Η ελεύθερη έκφραση του παιδιού

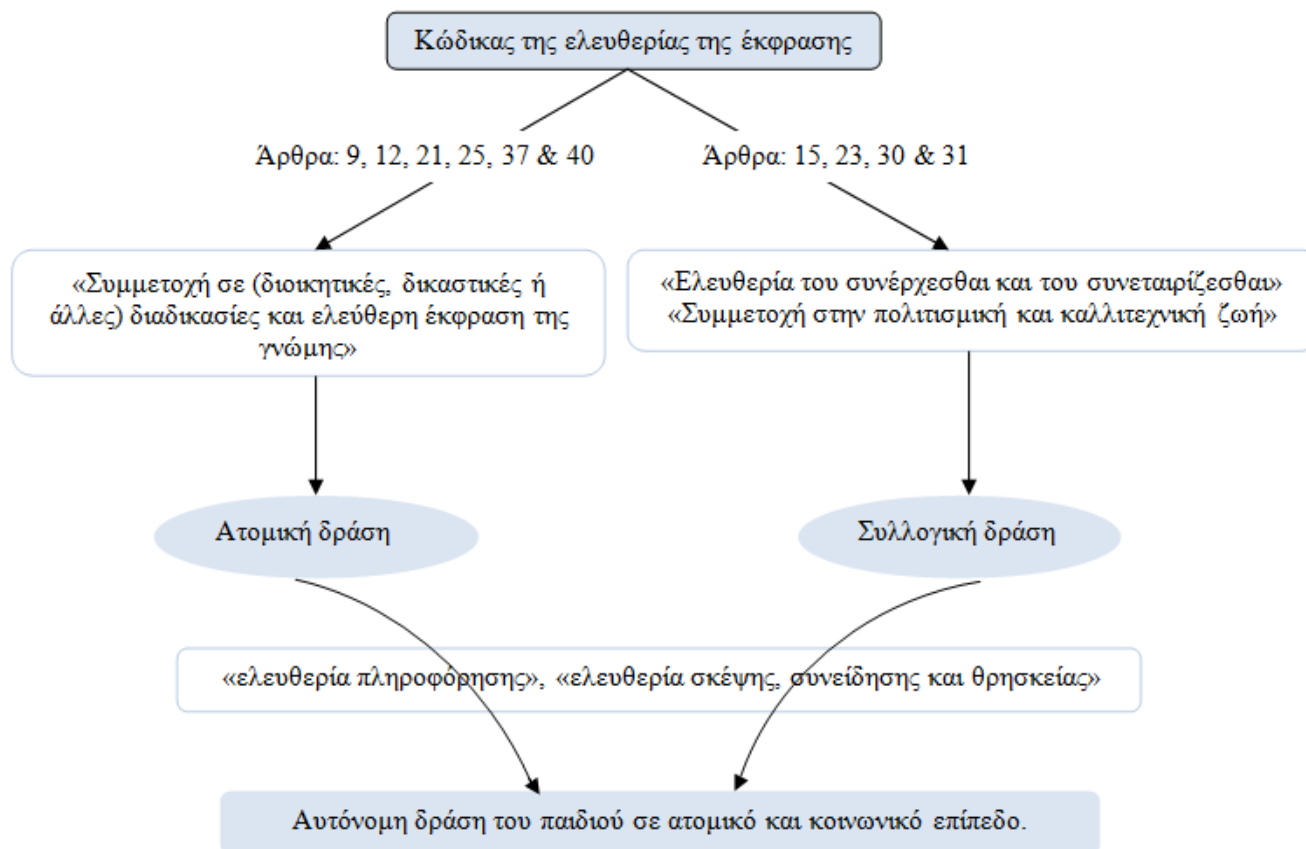
Η διερεύνηση του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης πλαισιώνεται από την παραδοχή της πρωτεύουσας σημασίας του νοήματος που εκφράζει, δηλαδή την ελεύθερη έκφραση του παιδιού, λόγω της κατάταξής της στις κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης, αλλά και της συμφωνίας της με τη σύγχρονη θεώρηση των δικαιωμάτων του παιδιού. Ο κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης ενσωματώνεται 34 φορές σε 12 άρθρα και δομείται από όλες τις αναφορές που φανερώνουν την ελεύθερη - αυτόβουλη έκφραση του παιδιού. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 12 ορίζεται η αρχή της ελευθερίας του παιδιού να διατυπώνει τη γνώμη για οποιοδήποτε θέμα το αφορά, ενώ στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, η προαναφερθείσα ελευθερία εξειδικεύεται στις διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες. Εκτός όμως από το άρθρο 12, σε πέντε ακόμη σημεία επισημαίνονται η συμμετοχή του παιδιού και η ελεύθερη έκφραση της γνώμης του για ζητήματα που το αφορούν. Πιο συγκεκριμένα, στα άρθρα 9, 21 και 25 το παιδί έχει τη δυνατότητα να γνωστοποιεί την άποψή του για το ενδεχόμενο χωρισμού από τους βιολογικούς του γονείς, αλλά και να παρέχει συναίνεση αναφορικά με την παροχή εναλλακτικής επιμέλειας από την πολιτεία, κρίνοντας όλους τους παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτήν. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 37 και 40 το παιδί που είναι ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση ποινικού νόμου δύναται να συμμετέχει στη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης και να εκφράζει την άποψή του. Προβλέπεται, μάλιστα, η δυνατότητα να μην καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, ενώ μπορεί να υποβάλλει το ίδιο ή μέσω εκπροσώπων ερωτήσεις στους/ις μάρτυρες κατηγορίας. Επίσης, έχει την ελευθερία να προσφύγει σε ένα ανώτερο δικαστικό σώμα ή αρχή, λόγω ενδεχόμενης αμφισβήτησης της νομιμότητας της ετυμηγορίας ή/και των πιθανών κυρωτικών μέτρων που αυτή συνεπάγεται.

Εκτός, όμως, από την ελευθερία λόγου, η ελεύθερη έκφραση του παιδιού υποστηρίζεται και μέσω αναφορών που προσδιορίζουν μια σειρά από σημαντικές ελευθερίες. Στο άρθρο 13 ορίζεται η ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών, οποιουδήποτε είδους και σε οποιαδήποτε μορφή, ανεξαρτήτως συνόρων, ενώ στο άρθρο 14 τονίζονται η ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Επίσης, στο άρθρο 15 προβλέπεται η ελευθερία συμμετοχής του παιδιού σε συλλογικότητες με σκοπό την από κοινού προώθηση συμφερόντων (ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι), ενώ στο άρθρο 30 υποστηρίζεται η ελευθερία του παιδιού να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή, να ασκεί τη δική του θρησκεία και να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα. Τέλος, στο άρθρο 31 οι πολιτισμικές ελευθερίες ενισχύονται μέσω της πρόβλεψης για ελεύθερη συμμετοχή του παιδιού στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή, καθώς και την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου. Ανασκοπώντας το παραπάνω σημασιολογικό φορτίο σε επίπεδο συνδήλωσης, καθίσταται αντιληπτό ότι η ελεύθερη έκφραση του παιδιού βρίσκει εφαρμογή σε ένα εκτενές εύρος ζητημάτων που αφορούν στην ενδοοικογενειακή ζωή, τη μεταβίβαση της επιμέλειας, τη διαμόρφωση της ταυτότητας, τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, την πληροφόρηση - ενημέρωση, την κοινωνική ζωή και τον πολιτισμό.

Ένα ακόμη αξιοσημείωτο συμπέρασμα αφορά στη σύνδεση της ελευθερίας της έκφρασης με την αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού. Από την ανάλυση δεν διαπιστώνεται κάποια άμεση άρθρωση, ωστόσο, οι ελευθερίες που δομούν την ελεύθερη έκφραση του παιδιού και ειδικότερα η ελευθερία λόγου, η ελευθερία πληροφόρησης, και οι ελευθερίες σε πολιτισμικό και κοινωνικό επίπεδο κρίνονται καθοριστικές για την ατομική και την κοινωνική εξέλιξη του παιδιού. Μάλιστα, στο πλαίσιο της ελεύθερης έκφρασής του, το παιδί τοποθετείται για ζητήματα που επιδρούν στην ανάπτυξή του, όπως τη σχέση του με τους βιολογικούς γονείς, το ενδεχόμενο εναλλακτικής επιμέλειας, τις κυρώσεις που απονέμονται από τη δικαστική εξουσία, τη διαμόρφωση της ταυτότητάς του κ.ά. Το σημαντικότερο, ωστόσο, συμπέρασμα αναφορικά με την ελεύθερη έκφραση του παιδιού έγκειται στη δυνατότητα να εξωτερικεύει τη συνείδησή του και να δρά αυτόνομα, υποκινούμενο από τις προσωπικές του σκέψεις και επιθυμίες. Η ελευθερία έκφρασης σηματοδοτεί με άλλα λόγια την αυτενέργεια του παιδιού, την ενεργητική και αυτόβουλη δράση του και εύκολα μπορεί να διακριθεί στην αυτόνομη ατομική δράση, η οποία κωδικοποιείται μέσω της ελευθερίας του λόγου και της συμμετοχής του σε όλες τις διαδικασίες που το αφορούν, αλλά και στη συλλογική δράση που σηματοδοτείται από

τις ελευθερίες του παιδιού σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Κοινή συνισταμένη των δύο μορφών της αυτόνομης δράσης αποτελεί το σύνολο των προβλεπόμενων πνευματικών ελευθεριών (ελευθερία σκέψης, συνείδησης, πληροφόρησης). Το παιδί, συνεπώς, προσδιορίζεται ως αυτεξούσιο υποκείμενο που δρώντας ελεύθερα, συμμετέχει ενεργητικά στη διαμόρφωση των νοημάτων που αφορούν στην παιδική (και όχι μόνο) ηλικία. Η σημασιολογική βαρύτητα του παραπάνω ευρήματος στο ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης ενισχύεται από την άρθρωση του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης με τον κώδικα της εξουσίας σε 9 άρθρα³⁷, κατοχυρώνοντας την ελεύθερη έκφραση του παιδιού ως δικαίωμα του, ενώ η συσχέτισή του με τον κώδικα των ευάλωτων κοινωνικά παιδιών (παιδί με αναπηρίες, παιδί από μειονότητες, παιδί δράστης) στα άρθρα 23, 30 και 40 επεκτείνει την κατοχύρωση του προαναφερθέντος δικαιώματος σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητες της ταυτότητάς τους. Στο Διάγραμμα 6 παρουσιάζεται ο τρόπος δόμησης της αυτόνομης δράσης του παιδιού, μέσω του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης.

Διάγραμμα 6: Εξασφάλιση της αυτονομίας του παιδιού μέσω του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης

³⁷ Άρθρα: 12, 13, 14, 15, 25, 30, 31, 37 και 40.

Μολονότι το παραπάνω σημασιολογικό φορτίο προάγει την αυτόνομη - αυτόβουλη δράση του παιδιού, υπάρχουν «σημεία» που επισκιάζουν την προοπτική αυτή. Ειδικότερα, στο άρθρο 12 ο κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης αρθρώνεται με τον αναπτυξιακό κώδικα, προτάσσοντας ως κριτήριο της ελεύθερης έκφρασης του παιδιού τα αναπτυξιακά του χαρακτηριστικά και, πιο συγκεκριμένα, την «ικανότητα διάκρισης», την «ηλικία» και τον «βαθμό ωριμότητάς» του. Παράλληλα, η παρουσία του κώδικα της κηδεμονίας στο άρθρο 14 με σκοπό την επισήμανση του συμβουλευτικού έργου των κηδεμόνων στην άσκηση του δικαιώματος για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας συμβάλλει στην υπονόμηση της αυτενέργειάς του. Προς την ίδια κατεύθυνση, ο ορισμός του δικαιώματος του παιδιού να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή, να ασκεί τη δική του θρησκεία και να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα «από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του», σύμφωνα με το άρθρο 30, εγείρει ερωτήματα για το κατά πόσο το παιδί ενεργεί αυτόβουλα προς τις παραπάνω κατευθύνσεις, καθώς το οικογενειακό, αλλά και ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον ενδέχεται να επιδρούν καθοριστικά σε αυτές. Συνάμα, σε 9 άρθρα³⁸ παρατηρείται η συσχέτιση της ελεύθερης έκφρασης του παιδιού με την πολιτεία (πολιτειακός κώδικας, νομικός - πολιτειακός κώδικας, δημόσιος - πολιτειακός κώδικας), γεγονός που υποβαθμίζει περαιτέρω την αυτονομία του παιδιού. Αξίζει, βέβαια, να επισημανθεί πως ο ρόλος των συμβαλλόμενων κρατών δεν κρίνεται έντονα παρεμβατικός³⁹, καθώς περιορίζεται στην αξιακού χαρακτήρα, προβλεπόμενη δράση τους (άρθρωση πολιτειακού κώδικα με τον κώδικα των αξιών), ενώ αναφορές για το δημόσιο συμφέρον εντοπίζονται και στις αντίστοιχες προβλέψεις άλλων υπερεθνικών θεσμικών κειμένων που αφορούν στα δικαιώματα του ανθρώπου.

Ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, η προσοχή στρέφεται στον τρόπο συσχέτισης της αυτόνομης δράσης - έκφρασης του παιδιού με την αρχή του ύψιστου συμφέροντος. Αρχικά, στο άρθρο 9 το συμφέρον του παιδιού, προσδιοριζόμενο από την πολιτεία, υπερέχει έναντι της προσωπικής του έκφρασης, καθώς όπως συγκεκριμένα διατυπώνεται τα συμβαλλόμενα κράτη αποφασίζουν για το ενδεχόμενο χωρισμού του παιδιού από τους βιολογικούς του

³⁸ Πρόκειται για τα άρθρα 12, 13, 14, 15, 21, 23, 31, 37 και 40.

³⁹ Η «ισχυρή» παρέμβαση - δράση της επίσημης πολιτείας προσδιορίζεται μέσω του κανονιστικού κώδικα που αφορά στη θεσμοθέτηση μέτρων εκ μέρους της. Σε όλα τα άρθρα που εντοπίζεται ο κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης, δεν παρουσιάζεται συσχέτιση με τον κανονιστικό κώδικα.

γονείς, βάσει της ικανοποίησης της αρχής του ύψιστου συμφέροντος και όχι της προσωπικής επιθυμίας του παιδιού. Αντίθετα, στο άρθρο 21 η ελεύθερη έκφραση του παιδιού και ειδικότερα η δήλωση συναίνεσής του για το ενδεχόμενο παροχής εναλλακτικής επιμέλειας, αποτελεί κριτήριο για τις αποφάσεις της πολιτείας, συνεπώς, δύναται να θεωρηθεί ότι είναι προς το συμφέρον του παιδιού η έκφραση της άποψής του. Επιπλέον, στο άρθρο 25 προβλέπεται η δυνατότητα του παιδιού για «αναθεώρηση» όλων των λόγων που συνυπολογίστηκαν κατά των απόδοσης εναλλακτικής επιμέλειας, δηλαδή του παρέχεται η ελευθερία να κρίνει τι αποτελεί συμφέρον του και κατά πόσο αυτό ικανοποιείται. Από τις παραπάνω παρατηρήσεις γίνεται αντιληπτό ότι στην ικανοποίηση της αρχής του ύψιστου συμφέροντος συμμετέχει και το παιδί, σε μικρό ωστόσο βαθμό, εκτός από την πολιτεία και τους/ις κηδεμόνες που, όπως αποδείχθηκε νωρίτερα, επωμίζονται το έργο της εξασφάλισής της. Το εύρημα αυτό επιφέρει προεκτάσεις, ωστόσο, στον τρόπο με τον οποίο συσχετίζεται η ελεύθερη έκφραση του παιδιού με την αναπτυξιακή του προοπτική, καθώς κύριος εκφραστής της στο σημασιολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης αποτελεί η αρχή του ύψιστου συμφέροντος. Διαφαίνεται, λοιπόν, ότι οι δημιουργοί της Σύμβασης υποτιμούν την αυτόνομη δράση του παιδιού για την εξασφάλιση της αναπτυξιακής του προοπτικής, παραβλέποντας τη σημασιολογική αλληλεπίδραση των δύο αυτών εννοιών.

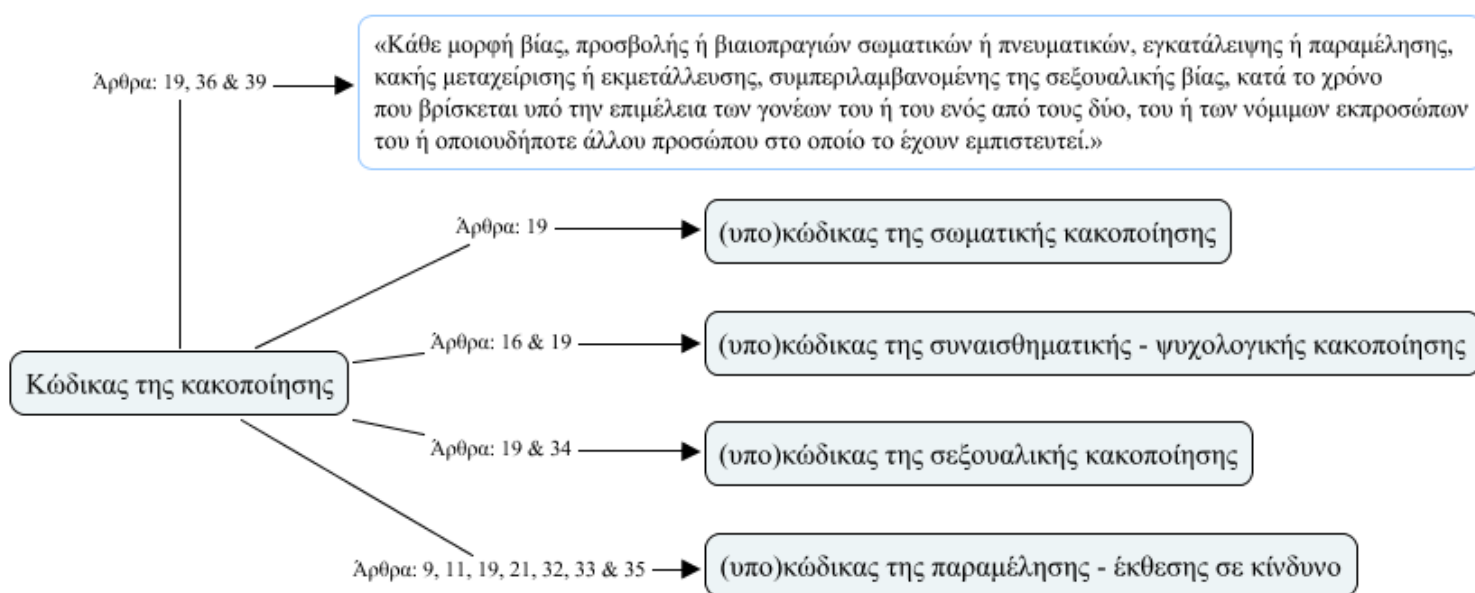
4.3.9 Η κακοποίηση του παιδιού

Ο κώδικας της κακοποίησης εμφανίζεται 37 φορές σε 10 άρθρα⁴⁰ και περιλαμβάνει όλες τις αναφορές της Σύμβασης, μέσω των οποίων κωδικοποιείται το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης. Η συνδηλωτική ισχύ του συγκεκριμένου κώδικα καταδεικνύεται από το γεγονός ότι σε 8 από τα 10 άρθρα εμφάνισής του συνιστά τον σημασιολογικό τους πυρήνα, οι δημιουργοί δηλαδή της Σύμβασης αφιερώνουν εξολοκλήρου 8 άρθρα για το ζήτημα της κακοποίησης του παιδιού. Μελετώντας τις επιμέρους αναφορές, στο άρθρο 19 παρέχεται μια γενική διατύπωση του φαινομένου και συγκεκριμένα ορίζεται ως «κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης», ενώ στα άρθρα 36 και 39 η κακοποίηση του παιδιού επισημαίνεται πιο συνοπτικά ως

⁴⁰ Άρθρα: 9, 16, 19, 21, 32, 33, 34, 35, 36 και 39.

«κάθε μορφή εκμετάλλευσης, επιβλαβή για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας του» και «οποιαδήποτε μορφή παραμέλησης, εκμετάλλευσης, κακοποίησης και βασανισμού»⁴¹. Παράλληλα, στα άρθρα 21, 32 και 33 παρέχονται αναφορές για την οικονομική εκμετάλλευση του παιδιού, στο άρθρο 34 αναπτύσσεται η σεξουαλική κακοποίηση και στο άρθρο 16 συντίθενται νοήματα που αφορούν στην ψυχολογική κακοποίηση, μέσω της παρεμβολής του κώδικα της ιδιωτικής ζωής και του κώδικα της αυταξίας. Τέλος, στα άρθρα 11 και 35 επισημαίνονται πρακτικές που σχετίζονται με την εκμετάλλευση του παιδιού όπως, η «απαγωγή», η «πώληση», το «δουλεμπόριο» και «παράνομες μετακινήσεις στο εξωτερικό». Από τα παραπάνω καθίσταται αντιληπτή η πρόθεση των δημιουργών της Σύμβασης να δομήσουν ενδελεχώς το ζήτημα της κακοποίησης του παιδιού, τονίζοντας έτσι την πολυπλοκότητα και πολυμορφία που το χαρακτηρίζουν. Στο Διάγραμμα 7 παρουσιάζεται αναλυτικά ο τρόπος ανάπτυξης του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης.

Διάγραμμα 7: Κωδικοποίηση του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης.

Αναφορικά με τις αρθρώσεις του κώδικα της κακοποίησης, σε 6 άρθρα παρατηρείται η συσχέτισή του με τον κώδικα της προστασίας και σε όλα τα άρθρα

⁴¹ Να σημειωθεί ότι οι ανωτέρω διατυπώσεις ταυτίζονται με τον ορισμό της παιδικής κακοποίησης από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO, 1999).

συνδέεται άμεσα ή έμμεσα⁴² με την πολιτεία αλλά και τα μέτρα που υποχρεούται να θεσμοθετήσει (κανονιστικός κώδικας). Επιπλέον, η σύνδεσή του με τον κώδικα της κηδεμονίας στα άρθρα 9, 19 και 21 στρέφει την προσοχή στα περιστατικά ενδοοικογενειακής κακοποίησης, ενώ η παραθετική συσχέτισή του με τον πολεμικό και τον κυρωτικό κώδικα στο άρθρο 39 τονίζει την κακοποιητική επίδραση του πολέμου και των σκληρών τιμωριών στο παιδί. Τέλος, στα άρθρα 32 και 39 ο κώδικας της κακοποίησης αρθρώνεται με τον αναπτυξιακό κώδικα, επισημαίνοντας αυτό που από τον ορισμό της κακοποίησης τονίζεται, δηλαδή τη ζημιογόνο επίδρασή της στην ευημερία του παιδιού.

Αδιαμφισβήτητα, οι παραπάνω επισημάνσεις αποδίδουν στον υπό διερεύνηση κώδικα αυξημένη σημασιολογική βαρύτητα. Το ζήτημα της παιδικής κακοποίησης εξετάζεται λεπτομερώς σε όλες τις εκδοχές του, δίνοντας έμφαση στην παρεμπόδιση της υγιούς και ολόπλευρης ανάπτυξης του παιδιού. Επίσης, ιδιαίτερη μέριμνα επιδεικνύεται για το ενδεχόμενο κακοποίησης στο πλαίσιο του ενδοοικογενειακού περιβάλλοντος, ενώ η παρεμβολή του κυρωτικού κώδικα και του πολεμικού κώδικα μετατοπίζει το ενδιαφέρον σε άλλες κακοποιητικές συνθήκες και περιβάλλοντα, όπως στις πολεμικές συρράξεις, τις επαχθείς τιμωρίες κ.ά. Καταλυτικός διαφαίνεται ο ρόλος των συμβαλλόμενων κρατών, τα οποία καλούνται να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα με στόχο την εξασφάλιση της προστασίας του παιδιού. Αξίζει, τέλος, να επισημανθεί ότι σε 7 από τα 10 άρθρα που εντοπίζεται ο κώδικας της κακοποίησης απουσιάζει παντελώς ο κώδικας της εξουσίας, αποτρέπεται δηλαδή οποιαδήποτε συνδήλωση ελευθερίας του παιδιού για το ζήτημα αυτό, επιτυγχάνοντας την απόδοση μεγαλύτερης έντασης στην ευθύνη της πολιτείας για την προστασία του παιδιού από πρακτικές κακοποίησης

4.3.10 Σημασιολογικός προσδιορισμός των εισαγόμενων δικαιωμάτων

Ο κώδικας της εξουσίας εντοπίζεται 50 φορές σε 28 άρθρα⁴³ και περιλαμβάνει αποκλειστικά την αναφορά «δικαίωμα». Η σημασιολογική βαρύτητα του

⁴² Η «έμμεση σύνδεση» της πολιτείας με την κακοποίηση του παιδιού αφορά στη έκφραση της πρώτης σε επίπεδο συνδήλωσης μέσω του νομικού - πολιτειακού κώδικα στο άρθρο 16. Συγκεκριμένα, διατυπώνεται ότι το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από τον νόμο (δηλαδή την πολιτεία) έναντι αυθαίρετων παρεμβάσεων στην ιδιωτική του ζωή και προσβολών στην τιμή και την υπόληψή του.

⁴³ Άρθρα: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 37, 40 και 41.

συγκεκριμένου κώδικα αποδεικνύεται, καταρχάς, από τις συνδηλώσεις εξουσιοδότησης που συνεπάγεται, λόγω της επικύρωσης της Διεθνούς Σύμβασης και της θέσης της σε εφαρμογή με ισχύ νόμου στο εσωτερικό δίκαιο των συμβαλλόμενων κρατών⁴⁴. Η επιλογή του ονόματος «εξουσία» επιτυγχάνει, συνεπώς, να καταδείξει την κατοχύρωση έννομης εξουσίας και ελευθερίας στο παιδί, ενώ οι κώδικες που προσδιορίζει περιγράφουν τα συμφέροντα που ικανοποιούνται μέσω αυτών. Στον πίνακα 2 παρατίθενται όλες οι αναφορές που «συνοδεύουν» τον κώδικα της εξουσίας και συνοικοδομούν τα προβλεπόμενα για το παιδί δικαιώματα. Στην πρώτη στήλη περιλαμβάνεται ο αριθμός των άρθρων και στη δεύτερη το δικαίωμα ή τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται σε αυτά.

Πίνακας 2: Αναφορές που συνοδεύουν τον κώδικα της εξουσίας και συνθέτουν τα προτεινόμενα για το παιδί δικαιώματα

	Δικαίωμα:
6	→ στη ζωή
7	→ ονόματος → να αποκτήσει ιθαγένεια → να γνωρίσει τους γονείς του και να ανατραφεί από αυτούς
8	→ για διατήρηση ταυτότητας, συμπεριλαμβανομένων του ονόματος και των οικογενειακών σχέσεων
9	→ να διατηρεί προσωπικές σχέσεις και να έχει άμεση επαφή με τους δύο γονείς του
10	→ να διατηρεί προσωπικές σχέσεις και να έχει άμεση επαφή με τους δύο γονείς του → να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα
12	→ ελεύθερης έκφρασης της γνώμης σχετικά με οποιοδήποτε θέμα το αφορά
13	→ της ελευθερίας της έκφρασης
14	→ για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
15	→ στην ελευθερία του να συνεταιρίζεται και να συνέρχεται
16	→ να προστατεύεται από τον νόμο έναντι αυθαίρετων ή παράνομων επεμβάσεων στην ιδιωτική του ζωή ή προσβολών της τιμής και της υπόληψής του
18	→ να επωφελείται από τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα φύλαξης παιδιών
20	→ στην ειδική προστασία και βοήθεια
22	→ του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα → προστασίας
23	→ στην ειδική φροντίδα
24	→ να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας και να επωφελείται από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων
25	→ σε μια περιοδική αναθεώρηση της θεραπείας και κάθε άλλης περίπτωσης σχετικής με την τοποθέτηση του σε μια οικογένεια

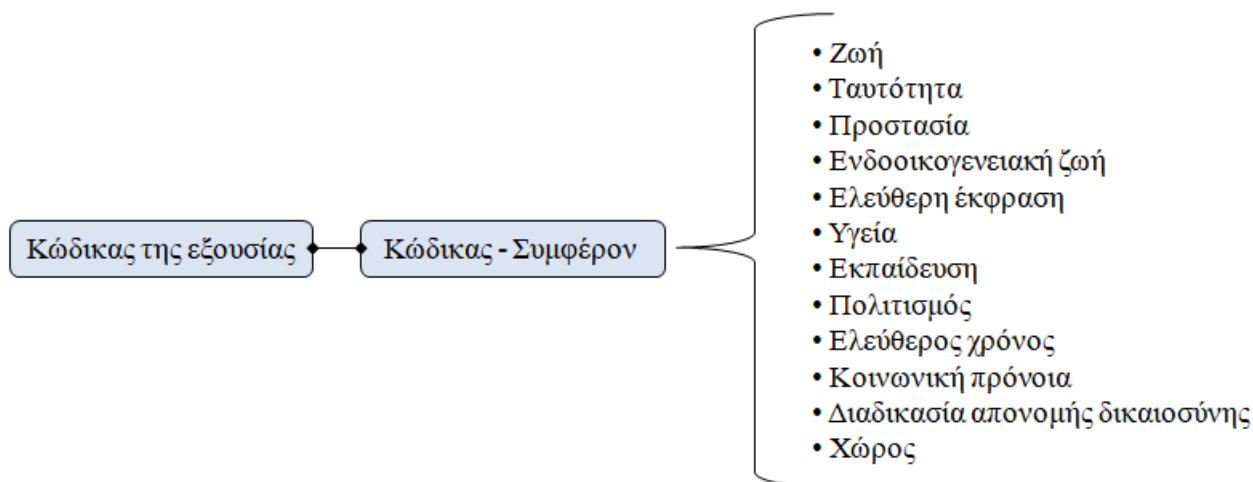
⁴⁴ Ως δικαίωμα ορίζεται «η απονεμημένη από το δίκαιο στα πρόσωπα εξουσία για την ικανοποίηση συμφέροντος» (Δημητρόπουλος, 2005). Πρόκειται για αξιώσεις που νοούνται μόνο στο πλαίσιο μια έννομης τάξης (κράτος δικαίου) και είναι ανεξάρτητες από την πραγματική ισχύ του φορέα τους (Δαγτόγλου, 2012:4-7).

26	→ να επωφελείται από την κοινωνική πρόνοια
27	→ για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής
28	→ στην εκπαίδευση
30	→ να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή → να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία → να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα
31	→ στην ανάπαυση και δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου → στην ενασχόληση με ψυχαγωγικά παιχνίδια και δραστηριότητες → στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή
32	→ να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευση του ή να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή του
37	→ να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του → για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση → να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μια άλλης αρμόδιας ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής → για λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα
40	→ σε μεταχείριση που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας του και της προσωπικής αξίας, που να ενισχύει το σεβασμό του για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων και που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία του, καθώς και την ανάγκη για επανένταξη στην κοινωνία και την ανάληψη από το παιδί ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία → στις ακόλουθες εγγυήσεις: ι. Να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του. ιι. Να ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση και απευθείας για τις εναντίον του κατηγορίες ή, κατά περίπτωση, μέσω των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του και να έχει νομική ή οποιαδήποτε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση για την προετοιμασία και την παρουσίαση της υπεράσπισής του. ιιι. Να κρίνεται η υπόθεσή του χωρίς καθυστέρηση από μία αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα, σύμφωνα με μια δίκαιη κατά το νόμο διαδικασία, με την παρουσία ενός νομικού ή άλλου συμβούλου και την παρουσία των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του, εκτός αν αυτό θεωρηθεί αντίθετο προς το συμφέρον του παιδιού, λόγω κυρίως της ηλικίας ή της κατάστασής του. ιιιι. Να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, να υποβάλλει ερωτήσεις το ίδιο ή μέσω άλλου στους μάρτυρες κατηγορίας και να επιτυγχάνει την παράσταση και την εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης κάτω από συνθήκες ισότητας. ν. Εάν κριθεί ότι παρέβη τον ποινικό νόμο, να μπορεί να προσφύγει κατ' αυτής της απόφασης και κατά οποιουδήποτε μέτρου που λήφθηκε ως συνέπεια αυτής ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής ή δικαστικού σώματος, σύμφωνα με το νόμο. νι. Να έχει δωρεάν βοήθεια ενός διερμηνέα, σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται. νιι. Να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική του ζωή με απόλυτο σεβασμό σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

Από τον πίνακα 2 γίνεται αντιληπτό ότι οι δημιουργοί της Σύμβασης προσδιορίζουν με τον όρο δικαίωμα ένα ευρύ φάσμα θεματικών κατηγοριών που

διατρέχει ποικίλες όψεις της παιδικής ηλικίας. Επιχειρώντας μια ενδεικτική κατηγοριοποίηση, διακρίνονται δικαιώματα που σχετίζονται με τη ζωή, την ταυτότητα, την προστασία, την ενδοοικογενειακή ζωή, την ελεύθερη έκφραση, την υγεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τον ελεύθερο χρόνο, την κοινωνική πρόνοια, τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης και τον χώρο. Οι παραπάνω θεματικές αποτελούν, συνεπώς, κώδικες - συμφέροντα, ενώ από την άρθρωσή τους με τον κώδικα της εξουσίας ενισχύεται η αυτονομία του παιδιού, καθώς του εξασφαλίζεται ελευθερία βούλησης και δράσης αναφορικά με ζητήματα που σχετίζονται με αυτούς/ά. Μάλιστα, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι στο (νομικό) πλαίσιο που ορίζει το υπό ανάλυση κείμενο οι προαναφερθείσες/έντες θεματικές κατηγορίες - κώδικες συναποτελούν έναν νέο κώδικα, τον (υπερ)κώδικα του συμφέροντος (Διάγραμμα 8), ο οποίος συσχετίζεται σημασιολογικά με τη θεμελιώδη αρχή του ύψιστου συμφέροντος.

Διάγραμμα 8: Δόμηση του (υπερ)κώδικα του συμφέροντος

Διερευνώντας λεπτομερέστερα το διαρθρωτικό πλαίσιο του κώδικα της εξουσίας, η προσοχή στρέφεται στον ισχυρό κώδικα της πολιτείας. Από την ανάλυση προκύπτει ότι σε 23 από τα 28 άρθρα ο κώδικας της εξουσίας και ο πολιτειακός κώδικας συσχετίζονται και, όπως τονίστηκε νωρίτερα, δομούν συνεκτικά πλέγματα με άλλους κώδικες, συνθέτοντας νοήματα που αφορούν στον τρόπο «αλληλεπίδρασης» των σημαντικών αυτών κωδίκων. Ειδικότερα, στα άρθρα 2, 7, 8, 9, 10, 14 και 31 ο πολιτειακός κώδικας αρθρώνεται με τον κώδικα της εξουσίας διαμέσου του κώδικα των αξιών, επισημαίνοντας το σεβασμό που τα συμβαλλόμενα

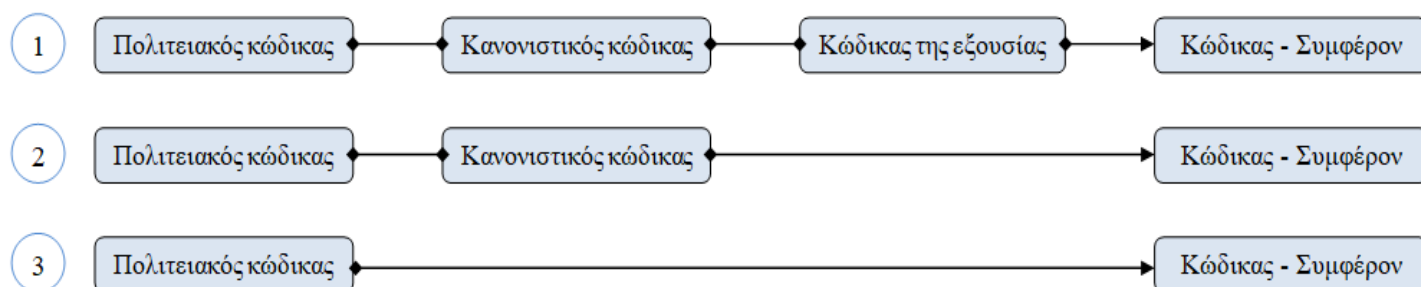
κράτη πρέπει να επιδεικνύουν για τα προβλεπόμενα δικαιώματα, καθώς και τη μέριμνα για την εφαρμογή τους. Επιπλέον, στα άρθρα 2, 12, 18, 23, 24, 26 και 32 η πολιτεία εμφανίζεται ως εγγυητής της εφαρμογής των δικαιωμάτων, μέσω της παρεμβολής του κώδικα της εγγύησης στη συσχέτιση του πολιτειακού κώδικα και του κώδικα της εξουσίας. Η σημαντικότερη, ωστόσο, δομή που αφορά στη σύνδεση της πολιτείας με τα δικαιώματα του παιδιού προκύπτει μέσω του κανονιστικού κώδικα. Στο άρθρο 4 διατυπώνεται ως γενική αρχή η υποχρέωση των συμβαλλόμενων κρατών να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που είναι απαραίτητα για την εφαρμογή των προβλεπόμενων από τη Σύμβαση δικαιωμάτων και το σημασιολογικό αυτό φορτίο επαναλαμβάνεται για τα επιμέρους δικαιώματα των άρθρων 22, 24, 26, 27, 28 και 32. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η κατοχύρωση των δικαιωμάτων στην παιδική ηλικία είναι στενά συνυφασμένη με την πολιτεία. Τα συμβαλλόμενα κράτη, σύμφωνα με κάποια άρθρα (δομή με τον κώδικα των αξιών), καλούνται απλώς να διάκεινται θετικά αναφορικά με τα δικαιώματα που εισάγονται, ενώ σε άλλα (δομές με τον κώδικα της εγγύησης και τον κανονιστικό κώδικα) ο ρόλος τους είναι περισσότερο παρεμβατικός και συνεπάγεται τη θεσμοθέτηση μέτρων.

Η σύνθεση των παραπάνω πλεγμάτων αρθρώσεων είναι, αναμφισβήτητα, καθοριστική για τον προσδιορισμό του ρόλου της πολιτείας, η δράση, ωστόσο, των συμβαλλόμενων κρατών για την ικανοποίηση των δικαιωμάτων καταδεικνύεται και μέσω δύο εναλλακτικών δομών. Σύμφωνα με την πρώτη, η οποία παρατηρείται σε 15 άρθρα⁴⁵, ο κώδικας της εξουσίας παρακάμπτεται και το θεσμοθετικό έργο της πολιτείας συνδέεται απευθείας με τα «συμφέροντα» που αυτός προσδιορίζει. Για παράδειγμα στο άρθρο 39 προβλέπεται η θεσμοθέτηση μέτρων για τη σωματική και τη ψυχολογική ανάρρωση, αλλά και την κοινωνική επανένταξη του παιδιού θύματος (άρθρωση του κανονιστικού κώδικα με τους κώδικες - συμφέροντα της υγείας και της ανάπτυξης), ικανοποιώντας το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία και την ανάπτυξη. Στη δεύτερη περίπτωση η δράση της πολιτείας υποστηρίζεται από τη σημασιολογική αποσαφήνιση του περιεχομένου του εκάστοτε δικαιώματος, χωρίς την ενσωμάτωση του κανονιστικού κώδικα και του κώδικα της εξουσίας. Ουσιαστικά, η παρέμβαση της πολιτείας στοιχειοθετείται μέσω της σύνδεσης του πολιτειακού κώδικα με τα συμφέροντα που ο κώδικας της εξουσίας προσδιορίζει, υπονοώντας την εισαγωγή

⁴⁵ Άρθρα: 2, 3, 9, 11, 17, 19, 21, 24, 28, 29, 33, 34, 35, 39 και 40.

μέτρων προς την επίτευξη του σκοπού αυτού. Χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της προσέγγισης που υιοθετείται σε 8 άρθρα⁴⁶ αποτελεί το άρθρο 20, το οποίο πραγματεύεται τις μορφές εναλλακτικής επιμέλειας του παιδιού. Στην παράγραφο 1 διατυπώνεται το δικαίωμα ειδικής προστασίας και βοήθειας του παιδιού που στερείται το οικογενειακό του περιβάλλον και στις παραγράφους 2 και 3 η «ειδική προστασία και φροντίδα» προσδιορίζεται μέσω της δράσης της πολιτείας για την παροχή εναλλακτικής επιμέλειας. Στο Διάγραμμα 9 προβάλλονται οι τρόποι δράσης της πολιτείας για την ικανοποίηση των προτεινόμενων δικαιωμάτων.

Διάγραμμα 9: Οι τρεις προτεινόμενοι τύποι δράσης της πολιτείας για την υλοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού

Οι παραπάνω επαναλαμβανόμενες δομές καθιστούν σαφές ότι η κατοχύρωση των δικαιωμάτων της Σύμβασης συνεπάγεται τη λήψη μέτρων από την πολιτεία. Το συμπέρασμα αυτό πέρα από τη εξέχουσα σημασιολογική του βαρύτητα επιτρέπει την εξαγωγή ενός ακόμη βαθύτερου νοήματος, το οποίο βασίζεται στην αντιστροφή της παραπάνω λογικής. Πιο συγκεκριμένα, ο ορισμός δράσης της πολιτείας για ένα ζήτημα παρέχει τη δυνατότητα διατύπωσης αντίστοιχου δικαιώματος, χωρίς την παρουσία του κώδικα της εξουσίας. Στο άρθρο 20, για παράδειγμα, η παρέμβαση της πολιτείας για την απόδοση εναλλακτικής επιμέλειας επιτρέπει τον ορισμό του δικαιώματος του παιδιού στην εναλλακτική επιμέλεια.

Υπάρχουν, ωστόσο, και άρθρα που κατοχυρώνουν δικαιώματα, χωρίς να προϋποθέτουν την ενεργοποίηση της πολιτείας. Απομονώνοντας όλες τις σημασιολογικές δομές που υποστηρίζουν την παρέμβαση της πολιτείας και τα αντίστοιχα δικαιώματα, προκύπτει το σημαντικό εύρημα ότι η δράση των

⁴⁶ Άρθρα: 6, 8, 9, 16, 20, 23, 31 και 40.

συμβαλλόμενων κρατών δεν συνδηλώνεται με κανέναν τρόπο για εξουσίες αναφορικά με την ελεύθερη έκφραση του παιδιού⁴⁷. Πιο συγκεκριμένα, στα άρθρα 13, 14, 15, 25, 30, 31, 37 και 40, εντός των οποίων κατοχυρώνονται πτυχές της ελευθερίας έκφρασης, ο ρόλος της πολιτείας είτε περιορίζεται στην ικανοποίηση αξιακού χαρακτήρα δεσμεύσεων είτε δεν προβλέπεται καθόλου, δηλαδή δεν παρατηρείται η άρθρωση του πολιτειακού κώδικα με κώδικες - συμφέροντα (όπως στην περίπτωση του άρθρου 30).

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ο τρόπος με τον οποίο η κατοχύρωση των δικαιωμάτων στο παιδί συνεπάγεται την εξασφάλιση αντίστοιχων δικαιωμάτων στους/ις κηδεμόνες του. Στο άρθρο 2 που αναπτύσσεται η θεμελιώδης αρχή της μη διάκρισης, προβλέπεται η απόλαυση των προβλεπόμενων δικαιωμάτων από όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από τα χαρακτηριστικά που φέρουν τα ίδια ή οι κηδεμόνες τους. Επιπλέον, στο άρθρο 23 καθορίζεται η παροχή υποστήριξης στα πρόσωπα που έχουν αναλάβει την ευθύνη των παιδιών με αναπηρίες, ενώ στο άρθρο 24 μέσω του οποίου κατοχυρώνονται τα δικαιώματα του παιδιού στον τομέα της υγείας η συμπερίληψη των κηδεμόνων στους/ις αποδέκτες των μέτρων που η πολιτεία καλείται να θεσπίσει υποστηρίζει την άμεση συσχέτιση της υγείας του παιδιού με αυτή των γονέων του, καθώς και την ανάγκη ικανοποίησης του δικαιώματός τους στην υγεία. Τέλος, στο άρθρο 30 προβλέπεται η ελευθερία του παιδιού να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα «από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του», ενώ στο άρθρο 40 οι κηδεμόνες του παιδιού συμμετέχουν στη δικαστική διευθέτηση ζητημάτων που αφορούν στο παιδί. Παρατηρείται, συνεπώς, ότι η κατοχύρωση των δικαιωμάτων που σχετίζονται με την ταυτότητα του παιδιού, την υγεία και την ελεύθερη έκφρασή του συναρτάται άμεσα με την απόλαυση των αντίστοιχων δικαιωμάτων από το οικογενειακό του περιβάλλον.

Συμπερασματικά, οι δημιουργοί της Σύμβασης προτάσσουν ένα εκτενές εύρος δικαιωμάτων που αναφέρονται στη ζωή, την ταυτότητα, τις ενδοοικογενειακές σχέσεις, την ελεύθερη έκφραση, την προστασία, την κοινωνική πρόνοια, την υγεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τον ελεύθερο χρόνο, τον χώρο και τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, η εφαρμογή των οποίων ωστόσο δεν επαφίεται στο παιδί, αλλά απαιτεί την ενεργοποίηση των συμβαλλόμενων κρατών και τη συνεισφορά των

⁴⁷ Με εξαίρεση στο άρθρο 12, στο οποίο ο κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης συνδέεται με τον πολιτειακό κώδικα διαμέσου του κώδικα της εγγύησης.

κηδεμόνων του⁴⁸. Διαπιστώνεται με άλλα λόγια ότι «διαχειριστές» της εξουσιοδοτικής φύσης των προτεινόμενων διατάξεων συναποτελούν η επίσημη πολιτεία και το οικογενειακό περιβάλλον, παρά ο καταδηλωτικός αποδέκτης των δικαιωμάτων, δηλαδή το παιδί. Εξάιρεση στο παραπάνω εύρημα αποτελούν τα δικαιώματα, μέσω των οποίων εξασφαλίζεται η ελεύθερη έκφραση του παιδιού.

4.3.11 Η εκπαίδευση του παιδιού

Ο εκπαιδευτικός κώδικας εμφανίζεται 32 φορές σε 10 άρθρα⁴⁹ και δομείται από όλες τις αναφορές που σχετίζονται με την εκπαίδευση του παιδιού. Όσον αφορά στις αρθρώσεις του, στο άρθρο 28 σχετίζεται με τον κώδικα της εξουσίας, προσδιορίζοντας την εκπαίδευση ως δικαίωμα του παιδιού, ενώ σε όλα τα άρθρα συνδέεται με τη δράση των συμβαλλόμενων κρατών. Η πολιτεία καλείται να εισάγει μέτρα που αποβλέπουν στην προσβασιμότητα της εκπαίδευσης και στην εξάλειψη της σχολικής διαρροής, αλλά και υποχρεούται να εμπλουτίσει το περιεχόμενο της παρεχόμενης εκπαίδευσης με αξίες που αφορούν στη δημοκρατία, τον (δια)πολιτισμό και την προστασία του περιβάλλοντος, σύμφωνα με τα άρθρα 28 και 29 αντίστοιχα. Συνάμα, στα άρθρα 23 και 40 ο εκπαιδευτικός κώδικας αρθρώνεται με τον κώδικα των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, επισημαίνοντας τις αυξημένες εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών που ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες, ενώ η σύνδεση με τον αναπτυξιακό κώδικα στα άρθρα 23 και 29, τον κώδικα της κακοποίησης στα άρθρα 19, 32 και 33 και τον κώδικα της ευημερίας στο άρθρο 40 εξαιρεί τη συνεισφορά της εκπαίδευσης στην αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού και την ευημερία του εν γένει. Τέλος, ο εκπαιδευτικός κώδικας συσχετίζεται στο άρθρο 17 με τον κώδικα των μέσων ενημέρωσης, αναγνωρίζοντας τη συμβολή της ενημέρωσης στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού. Μάλιστα, στο ίδιο άρθρο ο κώδικας της πληροφόρησης αρθρώνεται με τον κώδικα της ευημερίας, αλλά και με το αξιακό φορτίο του άρθρου 29, υπογραμμίζοντας τη σημασία της πληροφόρησης στην αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού.

4.3.12 Η υγεία του παιδιού

⁴⁸ Η συσχέτιση του κώδικα της εξουσίας με τον κώδικα της κηδεμονίας αναπτύχθηκε στην υποενότητα 4.3.4: Σημασιολογική συνεισφορά των κηδεμόνων.

⁴⁹ Άρθρα: 17, 19, 20, 23, 24, 28, 29, 32, 33 και 40.

Η υγεία του παιδιού εκπροσωπείται στο ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης, μέσω του κώδικα της υγείας και του ιατρικού κώδικα. Ο κώδικας της υγείας εντοπίζεται 8 φορές σε 4 άρθρα⁵⁰, ενώ ο ιατρικός κώδικας 24 φορές σε επίσης 4 άρθρα⁵¹. Εξετάζοντας τις αναφορές τους, διαπιστώνεται αρχικά η διάκριση της υγείας σε πνευματική και σωματική (άρθρο 17), αλλά και η ενδεδειγμένη ανάπτυξη του ιατρικού τομέα στα άρθρα 23 και 24, υπογραμμίζοντας το ενδιαφέρον των δημιουργών της Σύμβασης για την εξασφάλιση - προαγωγή της υγείας του παιδιού. Αναφορικά με τις αρθρώσεις που εμφανίζουν οι υπό εξέταση κώδικες, στο άρθρο 24 συνδέονται με τον κώδικα της εξουσίας, δομώντας τα δικαιώματα του παιδιού στην υγεία και στις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας, ενώ στο άρθρο 23 δίνεται έμφαση στην υγεία των παιδιών με αναπηρίες, παρεμβάλλοντας τον κώδικα των ευάλωτων κοινωνικά παιδιών. Επιπλέον, στα άρθρα 3 και 23 συσχετίζονται με τον κώδικα της προστασίας και σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 25 συνεισφέρουν, όπως αναλύθηκε και νωρίτερα, στον προσδιορισμό της αρχής του ύψιστου συμφέροντος. Επίσης, σε όλα τα άρθρα η υγεία του παιδιού σχετίζεται με τον πολιτειακό κώδικα και σε 3⁵² η δράση των συμβαλλόμενων κρατών ενδυναμώνεται μέσω του κανονιστικού κώδικα. Παράλληλα, στα άρθρα 23 και 39 η υγεία του παιδιού συνδέεται με την αναπτυξιακή του προοπτική (αναπτυξιακός κώδικας), ενώ στο άρθρο 39 με πρακτικές κακοποίησης (κώδικας της κακοποίησης, κυρωτικός κώδικας, πολεμικός κώδικας). Εκτός, όμως, από τις παραπάνω αρθρώσεις, στο άρθρο 17 η υγεία του παιδιού συσχετίζεται με την ενημέρωση (κώδικας της πληροφόρησης) που του παρέχεται και στο άρθρο 24 επισημαίνεται η εξάρτησή της από τις περιβαλλοντικές συνθήκες (περιβαλλοντικός κώδικας) και τις διατροφικές συνήθειες (διατροφικός κώδικας). Τέλος, στο άρθρο 39 δίνεται έμφαση στον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια του παιδιού (κώδικας της αυταξίας) ως παράγοντες για προώθηση της υγείας του, ενώ στο άρθρο 23 η άρθρωση του ιατρικού κώδικα με τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης εξασφαλίζει στο παιδί αυτονομία αναφορικά με ζητήματα που σχετίζονται με την υγεία του.

4.3.13 Λοιπό σημασιολογικό φορτίο της Σύμβασης

⁵⁰ Άρθρα: 3, 17, 24 και 39.

⁵¹ Άρθρα: 23, 24, 25 και 39.

⁵² Άρθρα: 3, 24 και 39.

Οι εναπομείναντες κώδικες παρουσιάζουν μικρό αριθμό αναφορών, χωρίς αυτό βέβαια να υποτιμά την προσφορά τους στην συγκρότηση του ιδεολογικού υποβάθρου της Σύμβασης. Μεταξύ αυτών διακρίνεται ο πολιτισμικός κώδικας, ο οποίος αναφέρεται 6 φορές σε 5 άρθρα⁵³ και, όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, συμμετέχει στη δόμηση της ελεύθερης έκφρασης του παιδιού. Εκτός, όμως, από την προαναφερθείσα διαπίστωση, οι αναφορές για τα «τοπικά έθιμα» και τις «παραδοσιακές πρακτικές» στα άρθρα 5 και 24 αντίστοιχα φέρνουν στο προσκήνιο τις πολιτισμικές προσλαμβάνουσες του οικογενειακού αλλά και ευρύτερου περιβάλλοντος του παιδιού. Στην πρώτη περίπτωση ο πολιτισμικός κώδικας συνδέεται με τον κώδικα της νουθεσίας και τον κώδικα της κηδεμονίας, επισημαίνοντας την επίδραση του πολιτισμικού υποβάθρου των κηδεμόνων του παιδιού στις συμβουλές και τις οδηγίες που παρέχουν στο παιδί, ενώ από την άρθρωσή του με τον πολιτειακό κώδικα διαμέσου του κώδικα των αξιών επισημαίνεται ο σεβασμός που πρέπει να επιδεικνύουν τα συμβαλλόμενα κράτη. Αντίθετα, στη δεύτερη περίπτωση, κατά την οποία ο πολιτισμικός κώδικας αρθρώνεται με τον κώδικα της υγείας, η πολιτεία καλείται να λάβει μέτρα για την κατάργηση των παραδοσιακών πρακτικών που βλάπτουν την υγεία του παιδιού.

Εκτός από τον πολιτισμικό κώδικα, στα άρθρα 19 και 26 περιλαμβάνεται ο κώδικας της κοινωνικής πρόνοιας, με τον οποίο εκφράζεται η υποστήριξη της πολιτείας στο παιδί και το οικογενειακό του περιβάλλον μέσω των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας. Μάλιστα, ο συγκεκριμένος κώδικας αρθρώνεται με τον κώδικα της εξουσίας, ορίζοντας αντίστοιχο δικαίωμα στο παιδί, ενώ στο άρθρο 19 σχετίζεται με τα προστατευτικά μέτρα που η πολιτεία καλείται να θεσπίσει για την αντιμετώπιση του ζητήματος της παιδικής κακοποίησης. Τέλος, ο πολεμικός - στρατιωτικός κώδικας εμφανίζεται στα άρθρα 38 και 39 και συνεισφέρει σημασιολογικά με νοήματα που αναφέρονται στην στράτευση του παιδιού, αλλά και τη συμμετοχή του σε ένοπλες συρράξεις. Από τις συνδέσεις του συγκεκριμένου κώδικα ξεχωρίζουν η άρθρωση με τον αναπτυξιακό κώδικα και τον κανονιστικό κώδικα, μέσω των οποίων υπογραμμίζεται η ανάγκη διαμόρφωσης ενός ρυθμιστικού πλαισίου που θα περιλαμβάνει ηλικιακά κριτήρια σχετικά με τη συμμετοχή του παιδιού στις ένοπλες δυνάμεις.

⁵³ Άρθρα: 5, 17, 24, 30 και 31.

4.4 Συμπεράσματα ανάλυσης

Από την ανάλυση που προηγήθηκε με το εργαλείο του A. Greimas και τη συνακόλουθη επεξεργασία των κωδίκων προκύπτει μια σειρά από σημαντικά συμπεράσματα. Κατ' αρχάς, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού, ούσα ένα θεσμικό, υπερεθνικό κείμενο που πραγματεύεται την παιδική ηλικία, αποδίδει σημαίνουσα βαρύτητα στον τρόπο με τον οποίο δομείται και εκφράζεται η παιδικότητα. Τα ιδιαίτερα προσδιοριστικά γνωρίσματα της παιδικής ηλικίας αποδίδονται σημασιολογικά μέσω δώδεκα κωδίκων, οι αναφορές των οποίων ξεπερνούν συνολικά τις 70 και εντοπίζονται σε περισσότερα από τα μισά άρθρα που αναλύθηκαν, αποδεικνύοντας το ενδιαφέρον των δημιουργών της Σύμβασης για την ιδιαίτερη υπόσταση που συνιστά κάθε παιδί. Πρόκειται για τον προσωπικό κώδικα, τον βιολογικό κώδικα, τον κώδικα της επικοινωνίας, τον θρησκευτικό κώδικα, τον πνευματικό κώδικα, τον κώδικα της καταγωγής, τον οικονομικό κώδικα, τον νομικό κώδικα, τον αναπτυξιακό κώδικα, τον κώδικα της ενδοοικογενειακής ζωής, τον χωρικό κώδικα και τον κώδικα της ιδιωτικότητας, η λειτουργία των οποίων έγκειται στην εκφορά όλων των εκ γενετής και επίκτητων κοινωνικών χαρακτηριστικών που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ταυτότητας του παιδιού. Η παιδική ηλικία εκλαμβάνεται, συνεπώς, στο ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης ως ένα «κράμα» ετερογενώς φορτισμένων στοιχείων, μια πολυδιάστατη κατασκευή, πολιτισμικά ρευστή και κοινωνικά μεταβαλλόμενη.

Εκτός, όμως, από τη συμβολή του παιδιού στη δόμηση των βαθύτερων νοημάτων της Σύμβασης, σημαντική κρίνεται και η συνεισφορά της πολιτείας. Τα συμβαλλόμενα κράτη εκπροσωπούνται στο σημασιολογικό σύμπαν του κειμένου μέσω του εξαιρετικά ισχυρού πολιτειακού κώδικα, από την ποσοτική και ποιοτική δυναμική του οποίου συντίθενται τρία βασικά νοήματα. Πρώτον, η εκπλήρωση των στόχων της Σύμβασης είναι στενά συνυφασμένη με την πολιτεία. Για τους/ις δημιουργούς της φαντάζει αδιανόητη η ικανοποίησή των εισαγόμενων διατάξεων χωρίς τη συμβολή της επίσημης πολιτείας. Το συμπέρασμα αυτό, μάλιστα, ενισχύεται και από τα τρία προτεινόμενα μοτίβα συσχέτισης της πολιτείας με το παιδί, τα δικαιώματα και τους κηδεμόνες του⁵⁴. Δεύτερον, το θεσμικό περιεχόμενο της Σύμβασης πρόσκειται στη θεωρία του πολιτισμικού σχετικισμού. Ο πολυπληθής

⁵⁴ Βλέπε διάγραμμα 5: Σημασιολογικά μοτίβα δράσης της πολιτείας.

πολιτειακός κώδικας με αναφορές που αντανακλούν μεταξύ άλλων τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κρατικής εξουσίας οδηγεί αναπόφευκτα στην ενσωμάτωση της ιδιοσυστασίας του εκάστοτε κράτους στο ιδεολογικό υπόβαθρο του κειμένου. Προς αυτή την κατεύθυνση συνεισφέρουν και δύο ακόμη ισχυροί κώδικες, ο νομικός - πολιτειακός που αναφέρεται στην εθνική νομοθεσία των συμβαλλόμενων κρατών, αλλά και ο δημόσιος - πολιτειακός κώδικας που εκπροσωπεί το δημόσιο συμφέρον. Επί της ουσίας φαίνεται αναπότρεπτη η αποδοχή του πολιτισμικού σχετικισμού, λόγω του μεγάλου αριθμού ετερογενών πολιτισμικά κρατών που συνέβαλαν στη διαμόρφωσή της, αλλά και την επικύρωσαν. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι η λύση στην προβληματική αναφορικά με τη «διαχείριση» του ετερόκλητου πολιτισμικού φορτίου των συμβαλλόμενων κρατών δίνεται από την ίδια τη Σύμβαση και, ειδικότερα, από τις κατευθυντήριες για την εκπαίδευση οδηγίες. Στο άρθρο 29 προβλέπεται ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να προάγει τη διαπολιτισμική επικοινωνία και αλληλεπίδραση, δομικά συστατικά των οποίων είναι οι αξίες της ειρήνης, του σεβασμού, της ισότητας και της κατανόησης ανάμεσα στους λαούς, αλλά και σε όλες τις διακριτές ομάδες μιας κοινωνίας. Προτείνεται, κοντολογίς, η καλλιέργεια ενός είδους «πολιτισμικής ενσυναίσθησης» που θα αμβλύνει τις διαφορές τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, ώστε με γέφυρα τις αξίες της δημοκρατίας να προαχθούν η αμοιβαία κατανόηση και ο πλουραλιστικός διάλογος μεταξύ των προσώπων και των κρατών.

Το τρίτο συμπέρασμα, απότοκο της συνδηλωτικής ισχύος του πολιτειακού κώδικα, αφορά στην ενδυνάμωση του πατερναλιστικού χαρακτήρα της Σύμβασης. Μέσω μιας σχεδόν στερεοτυπικής επαναληψιμότητας του καθήκοντος για θεσμοθέτηση μέτρων από την πολιτεία (άρθρωση του πολιτειακού κώδικα με τον κανονιστικό κώδικα), τα συμβαλλόμενα κράτη παρεμβαίνουν στην παιδική ηλικία, λαμβάνοντας αποφάσεις και θεσμοθετώντας μέτρα εκ μέρους και προς όφελος του παιδιού. Προς την ίδια κατεύθυνση, ο επίσης εξαιρετικά ισχυρός κώδικας της κηδεμονίας προωθεί περαιτέρω τη παρεμβατική δράση των ενηλίκων, μέσω της παροχής συμβουλευτικού έργου, αλλά και της εξασφάλισης της ανατροφής του παιδιού (άρθρωση του κώδικα της κηδεμονίας με τον κώδικα της νοθεσίας και τον αναπτυξιακό κώδικα αντίστοιχα). Απόρροια των παραπάνω παρατηρήσεων είναι η απόδοση πρωτεύοντος ρόλου στους/ις ενήλικους/ες για τη σύνθεση των νοημάτων που αφορούν στα δικαιώματα του παιδιού. Οι αναφορές στον κόσμο των ενηλίκων, εκπροσωπούμενο από κυρίαρχους κώδικες που αναφέρονται στην πολιτεία και το

περιβάλλον κηδεμονίας του παιδιού (πολιτειακός κώδικας, νομικός - πολιτειακός κώδικας, δημόσιος - πολιτειακός κώδικας, κώδικας της κηδεμονίας, κώδικας της εναλλακτικής επιμέλειας), φτάνουν στο ασύλληπτο νούμερο των 238 -σχεδόν διπλάσιων από εκείνες αναφορικά με τον κώδικα του παιδιού (137)- που σε συνδυασμό με τους κώδικες που εκφράζουν την ενεργοποίησή του (κώδικας των αξιών, κώδικας της εγγύησης, κανονιστικός κώδικας, κώδικας της νοθεσίας) καθιστούν τη Διεθνή Σύμβαση ένα κείμενο θεσμικής κατοχύρωσης της δράσης - παρέμβασης των ενηλίκων στην παιδική ηλικία.

Ο πατερναλιστικός χαρακτήρας της Σύμβασης εμπλουτίζεται, ωστόσο, και από τις προστατευτικού χαρακτήρα διατάξεις της. Η ανάγκη προστασίας του παιδιού, λόγω της αδιαμφισβήτητης φυσικής του αδυναμίας, εκφράζεται μέσω της αρχής του ύψιστου συμφέροντος, η οποία, όπως αποδείχθηκε, σχετίζεται με την ικανοποίηση της αναπτυξιακής του προοπτικής (αναπτυξιακός κώδικας). Παράλληλα, τα νοήματα της συνδηλώνονται μέσω του κώδικα της προστασίας, του ωφελμιστικού κώδικα και του κώδικα της ευημερίας. Οι παραπάνω κώδικες αναφέρονται 54 φορές σε 21 άρθρα δημιουργώντας ένα «αποπνικτικό» περιβάλλον προστασίας που συντρέχοντας ως συγκοινωνούντα δοχεία με τη προαναφερθείσα δράση των ενηλίκων εγκλωβίζουν από κοινού το παιδί στον ευνοϊκό μεν, παθητικό δε, ρόλο της αποδοχής προστασίας. Το ισχυρό πνεύμα προστατευτισμού υπερτονίζει τη φυσική αδυναμία και τη πνευματική ανωριμότητα της παιδικής ηλικίας και συμβάλλει στη υποβάθμιση της συνεισφοράς των παιδιών στη διαμόρφωσή της, ενώ ταυτόχρονα δικαιολογεί το παρεμβατικό έργο των ενηλίκων. Η σημαντικότερη, ωστόσο, συνέπεια αφορά στο γεγονός ότι η αδυναμία του παιδιού αποκτά ή καλύτερα διατηρεί το νομικό της έρεισμα, επιφέροντας συνέπειες στον τρόπο απόδοσης δικαιωμάτων στο παιδί και στην αναγνώριση - κατοχύρωση της δικαιοπρακτικής του ικανότητας εν γένει.

Στον αντίποδα του δόγματος του πατερναλισμού βρίσκεται ο κώδικας της ελευθερίας της έκφρασης. Η ελεύθερη έκφραση του παιδιού υπογραμμίζεται σε 12 άρθρα και δίνει έμφαση στην αυτενέργεια του παιδιού αναφορικά με ένα πλήθος ζητημάτων σχετικών με τις ενδοοικογενειακές σχέσεις, τη μεταβίβαση της επιμέλειάς του, τα χαρακτηριστικά της ταυτότητάς του, τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, την πρόσβαση σε πληροφορίες και ενημερωτικό υλικό, την κοινωνική του ζωή και τη συμμετοχή του στον πολιτισμό. Η επισήμανση της ελεύθερης έκφρασης προβάλλει το παιδί ως δρων υποκείμενο που του αναγνωρίζονται έλλογα χαρακτηριστικά και, παράλληλα, του επιτρέπεται να ενεργεί αυτόνομα σε ατομικό και κοινωνικό

επίπεδο⁵⁵. Αν και οι παραπάνω προβλέψεις προάγουν το ιδανικό της αυτεξουσιότητας, ο τρόπος με τον οποίο εκφέρονται, τουτέστιν οι αρθρώσεις του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, φαίνεται να το αποδυναμώνουν. Για παράδειγμα, η κατοχύρωση του ελευθερίας του λόγου στο άρθρο 12 προϋποθέτει την αξιολόγηση του παιδιού (από ποιον/α;) αναφορικά με το «βαθμό ωριμότητας» και την «ικανότητα διάκρισής» του, ενώ στο άρθρο 21 η έκφραση συναίνεσής του για την παροχή εναλλακτικής επιμέλειας συνοδεύεται από την αναφορά «εφόσον αυτό απαιτείται». Οι παραπάνω προβλέψεις είναι ενδεικτικές της «διστακτικότητας» που διαφαίνεται κατά την εξασφάλιση της ελεύθερης έκφρασης του παιδιού. Παράλληλα, ο κατακερματισμός των νοημάτων που τη συνθέτουν σε μικρές σημασιολογικές δομές δυσχεραίνει περισσότερο την ανάδειξη - αναγνώρισή της, αλλά και επιτρέπει την ερμηνεία της κατά βούληση. Ενώ, δηλαδή, είναι σαφής η πρόθεση των δημιουργών της Σύμβασης να συμπεριλάβουν στο περιεχόμενό της την ελεύθερη έκφραση - δράση του παιδιού, αυτό επιτυγχάνεται με τρόπο αποσπασματικό και προβληματικό.

Συμπέρασμα της ως άνω ανάλυσης είναι η δόμηση μιας βαθιάς ιδεολογικής αντίθεσης (δομής βάθους) που διατρέχει την εσωτερική οργάνωση του υπό ανάλυση κειμένου. Από τη μια η αυτονομία του παιδιού που εκφράζεται (κυρίως) από τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης και από την άλλη η ανάγκη προστασίας του από τους ενήλικους/ες που υποστηρίζεται από τον κώδικα της προστασίας, καθώς και όλους τους κώδικες που συγκροτούν την αρχή του ύψιστου συμφέροντος. Πρόκειται για την αντίθεση μεταξύ του κόσμου των ενηλίκων και του κόσμου των ανηλίκων, μια διαμάχη ανάμεσα στην αυθεντία των μεγάλων και την αυθεντικότητα της παιδικής ηλικίας, οι οποίες εκφράζονται ως την εσωτερική σύγκρουση μεταξύ της αυτοτέλειας της παιδικής ηλικίας και της υποτέλειάς της στον κόσμο των ενηλίκων. Οι δημιουργοί της Σύμβασης φαίνεται, συνεπώς, να επαμφοτερίζουν στο δίλημμα προστασία ή αυτονομία, αν και μπορεί ξεκάθαρα να υποστηριχθεί η μεροληψία τους υπέρ του προστατευτικού προσανατολισμού.

Αναφορικά με τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται για το παιδί, σε 24 άρθρα ο κώδικας της εξουσίας αρθρώνεται με μια σειρά από κώδικες, το σημασιολογικό φορτίο των οποίων εκφράζει όλα τα συμφέροντα που πρέπει να ικανοποιούνται. Από την ανάλυση προέκυψαν 12 κώδικες - συμφέροντα, οι οποίοι/ τα οποία αναφέρονται

⁵⁵ Βλέπε Διάγραμμα 6: Εξασφάλιση της αυτονομίας του παιδιού μέσω του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης.

στη ζωή, την ταυτότητα, τις ενδοοικογενειακές σχέσεις, την ελεύθερη έκφραση, την προστασία, την κοινωνική πρόνοια, την υγεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τον ελεύθερο χρόνο, τον χώρο και τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης. Το ενδιαφέρον εύρημα στην περίπτωση των δικαιωμάτων αφορά στον τρόπο κατοχύρωσής τους. Από την εξέταση των σχέσεων του κώδικα της εξουσίας προκύπτει ότι η εξασφάλιση όλων των εισαγόμενων δικαιωμάτων, εκτός από αυτά που κατοχυρώνουν την ελεύθερη έκφραση του παιδιού, είναι υπόθεση της πολιτείας. Ο πολιτειακός κώδικας αρθρώνεται με τους κώδικες - συμφέροντα, μέσω τριών σημασιολογικών «οδών», οι οποίες υπαγορεύουν τη δράση της πολιτείας για την ικανοποίηση των αντίστοιχων δικαιωμάτων⁵⁶. Η Διεθνής Σύμβαση αποτελεί, ουσιαστικά, ένα «καθηκοντολόγιο» των συμβαλλόμενων κρατών. Τα προτεινόμενα δικαιώματα συνιστούν ένα σύνολο ηθικών υποχρεώσεων της πολιτείας προς το παιδί που στο πλαίσιο της θεσμικής τους κατοχύρωσης μεταγράφονται σε νομοτεχνικές ρυθμίσεις. Με άλλα λόγια, ο εξουσιοδοτικός χαρακτήρας της Σύμβασης «απευθύνεται» στην πολιτεία και της παρέχει τη δυνατότητα να ενεργεί με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι ικανοποιείται η αρχή του ύψιστου συμφέροντος. Υπό αυτές τις συνθήκες ο ρόλος του παιδιού για την εφαρμογή των δικαιωμάτων μπορεί να αναχθεί στο πλαίσιο της αλληλοσυμπλήρωσης των διατάξεων της Σύμβασης και πιο συγκεκριμένα από την επέκταση του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης σε όλα τα ζητήματα - συμφέροντα που προτάσσονται.

Τέλος, ένα εξαιρετικά σημαντικό συμπέρασμα σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού είναι ότι «σημείο» αναφοράς τους αποτελεί η αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού. Από την εξέταση όλων των κωδίκων - συμφερόντων προκύπτει ότι όλοι/α συσχετίζονται με τον αναπτυξιακό κώδικα και, ειδικότερα, η ικανοποίησή τους εγγυάται την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Επιπροσθέτως, στην ίδια κατεύθυνση προσανατολίζονται η αρχή του ύψιστου συμφέροντος, το προστατευτικό - κανονιστικό έργο της πολιτείας (συσχέτιση του αναπτυξιακού κώδικα με τον πολιτειακό κώδικα), αλλά και το συμβουλευτικό έργο των κηδεμόνων (συσχέτιση με τον κώδικα της κηδεμονίας). Η εξέλιξη, λοιπόν, του παιδιού σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, ο αναπτυξιακός κώδικας με όρους σημειωτικής, αποτελεί τον σημασιολογικό πυρήνα των 41 άρθρων που εξετάστηκαν με το εργαλείο του Greimas. Η Διεθνής Σύμβαση, συνεπώς, αποτελεί το θεσμικό επιστέγασμα της προσπάθειας

⁵⁶ Βλέπε Διάγραμμα 9: Οι τρεις προτεινόμενοι τύποι δράσης της πολιτείας για την υλοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού.

εξασφάλισης της υγιούς και ολόπλευρης ανάπτυξης του παιδιού, μια νομική αναγνώριση του δικαιώματός του στην ανάπτυξη.

Η εξασφάλιση αναπτυξιακών δικαιωμάτων είναι χωρίς αμφιβολία θεμιτή και ευκαταία, ωστόσο, μετατοπίζει το κέντρο βάρους στη μελλοντική ενήλικη ζωή, γεγονός που διαμιάς υπονομεύει την τρέχουσα ηλικιακή περίοδο, υποτιμά δηλαδή την παιδική ηλικία. Η αποτροπή απόδοσης μιας φονταμενταλιστικής υπεραξίας στην ενηλικιότητα, ο αποχαρακτηρισμός της παιδικής ηλικίας ως σύντομου, προπαρασκευαστικού σταδίου επέρχονται μέσω της σύνδεσης της αναπτυξιακής προοπτικής του παιδιού με την ελεύθερη έκφραση - αυτόνομη δράση του. Όπως τονίστηκε κατά την ανάλυση, η ελεύθερη έκφραση του παιδιού συμβάλλει στην ολόπλευρη εξέλιξή του, η σημαντικότερη ωστόσο συλλογιστική είναι η αντίστροφη, ο τρόπος δηλαδή που η ανάπτυξη του παιδιού υποστηρίζει την αυτοδιάθεσή του. Η «προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη» του παιδιού, η «σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική, πολιτιστική εξέλιξη και κοινωνική ένταξη» συνδράμουν αναμφισβήτητα στην ελευθερία πνεύματος και συνείδησης, την έκφραση σε κοινωνικό επίπεδο και την καλλιέργεια όλων των προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων που του επιτρέπουν να επιμελείται αυτοδυνάμως τις προσωπικές του υποθέσεις· συνεισφέρουν, εν τέλει, στη δικαιοπρακτική του ικανότητα. Σύμφωνα με τη λογική αυτή, η αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού μπορεί να θεαθεί ως «διά βίου ανάπτυξη»⁵⁷, μια μακρόχρονη διαδικασία που ξεκινά από τη γέννηση του παιδιού και εκτυλίσσεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, χωρίς να παραβλέπει κανένα ηλικιακό - αναπτυξιακό στάδιο.

⁵⁷ Κατ' αντιστοιχία με τον όρο «διά βίου μάθηση».

5.1 Δόμηση του «Μοντέλου Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού».

Από τη σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού προέκυψε μια σειρά από συμπεράσματα που αφορούν στην αποκωδικοποίηση των μηχανισμών δόμησης των δικαιωμάτων του παιδιού, τη διερεύνηση της δομής βάθους που συνίσταται στην αντίθεση αυτονομία vs προστασία, την κατάτμηση του προβλεπόμενων διατάξεων σε θεματικές ενότητες, την οριοθέτηση σημασιολογικά αόριστων εννοιών, όπως το συμφέρον του παιδιού κ.ά.. Ανατρέχοντας στον αρχικό σχεδιασμό της παρούσης μελέτης, τα προαναφερθέντα παράγωγα της ανάλυσης κρίνονται επιχειρησιακά για τη συγκρότηση ενός εργαλείου «μέτρησης» της εφαρμογής της.

Το «Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού» δύναται να διακρίνεται σε δύο επίπεδα, το «Προστάδιο» και το «Κυρίως Στάδιο»⁵⁸. Η επιλογή ενσωμάτωσης ενός προδρομικού σταδίου γίνεται με σκοπό τη διερεύνηση της παραγωγής του κειμένου. Πρόκειται για ερωτήματα σχετικά με το/α πρόσωπα/α, τον οργανισμό ή τον φορέα που δημιούργησε/αν το κείμενο, τον τόπο και τον χρόνο παραγωγής, τους/ις αποδέκτες/ριες των νοημάτων του, καθώς και το μέσο και τη γλώσσα εκφοράς του. Το «Προστάδιο» εξετάζει, δηλαδή, το πλαίσιο (context), επιχειρεί να αναδείξει το πολιτισμικό περιβάλλον, εντός και διά μέσου του οποίου κοινοποιούνται τα βαθύτερα μηνύματα του κειμένου, το κοινωνικό, ιστορικό και οικονομικό περιβάλλον που συνδράμουν στη διαμόρφωση της παιδικής ηλικίας. Κάθε κείμενο, γραπτό ή προφορικό, αποκτά νόημα σε συγκεκριμένο πλαίσιο, το πλαίσιο «χρήσης» του (Halliday, 1994). Για τους Λαγόπουλο και Boklund - Λαγοπούλου (1980:33) η συνειρμικότητα ενός κειμένου εξαρτάται από τις κοινωνικές και ιστορικές συνθήκες, ενώ οι σημασιολογικές του αξίες προσδιορίζονται από το εκάστοτε πλαίσιο και τροποποιούνται, όταν ο πομπός και ο δέκτης έχουν διαφορετικούς πολιτισμικούς κώδικες. Το «Προστάδιο», συνεπώς, επιχειρεί να «μετατοπίσει» -αν και εφόσον είναι αυτό εφικτό- τις πολιτισμικές προσλαμβάνουσες του/ης αναγνώστη/ριας στην κατεύθυνση της ιδεολογίας που παρήγαγε το κείμενο,

⁵⁸ Η δομή του εργαλείου έγινε κατά τα πρότυπα του «Μοντέλου Χαρτογράφησης Αξιών» των Χριστοδούλου και Κάρτσακα (2012:24-33).

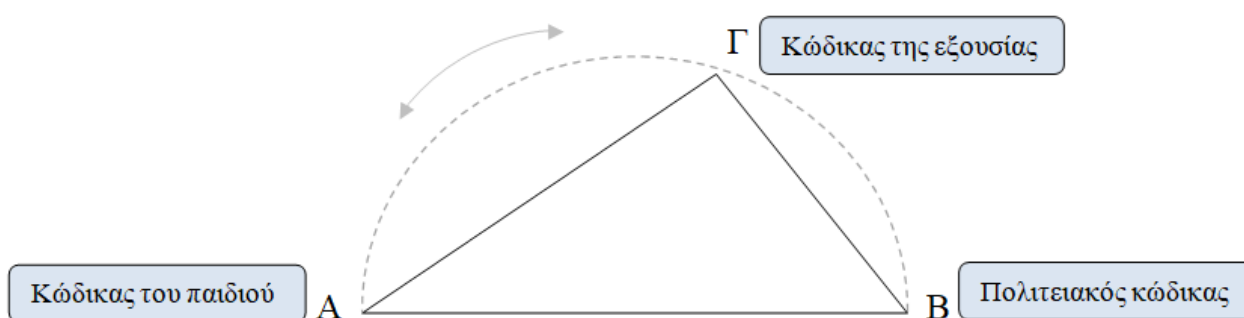
επιτυγχάνοντας μία όσο το δυνατόν πιο ουσιαστική - βαθιά ανάγνωση, η οποία θα λαμβάνει υπόψη την κοινωνικο-ιστορική σημασία του κειμένου (Barthes, 1988).

Το «Κυρίως Στάδιο», ο βασικός κορμός του εργαλείου με άλλα λόγια, συνίσταται σε 9 (+1) θεματικές, μέσω των οποίων εκφράζονται τα νοήματα που οι κώδικες - συμφέροντα εκπροσωπούν. Πρόκειται, ειδικότερα, για την ενότητα «ταυτότητα», η οποία σχετίζεται με τους κώδικες που δομούν την ταυτότητα του παιδιού, την «κηδεμονία», που αφορά σε όλα τα ζητήματα σχετικά με το οικογενειακό του περιβάλλον (ανατροφή, επιμέλεια κ.λπ.), την «έκφραση - επικοινωνία», που αναφέρεται στην ελεύθερη έκφραση του παιδιού, την «εκπαίδευση» και την «υγεία», που συμπεκνώνουν τα νοήματα αναφορικά με τη διαπαιδαγώγηση και την υγεία του αντίστοιχα, την «κακοποίηση», την «παιδική εργασία» και τη «στράτευση - ένοπλες δυνάμεις», οι οποίες στο σημασιολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης σχετίζονται κυρίως με την ανάγκη προστασίας του από πρακτικές κακοποίησης και την «ποινική μεταχείριση» που συνδέεται με τα συμφέροντα του παιδιού που εμπλέκεται σε αξιόποινες πράξεις. Όλες οι παραπάνω κατηγορίες πραγματεύονται την ανάπτυξη του παιδιού και κατ' επέκταση το εγγενές δικαίωμα του παιδιού στη ζωή, ενώ τα συμφέροντα σχετικά με τον πολιτισμό και τον ελεύθερο χρόνο ενσωματώνονται στην ενότητα «έκφραση - επικοινωνία».

Το ενδιαφέρον στοιχείο αναφορικά με τη σύσταση του εργαλείου έγκειται στην παντελή απουσία του κώδικα της εξουσίας, δηλαδή της αναφοράς στον όρο «δικαίωμα». Η συγκεκριμένη απόφαση λήφθηκε, για να αποφευχθεί οποιαδήποτε σύγχυση ως προς τον κανονιστικό φορέα των δικαιωμάτων· αντ' αυτού επιχειρείται ένας συμβιβασμός μεταξύ του πατερναλιστικού έργου των ενηλίκων, το οποίο κρίνεται απαραίτητο, ειδικά στην περίπτωση της πρώιμης παιδικής ηλικίας, αλλά και της αυτόνομης δράσης του παιδιού. Η παραπάνω πρόταση μπορεί να αναπαρασταθεί με όρους σημειωτικής, μέσω ενός τριγώνου, στις κορυφές του οποίου βρίσκονται (Α) ο κώδικας του παιδιού, (Β) ο πολιτειακός κώδικας και (Γ) ο κώδικας της εξουσίας. Η βάση του τριγώνου (ΑΒ) παραμένει σταθερή, ενώ οι πλευρές (ΑΓ) και (ΒΓ) είναι μεταβαλλόμενες, επιτρέποντας της κορυφή Γ να κινείται κατά μήκος του ημικυκλίου που ορίζουν τα σημεία Α και Β (Διάγραμμα 10). Αναφορικά με τη θέση της κορυφής (Γ), όσο πιο πολύ προσεγγίζει στην κορυφή (Β) τόσο πιο παρεμβατικός είναι ο ρόλος της πολιτείας (και των ενηλίκων γενικά) για την ικανοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού, ενώ, όταν πλησιάζει στην κορυφή (Α), μειώνεται η επίδρασή της και το παιδί δρα ελεύθερα, ασκώντας την αυτορρύθμισή του. Η τομή της κορυφής Γ με την

κορυφή Β εκφράζει την αδυναμία του παιδιού να ασκήσει τα δικαιώματά του (π.χ. όταν είναι βρέφος), ενώ η πρόσπτωσή της στην κορυφή (Α) σηματοδοτεί την πλήρη εφαρμογή των δικαιωμάτων από αυτό. Κατά μια ιδεατή λειτουργία του τριγώνου, η κορυφή (Γ), δηλαδή ο κώδικας της εξουσίας ξεκινά από την κορυφή (Β) και, αφού εκτελέσει την ημικυκλική κίνηση, συμπίπτει τελικά με την κορυφή (Α), δηλαδή τον κώδικα του παιδιού.

Διάγραμμα 10: Σημειωτική προσέγγιση του προτεινόμενου μοντέλου για τα δικαιώματα του παιδιού

Με βάση την παραπάνω πρόταση το επιθυμητό μοντέλο συμπυκνώνεται σε τρία καίρια ερωτήματα:

1. Ποιο ζήτημα πραγματεύεται το υπό ανάλυση κείμενο;
2. Ποια μέτρα λαμβάνει η πολιτεία αναφορικά με αυτό (υπό την προϋπόθεση ότι ικανοποιείται η ανάπτυξη του παιδιού σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο);
3. Ποια η άποψη - βούληση του παιδιού για το θέμα αυτό;

Το προαναφερθέν τρίπτυχο συνιστά τον ιδεολογικό πυρήνα του «Μοντέλου Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού»⁵⁹. Για τον ερευνητή ικανοποιεί κάλλιστα τον επιδιωκόμενο στόχο της παρούσης εργασίας, ωστόσο η ανάγκη - επιθυμία κάλυψης του συνόλου του σημασιολογικού υποβάθρου της Σύμβασης επιτάσσει την ανάπτυξή του στα επιμέρους «συμφέροντα». Μία πρώτη απόπειρα σύνταξης ενός μοντέλου, σύμφωνα με την ως άνω συζήτηση, πραγματοποιείται στο Παράρτημα 1.

Το πλεονέκτημα της παραπάνω προσέγγισης είναι ότι επιτρέπει την ανάδειξη όλων των μέτρων που η πολιτεία λαμβάνει για την ικανοποίηση της αναπτυξιακής

⁵⁹ Επίσης, αναπαράγεται σχεδόν αυτούσιο στην τελευταία - συμπληρωματική ενότητα με τίτλο «Άλλες θεματικές». (βλ: Παράρτημα 1: Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού).

προοπτικής του παιδιού υπό το πρίσμα των 9 θεματικών - συμφερόντων και, παράλληλα, ενσωματώνει την αυτόβουλη δράση του παιδιού αναφορικά με αυτές/ά. Το προτεινόμενο εν δυνάμει εργαλείο, συνεπώς, ικανοποιεί τόσο το ιδεολογικό υπόβαθρο της Σύμβασης όσο και τη σύγχρονη διάσταση των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αυτή οριοθετείται από την κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας. Ταυτόχρονα, με τη διαδικασία αυτή παρέχεται η δυνατότητα εξαγωγής συμπερασμάτων που επιτρέπουν την αξιολογική αποτίμησή του υπό ανάλυση κειμένου. Για παράδειγμα, ένα κείμενο που υποστηρίζει κυρίως τη λήψη μέτρων από την πολιτεία ενδεχομένως υποτιμά ή παραβλέπει την αυτονομία του παιδιού και συνάμα προσδίδει πρωτεύοντα ρόλο στην πολιτεία για τη διαμόρφωση της παιδικής ηλικίας.

Εν κατακλείδι, αντικείμενο της παρούσης μελέτης ήταν η σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων με στόχο την πρόταση ενός εργαλείου μέτρησης της εφαρμογής της σε σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού κείμενα. Από την ανάλυση αναδείχθηκε ο σημειωτικός πλούτος της Σύμβασης, ενώ στη συζήτηση που ακολούθησε δομήθηκε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τα δικαιώματα του παιδιού, κωδικοποιημένη ως το «Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού». Διανύοντας την τρίτη δεκαετία από την υιοθέτηση της Σύμβασης, καθίσταται σαφής η αδυναμία της να ανταπεξέλθει στη σύγχρονη διάσταση της παιδικής ηλικίας και των δικαιωμάτων του παιδιού. Η προτεινόμενη από τον γράφοντα προσέγγιση επιχειρεί να υπερβεί τις δυσκολίες του υφιστάμενου πλαισίου αναφορικά με τη κατοχύρωση των δικαιωμάτων του παιδιού, αξιοποιώντας ως βάση το αξιακό φορτίο της Σύμβασης και δίνοντας έμφαση στην -ενσωματωμένη μεν, άδηλη δε- σύγχρονη κοινωνιολογική θεώρηση του παιδιού και της παιδικής ηλικίας. Με τον τρόπο αυτό η παρούσα μελέτη συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας καθολικής κουλτούρας για τα δικαιώματα του παιδιού, εγγεγραμμένης στη συλλογική συνείδηση, σύμφωνα με τα πρότυπα της νέας κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας. Μελλοντική επιδίωξη του γράφοντος συνιστά η εφαρμογή του μεθοδολογικού εργαλείου σε σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού κείμενα (λεκτικά και εικονικά), με σκοπό την κατάδειξη της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητάς του, ώστε να αποτελέσει ένα χρήσιμο και λειτουργικό εργαλείο για την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Αγάθωνος - Γεωργακοπούλου, Ε. & Τάγκαρη, Μ. (1999). *Εγχειρίδιο για τα δικαιώματα του παιδιού*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού.
- Ariès, Ph. (1990). *Αιώνες Παιδικής Ηλικίας*. (Γ. Αναστοπούλου, μτφ.). Αθήνα: Γλάρος.
- Barthes, R. (1979). *Μυθολογίες - Μάθημα*. (Κ. Χατζηδήμου & Ι. Ράλλη, μτφ.). Αθήνα: Κέδρος - Ράππα.
- Barthes, R. (1988). *Εικόνα, μουσική, κείμενο*. (Γ. Σπανός, μτφ.). Αθήνα: Πλέθρον.
- Boklund - Λαγοπούλου, Κ. (1980). Εισαγωγή. Στο Κ. Boklund - Λαγοπούλου (Επιμ.), *Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Σημειωτικής Εταιρίας, 22-23 Ιουνίου 1979* (σσ. 7-18). Θεσσαλονίκη: Οδυσσέας.
- Boklund - Λαγοπούλου, Κ. (1982). Οι σύγχρονες μέθοδοι ανάλυσης λογοτεχνικών κειμένων. *Φιλολογος* 29, 145-162.
- Boklund - Λαγοπούλου, Κ. (1983). Τι είναι η σημειωτική; *Διαβάζω* 71, 15-23.
- Boklund - Λαγοπούλου, Κ. (1996). Πολυπλοκότητα και μεταφορά: Ανάλυση του λόγου για το χώρο. Στο Ε. Γ. Καψωμένος & Γ. Πασχαλίδης (Επιμ.), *Η Ζωή των Σημείων: 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σημειωτικής, 26-29 Οκτωβρίου 1989* (σσ. 121-132). Ιωάννινα: Οδυσσέας.
- Boklund - Λαγοπούλου, Κ. & Λαγόπουλος, Α.Φ. (2007). Πρόλογος. Στο Χριστοδούλου, Α. *Σημειωτική και σχολικά εγχειρίδια. Οι έννοιες του χώρου και του χρόνου στα εγχειρίδια της Ιστορίας και των Θρησκευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Γεωργιάδης, Α. & Σταθόπουλος, Μ. (1978). *Ερμηνεία αστικού κώδικα*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Δαγτόγλου, Π.Δ. (2012). *Συνταγματικό δίκαιο, ατομικά δικαιώματα, τέταρτη ενημερωμένη φοιτητική έκδοση*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Δασκαλάκης, Δ. (2013). Κρίση, παιδική ηλικία και τα δικαιώματα του παιδιού. Στο Χ. Μπαμπούνης (Επιμ.), *Παιδική Ηλικία: Κοινωνιολογικές, Πολιτισμικές, Ιστορικές και Παιδαγωγικές Διαστάσεις, 11-13 Απριλίου 2013* (σσ. 34-44). Αθήνα: ΚΕ.ΕΠ.ΕΚ.

- De Mause, L. (1985). Η εξέλιξη της παιδικής ηλικίας. Στο L. De Mause (Επιμ.), *Ιστορία της παιδικής ηλικίας* (σσ. 15-105). Αθήνα: Θυμάρι.
- Δημητρόπουλος, Α.Γ. (2005). *Συνταγματικά δικαιώματα: Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Durkheim, E. (2000). *Οι κανόνες της κοινωνιολογικής μεθόδου*. (Λ.Μ. Μουσούρου, μτφ.). Αθήνα: Gutenberg.
- Holt, J. (1989). *Οι Ανάγκες και Δικαιώματα των Παιδιών: Απόδραση από την Παιδική Ηλικία*. (Ν. Μπάλης, μτφ.). Αθήνα: Καστανιώτης.
- Καραφύλλης, Γ. (2008). *Αξιολογία και παιδεία. Φιλοσοφική θεώρηση των αξιών στο χώρο της παιδείας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Καψωμένος, Ε.Γ. (1986). Για μια μεθοδολογία ανάλυσης των υπερρεαλιστικών κειμένων Νίκου Εγγονόπουλου «Γυψ και Φρουρά». *Δωδώνη – Φιλολογία*, 15 (2), 83-129.
- Καψωμένος, Ε.Γ. (2005). Από την αφηγηματική στην ιδεολογική διάσταση του κειμένου. Ένα μεθοδολογικό πρόβλημα. *Δωδώνη - Φιλολογία*, 34, 183-196.
- Λαγόπουλος, Α.Φ. (2005). *Επιστημολογίες του νοήματος, δομισμός και σημειωτική*. (Ρ. Βάλντεν, μτφ.). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Λαγόπουλος, Α.Φ. & Boklund - Λαγοπούλου, Κ. (2016). *Θεωρία Σημειωτικής. Η παράδοση του Ferdinand de Saussure*. Αθήνα: Πατάκη.
- Λαγόπουλος, Α.Φ. & Boklund-Λαγοπούλου, Κ. (1980). Κοινωνικές δομές και σημειωτικά συστήματα. Θεωρία, μεθοδολογία, μερικές εφαρμογές και συμπεράσματα. *Σημειωτική και κοινωνία* (σσ. 23-38). Αθήνα: Οδυσσέας.
- Λαμπρέλλης, Δ.Ν. (Επιμ.) (2016). *John Locke - Δοκίμιο για την ανθρώπινη νόηση*. (Χ. Ξανθόπουλος μτφ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Λάμπας, Γ. (1980). Κουροτρόφος. *Λεξικό του αρχαίου κόσμου: Ελλάδα - Ρώμη* (Τόμος 4, σ. 1324). Αθήνα: Εκδόσεις Δομή.
- Μακρυγιώτη, Δ. (2001). Εισαγωγή. Στο Δ. Μακρυγιώτη (Επιμ.), *Παιδική ηλικία*. Αθήνα: Νήσος.
- Μακρυγιώτη, Δ. (2003). Σημείωμα της επιμελήτριας. Στο Δ. Μακρυγιώτη (Επιμ.), *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας* (σσ. 11-21). Αθήνα: Ε.Μ.Ε.Α
- Μέλφος, Θ. (2002). Άρθρο 41: Επιφύλαξη υπέρ ευνοϊκότερης για το παιδί εθνικής ή διεθνούς ρύθμισης. Στο Π. Νάσκου - Περράκη, Κ. Χρυσόγονος & Χ. Ανθόπουλος (Επιμ.), *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η*

- εσωτερική έννομη τάξη. Ερμηνεία κατ' άρθρο* (σσ. 443-451). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Μπάλιας, Σ. (2011). *Τα δικαιώματα του παιδιού: Ο δρόμος προς την ελευθερία*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μπρεδήμας, Α. & Κυριακόπουλος, Γ. (2016). *Δίκαιο Διεθνών Οργανισμών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ.
- Νάσκου - Περράκη, Π., Χρυσογόνος, Κ. & Ανθόπουλος, Χ. (2002). Εισαγωγή. Στο Π. Νάσκου - Περράκη, Κ. Χρυσογόνος & Χ. Ανθόπουλος (Επιμ.), *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη. Ερμηνεία κατ' άρθρο* (σσ. 13-14). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Νάσκου - Περράκη, Π. (1990). *Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Νάσκου - Περράκη, Π. (2011). *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών: Η θεσμική διάσταση*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Νάσκου - Περράκη, Π. (2016). *Δικαιώματα του ανθρώπου: Παγκόσμια και περιφερειακή προστασία*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Παπαρρηγόπουλος, Ξ.Ι. (2006). Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού: σύντομη κριτική αποτίμηση. Στο Μ. Λουμάκου & Λ. Μπεζέ (Επιμ.), *Το Παιδί και τα Δικαιώματά του* (σσ. 237-243). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαστερίου, Δ. (2009). *Γενικές αρχές αστικού δικαίου*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Prout, A. (2003). Η ενσυνείδητη δράση, το σώμα και η υβριδικότητα στην κατασκευή της παιδικής ηλικίας. Στο Δ. Μακρυνιώτη (Επιμ.), *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας* (σσ. 89-109). Αθήνα: Ε.Μ.Ε.Α.
- Qvortrup, J. (2003). Παιδική ηλικία και κοινωνικές μακροδομές. Στο Δ. Μακρυνιώτη (Επιμ.), *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας* (σσ. 49-66). Αθήνα: Νήσος.
- Saussure, F. (1979). *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας* (Φ.Δ. Αποστολοπούλου, μτφ.). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Σγουρίδου, Α. (2002). Άρθρο 12: Σεβασμός για τις απόψεις του παιδιού. Στο Π. Νάσκου - Περράκη, Κ. Χρυσογόνος & Χ. Ανθόπουλος (Επιμ.), *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη. Ερμηνεία κατ' άρθρο* (σσ. 118-128). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Σταμάτης, Μ.Κ. (1997). *Η θεμελίωση των νομικών κρίσεων. Εισαγωγή στη μεθοδολογία του δικαίου*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

- Σταμάτης, Μ.Κ. (2016). *Μεθοδολογία του δικαίου. Θεμελίωση των νομικών κρίσεων*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Σούρλας, Κ.Π. (1986). *Θεμελιώδη ζητήματα της μεθοδολογίας του δικαίου*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Thompson, E.P. (2001). Η παιδική εργασία. Στο Δ. Μακρυνιώτη (Επιμ.), *Παιδική Ηλικία*. Αθήνα: Νήσος.
- Χριστοδούλου, Α. (2003). *Σημειωτική Ανάλυση και Πολιτισμός στην Ξένη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Χριστοδούλου, Α. (2007). *Σημειωτική και σχολικά εγχειρίδια. Οι έννοιες του χώρου και του χρόνου στα εγχειρίδια της Ιστορίας και των Θρησκευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Χριστοδούλου, Α. (2012). *Παιδεία, εκπαίδευση, αξίες. Σημειωτική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Χριστοδούλου, Α. & Κάρτσακα, Ε. (2012). Μοντέλο χαρτογράφησης αξιών σε μουσειακό περιβάλλον. Μια σημειωτική προσέγγιση. *Τετράδια Μουσειολογίας* (8), 24-33.
- Χρυσογόνος, Κ. (2002). Άρθρο 4: Λήψη μέτρων για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού. Στο Π. Νάσκου - Περράκη, Κ. Χρυσογόνος & Χ. Ανθόπουλος (Επιμ.), *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη. Ερμηνεία κατ' άρθρο* (σσ. 54-58). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Alanen, L. (1988). Rethinking childhood. *Acta Sociologica*, 31 (1), 53-67.
- Alanen, L. (2012). Childhood's relationality: identifying a new research programme for the study of children and childhood. *Παιδαγωγική θεωρία και πράξη*, (5), 27-42.
- Alston, P. (1994). The Best Interests Principle: Towards a Reconciliation of Culture and Human Rights. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 8 (1), 1-25.
- Archard, D. (1993). *Children: Rights and Childhood*. New York: Routledge.
- Boyden, J. (1997). Childhood and Policy Makers: A Comparative Perspective on the Globalization of Childhood. Στο A. James, & A. Prout (Επιμ.), *Constructing*

- and reconstructing Childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood* (σσ. 190-215). London: Routledge Falmer.
- Burman, E. (1996) Local, Global or Globalized? Child Development and International Child Rights Legislation. *Childhood*, 3 (1), 45-66.
- Cohen, C.P. (1983). The Human Rights of Children. *Capital University Law Review*, 12, 369-403.
- Cohen, C.P. (1990a). United Nations Convention on the Rights of the Child: Introductory Note. International Commission of Jurists, *The Review*, 44, 36-41.
- Cohen, C.P. (1990b). The Role of Nongovernmental Organizations in the Drafting of the Convention on the Rights of the Child. *Human Rights Quarterly*, 12 (1), 137-147.
- Cohen, C.P. (1992). The UN Convention on the Rights of the Child: Developing an Information Model to Computerize the Monitoring of Treaty Compliance. *Human Rights Quarterly*, 14 (2), 216-231.
- Cohen, C.P. & Miljeteig - Olssen, P. (1991). Status Report: United Nations Convention on the Rights of the Child. *Journal of Human Rights*, 8. 367-382.
- Cohen, C.P., Stuart, N.H. & Kosloske, S.M. (1996). Monitoring the United Nations Convention on the Rights of the Child: The Challenge of Information Management. *Human Rights Quarterly*, 18 (2), 439-471.
- Corsaro, W. (1997). *The Sociology of Childhood*. California: Pine Forge Press.
- Cunningham, H. (1995). *Children and Childhood in Western Society since 1500*. London: Longman.
- Davis, M.F. & Powell, R. (2003). The International Convention on the Rights of the Child: A Catalyst for Innovative Childcare Policies. *Human Rights Quarterly*, 25 (3), 689-719.
- Davidson, H. (2005). The Convention on the Rights of the Child: A call for U.S. Participation. *Human Rights*, 32 (1), 18.
- Deely, J.N., Williams, B. & Kruse, F.E. (1986). *Frontiers in Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Detrick, S. (1992). *The United Nations Convention on the Rights of the Child: A guide to the "Travaux Préparatoires"*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Detrick, S. (1999). *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers.

- Detrick, S. (2000). *Children's Rights Glossary*. Florence: Innocenti Publications.
- Farson, R. (1974). *Birthrights*. London: Collier Macmillan.
- Fass, P.S. (2011). A historical Context for the United Nations Convention on the Rights of the Child. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 633 (1), 17-29.
- Freeman, M. (1983). *The Rights and Wrongs of Children*. London: Frances Pinter.
- Freeman, M. (1992a). The limits of children's rights. Στο M. Freeman & P. Veerman (Επιμ.), *The Ideologies of Children's Rights: International studies in human rights* (σσ. 29-46). Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Freeman, M. (1992b). Introduction: Rights, Ideology and Children. Στο M. Freeman & P. Veerman (Επιμ.), *The Ideologies of Children's Rights: International studies in human rights* (σσ. 1-6). Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Freeman, M. (1994). Whither Children: Protection, Participation, Autonomy? *Manitoba Law Journal*, 22, 307-327.
- Freeman, M. (1998). The sociology of childhood and children's rights. *The International Journal of Children's Rights*, 6 (4), 433-444.
- Freeman, M. (2000). The Future of Children's Rights. *Children & Society*, 14 (4), 277-293.
- Gerschutz J.M. & Karns, M.P. (2005). Transforming Visions into Reality: The Convention on the Rights of the Child. Στο M. Ensalaco & L.C. Majka (Επιμ.), *Children's Human Rights: Progress and Challenges for Children Worldwide* (σσ.31-51). Lanham - Boulder - New York - Toronto - Oxford: Rowman & Littlefield.
- Giddens, A. (1979). *The Central Problems of Social Theory*. London: Macmillan.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Harris - Short, S. (2003). International Human Rights Law: Imperialist, Inept and Ineffective? Cultural Relativism and the UN Convention on the Rights of the Child. *Human Rights Quarterly*, 25 (1), 130-181.
- Halliday, M.A.K. (1994). *An introduction to functional grammar*. London: Arnold.
- Halliday, M.A.K. & Hasan, R. (1997). *Language, context, and text: Aspects of language in a social - semiotic perspective*. Victoria: Deakin University Press.

- Hashemi, K. (2007). Religious Traditions, Muslim States and the Convention on the Rights of the Child: An Essay on the Relevant UN Documentation. *Human Rights Quarterly*, 29 (1), 194-227.
- Heintze, H.J. (1992). The UN Convention and the Network of the International Human Rights Protection by UN. Στο M. Freeman and P. Veerman (Επιμ.), *Ideologies of Children's Rights* (σσ. 71-78). Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Hermann, K.J.Jr. (1991). Social workers and the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Social Work*, 36, 102-103.
- Heywood, C.M. (2001). *A History of Childhood: Children and Childhood in the West from Medieval to Modern Times*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Hidgkin, R. & Newell, P. (2007). *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. Geneva: United Nations Publications.
- Hill, M. & Tisdall, K. (1997) *Children and Society*. London: Prentice Hall.
- Hiller, J.A. & Grossfeld, B. (2002). Comparative Legal Semiotics and the Divided Brain: Are We Producing Half - Brained Lawyers? *The American Journal of Comparative Law*, 50 (1), 175-200.
- Holt, J.C. (1975). *Escape from Childhood: The Needs and Rights of Children*. Harmondsworth: Penguin.
- Horowitz, R.M. (1984). Children's Rights: A look Backward and a Glance Ahead. Στο R.M. Horowitz & H. Davidson (Επιμ.), *Legal Rights of Children* (σσ. 1-9). New York: McGraw - Hill.
- Jackson, B. (1985). *Semiotics and Legal Theory*. London - New York: Routledge & Kegan Paul.
- Jenks, C. (1982). *The sociology of childhood. Essential readings*. London: Batsford Academic and Educational Ltd.
- Jenks, C. (2005). *Childhood*. London: Routledge.
- Kevelson, R. (1988). *The Law as the System of Signs*. New York - London: Plenum Press.
- Lagopoulos, A.Ph. & Boklund - Lagopoulou, K. (1992). *Meaning and geography: The social conception of the region in Northern Greece*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Lauro, D.A. (2000). *International Children's Rights Thesaurus*. Florence: Innocenti Publications.

- Lee, N. (2001). *Childhood and Society: Growing up in an Age of Uncertainty*.
Buckingham: Open University Press.
- Lyons, J. (1977). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marshall, D. (1999). The Construction of Children as an Object of International Relations: The Declaration of Children's Rights and the Child Welfare Committee of League of Nations 1900-1924. *The International Journal of Children's Rights*, 7 (2), 103-147.
- Maurás, M. (2011). Public Policies and Child Rights: Entering the Third Decade of the Convention on the Rights of the Child. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 633, 52-65.
- Mayall, B. (2000). The sociology of childhood in relation to children's rights. *The International Journal of Children's Rights*, 8 (3), 243-259.
- Merry, S.E. (1998). Law, Culture, and Cultural Appropriation. *Yale Journal of Law & the Humanities*, 10 (2). 575-603.
- Mills, R. (2000). Perspectives of Childhood. Στο J. Mills & R. Mills (Επιμ.), *Childhood Studies: A Reader in perspectives of childhood* (σσ. 7-38). London: Routledge.
- Minow, M. (1995). Children' Rights: Where we've been, and where we're going. *Temple Law Review*, 68, 1573-1584.
- Nieuwenhuys, O. (1998). Global Childhood and the Politics of Contempt. *Alternatives: Global, Local, Political*, 23 (3), 267-289.
- Nieuwenhuys, O. (2008). The ethics of children's rights. *Childhood*, 15 (1), 4-11.
- O'Neill, O. (1992). Children's Rights and Children's Lives. Στο Ph. Alston, S. Parker, & J. Seymour (Επιμ.), *Children, Rights and the Law* (σσ. 24-42). New York: Oxford University Press.
- Oestreich, J.E. (1998). UNICEF and the Implementation of the Convention on the Rights of the Child. *Global Governance*, 4 (2), 183-198.
- Parsons, T. (1951). *The Social System*. London: Routledge.
- Piaget, J. (1955). *The Child's Construction of Reality*. London: Routledge.
- Prout, A. & James, A. (1997). A new paradigm for the sociology of childhood? Provenance, promise and problems. Στο A. James, & A. Prout (Επιμ.), *Constructing and reconstructing Childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood* (σσ. 7-33). London: Routledge Falmer.

- Quennerstedt, A. (2010). Children, but not really Humans? Critical Reflections on the Hampering Effect of the “3 p’s”. *The International Journal of Children’s Rights*, 18 (4), 619-635.
- Qvortrup, J. (1985). Placing Children in the Division of Labour. Στο P. Close & R. Collins (Επιμ.), *Family and Economy in Modern Society*. London: MacMillan.
- Qvortrup, J. (1987). The sociology of childhood: Introduction. *International Journal of Sociology*, 17 (3), 3-37.
- Reed, T.M. & Johnston, P. (1980). Children’s Liberation. *Philosophy*, 55 (212), 263-266.
- Renault, A. (2000). *La Libération des enfants. Contribution philosophique à une histoire de l’enfance*. Paris: Calmann - Levy.
- Sarat, A. (1998). On the Margin: Humanities and Law. *Yale Journal of Law & the Humanities*, 10, 401-407.
- Schabas, W.A. (1996). Reservations to the Convention on the Rights of the Child. *Human Rights Quarterly*, 18 (2), 472-491.
- Schrag, F. (1977). The Child in the Moral Order. *Philosophy*, 52 (200), 167-177.
- Siems, M.M. & Síthigh, D.M. (2012). Mapping Legal Research. *The Cambridge Law Journal*, 71 (3), 651-676.
- Smith, J.C. & Weisstub, D.M. (1983). *The Western Idea of Law*. London: Butterworth.
- Stephens, S. (1995). *Children and the Politics of Culture*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Uspenskij, B.A., Ivanov, V.V., Toporov, V.N., Pjatigorskij, A.M. & Lotman, J.M. (1973). Theses on the semiotic study of cultures (as applied to Slavic texts). Στο J.V.D. Eng & M. Grygar (Επιμ.), *Structure of Texts and Semiotics of Culture* (σσ. 1-28). The Hague - Paris: Mouton.
- Van Bueren, G. (1995). *The International Law on the Rights of the Child*. Hague - Boston - London: Martinus Nijhoff Publishers.
- Veerman, P. (1992). *The rights of the child and the changing image of childhood*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Wartofsky, M. (1981). The Child’s Construction of the World and the World’s Construction of the Child: From Historical Epistemology to Historical Psychology. Στο F. Kessel & A. Seigel (Επιμ.), *The Child and Other Cultural Inventions* (σσ. 188-215). New York: Praeger.

- Wilson, R.A. (1996). *Human rights, Culture and Context: Anthropological Perspectives* (Anthropology, Culture and Society). London: Pluto Press.
- Winn, M. (1984) *Children without childhood*. Harmondsworth: Penguin.
- World Health Organization. (1999). *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention*. Geneva: WHO.

Διαδικτυακές πηγές

- Attiah, K. (2014). *Why won't the U.S. ratify the U.N.'s child rights treaty?*
Ανακτήθηκε 9 Μαρτίου, 2018, από https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/wp/2014/11/21/why-wont-the-u-s-ratify-the-u-n-s-child-rights-treaty/?noredirect=on&utm_term=.fe130ddbe58c
- Chandler, D. (1994). *Σημειωτική για αρχάριους*. (Μ. Κωνσταντοπούλου, μτφ.).
Ανακτήθηκε 12 Μαρτίου, 2018, από <http://semiotics.nured.uowm.gr/wp-content/uploads/2013/05/ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ-ΓΙΑ-ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ.pdf>
- Drake, B.S. & Corrarino, M (2015). *U.S. Stands Alone: Not Signing U.N. Child Rights Treaty Leaves Migrant Children Vulnerable*. Ανακτήθηκε 6 Μαρτίου, 2018, από https://www.huffingtonpost.com/b-shaw-drake/children-migrants-rights_b_8271874.html
- Milanovic, M. (2015). *Somalia Ratifies Convention on the Rights of the Child*.
Ανακτήθηκε 6 Μαρτίου, 2018, από <https://www.ejiltalk.org/somalia-ratifies-convention-on-the-rights-of-the-child/>
- UN Committee on the Rights of the Child. (2003). *General comment no. 5 (2003): General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child*, CRC/GC/2003/5. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου, 2017, από <http://www.refworld.org/docid/4538834f11.html>
- UN Committee on the Rights of the Child. (2006). *General comment no. 9 (2006). The rights of children with disabilities*, CRC/C/GC/9. Ανακτήθηκε 17 Σεπτεμβρίου, 2017, από <http://www.refworld.org/docid/461b93f72.html>

1 Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του παιδιού

Μοντέλο Διερεύνησης των Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΠΡΟΣΤΑΔΙΟ

1. Ποιο πρόσωπο/ οργανισμός/ φορέας δημιούργησε το κείμενο και για ποιο λόγο;
2. Πότε και σε ποια χώρα παράχθηκε;
3. Σε ποιους/ες απευθύνεται;
4. Με ποιο μέσο κοινοποιήθηκε και σε ποια γλώσσα;

ΚΥΡΙΩΣ ΣΤΑΔΙΟ

1. Ταυτότητα

- 1.1. Πώς προσδιορίζεται η παιδική ηλικία στο κείμενο; Και, ειδικότερα:
 - Από ποια βιολογικά, αναπτυξιακά, κοινωνικά και πολιτισμικά γνωρίσματα χαρακτηρίζεται το παιδί⁶⁰;
 - Ανήκει σε κάποια ευάλωτη/ ευπαθή κοινωνική ομάδα (π.χ. πρόσφυγες, ανήλικοι παραβάτες, μειονότητες κ.λπ.);
 - Ποια η νομική του υπόσταση και ποια η οικονομική του κατάσταση;
- 1.2. Πώς το παιδί διαμορφώνει - εξελίσσει τα χαρακτηριστικά της ταυτότητάς του;
- 1.3. Με ποιον τρόπο το οικογενειακό, αλλά και το ευρύτερο περιβάλλον επιδρούν σε αυτά;
- 1.4. Πώς η πολιτεία προστατεύει τον αυτοπροσδιορισμό και την ελεύθερη έκφραση της ταυτότητας του παιδιού και πώς προασπίζει την ιδιωτική του ζωή από αυθαίρετες παρεμβάσεις;
 - Επιδεικνύει μέριμνα για την εξασφάλιση της ιθαγένειάς του;

2. Κηδεμονία

- 2.1. Ποιο ή ποια πρόσωπο/α ασκούν την επιμέλεια του παιδιού;

⁶⁰ Ενδεικτικά αναφέρονται: φυλή, φύλο, ηλικία, σωματικές και πνευματικές ικανότητες (ή ανικανότητες), γλώσσα, θρησκεία, ιδιαιτερότητες αναφορικά με την καταγωγή, τον τόπο διαμονής κ.ά..

- Πρόκειται για τους βιολογικούς γονείς ή για άλλα πρόσωπα που τους/ις έχει μεταβιβαστεί η επιμέλεια μέσω των θεσμών της υιοθεσίας, της αναδοχής ή της τοποθέτησης σε κάποιο ίδρυμα;
- 2.2. Ποια οικονομικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά ωφελήματα προβλέπει το κράτος για την υποστήριξη των παραπάνω προσώπων στο έργο της ανατροφής των παιδιών που φέρουν την ευθύνη;
- 2.3. Με ποια μέτρα επιχειρεί η πολιτεία να εξαλείψει τις διακρίσεις στις οποίες υπόκειται το παιδί, βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ταυτότητας των κηδεμόνων του;
- 2.4. Επιτυγχάνονται η προσωπική και η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού από την άμεση επαφή με τους βιολογικούς του γονείς;
 - Αν ναι, πώς η πολιτεία εξασφαλίζει την άμεση σχέση ή την επικοινωνία του παιδιού με τους βιολογικούς του γονείς; Παρέχει πληροφορίες για το που βρίσκονται; Μπορούν να μετακινηθούν σε άλλο κράτος με σκοπό την οικογενειακή επανένωση;
 - Αν όχι, παρέχεται από την πολιτεία εναλλακτική μορφή επιμέλειας; Κατά τον σχεδιασμό της λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της ταυτότητας του παιδιού;
- 2.5. Ποια η άποψη του παιδιού για τα παραπάνω ζητήματα; Πιο συγκεκριμένα:
 - Επιθυμεί την άμεση επαφή και επικοινωνία με τους βιολογικούς του γονείς;
 - Συναινεί στην απονεμημένη από τις αρμόδιες αρχές εναλλακτική επιμέλεια; Και πώς, στη συνέχεια, την κρίνει/ αναθεωρεί;
- 2.6. Τι προβλέπει η εθνική νομοθεσία για τη διαδικασία μεταβίβασης της επιμέλειας του παιδιού;

3. Έκφραση - Επικοινωνία

- 3.1. Με ποιον τρόπο (λεκτικό ή μη) το παιδί κοινωνεί πληροφορίες, ιδέες, συναισθήματα και επιθυμίες;
 - Εκπροσωπείται από τους/ις κηδεμόνες του ή/και από συλλογικότητες;
- 3.2. Κατά πόσο το οικογενειακό, το φιλικό, αλλά και το ευρύτερο, περιβάλλον του παιδιού επηρεάζουν τις πεποιθήσεις του;
- 3.3. Συμμετέχει το παιδί ελεύθερα σε πολιτιστικά και καλλιτεχνικά δρώμενα;
- 3.4. Με ποιους άλλους τρόπους συνεισφέρει στην κοινωνική ζωή του τόπου;
- 3.5. Πώς αξιοποιεί τον ελεύθερο χρόνο του;

- 3.6. Πώς η πολιτεία προάγει την ελεύθερη έκφραση του παιδιού; Τίθενται περιορισμοί που αφορούν στην προστασία του δημόσιου συμφέροντος, καθώς και στις ελευθερίες και τα δικαιώματα των άλλων προσώπων;

4. Εκπαίδευση

- 4.1. Ποια οικονομικά (κι άλλα) μέτρα λαμβάνει η πολιτεία για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας του παιδιού σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και, παράλληλα, τη μείωση της σχολικής διαρροής;
- 4.2. Πώς η παρεχόμενη στο παιδί εκπαίδευση (από την πολιτεία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα φυσικών ή νομικών προσώπων) συμβάλλει στην εξέλιξή του σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο; Και, ειδικότερα:
- Ποιες αξίες σχετικές με τη δημοκρατία, τη διαπολιτισμικότητα και την προστασία του περιβάλλοντος προάγει; Καθιστά το παιδί κοινωνό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;
 - Προβλέπεται εξειδικευμένη - εξατομικευμένη υποστήριξη για την ικανοποίηση των ιδιαίτερων αναγκών του παιδιού, απότοκων των γνωρισμάτων της ταυτότητάς του;
 - Επιτυγχάνεται η ανάληψη ενεργού ρόλου από το παιδί για την προάσπιση της υγείας και της ανάπτυξής του;
- 4.3. Ποια μέτρα θεσπίζει η πολιτεία για τη διάδοση παιδικών βιβλίων, αλλά και ενημερωτικού υλικού από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, προς τις παραπάνω κατευθύνσεις;
- 4.4. Προωθεί η πολιτεία τη διεθνή συνεργασία με σκοπό την κάλυψη των ελλειμμάτων άλλων χωρών στον τομέα της παιδείας, αλλά και τον προσανατολισμό των εκπαιδευτικών πολιτικών και πρακτικών τους στην ικανοποίηση των παραπάνω προδιαγραφών;
- 4.5. Ποιες οι απόψεις και οι επιλογές του παιδιού για την εκπαίδευσή του και πώς λαμβάνονται υπόψη από τους κηδεμόνες του, αλλά και την πολιτεία;
- Συμμετέχει στις αποφάσεις αναφορικά με την εκπαίδευσή του;

5. Υγεία

- 5.1. Σε ποιες ενέργειες προβαίνει η πολιτεία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, για να εξασφαλίσει την πνευματική και τη σωματική υγεία του παιδιού σε όλα τα στάδια της ανάπτυξής του; Κι, επιπλέον:
- Πώς προστατεύει το φυσικό περιβάλλον και ποια μέτρα λαμβάνει για την προστασία του καταναλωτή;
 - Με ποιες διατάξεις προάγει την υγεία των γονέων του παιδιού;
- 5.2. Πώς τα μέτρα που υιοθετεί η πολιτεία αναφορικά με την περίθαλψη και την αποκατάσταση των παιδιών με αναπηρίες εγγυώνται την πρόοδό τους σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο;
- 5.3. Συνεργάζεται σε διεθνές επίπεδο για την ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσεων που αφορούν στον τομέα της ιατρικής;
- 5.4. Ποια η άποψη του παιδιού για τα θεραπευτικά προγράμματα στα οποία υποβάλλεται και πώς αυτή επιδρά στις αποφάσεις των κηδεμόνων του και των θεράποντων ιατρών;

6. Κακοποίηση

- 6.1. Ποιες μορφές κακοποίησης και γενικά ποιες πρακτικές - καταστάσεις που κρίνονται ζημιογόνες για την ανάπτυξη του παιδιού προβάλλει το κείμενο και σε ποιο περιβάλλον εκδηλώνονται (π.χ. οικογενειακό, σχολικό περιβάλλον κ.α.);
- 6.2. Ποια νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα καθιερώνει η πολιτεία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την πρόληψη του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης, αλλά και την αντιμετώπιση των συνεπειών του;
- Προβλέπονται διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης;
 - Πώς επιτυγχάνεται η ανάκαμψη του παιδιού - θύματος σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο; Παρέχεται υποστήριξη στα πρόσωπα που έχουν την επιμέλειά του;
- 6.3. Πώς το παιδί συνεισφέρει στην κατάδειξη και αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης;

7. Παιδική εργασία

- 7.1. Η προβαλλόμενη από το κείμενο εργασία - απασχόληση του παιδιού συμβάλλει θετικά ή αρνητικά στην αναπτυξιακή προοπτική και την αυτενέργειά του;

7.2. Ποιο ρυθμιστικό πλαίσιο διαμορφώνει η πολιτεία αναφορικά με το ζήτημα της επαγγελματικής απασχόλησης του παιδιού; Και, ειδικότερα:

- Ποια ηλικιακά - αναπτυξιακά κριτήρια προβλέπονται για την είσοδο στην αγορά εργασίας;
- Πώς ρυθμίζονται το ωράριο και οι συνθήκες εργασίας, ώστε να μην τίθενται σε κίνδυνο η πνευματική, σωματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού;
- Ποιες κυρώσεις προβλέπονται στη μη συμμόρφωση με τις προαναφερθείσες οδηγίες;

7.3. Επιθυμεί το παιδί να εργάζεται;

- Ποια η γνώμη του σχετικά με το είδος της προσφερόμενης εργασίας, τις συνθήκες και τη διάρκεια της απασχόλησης;

8. Στράτευση - Συμμετοχή σε ένοπλες συρράξεις

8.1. Με ποια μέτρα η πολιτεία προστατεύει και φροντίζει τα παιδιά που θίγονται από ένοπλες συρράξεις, σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου;

8.2. Ποια κριτήρια ορίζει αναφορικά με την υποχρεωτική και εθελοντική στράτευση; Μεταξύ αυτών, απαγορεύεται στα πρόσωπα κάτω των δεκαοχτώ ετών να συμμετέχουν σε ένοπλες συρράξεις;

8.3. Επιθυμεί το παιδί να καταταγεί εθελοντικά στις ένοπλες δυνάμεις;

9. Ποινική μεταχείριση

9.1. Ποια μέτρα θεσμοθετεί η πολιτεία, για να εξασφαλίσει καθεστώς ευνοϊκής μεταχείρισης στο παιδί που είναι ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση ποινικού νόμου, και πώς αυτά συνεισφέρουν στην εξέλιξή του σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο; Προς αυτή την κατεύθυνση:

- Πώς η ηλικία του παιδιού επηρεάζει τις ποινικές ευθύνες που του αποδίδονται, καθώς και τις προβλεπόμενες ποινές;
- Οι κυρώσεις που του απονέμονται είναι μη βλαπτικές για την ολόπλευρη ανάπτυξή του;
- Επιδιώκεται η εξωδικαστική διευθέτηση των ποινικών του ζητημάτων;
- Εξασφαλίζεται η νομιμότητα στις διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης;

- Παρέχονται στο παιδί πλήρης ενημέρωση και νομική/ συμβουλευτική συμπαράσταση;
 - Ποια άλλα μέτρα που αφορούν στο οικογενειακό περιβάλλον και την εκπαίδευση του παιδιού λαμβάνει η πολιτεία;
- 9.2. Ποια η άποψη του παιδιού που είναι ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση ποινικού νόμου αναφορικά με τη μεταχείρισή του από την πολιτεία;
- 9.3. Διατηρεί επαφή με τους/ις κηδεμόνες του;
- 9.4. Εκφράζεται ελεύθερα (το ίδιο ή μέσω νομικών εκπροσώπων) κατά τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης; Και, ειδικότερα:
- Έχει τη δυνατότητα να μην καταθέσει ως μάρτυρας ή να μην ομολογήσει την ενοχή του;
 - Υποβάλλει ερωτήσεις στους/ις μάρτυρες κατηγορίας;
 - Μπορεί να προσφύγει σε ανώτερο δικαστικό σώμα, λόγω ενδεχόμενης αμφισβήτησης της νομιμότητας της ετυμηγορίας ή/και των πιθανών κυρώσεων που αυτή συνεπάγεται;

10. Άλλες θεματικές

- 10.1. Ποια άλλα ζητήματα πραγματεύεται το κείμενο;
- 10.2. Πώς εκφράζεται το παιδί (το ίδιο ή μέσω εκπροσώπων) αναφορικά με αυτά;
- Συμμετέχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, κρίνοντας, αναθεωρώντας ή/και αμφισβητώντας τις προβλεπόμενες αποφάσεις;
- 10.3. Πώς η πολιτεία εξασφαλίζει και ενισχύει την έκφραση του παιδιού και πώς συνεισφέρει στην ολόπλευρη και υγιή ανάπτυξή του;

2. Ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού κατ' άρθρο⁶¹.

Άρθρο 1

Το άρθρο 1 της Σύμβασης αποτελείται από 4 κώδικες, εκ των οποίων ο κώδικας του παιδιού και ο αναπτυξιακός κώδικας διακρίνονται σημασιολογικά, αφενός λόγω της διπλής σε αυτούς αναφοράς και αφετέρου λόγω του συσχετισμού τους με το σύνολο των αναχθέντων κωδίκων. Πιο συγκεκριμένα, ο κώδικας του παιδιού αρθρώνεται με τον ανθρωπολογικό κώδικα και τον αναπτυξιακό κώδικα επιτελώντας, μάλιστα, το ρόλο του κατηγορουμένου στη νοηματική τους σύμπραξη. Η παραπάνω δομή παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς με την παρεμβολή του αναπτυξιακού κώδικα επιχειρείται η απόδοση διάστασης στην σημασιολογική σύζευξη του κώδικα του παιδιού και του ανθρωπολογικού κώδικα, επιφέροντας κατ' επέκταση συνέπειες στην εννοιολογική συσχέτιση του παιδιού και του ανθρώπου. Βέβαια, οι δημιουργοί της Σύμβασης πληροφορούν από την αρχή ήδη του άρθρου ότι ο προτεινόμενος ορισμός του «παιδιού» εξυπηρετεί «τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης», συνεπώς, ο νοηματικός διαχωρισμός των εννοιών παιδί και άνθρωπος αποσκοπεί στην κατοχύρωση διακριτών δικαιωμάτων στο παιδί. Επιπλέον, αξίζει να επισημανθεί ότι ο κώδικας του παιδιού αρθρώνεται με τον νομικό - πολιτειακό κώδικα, δηλαδή την κείμενη νομοθεσία των συμβαλλόμενων κρατών, αναφορικά με τη λήξη της παιδικής ηλικίας. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι το άρθρο 1 της Σύμβασης πραγματεύεται σημασιολογικά την έννοια του παιδιού, στη σηματοδότηση της οποίας καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει ο παράγοντας της ηλικίας (αναπτυξιακός κώδικας) - λόγω του οποίου δεν εξισώνονται σημασιολογικά οι έννοιες παιδί και άνθρωπος-, αλλά και οι νομικές διατάξεις των κρατών (νομικός - πολιτειακός κώδικας) που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση.

Αναμφισβήτητα, η παράθεση της ηλικίας των δεκαοκτώ ετών αποτελεί προσπάθεια θέσπισης διεθνώς αποδεκτού χρονικού ορίου μετάβασης από το νομικό καθεστώς του παιδιού στο νομικό καθεστώς του ενήλικα, ωστόσο η παρεμβολή του νομικού - πολιτειακού κώδικα στο τέλος του άρθρου αποδυναμώνει τον επιδιωκόμενο οικουμενικό χαρακτήρα της παραπάνω πρόβλεψης, καθώς παρέχει τη δυνατότητα στα

⁶¹ Όπως επισημάνθηκε και στην ενότητα 4: Σημειωτική ανάλυση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η ανάλυση της Σύμβασης κατ' άρθρο επιχειρήθηκε από τον ερευνητή για να εξασφαλιστεί η επιστημονική εγκυρότητα του εγχειρήματος. Η εξαγωγή, ωστόσο, των αποτελεσμάτων, όπως παρουσιάζονται στις ενότητες 4 και 5, προκύπτει από τη συνολική διερεύνηση των κωδικών των άρθρων. Ως εκ τούτου η επιμέρους ανάλυση των άρθρων αποκτά περισσότερο συμβουλευτικό χαρακτήρα και τοποθετείται στο Παράρτημα της εργασίας.

επιμέρους κράτη να ορίσουν ή να διατηρήσουν τα δικά τους ηλικιακά κριτήρια. Συμπερασματικά, το άρθρο 1 προσανατολίζει το περιεχόμενο της Σύμβασης στη θεωρία του πολιτισμικού σχετικισμού, αναφορικά με την οικουμενικότητα των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς ενσωματώνει τις ισχύουσες διατάξεις των συμβαλλόμενων κρατών σχετικά με τη νομική θεώρηση του παιδιού και του ενήλικα.

Άρθρο 2

Από τη σημειωτική διερεύνηση της παραγράφου 1 του άρθρου 2 της Σύμβασης καταδεικνύεται εκτενής σημασιολογικός πλούτος, καθώς προκύπτουν 13 κώδικες από τους οποίους οι 7 (βιολογικός κώδικας, κώδικας της επικοινωνίας, θρησκευτικός κώδικας, πνευματικός κώδικας, κώδικας της καταγωγής, οικονομικός κώδικας και αναπτυξιακός κώδικας) λειτουργούν ως παράμετροι, βάσει των οποίων κανένα παιδί δεν πρέπει να υφίσταται διακρίσεις από την πολιτεία αναφορικά με την απόλαυση των δικαιωμάτων που περιγράφονται στη Σύμβαση. Πρόκειται, δηλαδή, για κώδικες που προσδίδουν σημασιολογική ποικιλομορφία στην παιδική ηλικία. Πράγματι, μέσω αυτών προσδιορίζονται τα βιολογικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του παιδιού (φυλή, χρώμα, φύλο, γέννηση, σωματικές και πνευματικές ικανότητες), αλλά και γνωρίσματα αναφορικά με το κοινωνικοπολιτισμικό (γλώσσα, θρησκεία, εθνική, εθνικιστική, κοινωνική καταγωγή), πνευματικό (πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις) και οικονομικό του προφίλ (περιουσιακή κατάσταση)⁶². Οι προαναφερθέντες κώδικες συνιστούν, συνεπώς, σήμανση της ιδιαίτερης βιολογικής, πνευματικής, κοινωνικής, πολιτισμικής, και οικονομικής κατάστασης του παιδιού (και του οικογενειακού του περιβάλλοντος, αφού αρθρώνονται και με τον κώδικα της κηδεμονίας), κοντολογίς, την «ταυτότά» του. Με όρους σημειωτικής, η ταυτότητα του παιδιού προσδιορίζεται ως ένας υπερκώδικας, η δομή του οποίου προκύπτει ως αποτέλεσμα της άρθρωσης των παραπάνω 7 κωδίκων. Αναμφισβήτητα, η παράθεση των κωδίκων αυτών συνεισφέρει στην επισήμανση της ετερογένειας και της μεταβλητότητας που χαρακτηρίζει την παιδική ηλικία, σηματοδοτώντας το κάθε παιδί ως διακριτή και μοναδική οντότητα.

Ο σημασιολογικός πυρήνας της παραγράφου, ωστόσο, αφορά στον κώδικα των αξιών, ο οποίος λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος στη σχέση του πολιτειακού

⁶² Η διάκριση των αναφορών των κωδίκων είναι ενδεικτική, καθώς ορισμένα από τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά (π.χ. το φύλο), μπορούν να συμπεριληφθούν σε κάποια από τις υπάρχουσες κατηγορίες ή να αποτελέσουν νέες.

κώδικα με τον κώδικα του παιδιού και τον κώδικα της εξουσίας. Το υπό ανάλυση κείμενο, λοιπόν, πραγματεύεται το αξιακό πλαίσιο που πρέπει να διέπει τη σχέση της πολιτείας με το παιδί και τα δικαιώματά του. Πιο συγκεκριμένα, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα της Σύμβασης και να τα εγγυώνται άνευ διακρίσεων σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους. Η σημασιολογική βαρύτητα της παραπάνω διαπίστωσης επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι η αρχή της μη διάκρισης αποτελεί, σύμφωνα με την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, μία από τις τέσσερις κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης (UN Committee on the Rights of the Child, 2003:4).

Παρόμοιες σημασιολογικές διαπιστώσεις ανάγονται και στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 2 της Σύμβασης. Ειδικότερα, προβλέπεται η λήψη μέτρων από την πολιτεία με στόχο την προστασία του παιδιού από διακρίσεις ή κυρώσεις, λόγω των χαρακτηριστικών που φέρουν τα μέλη της οικογένειάς του. Παράλληλα, η ιδιαίτερη υπόσταση που συνιστά κάθε παιδί εμπλουτίζεται με τον νομικό κώδικα.

Συμπερασματικά, το άρθρο 2 της Σύμβασης προτάσσει τη σύνδεση του παιδιού και των δικαιωμάτων του με την πολιτεία διαμέσου ενός πλαισίου αξιών (κώδικας των αξιών). Τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να συμμορφωθούν με το προτεινόμενο αξιακό σύστημα με απώτερο στόχο την πρόσβαση όλων ανεξαιρέτων των παιδιών στα δικαιώματα που προβλέπονται από τη Σύμβαση, αλλά και να θεσπίσουν μέτρα για την προστασία του από πιθανές διακρίσεις ή κυρώσεις. Ανασκοπώντας, επιπλέον, το άρθρο 2 από αξιολογική σκοπιά, διαπιστώνεται η δόμηση μιας αντιθετικής σχέσης στο εσωτερικό του κώδικα των αξιών (σεβασμός, μη διάκριση vs μορφές διάκρισης), μέσω της οποίας προσδίδεται μεγαλύτερη ένταση τόσο στη συνεισφορά των συμβαλλόμενων κρατών για την υλοποίηση του οράματος της Σύμβασης όσο και στη βαρύτητα του αξιώματος της μη διάκρισης. Τέλος, το υπό ανάλυση άρθρο παραθέτει ένα σύνολο χαρακτηριστικών, η λειτουργία των οποίων έγκειται στη σημασιολογική απόδοση της ετερογένειας που χαρακτηρίζει την παιδική ηλικία.

Άρθρο 3

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 της Σύμβασης εντοπίζονται 5 κώδικες από τους οποίους υπερέχει ποσοτικά ο πολιτειακός κώδικας με 3 αναφορές. Ακολουθούν ο κώδικας του παιδιού και ο κώδικας των φορέων πρόνοιας με 2, ενώ οι υπόλοιποι κώδικες αναφέρονται από 1 φορά ο καθένας. Οι δημιουργοί της Σύμβασης επιχειρούν

να επισημάνουν τον ωφελμιστικό προσανατολισμό (ωφελμιστικός κώδικας) που πρέπει να χαρακτηρίζουν τα μέτρα - αποφάσεις (κανονιστικός κώδικας) που λαμβάνονται για το παιδί (κώδικας του παιδιού) από οποιοδήποτε θεσμικό όργανο που εκπροσωπεί τα συμβαλλόμενα κράτη (πολιτειακός κώδικας), καθώς και από τους όλους τους φορείς πρόνοιας, δημόσιους ή ιδιωτικούς (κώδικας των φορέων πρόνοιας). Η αρχή του ύψιστου συμφέροντος αποτελεί, όπως και αυτή της μη διάκρισης, μία από τις τέσσερις πρωτεύουσες οδηγίες της Σύμβασης, σύμφωνα με την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UN Committee on the Rights of the Child, 2003:4).

Στη δεύτερη παράγραφο εντοπίζονται 7 θεματικές κατηγορίες, εκ των οποίων ο κώδικας της κηδεμονίας υπερέχει ποσοτικά με 3 αναφορές. Ακολουθούν ο κανονιστικός κώδικας και ο κώδικας της προστασίας με 2 αναφορές, ενώ οι υπόλοιποι κώδικες εμφανίζονται από 1 φορά. Σημασιολογικά αναδεικνύεται, παρομοίως με το άρθρο 2 (παρ. 2), η ανάγκη εξασφάλισης (κώδικας της εγγύησης) της προστασίας και της φροντίδας (κώδικας της προστασίας) του παιδιού από το κράτος με σκοπό την ευημερία του (κώδικας της ευημερίας), με δεσμευτικό μάλιστα χαρακτήρα για το δεύτερο, σε συνάρτηση με τις αξιώσεις των κηδεμόνων (κώδικας της κηδεμονίας) στο ζήτημα αυτό.

Η παράγραφος 3 περιέχει 5 κώδικες, από τους οποίους ο κώδικας των φορέων πρόνοιας είναι ποσοτικά ισχυρότερος (3 αναφορές). Όπως και στη προηγούμενη παράγραφο, προτάσσονται η υιοθέτηση και η τήρηση κανόνων σχετικά με την προστασία και την υγεία του παιδιού που αφορούν, ωστόσο, στη λειτουργία όλων των φορέων που αναλαμβάνουν παιδιά και είναι υπεύθυνοι για την προστασία τους (κώδικας των φορέων πρόνοιας).

Από τη συνολική επισκόπηση του σημασιολογικού φορτίου του άρθρου 3 της Σύμβασης, αναδεικνύεται, αρχικά, η σημαίνουσα βαρύτητα του πολιτειακού κώδικα και του κανονιστικού κώδικα, μέσω των οποίων υποστηρίζεται η δυναμική των συμβαλλόμενων κρατών στην ιδεολογική φόρτιση της Σύμβασης κι, επιπλέον, η ανάγκη εξασφάλισης ενός αξιακού πλαισίου που αφορά στο συμφέρον και γενικότερα την ευημερία του παιδιού (από την πολιτεία). Είναι γεγονός ότι απουσιάζει μια σαφής θεώρηση της έννοιας του συμφέροντος, ωστόσο, εξετάζοντας την ανάπτυξη του άρθρου στις παραγράφους 2 και 3, και ειδικότερα το περιεχόμενο των αξιακά φορτισμένων κωδίκων (κώδικας της ευημερίας, κώδικας της προστασίας και κώδικας της υγείας), διαπιστώνεται η προσπάθεια προσδιορισμού του μέσω

συσχετισμού με την ευημερία και τις αξίες της προστασίας, της φροντίδας, της ασφάλειας και της υγείας. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι οι παραπάνω διαπιστώσεις ενισχύουν τον πατερναλιστικό προσανατολισμό των δικαιωμάτων που προβλέπει η Σύμβαση, αφού το συμφέρον του παιδιού σχετίζεται με την προστασία του, η οποία εξασφαλίζεται από την πολιτεία και τους/ις κηδεμόνες του.

Άρθρο 4

Στο τέταρτο κατά σειρά άρθρο της Σύμβασης εντοπίζονται 4 κώδικες, από τους οποίους τις περισσότερες αναφορές (4) συγκεντρώνουν ο κανονιστικός κώδικας και ο κώδικας της εξουσίας. Η σημασιολογική συνεισφορά του άρθρου έγκειται στην επισήμανση της επιτακτικής ανάγκης για διαμόρφωση κατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου (κανονιστικός κώδικας) από τα νομοθετικά και διοικητικά όργανα της πολιτείας με στόχο την εφαρμογή των προβλεπόμενων δικαιωμάτων. Ουσιαστικά, οι δημιουργοί της Σύμβασης αφιερώνουν το περιεχόμενο ενός ολόκληρου άρθρου στο καθήκον των συμβαλλόμενων κρατών να θεσπίσουν ένα εκτενές εύρος μέτρων, τα οποία θα λειτουργούν ως εγγυήσεις για την υλοποίηση των υπόλοιπων άρθρων. Παράλληλα, για πρώτη φορά γίνεται αναφορά σε διακριτές κατηγορίες εξουσιών (οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα), χωρίς ωστόσο να διευκρινίζονται περαιτέρω. Από τα παραπάνω καθίσταται έκδηλη και πάλι η σηματοδότηση της πολιτείας ως καθοριστικού παράγοντα στη δόμηση των νοημάτων για τα δικαιώματα των παιδιών, ενώ η αναφορά στο ιδιαίτερο οικονομικό προφίλ του εκάστοτε κράτους που εφαρμόζει τη Σύμβαση προσανατολίζει το περιεχόμενο του άρθρου στη θεωρία του πολιτισμικού σχετικισμού.

Άρθρο 5

Στο άρθρο 5 της Σύμβασης περιλαμβάνονται 7 κώδικες, από τους οποίους ο κώδικας της κηδεμονίας με 5 αναφορές υπερέχει ποσοτικά. Η παράθεση τόσο μεγάλου αριθμού αναφορών σχετικά με τους/ις δυνάμει κηδεμόνες του παιδιού εκδηλώνει πιθανόν την προσπάθεια των δημιουργών της Σύμβασης να δομήσουν ενδελεχώς το περιεχόμενο του κώδικα της κηδεμονίας. Επιπλέον, η συσχέτιση του ισχυρού κώδικα της κηδεμονίας με τον κώδικα του παιδιού και τον κώδικα της εξουσίας μεταθέτει το σημασιολογικό ενδιαφέρον της Σύμβασης από τον ρόλο της πολιτείας (όπως αποδείχθηκε στα άρθρα 2 - 4) στη συμβολή όλων των φυσικών προσώπων - κηδεμόνων, αλλά και της ευρείας κοινότητας που είναι ενταγμένο το παιδί για την

υλοποίηση των διατάξεών της. Ειδικότερα, προτάσσεται η παροχή συμβουλευτικής (κώδικας της νουθεσίας) ως καθήκον και δικαίωμα των φερόντων ευθύνης για το παιδί, με απώτερο στόχο την απόλαυση των δικαιωμάτων του. Αναμφισβήτητα, η παραπάνω διαπίστωση αποτελεί αδιάσειστη απόδειξη του πατερναλιστικού χαρακτήρα της Σύμβασης, καθώς και πάλι οι ενήλικες (κηδεμόνες) διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης. Βέβαια, μέσω της παρουσίας του αναπτυξιακού κώδικα, επιχειρείται η οριοθέτηση του παρεμβατικού τους έργου και ένας έμμεσος έλεγχος του ενδοοικογενειακού περιβάλλοντος, καθώς όπως συγκεκριμένα διατυπώνεται, οι προσανατολιστικές οδηγίες - συμβουλές που παρέχονται από τους κηδεμόνες του παιδιού πρέπει να εξυπηρετούν την αναπτυξιακή του προοπτική. Στο σημείο αυτό μπορεί να γίνει ένας συσχετισμός την ανάπτυξης των ικανοτήτων του παιδιού με την αρχή του ύψιστου συμφέροντος (άρθρο 3), καθώς ο αναπτυξιακός παράγοντας παρουσιάζεται ως κριτήριο στο συμβουλευτικό - κανονιστικό έργο των ενηλίκων. Μία ακόμη παρατήρηση αφορά στον πολιτειακό κώδικα που και πάλι αρθρώνεται με τον κώδικα αξιών έχοντας, ωστόσο, ως «αποδέκτη» του αξιακού φορτίου τον κώδικα της κηδεμονίας. Συνεπώς, το άρθρο 5 ρυθμίζει και το αξιακό πλαίσιο που πρέπει να διαμορφώνεται μεταξύ της πολιτείας και των κηδεμόνων του παιδιού, αλλά και νομιμοποιεί -ως ένα σημείο- την παρέμβαση των δεύτερων στην υλοποίηση των δικαιωμάτων της Σύμβασης

Αξίζει, τέλος, να επισημανθεί η συμβολή του πολιτισμικού κώδικα στις παραπάνω διαπιστώσεις, ο οποίος αρθρωμένος με τον κώδικα της κηδεμονίας στρέφει σημασιολογικά την προσοχή στο ιδιαίτερο πολιτισμικό φορτίο του οικογενειακού αλλά και ευρύτερου περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζει το παιδί. Καθίσταται αντιληπτή η πρόθεση των δημιουργούν της Σύμβασης να συμπεριλάβουν στο περιεχόμενό της τις πολιτισμικές προσλαμβάνουσες των κηδεμόνων του παιδιού αναφορικά με το ρόλο τους στην άσκηση των δικαιωμάτων του παιδιού, γεγονός που πρέπει να αντιμετωπίζεται με σεβασμό (κώδικας των αξιών) από τα συμβαλλόμενα κράτη. Το παραπάνω εύρημα μπορεί να θεωρηθεί ως τεκμήριο αποδοχής της πολιτισμικής ετερότητας και θέτει σε ευθυγράμμιση το ιδεολογικό περιεχόμενο της Σύμβασης με τη θεωρία του πολιτισμικού σχετικισμού, ενώ η αναφορά στην αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού λειτουργεί ως «ρήτρα», οριοθετώντας την επιρροή του πολιτισμικού υποβάθρου των κηδεμόνων του.

Άρθρο 6

Η παράγραφος 1 του άρθρου 6 επιφορτίζεται σημασιολογικά με 4 κώδικες και ειδικότερα με τον πολιτειακό κώδικα, τον κώδικα του παιδιού, τον κώδικα της εξουσίας και τον βιοτικό κώδικα. Όσον αφορά στις συνδέσεις των κωδίκων, διαπιστώνεται ο σημασιολογικός συσχετισμός του κώδικα της εξουσίας με τον κώδικα του παιδιού και τον βιοτικό κώδικα. Με τον τρόπο αυτόν, η Σύμβαση παραχωρεί ρητά -για πρώτη φορά- στο παιδί εξουσίες για την ικανοποίηση συμφερόντων που σχετίζονται με την αξία της ζωής, ενώ από την άρθρωση του κώδικα του παιδιού με τον πολιτειακό κώδικα γίνεται αντιληπτό ότι η παραπάνω ενέργεια είναι συνυφασμένη με την επίσημη πολιτεία.

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 6 ενσωματώνει 5 κώδικες και εστιάζει στην παροχή εγγυήσεων από την πολιτεία αναφορικά με δύο σημαντικούς παράγοντες (επιβίωση και ανάπτυξη), οι οποίοι σχετίζονται με το δικαίωμα στη ζωή της πρώτης παραγράφου. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι η προσέγγιση της αξίας της ζωής γίνεται με όρους (σωματικής και πνευματικής) ανάπτυξης. Επιπλέον, η συνεισφορά του υπό ανάλυση κειμένου έγκειται στη μετατόπιση του σημασιολογικού ενδιαφέροντος στον ρόλο των συμβαλλόμενων κρατών σχετικά με τη συσχέτιση του παιδιού με την αξία της ζωής. Με άλλα λόγια, δίνεται έμφαση σε αυτό που αμυδρά επισημαίνεται στην παράγραφο 1, δηλαδή στη συνεισφορά της πολιτείας για την εξασφάλιση των παραγόντων που σχετίζονται με την αξία της ζωής.

Από τα παραπάνω ευρήματα διαπιστώνεται ότι το άρθρο 6 κατοχυρώνει το δικαίωμα του παιδιού στη ζωή, το οποίο ωστόσο συναρτάται άμεσα, όπως αποδεικνύεται στη δεύτερη παράγραφο, με τη δράση της πολιτείας. Η προσέγγιση της αξίας της ζωής πραγματοποιείται, επομένως, διττά αφενός ως δικαιοδοσία του παιδιού (πρώτη παράγραφος), αφετέρου ως αρμοδιότητα του κράτους (δεύτερη παράγραφος). Συνεπώς, το δικαίωμα του παιδιού στη ζωή προσδιορίζεται τόσο από όρους αυτονομίας όσο και μέσω μιας πατερναλιστικής διάθεσης, κατά την οποία το κράτος εγγυάται την απόλαυσή του. Τέλος, η προσθήκη της φράσης «στο μέτρο του δυνατού» αναφορικά με την εξασφάλιση της επιβίωσης και της ανάπτυξης του παιδιού από την πολιτεία επιτρέπει την εισχώρηση των ιδιαιτεροτήτων (π.χ. οικονομικών) που χαρακτηρίζουν τα συμβαλλόμενα κράτη στο περιεχόμενο της Σύμβασης.

Άρθρο 7

Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 7 διαπιστώνονται 8 θεματικές κατηγορίες και όλες εμφανίζονται με 1 αναφορά, εκτός από τον κώδικα της εξουσίας που συγκεντρώνει 3 αναφορές. Αρχικά, παρατηρούμε ότι η ταυτότητα του παιδιού (προσωπικός κώδικας, νομικός κώδικας) επανέρχεται στο σημασιολογικό προσκήνιο και προσεγγίζεται ως δικαίωμα του. Επιπλέον, εξετάζοντας τις αρθρώσεις των κωδίκων, διαπιστώνεται ότι ο κώδικας του παιδιού, ο βιολογικός κώδικας (γέννηση) και ο κώδικας της πολιτείας (ληξιαρχείο) συσχετίζονται μεταξύ τους, «παράγοντας» τον κώδικα της εξουσίας. Γίνεται φανερό ότι η σύνθεση της προαναφερθείσας άρθρωσης λειτουργεί ως προαπαιτούμενο για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων που περιγράφονται σε αυτήν την παράγραφο. Το παιδί, συνεπώς, αποκτά έννομες αξιώσεις σχετικά με κάποια ατομικά προσδιοριστικά χαρακτηριστικά του (όνομα, ιθαγένεια), καθώς και δικαιώματα που αφορούν στη σχέση του με τους γονείς (γνωριμία, ανατροφή), μόνο εφόσον έχει γεννηθεί (βιολογικός κώδικας) και έχει εγγραφεί στο ληξιαρχείο (πολιτειακός κώδικας). Από την παραπάνω διαπίστωση, ωστόσο, προκαλούνται ερωτήματα σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού πριν τη γέννηση, καθώς η αιτιώδης συνάφεια των κωδίκων και κυρίως η παρουσία του βιολογικού κώδικα (γέννηση) καθιστούν σαφές πως οι προβλεπόμενες εξουσιοδοτήσεις κατοχυρώνονται από τη χρονική στιγμή του τοκετού κι έπειτα. Βέβαια, σύμφωνα με την αρχή της μη διάκρισης και ειδικότερα με την άρθρωση του κώδικα των αξιών (μη διάκριση) με τον βιολογικό κώδικα (γέννηση) στο άρθρο 2 συμπεραίνεται ότι τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο παρόν άρθρο αφορούν (εφόσον είναι δυνατή η υλοποίησή τους) και στο αγέννητο παιδί. Προς την ίδια κατεύθυνση, στο προοίμιο της Σύμβασης γίνεται αναφορά στην ειδική προστασία και μέριμνα που πρέπει να απολαμβάνει το παιδί «τόσο πριν όσο και μετά τη γέννησή του».

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 7 εμπλουτίζει περαιτέρω το συνδηλωτικό περιεχόμενο της πρώτης. Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιούνται 6 κώδικες, μέσω των οποίων επισημαίνεται ο ρόλος των συμβαλλόμενων κρατών για την εφαρμογή των δικαιωμάτων της παραγράφου 1. Συνεπώς, ενώ στην πρώτη παράγραφο κατοχυρώνονται σαφείς εξουσίες στο παιδί αναφορικά με την ταυτότητα και την ενδοοικογενειακή του ζωή, οι προβλέψεις της δεύτερης μετριάζουν την αυτονομία του παιδιού, καθώς εναποθέτουν το βάρος της εφαρμογής τους στην πολιτεία. Μάλιστα, μέσω του νομικού - πολιτειακού κώδικα παρέχεται η δυνατότητα στα

επιμέρους κράτη να ενεργήσουν σύμφωνα με το εσωτερικό τους δίκαιο. Τέλος, η αντίθεση που δομείται στο εσωτερικό του νομικού κώδικα (απόκτηση ιθαγένειας - άπατρις) δίνει έμφαση στη σημασία κατοχύρωσης ιθαγένειας για το παιδί.

Άρθρο 8

Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 8 επενδύεται σημασιολογικά με 8 κώδικες, από τους οποίους υπερέχει ποσοτικά ο προσωπικός κώδικας και ο νομικός - πολιτειακός κώδικας. Επεκτείνοντας το συνδηλωτικό περιεχόμενο του άρθρου 7, οι δημιουργοί της Σύμβασης εξουσιοδοτούν το παιδί για το σύνολο των ιδιαίτερων προσδιοριστικών γνωρισμάτων του (προσωπικός κώδικας - ταυτότητα) και καθορίζουν τον τρόπο «διαχείρισης» (κώδικας των αξιών) της ελευθερίας αυτής από την πολιτεία. Ειδικότερα, προβλέπεται το δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί την ταυτότητά του (ιθαγένεια, όνομα, οικογενειακές σχέσεις), ενώ το κράτος υποχρεούται να σεβαστεί το δικαίωμα αυτό. Μάλιστα, η αντίθεση που δομείται στο εσωτερικό του νομικού κώδικα (σύμφωνα με τον νόμο vs χωρίς παράνομη ανάμιξη) αποδίδει σημαίνουσα βαρύτητα στη στάση της πολιτείας αναφορικά με το δικαίωμα της παραγράφου.

Η παράγραφος 2 εμπλουτίζει περαιτέρω το σημασιολογικό σύμπαν του άρθρου αναφορικά με τον ενεργό ρόλο της πολιτείας για την υλοποίηση του δικαιώματος του παιδιού σχετικά με την ταυτότητά του. Ειδικότερα, στον κώδικα των αξιών (σεβασμός) της παραγράφου 1 προστίθεται ο επίσης αξιακά φορτισμένος κώδικας της προστασίας (προστασία, υποστήριξη), προσδίδοντας μεγαλύτερη ένταση στη συνεισφορά των συμβαλλόμενων κρατών. Συμπερασματικά, μέσω των άρθρων 7 και 8 επιχειρείται εκτός από την κατοχύρωση δικαιωμάτων στο παιδί σχετικά με την ταυτότητά του, η επισήμανση της προστασίας της από την πολιτεία ως σημαντικού παράγοντα για την υλοποίηση του οράματος της Σύμβασης

Άρθρο 9

Από τον εκτενή σημασιολογικό πλούτο της παραγράφου 1 το ενδιαφέρον εστιάζεται αφενός στη δόμηση του ωφελιμιστικού κώδικα, αφετέρου στη δράση της πολιτείας. Παρατηρούμε ότι το συμφέρον του παιδιού ορίζεται εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος και συσχετίζεται με πρακτικές κακοποίησης του παιδιού (κώδικας της κακοποίησης- κακομεταχείριση, παραμέληση), καθώς και με τον τόπο διαμονής του (χωρικός κώδικας). Παράλληλα, σε αντίθεση με τα άρθρα 7 και 8, αλλά και την παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου, μέσω των οποίων το παιδί εξουσιοδοτείται

αναφορικά με τις ενδοοικογενειακές του σχέσεις, στην υπό ανάλυση παράγραφο διαπιστώνεται πως η υλοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι υπόθεση της πολιτείας, η οποία καλείται να αποφασίσει, σύμφωνα με την αρχή του ύψιστου συμφέροντος. Συνεπώς, το συμφέρον του παιδιού, κρινόμενο από την πολιτεία, προτάσσεται έναντι της ελεύθερης επιλογής του να καθορίσει την ενδοοικογενειακή του ζωή και ειδικότερα την επαφή με τα μέλη της οικογένειάς του. Προς την ίδια κατεύθυνση, η παράγραφος 4 ορίζει τη δυνατότητα της πολιτείας να κρίνει τις πληροφορίες, στις οποίες έχει πρόσβαση το παιδί, σύμφωνα και πάλι με το κριτήριο του τι συνιστά συμφέρον (κώδικας της ευημερίας) για αυτό.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εντοπίζεται στην παράγραφο 2, καθώς οι συνειρμικές της προεκτάσεις φαίνεται να αντικρούουν την κυρίαρχη σημασιολογική προσφορά του άρθρου κι αυτό επιτυγχάνεται μέσω του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, ο οποίος αναφέρεται στη δυνατότητα συμμετοχής και έκφρασης της γνώμης. Η άρθρωση του προαναφερθέντος κώδικα με τον κώδικα της πολιτείας, τον κώδικα του παιδιού και τον κώδικα της κηδεμονίας, επισημαίνει την εξασφάλιση των παραπάνω δυνατοτήτων σε όλους/ες τους/ις εμπλεκόμενος/ες. Συνδυάζοντας τη διαπίστωση αυτή με την αναφορά στη έκφραση βούλησης («θέληση») που γίνεται στην πρώτη παράγραφο γίνεται φανερή η επιδίωξη συμπερίληψης στη Σύμβαση της ενεργής συμμετοχής του παιδιού σε αποφάσεις και διαδικασίες που το αφορούν, στρέφοντας με τον τρόπο αυτόν, τον ιδεολογικό προσανατολισμό της Σύμβασης στην κατεύθυνση αυτονομής και αυτοκαθορισμού του παιδιού.

Ανασκοπώντας συνολικά τα παραπάνω συμπεράσματα, διαπιστώνεται η ανάγκη θέσπισης ενός ρυθμιστικού πλαισίου από την πολιτεία, το οποίο αφορά στις ενδοοικογενειακές σχέσεις και στηρίζεται στην αρχή του ύψιστου συμφέροντος. Το συμφέρον του παιδιού συναρτάται με τις σχέσεις που αναπτύσσονται εντός της οικογένειάς του, τον τόπο διαμονής του (πρώτη παράγραφος), αλλά και την παροχή πληροφόρησης (τέταρτη παράγραφος). Ταυτόχρονα, το άρθρο 9 κατοχυρώνει στο παιδί τη συμμετοχή και την ελεύθερη έκφραση της γνώμης του στις αποφάσεις αναφορικά με το ενδεχόμενο χωρισμού από τους βιολογικούς του γονείς.

Η έννοια του συμφέροντος, αναμφισβήτητα, ενισχύει τον πατερναλιστικό χαρακτήρα για τον οποίο έχει κατηγορηθεί η Σύμβαση. Ωστόσο, στο παρόν άρθρο εντοπίζονται σημασιολογικές προεκτάσεις που αντικρούουν αυτόν τον προσανατολισμό. Πιο συγκεκριμένα, η άρθρωση του κώδικα του παιδιού με κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης (συμμετοχή και γνωστοποίηση προσωπικών απόψεων)

στη δεύτερη παράγραφο και η αναφορά στη βούλησή του στην πρώτη, συνιστούν παράγοντες ενδυνάμωσης του παιδιού και μετασχηματισμού του από παθητικό αντικείμενο - αποδέκτη προνομίων σε δρών, αυτεξούσιο υποκείμενο.

Άρθρο 10

Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 10 διαπιστώνεται το ίδιο σημασιολογικό μοτίβο που εντοπίστηκε στο άρθρο 9 (παρ. 1 και 3), κατά το οποίο ο κώδικας του παιδιού συσχετίζεται -μεταξύ άλλων- με τον κώδικα της κηδεμονίας, μέσω των κωδίκων που αφορούν στο χώρο και στην ενδοοικογενειακή ζωή. Οι δημιουργοί της Σύμβασης, λοιπόν, διευρύνουν περαιτέρω τα νοήματα που αφορούν στις σχέσεις του παιδιού με την οικογένειά του και, παράλληλα, τονίζουν τη δυναμική του χώρου στην υλοποίηση του οράματος της Σύμβασης. Πράγματι, η υπό ανάλυση παράγραφος πραγματεύεται το ζήτημα της επανασύνδεσης των μελών της οικογένειας (κώδικας της ενδοοικογενειακής ζωής) που βρίσκονται σε διαφορετικό κράτος, ενώ μέσω της ποσοτικής υπεροχής του κώδικα των αξιών, επιδιώκεται η απόδοση σημαίνουσας βαρύτητας στο τρόπο διαχείρισης του ζητήματος αυτού από την πολιτεία. Η διαπίστωση αυτή επιτείνεται μέσω της αντιθετικής δομής (θετικό πνεύμα, ανθρωπισμός, ταχύτητα vs δυσμενείς συνέπειες) που εντοπίζεται από την αξιολογική εξέταση της παραγράφου. Παράλληλα, η αρχή του ύψιστου συμφέροντος επανεμφανίζεται μέσω της αναφοράς για τις μη δυσμενείς συνθήκες στον αιτούντα ή στα μέλη της οικογένειάς του, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του ρυθμιστή στις αποφάσεις των συμβαλλόμενων κρατών.

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 10 επαναλαμβάνει, αρχικά, τις προβλέψεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου 8 και της τρίτης παραγράφου του άρθρου 9, στις οποίες κατοχυρώνονται εξουσίες αναφορικά με την ενδοοικογενειακή ζωή του παιδιού, ενώ στη συνέχεια η προσοχή στρέφεται στον χωρικό κώδικα. Ο χωρικός κώδικας με ισχυρή ποσοτική παρουσία (3 αναφορές) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη σημασιολογική δόμηση της παραγράφου, καθώς μέσω της άρθρωσής του με τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα του παιδιού σηματοδοτείται η κατοχύρωση της ελευθερίας του παιδιού για μετακίνηση μεταξύ κρατών και ειδικότερα για είσοδο ή έξοδο από ένα κράτος με σκοπό την οικογενειακή επανένωση.

Ενδιαφέρον, ωστόσο, εντοπίζεται και στην περίπτωση του πολιτειακού κώδικα. Ο πολιτειακός κώδικας αποτελεί τον πολυπληθέστερο σε εμφανίσεις κώδικα,

ενώ από την εξέταση της εσωτερικής του δομής, διαπιστώνεται η δισήμαντη επένδυσή του. Αφενός, συνίσταται στην επίσημη πολιτεία που έχει επικυρώσει τη Σύμβαση (συμβαλλόμενα κράτη), αφετέρου σε όλες τις θεσμοθετημένες αρχές και ανεπίσημες αξίες που χαρακτηρίζουν τη ζωή μιας χώρας (εθνική ασφάλεια, δημόσια τάξη, δημόσια υγεία, δημόσια ήθη, δικαιώματα και ελευθερίες των άλλων). Επιπλέον, από τη συσχέτιση του κώδικα της εξουσίας με τον νομικό - πολιτειακό κώδικα και τον δημόσιο - πολιτειακό κώδικα προκύπτει ο καθορισμός περιορισμών στην άσκηση των εξουσίας που αφορά στον χώρο και κατ' επέκταση στην ενδοοικογενειακή ζωή του παιδιού (αφού ο κώδικας του χώρου συνδέεται με τον κώδικα της ενδοοικογενειακής ζωής στην πρώτη παράγραφο) με σκοπό την προάσπιση των αξιών που χαρακτηρίζουν το δημόσιο συμφέρον.

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί η συνεισφορά της διπλής διάστασης της πολιτείας στον ιδεολογικό προσανατολισμό της Σύμβασης και, ειδικότερα, στην ταύτισή της με τη θεωρία του πολιτισμικού σχετικισμού. Σύμφωνα με τον Παπαστερίου (2009:65-66), η δημόσια τάξη ορίζεται ως το σύνολο των πρωταρχικής και θεμελιώδους σημασίας αρχών και αντιλήψεων ηθικού, πολιτικού, κοινωνικού ή οικονομικού χαρακτήρα που διέπουν τη ζωή σε ορισμένο τόπο και χρόνο, ενώ για τους Γεωργιάδη και Σταθόπουλο (1978:274) η έννοια των χρηστών ηθών συνίσταται στο δίπτυχο της ηθικής που αφορά στο περιεχόμενό τους και της κοινωνιολογίας που αναφέρεται στην προέλευσή τους. Από τους παραπάνω ορισμούς καθίσταται φανερό ότι στον προσδιορισμό της πολιτείας υπεισέρχονται πτυχές που αναφέρονται στην ιδιοσυστασία του εκάστοτε κράτους και συνεπακόλουθα στο ιδιαίτερο πολιτισμικό φορτίο που αυτή αντιπροσωπεύει.

Άρθρο 11

Από την επεξεργασία του άρθρου 11 της Σύμβασης προκύπτουν 5 κώδικες, μεταξύ των οποίων εντοπίζεται ο χωρικός κώδικας με 2 αναφορές. Οι δημιουργοί της Σύμβασης αφιερώνουν ένα ακόμη άρθρο στη συνδηλωτική προσφορά του χωρικού κώδικα, με σαφώς πιο απλουστευμένη σημασιολογική δόμηση, επιτείνοντας τη δυναμική του χώρου στη διαμόρφωση της ιδεολογίας αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Παράλληλα, η διπλή εμφάνιση του πολιτειακού κώδικα και η άρθρωσή του με τον κανονιστικό κώδικα αξιοποιείται, όπως και στην πλειοψηφία των προηγούμενων άρθρων, με σκοπό την επισήμανση της συμβολής των συμβαλλόμενων κρατών στη επιτέλεση των προβλεπόμενων διατάξεων, αλλά και την

υπονόμευση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του παιδιού σχετικά με τα δικαιώματα που του παραχωρούνται για τον χώρο (άρθρο 10). Στο παρόν άρθρο τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να θεσπίσουν μέτρα ή να συνάψουν συμφωνίες εναντίον των παράνομων μετακινήσεων παιδιών.

Άρθρο 12

Από την ανάλυση της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12 προκύπτουν 6 κώδικες, μέσω των οποίων προσδιορίζεται σημασιολογικά το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου. Πιο συγκεκριμένα, ο κώδικας του παιδιού αρθρώνεται με τον κώδικα της εξουσίας και με τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, σηματοδοτώντας την νομική κατοχύρωση του παιδιού ως προς την ελεύθερη διατύπωση της γνώμης του, ενώ από την άρθρωση του κώδικα της εξουσίας και του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης με τον πολιτειακό κώδικα διαμέσου του κώδικα της εγγύησης καθορίζεται η στάση της πολιτείας προς αυτήν την εξουσιοδότηση. Οι παραπάνω παρατηρήσεις είναι εξαιρετικά σημαντικές, καθώς η θεσμική κατοχύρωση εξουσίας στο παιδί αναφορικά με την ελεύθερη διατύπωση της άποψής του πραγματοποιείται για πρώτη φορά, αφού ούτε στη Διακήρυξη της Γενεύης (1924), ούτε στη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1959) υπήρχε αντίστοιχη πρόβλεψη. Παράλληλα, η εξασφάλιση του δικαιώματος του παιδιού να εκφράζει την άποψή του προσανατολίζει το περιεχόμενο της Σύμβασης στην κατεύθυνση επίτευξης της αυτονομίας του, αντανακλά δηλαδή τη σύγχρονη εξέλιξη των δικαιωμάτων του παιδιού.

Ενδιαφέρον, ωστόσο, εντοπίζεται και στην περίπτωση του αναπτυξιακού κώδικα, ο οποίος εμφανίζεται 3 φορές και αρθρώνεται με το σύνολο των θεματικών κατηγοριών της παραγράφου. Αναφορικά με τη δομή του, διαπιστώνεται πως η ανάπτυξη του παιδιού προσεγγίζεται τόσο ως σωματική (ηλικία), όσο και ως πνευματική (κατοχή ικανότητας διάκρισης, βαθμός ωριμότητας), ενώ η σημασιολογική σύζευξή του με τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, τον κώδικα του παιδιού, τον κώδικα της πολιτείας και τον κώδικα της εγγύησης σηματοδοτεί τον ορισμό προϋποθέσεων για την άσκηση του προβλεπόμενου δικαιώματος από το παιδί. Ενώ, λοιπόν, η ελευθερία της έκφρασης παραχωρείται ως εξουσία στο παιδί για «οποιοδήποτε θέμα το αφορά», λαμβάνεται υπόψη από την πολιτεία σε συνάρτηση με τα κριτήρια της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητας του. Η συγκεκριμένη διατύπωση είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς φέρνει στο προσκήνιο το ρόλο της πολιτείας, δηλαδή των ενηλίκων, στη σημασιολογική δόμηση της σχέσης του κώδικα του

παιδιού με τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης. Διαπιστώνεται, συνεπώς, περιορισμός στην αυτόνομη δράση του παιδιού και ταυτόχρονα ενδυνάμωση του ρόλου των ενηλίκων, αφού αυτοί/ές θα αξιολογήσουν την πνευματική του ανάπτυξη και θα κρίνουν τον βαθμό άσκησης του προαναφερθέντος δικαιώματος. Τέλος η σημασιολογική διαίρεση της ανάπτυξης του παιδιού σε σωματική και πνευματική κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς παρεμποδίζει την πιθανή αυθαίρετη σύνδεση του κριτηρίου της ηλικίας με την αξιολόγηση της ωριμότητας του παιδιού.

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 12 της Σύμβασης εξειδικεύει τις προβλέψεις της πρώτης με στόχο να καταστήσει περισσότερο σαφή το συσχετισμό του παιδιού με το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου. Το παιδί, συγκεκριμένα, έχει τη δυνατότητα να διατυπώνει την άποψή του σε πτυχές της δημόσιας ζωής που το αφορούν, σύμφωνα με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας. Η παράθεση του νομικού - πολιτειακού κώδικα, επισημαίνει το ρυθμιστικό πλαίσιο εντός του οποίου ασκείται το προαναφερθέν δικαίωμα, αλλά και «χρωματίζει» τις προβλέψεις του άρθρου με τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των συμβαλλόμενων κρατών, αφού ο νομικός - πολιτειακός κώδικας αναφέρεται στην εθνική τους νομοθεσία.

Συμπερασματικά, το άρθρο 12 κατοχυρώνει στο παιδί την ελεύθερη έκφραση της γνώμης του σε ζητήματα που το αφορούν αλλά και άπτονται της κρατικής μηχανής. Παράλληλα, διατυπώνονται κριτήρια, τα οποία σχετίζονται με την ανάπτυξη του παιδιού, βάσει των οποίων οριοθετείται η απόλαυση του δικαιώματος αυτού. Είναι γεγονός ότι η κατοχύρωση του δικαιώματος του παιδιού να εκφράζει τη γνώμη του περιέχει τρωτά σημεία αναφορικά με την προοπτική αυτονόμησής του, ωστόσο, η υιοθέτησή του αποδεικνύει την αλλαγή σε θεσμικό επίπεδο των αντιλήψεων για το παιδί, καθώς περιορίζει τον πρωτεύοντα ρόλο των ενηλίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Άρθρο 13

Η παράγραφος 1 του άρθρου 13 περιλαμβάνει 4 κώδικες, μέσω των οποίων δομείται σημασιολογικά το δικαίωμα του παιδιού στην ελευθερία της έκφρασης. Αρχικά, ο κώδικας του παιδιού αρθρώνεται με τον κώδικα της εξουσίας και των κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, ενώ στη συνέχεια ο κώδικας της εξουσίας συσχετίζεται με τον κώδικα της πληροφόρησης, επιχειρώντας μια σημασιολογική ερμηνεία του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης. Διαπιστώνεται, λοιπόν, η σύνδεση της

ελευθερίας της έκφρασης με την πνευματική ελευθερία της «αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών» δίχως περιορισμούς που αφορούν στον χώρο («ανεξαρτήτως συνόρων») και τα μέσα έκφρασης («υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του»). Αξίζει να επισημανθεί, ότι η εκτενής αναφορά στους τρόπους έκφρασης κρίνεται σημαντική, καθώς, όπως αναφέρει η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2006:9-10), η κατοχύρωση του δικαιώματος του παιδιού να εκφράζεται ποικιλοτρόπως εγγυάται την έκφραση των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επικοινωνία.

Όσον αφορά στην ανάλυση της παραγράφου 2 του άρθρου 13, παρατηρείται η αναπαραγωγή του σημασιολογικού φορτίου του δεύτερου τμήματος της παραγράφου 2 του άρθρου 10. Πιο συγκεκριμένα, καθορίζονται όρια στην απόλαυση του δικαιώματος που αναφέρεται στην ελευθερία της έκφρασης, τα οποία είναι σύμφωνα με τις επιταγές του νόμου και αφορούν στην προστασία του δημόσιου συμφέροντος.

Συμπερασματικά, οι δημιουργοί της Σύμβασης, μέσω του άρθρου 13, εξουσιοδοτούν το παιδί αναφορικά με την ελευθερία της έκφρασης, η οποία έγκειται στην αναζήτηση, λήψη και διάδοση πληροφοριών και ιδεών, ανεξαρτήτως συνόρων και με οποιοδήποτε τρόπο και μέσο. Παράλληλα, όπως και στην περίπτωση του άρθρου 10, υποδεικνύονται περιορισμοί στην άμετρη άσκηση της ελευθερίας αυτής με στόχο την προάσπιση των δημόσιων αρχών, αξιών και αντιλήψεων που κρίνονται θεμελιώδεις για τη ζωή ενός τόπου. Αναμφισβήτητα, οι προβλέψεις του παρόντος άρθρου, παρά του περιορισμούς που ενέχουν, ευθυγραμμίζονται με την προοπτική αυτονομίας του παιδιού.

Άρθρο 14

Η παράγραφος 1 του άρθρου 14 εμπλουτίζει περαιτέρω την κατοχυρωμένη από το άρθρο 13 ελευθερία της έκφρασης, ενσωματώνοντας κι άλλες πτυχές που δομούν τη πνευματική ελευθερία του παιδιού. Ειδικότερα, εξασφαλίζεται η ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, ενώ από την άρθρωση του πολιτειακού κώδικα με τον κώδικα των αξιών και τον κώδικα της εξουσίας διαπιστώνεται η αξιακού χαρακτήρα σχέση που πρέπει να αναπτυχθεί μεταξύ της πολιτείας και των προαναφερθέντων ελευθεριών του παιδιού. Τα παραπάνω ευρήματα είναι ιδιαίτερα χρήσιμα γιατί συνεισφέρουν στην αναγνώριση της αυτονομίας του παιδιού και μάλιστα με την αποδοχή της πολιτείας.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 14 επισημαίνει εκ νέου το συμβουλευτικό ρόλο που αποδίδεται στους/ις κηδεμόνες του παιδιού σχετικά με την άσκηση των προβλεπόμενων εξουσιών (άρθρο 5), εξειδικεύοντας τον, ωστόσο, στο δικαίωμα για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Με τον τρόπο αυτόν περιορίζεται η αυτόνομη δράση του παιδιού αναφορικά με τις πνευματικές και θρησκευτικές του ελευθερίες, αφού η απόλαυσή τους τίθεται σε συνάρτηση με το συμβουλευτικό έργο των ενηλίκων. Αξίζει, βέβαια, να επισημανθεί ότι, ομοίως με το άρθρο 5, η εξουσία των ενηλίκων οριοθετείται μέσω του αναπτυξιακού κώδικα, δηλαδή η συμβουλευτική δράση των γονέων πρέπει να γίνεται κατά τρόπο που να «ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων» του παιδιού.

Τέλος, η παράγραφος 3, ομοιοτρόπως με τη δεύτερη παράγραφο των άρθρων 10 και 13, προτάσσει σημασιολογικά το δημόσιο συμφέρον και τη θέσπιση μέτρων για την προστασία του. Ειδικότερα, επισημαίνει τον καθορισμό ορίων στην ελευθερία του παιδιού σχετικά με τη δήλωση της θρησκείας και των πεποιθήσεων του με σκοπό τη διαφύλαξη των θεμελιωδών αρχών και αξιών που χαρακτηρίζουν τη ζωή σε έναν τόπο.

Συμπερασματικά, στο άρθρο 14 κατοχυρώνονται πνευματικές ελευθερίες στο παιδί και ειδικότερα η ελευθερία σκέψης, η ελευθερία συνείδησης και η ελευθερία θρησκείας. Με τον τρόπο αυτόν και παρά την ενσωμάτωση του γονικής καθοδήγησης προωθείται η αυτενέργεια του παιδιού και η απεμπλοκή του από την πατερναλιστική εξουσία των ενηλίκων. Οι μόνοι περιορισμοί που τίθενται αφορούν, όπως και στα άρθρα 10 και 13, στην προστασία του δημόσιου συμφέροντος.

Άρθρο 15

Από την ανάλυση της παραγράφου 1 του άρθρου 15 προκύπτουν 4 κώδικες, οι οποίοι σηματοδοτούν την κατοχύρωση της ελευθερίας του παιδιού για συλλογική δράση. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της άρθρωσης του κώδικα του παιδιού με τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα της κοινωνικής ελευθερίας, το παιδί εξουσιοδοτείται ως προς την κοινωνική του ζωή, καθώς του δίνεται η δυνατότητα να συμμετέχει σε συλλογικότητες με σκοπό την έκφραση των απόψεών του και γενικότερα την προώθηση των στόχων του.

Η παράγραφος 2, επαναλαμβάνοντας το σημασιολογικό φορτίο των αντίστοιχων παραγράφων των άρθρων 10, 13 και 14, θέτει όρια στην απόλαυση της ελευθερίας του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, προτάσσοντας τη δημοκρατική

λειτουργία του κράτους, τα δικαιώματα των υπόλοιπων πολιτών και γενικά το δημόσιο συμφέρον. Αναμφισβήτητα, η εξασφάλιση της προαναφερθείσας ελευθερίας συνιστά σημαντικό βήμα αναφορικά με την προοπτική αυτονόμησης του παιδιού. Μάλιστα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά «δεν τίθενται περιορισμοί» στην αρχή της δεύτερης παραγράφου, αποδεσμεύοντας την απόλαυση του προτεινόμενου δικαιώματος από αναπτυξιακά (ή άλλα) κριτήρια.

Άρθρο 16

Από την ανάλυση του άρθρου 16 προκύπτουν 11 κώδικες, εκ των οποίων οι 4 και συγκεκριμένα ο κώδικας της ιδιωτικότητας, ο κώδικας της κηδεμονίας, ο κώδικας της κατοικίας και ο κώδικας της επικοινωνίας δομούν τη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής του παιδιού. Παράλληλα, οι προαναφερθέντες κώδικες συνεισφέρουν στη συγκρότηση της ιδιαίτερης υπόστασης που συνιστά κάθε παιδί, αποτελούν δηλαδή πτυχές της ταυτότητάς του. Το ενδιαφέρον, ωστόσο, επικεντρώνεται στον κώδικα της (ψυχολογικής) κακοποίησης, ο οποίος εμφανίζεται για πρώτη φορά και επισημαίνεται ως «παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψης του παιδιού». Οι δημιουργοί της Σύμβασης στρέφονται στο ενδεχόμενο προσβολής της προσωπικότητας⁶³ του παιδιού, ενώ προς την ίδια κατεύθυνση, η συμπερίληψη της «διατάραξης» της ιδιωτικότητας του παιδιού (και της ταυτότητάς του εν γένει), μέσω παράνομων και αυθαίρετων παρεμβάσεων, στην ίδια παράγραφο επιδιώκει πιθανόν την κωδικοποίησή της ως μορφή ψυχολογικής κακοποίησης. Παράλληλα, διαπιστώνεται η άρθρωση του κώδικα του παιδιού με τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα της προστασίας, μέσω της οποίας σηματοδοτείται η κατοχύρωση της προστασίας της ταυτότητας του παιδιού από τη νομοθεσία των συμβαλλόμενων κρατών (νομικός - πολιτειακός κώδικας) ως δικαίωμα του. Αξίζει, βέβαια, να επισημανθεί ότι η εξουσιοδότηση του παιδιού αναφορικά με την αξία της προστασίας προσδιορίζεται με τρόπο προβληματικό σχετικά με την προοπτική αυτονόμησής του. Πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο 2 αναφέρεται ότι το παιδί έχει δικαίωμα «να προστατεύεται», δηλαδή η προβλεπόμενη εξουσία ορίζεται με τρόπο παθητικό, υπογραμμίζοντας ότι άλλοι/ες και συγκεκριμένα η πολιτεία είναι υπεύθυνη για το θέμα αυτό.

Συμπερασματικά, το άρθρο 16 εμπλουτίζει την ταυτότητα του παιδιού με νέες αναφορές και παράλληλα επαναφέρει το ζήτημα της προστασίας της από την

⁶³ Σύμφωνα με τον Γώγο (2002: 161), η τιμή και η υπόληψη αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.

πολιτεία, αντιστοίχως με τα άρθρα 2 και 8 (παρ. 2). Η εκ νέου επισήμανση της συνεισφοράς της πολιτείας στην προστασία των ιδιαιτεροτήτων του παιδιού υποβαθμίζει την αυτενέργεια του παιδιού, η οποία υποστηρίζεται στα άρθρα 7 και 8 (παρ. 1). Δηλαδή, ενώ στα παραπάνω άρθρα κατοχυρώνεται το δικαίωμα του παιδιού στην ταυτότητα, στη συνέχεια προτάσσεται ο ρόλος της πολιτείας για την υλοποίηση του δικαιώματος αυτού, μέσω της προστατευτικής δράσης της.

Άρθρο 17

Από την ανάλυση του άρθρου 17 προκύπτουν 14 κώδικες, μέσω των οποίων δομούνται τα νοήματα σχετικά με τη σημασία της πληροφόρησης του παιδιού, καθώς και τον ρόλο της πολιτείας στο ζήτημα αυτό. Η αρχή του ύψιστου συμφέροντος επανεμφανίζεται στο υπό ανάλυση άρθρο και κατέχει διακριτή θέση, καθώς εντοπίζεται τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος του άρθρου, επισημαίνοντας τον σκοπό που καλείται να υπηρετεί η πληροφόρηση στη ζωή του παιδιού. Αναφορικά με τον τρόπο δόμησης της αξίας του συμφέροντος, παρατηρούμε ότι αρχικά περιλαμβάνει τον κώδικα της ευημερίας (κοινωνική, πνευματική και ηθική ευημερία) και τον κώδικα της υγείας (σωματική και πνευματική υγεία), ενώ στην παράγραφο α συσχετίζεται με τον πολιτισμικό κώδικα (πολιτιστική χρησιμότητα), καθώς και με το σημασιολογικό φορτίο του άρθρου 29 που αφορά στην εκπαίδευση και εξετάζεται παρακάτω. Το συμφέρον του παιδιού, συνεπώς, αναφέρεται σε όλο το φάσμα της ανάπτυξης του παιδιού (κοινωνική, πνευματική, ηθική, σωματική και πολιτισμική ανάπτυξη).

Παράλληλα, ενδιαφέρον εντοπίζεται και στο περιεχόμενο του κώδικα του παιδιού και, συγκεκριμένα, διαπιστώνεται η ύπαρξη αντίθεσης μεταξύ των παιδιών που αντιπροσωπεύουν την κυρίαρχη πολιτισμικά ομάδα και των παιδιών που προέρχονται από μειονότητες (παιδί αυτόχθον vs παιδί από μειονότητα). Η παρατήρηση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς σε συνδυασμό με τον κώδικα της επικοινωνίας (γλωσσολογικές ανάγκες) και τον πολιτισμικό κώδικα δομούν την αρχή της μη διάκρισης (άρθρο 2) σχετικά με την πρόσβαση όλων των παιδιών σε ενημερωτικό υλικό.

Τέλος, ο πολιτειακός κώδικας επεκτείνει τα νοήματα του άρθρου, καθώς μέσω των αρθρώσεων του με τον κώδικα του παιδιού, τον κώδικα των μέσω ενημέρωσης, τον εκπαιδευτικό κώδικα, τον κώδικα των αξιών, τον κώδικα της πληροφόρησης και τον κανονιστικό κώδικα, επισημαίνεται η συνεισφορά της πολιτείας στην επίτευξη

του οράματος της Σύμβασης αναφορικά με την θετική επίδραση της πληροφόρησης στη διαμόρφωση της παιδικής ηλικίας.

Συμπερασματικά, το άρθρο 17 προτάσσει σημασιολογικά τον σκοπό της πληροφόρησης, ο οποίος πρέπει να είναι σύμφωνος με την αρχή του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού και παράλληλα τονίζει τη συμβολή της πολιτείας στην επίτευξη του σκοπού αυτού. Αξίζει να αναφερθεί ότι η ενημέρωση του παιδιού από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν κατοχυρώνεται ως δικαίωμα στο παρόν άρθρο, ωστόσο δύναται να αναχθεί ως συμπέρασμα από το συνδυασμό της συνεκτικής άρθρωσης του κώδικα της πληροφόρησης, του κώδικα των μέσων ενημέρωσης και του κώδικα του παιδιού του παρόντος άρθρου με την άρθρωση του κώδικα του παιδιού και του κώδικα της πληροφόρησης με τον κώδικα της εξουσίας στο άρθρο 13. Ουσιαστικά, το παιδί εξουσιοδοτείται αναφορικά με την ενημέρωση από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στο πλαίσιο του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης, σύμφωνα με το οποίο παραχωρείται στο παιδί η «ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτων συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του». Επιπλέον, συνδυάζοντας την παραπάνω ελευθερία με τον προσανατολισμό της πληροφόρησης στην ικανοποίηση του συμφέροντος του παιδιού συμπεραίνεται η δυναμική της ελευθερία έκφρασης στην ολόπλευρη ανάπτυξή του.

Άρθρο 18

Η παράγραφος 1 του άρθρου 18 περιλαμβάνει 6 κώδικες, από τους οποίους ο κώδικας του παιδιού και ο κώδικας της κηδεμονίας συγκεντρώνουν το σημασιολογικό ενδιαφέρον, στρέφοντας το περιεχόμενο της Σύμβασης στη σχέση του παιδιού με τους/ις κηδεμόνες του. Από την άρθρωση των προαναφερθέντων δύο κωδίκων με τον αναπτυξιακό κώδικα επισημαίνεται το καθήκον και η ευθύνη των γονέων για την ανάπτυξη του παιδιού, ενώ η συσχέτισή τους με τον ωφελμιστικό κώδικα τονίζει την ανάγκη ικανοποίησης του συμφέροντος του. Τέλος, η άρθρωση του κώδικα του παιδιού και του κώδικα της κηδεμονίας με τον πολιτειακό κώδικα και τον κώδικα της εγγύησης εμπλουτίζει τις προηγούμενες διαπιστώσεις, μέσω της πρόταξης του ρόλου της πολιτείας στη διαμόρφωση των ενδοοικογενειακών σχέσεων. Ειδικότερα, το κράτος παρουσιάζεται ως εγγυητής της συνεισφοράς των κηδεμόνων του παιδιού στην αναπτυξιακή του προοπτική και γενικότερα στο συμφέρον του.

Στην παράγραφο 2 εντοπίζονται 8 κώδικες οι οποίοι προσδιορίζουν, όπως και στην προηγούμενη, τη σχέση του παιδιού με τους/ις κηδεμόνες του, δίνοντας, ωστόσο, μεγαλύτερη έμφαση στο ρόλο της πολιτείας. Ειδικότερα, από τη συνεκτική δομή του κώδικα της πολιτείας με τον κώδικα της κηδεμονίας, τον κώδικα του παιδιού και τον κώδικα των αξιών, διαφαίνεται η συμβολή της πολιτείας στην εξασφάλιση της αρχής της προηγούμενης παραγράφου, καθώς, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, το κράτος «παρέχει την κατάλληλη βοήθεια στους γονείς και στους νόμιμους εκπροσώπους του παιδιού, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους για την ανατροφή του παιδιού». Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται και στην αρχή της παραγράφου, καθώς αναφέρεται πως η παρεχόμενη από την πολιτεία υποστήριξη στους/ις κηδεμόνες του παιδιού αποβλέπει στην εξασφάλιση και την προώθηση όλων των δικαιωμάτων της Σύμβασης. Καθίσταται αντιληπτό πως η υλοποίηση των προβλεπόμενων δικαιωμάτων επαφίεται όχι μόνο στη δράση των παιδιών αλλά και στον ενεργητικό ρόλο των κηδεμόνων του, ενισχύοντας τον πατερναλιστικό έργο των ενηλίκων σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης.

Τέλος, η παράγραφος 3, μέσω της άρθρωσης του κώδικα του παιδιού, του κώδικα της εξουσίας, του ωφελμιστικού κώδικα και του κώδικα των φορέων πρόνοιας, κατοχυρώνει εξουσία στο παιδί αναφορικά με παροχές κοινωνικής πρόνοιας, ενώ η συσχέτιση του κώδικα του παιδιού με τον κώδικα της εξουσίας, τον πολιτειακό κώδικα, τον κανονιστικό κώδικα και τον κώδικα της εγγύησης, υπογραμμίζει τον ρόλο της πολιτείας ως εγγυητή του προβλεπόμενου δικαιώματος.

Συμπερασματικά, το άρθρο 18 προβάλλει την αναπτυξιακή προοπτική του παιδιού ως έργο των κηδεμόνων του με την προϋπόθεση της ικανοποίησης της αρχής του ύψιστου συμφέροντος. Παράλληλα, κατοχυρώνεται στο παιδί το δικαίωμα να επωφελείται από τις υπηρεσίες των φορέων πρόνοιας και τέλος, μέσω της ισχυρής παρουσίας του πολιτειακού κώδικα, εκθειάζεται ο ρόλος των συμβαλλόμενων κρατών στη διαμόρφωση της σχέσης του παιδιού με τους γονείς του, αλλά και στην εξασφάλιση της ευημερίας του. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επισήμανση της συνεισφοράς των κηδεμόνων του παιδιού στην εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης δεν αποτελεί καινοτομία του άρθρου 18, καθώς τόσο στο άρθρο 5 όσο και στο άρθρο 14 (παρ. 2) τονίζεται ως δικαίωμα και καθήκον των κηδεμόνων η παροχή συμβουλευτικής στο παιδί με στόχο την υλοποίηση των προβλεπόμενων δικαιωμάτων. Παράλληλα, ενώ στο άρθρο 7 (παρ. 1) η ανατροφή του παιδιού από

τους γονείς του προσεγγίζεται ως δικαίωμα του πρώτου, στο παρόν άρθρο η εξουσία του υποβαθμίζεται, καθώς ορίζεται με σαφή τρόπο ως καθήκον των δεύτερων, το οποίο μάλιστα αναγνωρίζεται και εξασφαλίζεται από την πολιτεία.

Άρθρο 19

Από την ανάλυση της παραγράφου 1 με το πολιτισμικό - σημασιολογικό εργαλείο του Greimas προκύπτουν 6 κώδικες, από τους οποίους τις περισσότερες αναφορές συγκεντρώνει ο κώδικας της κακοποίησης. Οι δημιουργοί της Σύμβασης απαριθμούν ένα εκτενές εύρος μορφών βίας, μέσω των οποίων κωδικοποιείται το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης. Δομείται, συνεπώς, ένας ισχυρός κώδικας κακοποίησης, ο οποίος μαζί με τον κανονιστικό κώδικα, τον πολιτειακό κώδικα, τον κώδικα της προστασίας και τον κώδικα του παιδιού συνθέτουν το μήνυμα της προστασίας του παιδιού από την πολιτεία έναντι οποιασδήποτε μορφής κακοποίησης. Επίσης, διαπιστώνεται ότι η ανάπτυξη του ζητήματος της κακοποίησης γίνεται με αναφορά στο ενδοοικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, γεγονός που στρέφει την προσοχή στις δυσκολίες που παρουσιάζει η κατάδειξη της ενδοοικογενειακής βίας, αφού εκδηλώνεται στο πλαίσιο της ιδιωτικής ζωής και παραμένει πολλές φορές «αθέατη». Η παράγραφος 2 ενισχύει το συνδηλωτικό περιεχόμενο της πρώτης προτάσσοντας την προστατευτική δράση της πολιτείας στα παιδιά και τους/ις κηδεμόνες τους, μέσω της λήψης μέτρων πρόνοιας που περιλαμβάνουν και την εμπλοκή της δικαστικής εξουσίας.

Συμπερασματικά, το άρθρο 19 αναφέρεται στο ζήτημα της παιδικής κακοποίησης, αλλά και στη συνδρομή της πολιτείας για την πρόληψη και την αντιμετώπισή του. Συνάμα, από την ισχυρή παρουσία του κώδικα της κηδεμονίας διαφαίνεται η επιδίωξη οριοθέτησης του φαινομένου στο πλαίσιο του οικογενειακού περιβάλλοντος. Η Σύμβαση επιχειρεί, συνεπώς, για ακόμη μία φορά να ρυθμίσει τις ενδοοικογενειακές σχέσεις, ενισχύοντας τα προστατευτικής φύσεως δικαιώματα, αλλά και θέτοντας όρια στην εξουσία των ενηλίκων.

Άρθρο 20

Από την ανάλυση της παραγράφου 1 του άρθρου 20 προκύπτουν 6 κώδικες, οι οποίοι είναι ποσοτικά ισάξιοι με 1 αναφορά, με εξαίρεση τον κώδικα της κηδεμονίας και τον κώδικα της προστασίας που εντοπίζονται 2 φορές. Όσον αφορά στις αρθρώσεις τους, ο κώδικας του παιδιού συσχετίζεται με τον κώδικα της κηδεμονίας και τον

ωφελμιστικό κώδικα, προτάσσοντας τη αρχή του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού εντός του ενδοοικογενειακού περιβάλλοντος, ενώ μέσω της δομής που αφορά στον κώδικα της προστασίας, τον κώδικα της εξουσίας, τον κώδικα του παιδιού και το πολιτειακό κώδικα επισημαίνεται η ανάγκη κατοχύρωσης εξουσιών στο παιδί αναφορικά με τη δυνατότητα προστασίας και υποστήριξης του από το κράτος.

Η συνέχεια του άρθρου 20 (παρ. 2 και 3) προβάλλει την εναλλακτική επιμέλεια ως λύση στην ενδεχόμενη μη αποτελεσματική εξυπηρέτηση του συμφέροντος του παιδιού από τους βιολογικούς γονείς του. Ο κώδικας της κηδεμονίας μετασχηματίζεται σε κώδικα της εναλλακτικής επιμέλειας, εμπλουτίζοντας σημασιολογικά το οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού με τις αναφορές της υιοθεσίας, της αναδοχής και της τοποθέτησης σε ίδρυμα. Επιπλέον, η εξασφάλιση εναλλακτικής κηδεμονίας πρέπει να είναι σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία και να ανταποκρίνεται στην αρχή του ύψιστου συμφέροντος, η οποία προσδιορίζεται μέσω του εκπαιδευτικού κώδικα και του κώδικα της καταγωγής.

Συμπερασματικά, το άρθρο 20 κατοχυρώνει στο παιδί το δικαίωμα προστασίας και υποστήριξης από την πολιτεία, χωρίς όμως να προωθείται η αυτόνομη δράση του, αφού η εξασφάλισή του συνδέεται με την ενεργοποίηση της πολιτείας (παρ. 2 και 3). Επιπλέον, δίνεται έμφαση στις μορφές παροχής εναλλακτικής επιμέλειας, οι οποίες σε συνδυασμό με τους βιολογικούς γονείς του παιδιού δομούν μια ισχυρή αντίθεση στο εσωτερικό του κώδικα της κηδεμονίας (βιολογικοί γονείς vs υιοθεσία, αναδοχή, τοποθέτηση σε ίδρυμα). Αξίζει, τέλος, να επισημανθεί, η παρεμβολή του νομικού - πολιτειακού κώδικα (εθνική νομοθεσία) στη παράγραφο 2, καθώς και του πολιτισμικού κώδικα (πολιτιστική καταγωγή) στην παράγραφο 3, οι οποίοι ενισχύουν το πνεύμα ανεκτικότητας στις πολιτισμικές διαφορές των συμβαλλόμενων κρατών. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι κατά την απόδοση εναλλακτικής επιμέλειας λαμβάνονται υπόψη τόσο η νομοθεσία του εκάστοτε συμβαλλόμενου κράτους όσο και η ιδιαίτερη (εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική) καταγωγή του παιδιού.

Άρθρο 21

Το άρθρο 21 περιλαμβάνει, όπως και το προηγούμενο, διατάξεις αναφορικά με την εναλλακτική επιμέλεια του παιδιού και δύναται να διαχωριστεί σε δύο επιμέρους θεματικές ενότητες. Η πρώτη παρέχει γενικές προβλέψεις για τον θεσμό της υιοθεσίας, ενώ η δεύτερη εξειδικεύεται στην περίπτωση της διακρατικής υιοθεσίας.

Εξετάζοντας σημασιολογικά την πρώτη θεματική ενότητα εντοπίζονται 8 κώδικες που δομούν τρεις σημαντικές συνιστώσες σχετικά με το ζήτημα της υιοθεσίας. Πρώτον, από την ισχυρή παρουσία του πολιτειακού κώδικα καθίσταται σαφές ότι η παροχή εναλλακτικής επιμέλειας, μέσω της υιοθεσίας, οργανώνεται και υλοποιείται από την πολιτεία και μάλιστα σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (νομικός - πολιτειακός κώδικας). Δεύτερον, επισημαίνονται εκ νέου η αρχή του ύψιστου συμφέροντος και η ανάγκη/ το καθήκον ικανοποίησής του στο πλαίσιο της υιοθετούσας οικογένειας. Τέλος, σημαντική είναι η αναφορά στο τέλος της πρώτης ενότητας σχετικά με την έκφραση συγκατάθεσης όλων των προσώπων που εμπλέκονται στη διαδικασία της υιοθεσίας, μετά από παροχή χρήσιμων πληροφοριών. Η τελευταία επισήμανση έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς ενισχύει το δικαίωμα του παιδιού για ελευθερία της έκφρασης, το οποίο είναι θεμελιώδες για την αναγνώριση του ως αυτόνομου όντος που κρίνει και αποφασίζει για ζητήματα που το αφορούν. Αξίζει να επισημανθεί και το μήνυμα που αφορά στους/ις κηδεμόνες του παιδιού και απορρέει από την άρθρωση του κώδικα της κηδεμονίας με τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, υποδηλώνοντας τη συμμετοχή των γονέων, των συγγενών και των νόμιμων εκπροσώπων του παιδιού στη διαδικασία μεταβίβασης της επιμέλειας του.

Από την ανάλυση της δεύτερης θεματικής ενότητας διαπιστώνεται ο σχηματισμός αντίθεσης στο εσωτερικό του ισχυρού κώδικα της εναλλακτικής επιμέλειας (εθνική υιοθεσία vs διακρατική υιοθεσία), γεγονός που στρέφει την προσοχή στο ενδεχόμενο υιοθεσίας σε κράτος διαφορετικό από αυτό που διαμένει το παιδί. Παράλληλα, αντίθεση παρατηρείται και μεταξύ των αξιακά φορτισμένων κωδίκων (προστασία, ανατροφή, φροντίδα vs αποκόμιση ανάρμοστου οφέλους), μέσω της οποίας εμπλουτίζεται το περιεχόμενο του κώδικα που αφορά στο συμφέρον του παιδιού. Διαπιστώνεται ότι η αρχή του ύψιστου συμφέροντος, η οποία ισχύει και στην περίπτωση της διακρατικής υιοθεσίας, συσχετίζεται με την προστασία, τη φροντίδα και την ανάπτυξη του παιδιού (όπως αποδείχθηκε και στα άρθρα 3 και 5) και εναντιώνεται στις πρακτικές κακοποίησης (κώδικας της κακοποίησης - εκμετάλλευσης). Παράλληλα, η ισχυρή παρουσία του κανονιστικού κώδικα επισημαίνει τη θέσπιση ρυθμιστικού πλαισίου από την πολιτεία με σκοπό τη διεκπεραίωση αλλά και θετική έκβαση της υιοθεσίας για το παιδί (ικανοποίηση του συμφέροντός του).

Εν κατακλείδι, το άρθρο 21 πραγματεύεται, όπως και το άρθρο 20, την εναλλακτική επιμέλεια του παιδιού, εξειδικεύοντάς την ωστόσο στην περίπτωση της

υιοθεσίας στο εξωτερικό. Ειδικότερα, προτάσσεται, η εξασφάλιση της αρχής του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού και η οποία εμπλουτίζεται μέσω του κώδικα της κακοποίησης - εκμετάλλευσης, ενώ στη συνέχεια δίνεται έμφαση στην ελευθερία της έκφρασης όλων των συμβαλλόμενων μερών. Συνάμα, τονίζεται η συνδρομή της πολιτείας, μέσω της διαμόρφωσης κατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου που θα διέπει το ζήτημα της εναλλακτικής επιμέλειας του παιδιού στο εξωτερικό.

Άρθρο 22

Η παράγραφος 1 του άρθρου 22 περιλαμβάνει 8 κώδικες, μέσω των οποίων η προσοχή στρέφεται σε μία ειδική κατηγορία παιδιών, τα προσφυγόπουλα (κώδικας του παιδιού πρόσφυγα). Διαπιστώνεται η άρθρωση του κώδικα του παιδιού πρόσφυγα με τον κώδικα της εξουσίας, σηματοδοτώντας τη συμπερίληψη της ευαίσθητης αυτής ομάδας παιδιών στους/ις αποδέκτες των κατοχυρωμένων από τη Σύμβαση εξουσιών. Παράλληλα, προβλέπεται η λήψη μέτρων (κανονιστικός κώδικας) από την πολιτεία (πολιτειακός κώδικας) με σκοπό την παροχή προστασίας και βοήθειας (κώδικες της προστασίας). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ανθρωπολογικός κώδικας, μέσω του οποίου το παιδί εξουσιοδοτείται αναφορικά με τα κατοχυρωμένα ως δικαιώματα του ανθρώπου, γεγονός που τέμνει σημασιολογικά τις έννοιες παιδί και άνθρωπος.

Η παράγραφος 2 επεκτείνει τα νοήματα της πρώτης, μέσω 8 κωδίκων από τους οποίους διακρίνεται σημασιολογικά, λόγω της ποσοτικής του υπεροχής, ο κώδικας της κηδεμονίας. Οι δημιουργοί της Σύμβασης επαναφέρουν στο προσκήνιο τη σχέση του παιδιού με το οικογενειακό του περιβάλλον και ειδικότερα το ζήτημα της οικογενειακής επανένωσης (όπως στα άρθρα 9 και 10), ενώ σημαντική διαφαίνεται η δράση των συμβαλλόμενων κρατών προς την επίτευξη του σκοπού αυτού. Παράλληλα, μέσω της άρθρωσης του κώδικα του παιδιού πρόσφυγα με τον κώδικα της κηδεμονίας, τον κώδικα της εξουσίας, τον κώδικα της προστασίας και τον κώδικα της πολιτείας επισημαίνεται, όπως και στο άρθρο 20, η κατοχύρωση δικαιωμάτων προστασίας στο παιδί πρόσφυγα που στερείται το οικογενειακό του περιβάλλον. Συνεπώς, η πρακτική της υιοθεσίας, της τοποθέτησης σε ανάδοχη οικογένεια ή σε κάποιο ίδρυμα επιδοκιμάζεται και στην περίπτωση του παιδιού πρόσφυγα.

Συμπερασματικά, το άρθρο 22 παρέχει διατάξεις που αφορούν στην ευάλωτη κοινωνική ομάδα των παιδιών προσφύγων. Ειδικότερα, προβλέπεται η λήψη μέτρων από την πολιτεία για την προστασία τους και, ταυτόχρονα, τους αναγνωρίζονται όλα

τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην εναλλακτική επιμέλεια. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρεμβολή του ανθρωπολογικού κώδικα, ο οποίος, αν και σημασιολογικά είναι αδύναμος, επιδιώκει να εξισώσει τα δικαιώματα των παιδιών προσφύγων με τις διατάξεις που περιγράφονται σε άλλα θεσμικά κείμενα και αφορούν στα δικαιώματα του ανθρώπου. Εικάζεται ότι οι δυσμενείς συνθήκες στις οποίες ενδέχεται να περιέλθουν τα παιδιά πρόσφυγες συνιστούν την αιτία ενσωμάτωσης του ανθρωπολογικού κώδικα στο υπό ανάλυση άρθρο.

Άρθρο 23

Η παράγραφος 1 του άρθρου 23 περιλαμβάνει 5 κώδικες με τους οποίους δομούνται σημαντικά μηνύματα σχετικά με μια ακόμη ειδική κατηγορία παιδιών, τα παιδιά με αναπηρίες. Μελετώντας τις αρθρώσεις των κωδίκων, διαπιστώνεται ότι ο κώδικας του παιδιού με αναπηρίες σχετίζεται με όλες τις θεματικές κατηγορίες της παραγράφου, οι οποίες συμπυκνώνουν σημασιολογικά ορισμένα από τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται σε προηγούμενα άρθρα. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχή του άρθρου τα παιδιά με αναπηρίες συνδέονται με τον βιοτικό κώδικα, ο οποίος στο άρθρο 6 κατοχυρώθηκε ως «εγγενές δικαίωμα» του παιδιού, ενώ στη συνέχεια επισημαίνεται η προσωπική εκτίμηση του παιδιού στο εαυτό του (κώδικας της αυταξίας), παραπέμποντας στην αρχή της μη διάκρισης αναφορικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ταυτότητάς του (άρθρο 2). Επιπλέον, μέσω του κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, δίνεται έμφαση στον αυτοκαθορισμό των ανάπηρων παιδιών, καθώς και στην ενδυνάμωση της κοινωνικής τους ζωής (όπως στα άρθρα 12 και 15). Καθίσταται φανερό η μέριμνα των δημιουργών της Σύμβασης αναφορικά με τις ενδεχόμενες συνέπειες της αναπηρίας στην προσωπικότητα, την κοινωνικοποίηση και γενικότερα τη ζωή των παιδιών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι παραπάνω διατάξεις δεν κατοχυρώνονται ως εξουσία στο ανάπηρο παιδί, ωστόσο, κάτι τέτοιο μπορεί να αναχθεί στο πλαίσιο της αλληλοσυμπλήρωσης των διατάξεων της Σύμβασης. Επίσης, αξίζει να επισημανθεί η στενή συσχέτιση του βιοτικού κώδικα με τον κώδικα της αυταξίας και τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, αφού όπως χαρακτηριστικά διατυπώνεται η αξιοπρεπής ζωή διάγεται σε «συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπεια του παιδιού, ευνοούν την αυτονομία του και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή του στη ζωή του συνόλου».

Η παράγραφος 2 του άρθρου 23 εμπλουτίζει τις προαναφερθείσες συνδηλώσεις με νέες που αφορούν στη στάση των συμβαλλόμενων κρατών (πολιτειακός κώδικας) προς τα παιδιά με αναπηρίες (κώδικας του παιδιού με αναπηρία) και το οικογενειακό τους περιβάλλον (κώδικας της κηδεμονίας). Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται η παροχή βοήθειας (κώδικας της προστασίας) τόσο στο παιδί, όσο και στους/ις κηδεμόνες του. Παράλληλα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον εντοπίζεται στην άρθρωση του κώδικα του παιδιού με αναπηρία με τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα της προστασίας, μέσω της οποίας σηματοδοτείται η κατοχύρωση εξουσίας στο ανάπηρο παιδί για απόλαυση ειδικής φροντίδας.

Η παράγραφος 3 παρουσιάζει πλούσιο σημασιολογικό υπόβαθρο, ενισχύοντας περαιτέρω τα νοήματα αναφορικά με το ζήτημα της αναπηρίας στην παιδική ηλικία. Ειδικότερα, μέσω των 8 κωδίκων της, επισημαίνεται ξανά η ανάγκη υποστήριξης των παιδιών με αναπηρίες σε ποικίλους τομείς με απώτερο στόχο την εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών αναγκών τους. Παράλληλα, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος προσέγγισης της ανάπτυξης του παιδιού και πιο συγκεκριμένα η διάκριση της σε προσωπική εξέλιξη και εξέλιξη σε κοινωνικό επίπεδο. Προβλέπεται ότι η βοήθεια που τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να παρέχουν στο παιδί με αναπηρίες πρέπει να αφορά στην εκπαίδευση, την υγεία και τη ψυχαγωγία του, αποσκοπώντας στην κοινωνική ένταξη και την προσωπική του εξέλιξη.

Τέλος, η παράγραφος 4 εξαιρεί την αξία της διεθνούς συνεργασίας με σκοπό την πολύπλευρη πληροφόρηση των συμβαλλόμενων κρατών στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης των παιδιών με αναπηρίες με σκοπό «να βελτιώσουν τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητές τους και να διευρύνουν την πείρα τους σε αυτούς τους τομείς».

Συμπερασματικά, το άρθρο 24 πραγματεύεται το θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα της ζωής στην περίπτωση του παιδιού με αναπηρίες. Αρχικά, διατυπώνονται προβλέψεις, σύμφωνα με τις οποίες η «πλήρης και αξιοπρεπής ζωή» συνεπάγεται την κατοχύρωση της αξιοπρέπειας του παιδιού και της εξέλιξής του σε κοινωνικό επίπεδο, ενώ στη συνέχεια το δικαίωμα στη ζωή μετασχηματίζεται σε δικαίωμα στην ανάπτυξη, τόσο την προσωπική όσο και την κοινωνική. Ως εγγυητής των προαναφερθέντων δικαιωμάτων παρουσιάζεται η πολιτεία, η οποία καλείται να θεσμοθετήσει μέτρα που αποσκοπούν στη διαπαιδαγώγηση και την ιατρική μέριμνα του παιδιού με αναπηρίες.

Άρθρο 24

Από την ανάλυση της εισαγωγής και της παραγράφου 1 του άρθρου 24 προκύπτουν 6 κώδικες, εκ των οποίων ο ιατρικός κώδικας με 3 αναφορές προηγείται ποσοτικά, έναντι του πολιτειακού κώδικα, του κώδικα της εξουσίας και του κώδικα του παιδιού με 2 αναφορές, καθώς και του κώδικα της εγγύησης και του κώδικα της υγείας με 1 αναφορά. Επιπλέον, εξετάζοντας τον τρόπο συσχέτισης των κωδίκων, διαφαίνεται η υπεροχή του κώδικα του παιδιού και του κώδικα της εξουσίας, οι οποίοι αρθρώνονται με το σύνολο των θεματικών κατηγοριών του υπό ανάλυση κειμένου. Καθίσταται αντιληπτό ότι τα δικαιώματα (κώδικας της εξουσίας) του παιδιού (κώδικας του παιδιού) αναφορικά με τις παρεχόμενες ιατρικές υπηρεσίες (κώδικας της ιατρικής) και γενικότερα στον τομέα της υγείας (κώδικας της υγείας) συνιστούν τη σημαίνουσα διάσταση του υπό ανάλυση κειμένου. Παράλληλα, μέσω της παρουσίας του πολιτειακού κώδικα επισημαίνεται και πάλι η άμεση συνάρτηση των προβλεπόμενων δικαιωμάτων με την πολιτεία.

Η παράγραφος 2, επενδυμένη με 13 κώδικες, προτάσσει σημασιολογικά τη θέσπιση μέτρων (κανονιστικός κώδικας) από την πολιτεία (πολιτειακός κώδικας), τα οποία αφορούν στην ιατρική μέριμνα (ιατρικός κώδικας) του παιδιού (κώδικας του παιδιού) και των κηδεμόνων του (κώδικας της κηδεμονίας). Η συμπερίληψη του κώδικα της κηδεμονίας στην παραπάνω πρωτεύουσα διαπίστωση παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς από την αρχή της παραγράφου υποστηρίζεται ότι η λήψη μέτρων αφορά στην εξασφάλιση του δικαιώματος του παιδιού στην υγεία. Καθίσταται αντιληπτό ότι μέσω της σχεδόν ισοδύναμης παρουσίας του κώδικα της κηδεμονίας και του κώδικα του παιδιού υπογραμμίζεται η άμεση συσχέτιση της υγείας του παιδιού με αυτή των γονέων του. Παράλληλα, το εκτενές εύρος των κωδίκων που περιβάλλουν τον σημασιολογικό πυρήνα της παραγράφου μαρτυρά τη σύνδεση της προσπάθειας εξασφάλισης της υγείας του παιδιού με πολλούς και ετερόκλητους τομείς συμπεριλαμβανομένων της διατροφής, της εκπαίδευσης, της προστασίας του περιβάλλοντος κ.ά. Οι δημιουργοί της Σύμβασης στρέφονται, συνεπώς, στην αρχή του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού, η οποία στο άρθρο 3 συνδέθηκε με την αξία της υγείας, και τη συσχετίζουν με ένα ισχυρό ποσοτικά ιατρικό κώδικα (8 αναφορές). Προς την ίδια κατεύθυνση, ο εξαιρετικά ισχυρός πολιτειακός κώδικας σε συνδυασμό με τον επίσης ισχυρό κανονιστικό κώδικα αλλά και τον κώδικα της εγγύησης καθιστά σαφές πως η υγεία του παιδιού είναι υπόθεση των συμβαλλόμενων κρατών. Αξίζει, ωστόσο, να επισημανθεί η σημασιολογική συνεισφορά του κώδικα της

πληροφόρησης, μέσω του οποίου επισημαίνεται η αξία της ενημέρωσης τόσο του παιδιού όσο και των κηδεμόνων του σε θέματα σχετικά με την υγεία και η οποία, μάλιστα, στο άρθρο 13 κατοχυρώθηκε ως δικαίωμα στο πλαίσιο της ελευθερίας της έκφρασης.

Η παράγραφος 3 περιλαμβάνει 5 κώδικες και το σημασιολογικό της ενδιαφέρον έλκεται από τον πολιτισμικό κώδικα, μέσω του οποίου, οι δημιουργοί της Σύμβασης στρέφονται σε πτυχές του πολιτισμού που επιδρούν αρνητικά στην υγεία του παιδιού. Εντύπωση προκαλεί, ωστόσο, η απουσία δόμησης του με συγκεκριμένες αναφορές, γεγονός που πιθανώς αποσκοπεί στη μη στοχοποίηση των παραδοσιακών πρακτικών ιατρικής ορισμένων μη Δυτικών κρατών. Ουσιαστικά, μέσω της παραγράφου 3 και της γενικής αναφοράς σε παραδοσιακές πρακτικές, η Σύμβαση επιχειρεί να επέμβει «διακριτικά» στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των συμβαλλόμενων κρατών και με τον τρόπο αυτό εκδηλώνεται η ευθυγράμμισή της στη θεωρία του πολιτισμικού σχετικισμού.

Το άρθρο 24 ολοκληρώνεται με τον ορισμό ενός ακόμη καθήκοντος των συμβαλλόμενων κρατών που αφορά στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας με στόχο την υλοποίηση του δικαιώματος του παιδιού στην υγεία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά στις υπό ανάπτυξη χώρες στο τέλος της παραγράφου, καθώς με την παρεμβολή της καλύπτεται, πιθανώς, το σημασιολογικό «έλλειμμα» της προηγούμενης παραγράφου.

Συμπερασματικά, το άρθρο 24 κατοχυρώνει ένα ακόμη δικαίωμα του παιδιού, το οποίο αναφέρεται στην εξασφάλιση της υγείας του. Η προσέγγιση του δικαιώματος αυτού γίνεται μέσω της πρόβλεψης συγκεκριμένων παροχών από τη πολιτεία με αποδέκτες τόσο το παιδί όσο και τους/ις κηδεμόνες του. Πρόκειται, ειδικότερα, για μία μακροσκελή λίστα καθηκόντων, η οποία πρέπει να ικανοποιηθεί με στόχο την απόλαυση του προβλεπόμενου δικαιώματος. Η εξουσιοδοτική φύση του δικαιώματος, απότοκος του θεσμικού χαρακτήρα της Σύμβασης, δύναται να αναχθεί σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 12 και 13, δηλαδή, το παιδί μπορεί να πληροφορείται και να διατυπώνει την άποψή του για θέματα που αφορούν στην υγεία του, όπως η ιατρική φροντίδα που του παρέχεται, οι θεραπείες στις οποίες υπόκειται κ.ά.

Άρθρο 25

Από την ανάλυση του άρθρου 25 προκύπτουν 7 κώδικες, οι οποίοι εμφανίζονται 1 φορά με εξαίρεση τον κώδικα της εναλλακτικής επιμέλειας, τον κώδικα της προστασίας και τον ιατρικό κώδικα που αναφέρονται 2 φορές. Διαπιστώνεται ότι το ζήτημα της εναλλακτικής επιμέλειας επανέρχεται στο περιεχόμενο της Σύμβασης και ειδικότερα ορίζεται η εξουσία του παιδιού να κρίνει όλους τους λόγους, βάσει των οποίων τοποθετείται σε μια οικογένεια. Η πρόβλεψη αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, καθώς αναγνωρίζει την ενεργητική δράση του παιδιού και ευθυγραμμίζεται με τις διατάξεις του άρθρου 21 που προβλέπουν την έκφραση συγκατάθεσης του παιδιού στο ενδεχόμενο υιοθέτησής του. Παράλληλα, από την άρθρωση του κώδικα του παιδιού με τον κώδικα της εξουσίας, τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης και τον ιατρικό κώδικα σηματοδοτείται η δυνατότητα του παιδιού να αξιολογεί τις θεραπείες στις οποίες υποβάλλεται. Και αυτή η διαπίστωση είναι σημαντική, καθώς στα άρθρα 23 και 24 υπονομεύτηκε η αυτόβουλη δράση του σε ζητήματα υγείας. Οι παραπάνω παρατηρήσεις κρίνονται ως εξαιρετικής σημασίας, αφού εμπλουτίζουν σημασιολογικά την ελευθερία έκφρασης του παιδιού και ενισχύουν την προοπτική αυτονομισής του.

Άρθρο 26

Η παράγραφος 1 του άρθρου 26 περιλαμβάνει 6 κώδικες, οι οποίοι πραγματεύονται το δικαίωμα του παιδιού στις κοινωνικές παροχές. Από τη άρθρωση του πολιτειακού κώδικα με τον κανονιστικό κώδικα και τον κώδικα της εγγύησης διαφαίνεται πως οι δημιουργοί της Σύμβασης δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στο καθήκον της πολιτείας για την εγγύηση του προβλεπόμενου δικαιώματος παρά στον ενεργό ρόλο του παιδιού - αποδέκτη.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 26 επεκτείνει τον σημειωτικό πλούτο της προηγούμενης, ενσωματώνοντας τον κώδικα της κηδεμονίας στο ζήτημα της απόλαυσης κοινωνικών παροχών. Ειδικότερα, προβλέπεται η εκτίμηση της κατάστασης του παιδιού και των κηδεμόνων του με σκοπό την παροχή των προβλεπόμενων προνομίων. Παράλληλα, η σημασιολογική συμβολή της παραγράφου έγκειται στην αποσαφήνιση της εξουσιοδοτικής φύσης του δικαιώματος του παιδιού αναφορικά με τις παροχές της κοινωνικής πρόνοιας, η οποία κωδικοποιείται μέσω της σύνδεσης του κώδικα του παιδιού με τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα της κοινωνικής πρόνοιας στην παράγραφο 1. Πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο 2

προβλέπεται η εκτίμηση της αίτησης παροχής ωφελημάτων «που γίνεται από το παιδί», δηλαδή το παιδί προσδιορίζεται ως δρων υποκείμενο που αποφαινεται σχετικά με την αποδοχή κοινωνικής πρόνοιας και όχι μόνο ως παθητικός δέκτης των κοινωνικών παροχών του κράτους.

Άρθρο 27

Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 27 προσεγγίζει σημασιολογικά την αξία της ζωής και, ομοίως με το άρθρο 6 (παρ. 1), την κατοχυρώνει ως δικαίωμα στο παιδί. Συγκεκριμένα, διατυπώνεται η γενική πρόβλεψη «δικαίωμα του παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής», ενώ στη συνέχεια δίνεται μεγαλύτερη σαφήνεια, μέσω της συσχέτισης του βιοτικού κώδικα με έναν ισχυρό αναπτυξιακό κώδικα, ο οποίος δομείται κατά τον ίδιο τρόπο με το άρθρο 23 (παρ. 3), δηλαδή προσδιορίζεται ως προσωπική και κοινωνική εξέλιξη. Τέλος, μέσω του πολιτειακού κώδικα επισημαίνεται και πάλι ο ρόλος των συμβαλλόμενων κρατών στην απόλαυση των δικαιωμάτων από το παιδί.

Η δεύτερη παράγραφος προβάλλει ξανά τη δομή της πρώτης που αφορά στην άρθρωση του κώδικα του παιδιού με τον βιοτικό κώδικα και τον αναπτυξιακό κώδικα, ωστόσο η σημασιολογική συνεισφορά της έγκειται στην επισήμανση του ρόλου των κηδεμόνων του παιδιού σχετικά με τις συνθήκες ζωής που συνεισφέρουν στην ανάπτυξή του. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι οι γονείς ή τα άλλα πρόσωπα που έχουν την επιμέλεια του παιδιού επωμίζονται το έργο της εξασφάλισης των αναγκών για την ανάπτυξή του συνθηκών ζωής.

Επεκτείνοντας τις σηματοδοτήσεις σχετικά με τη συμβολή των γονέων στο επίπεδο ζωής του παιδιού, η παράγραφος 3, μέσω της ισχυρής παρουσίας του κώδικα της κηδεμονίας και του κώδικα των αξιών, τονίζει την υποστήριξη που πρέπει να παρέχεται στους κηδεμόνες του παιδιού από την πολιτεία για την κατοχύρωση του προβλεπόμενου δικαιώματος. Τα συμβαλλόμενα κράτη, ειδικότερα, καλούνται να θεσπίσουν μέτρα για την ενίσχυση των κηδεμόνων σε διάφορους τομείς, όπως η διατροφή, η ενδυμασία κ.α.

Τέλος, οι σηματοδοτήσεις της παραγράφου 4 αφορούν στη διευθέτηση των οικονομικών ζητημάτων, απόρροια των γονικών καθηκόντων, με μέτρα και συμφωνίες που θεσπίζονται από την πολιτεία. Τα συμβαλλόμενα κράτη, μέσω ενός ισχυρού ρυθμιστικού πλαισίου (κανονιστικός κώδικας) εγγυώνται την είσπραξη της

διατροφής του παιδιού από το/α πρόσωπα που έχει/ουν την οικονομική ευθύνη για αυτό, ανεξάρτητα από τη χώρα διαβίωσης των προαναφερθέντων προσώπων.

Συμπερασματικά, το άρθρο 27 πραγματεύεται το δικαίωμα του παιδιού για διαβίωση σε συνθήκες, οι οποίες προάγουν τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική εξέλιξή του. Σύμφωνα με τη επεξηγηματική ανάπτυξη του δικαιώματος αυτού στις παραγράφους 2 - 4, η κατοχύρωσή του αποτελεί ευθύνη των κηδεμόνων του παιδιού, αφού όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται αυτοί/ές εξασφαλίζουν τις «απαραίτητες για την ανάπτυξη του παιδιού συνθήκες ζωής» (παρ. 2), αλλά και «εφαρμόζουν το δικαίωμα» (παρ. 3). Η σύνδεση της ανάπτυξης του παιδιού και γενικότερα των δικαιωμάτων της Σύμβασης με το έργο των κηδεμόνων του δεν αποτελεί πρωτοτυπία του παρόντος άρθρου, αφού στα άρθρα 3 (παρ. 2), 5 και 14 (παρ. 2) προβλέπεται το δικαίωμα και το καθήκον των φερόντων ευθύνης για το παιδί να το καθοδηγούν στην άσκηση των δικαιωμάτων του, ενώ στο άρθρο 18 εντοπίζεται το ίδιο σημασιολογικό υπόβαθρο με το άρθρο 27, σύμφωνα με το οποίο οι κηδεμόνες του παιδιού είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξή του. Παράλληλα, η πολιτεία, η οποία ήδη από την παράγραφο 1 συσχετίζεται με το προβλεπόμενο δικαίωμα, επωμίζεται μερίδιο ευθύνης, αφού καλείται να λάβει μέτρα που θα επικουρούν στο έργο των κηδεμόνων. Επίσης, στο άρθρο 6 (παρ. 2) η υλοποίηση του δικαιώματος στη ζωή παρουσιάζεται άμεσα εξαρτημένη από την πολιτεία, αποδεικνύοντας ότι η ανάπτυξη του παιδιού είναι ευθύνη τόσο των κηδεμόνων όσο και της πολιτείας, οπωσδήποτε όμως των ενηλίκων. Παρά τις παραπάνω διαπιστώσεις, η εξουσιοδοτική φύση του δικαιώματος συνίσταται σε συνάρτηση με τις προβλέψεις του άρθρου 12, και ειδικότερα με την έκφραση της γνώμης του παιδιού και τη συμμετοχή του στις αποφάσεις που λαμβάνονται από τους/ις κηδεμόνες του και αφορούν στην ανάπτυξή του, αλλά και στο δικαίωμά του να γνωρίζει τους γονείς του και να ανατραφεί από αυτούς (άρθρο 7).

Άρθρο 28

Η παράγραφος 1 του άρθρου 28 χαρακτηρίζεται από πλούσιο σημειωτικό υπόβαθρο, καθώς είναι επενδυμένη με 8 κώδικες. Ο εκπαιδευτικός κώδικας είναι ο ισχυρότερος ποσοτικά, αφού συγκεντρώνει 9 αναφορές, ενώ οι λοιποί αναχθέντες κώδικες παρουσιάζουν μειωμένη ποσοτική ισχύ, καθώς αναφέρονται 3 ή λιγότερες φορές. Αναμφισβήτητα, η διαπαιδαγώγηση (εκπαιδευτικός κώδικας) του παιδιού (κώδικας του παιδιού) και ο ρόλος της πολιτείας (πολιτειακός κώδικας) σε αυτήν αποτελούν τη

σημαίνουσα διάσταση της παραγράφου. Πιο συγκεκριμένα, η παρουσία του κώδικα της εξουσίας και η άρθρωσή του με τον κώδικα του παιδιού και τον εκπαιδευτικό κώδικα επισημαίνει την κατοχύρωση εξουσιών στο παιδί αναφορικά την εκπαίδευση που του παρέχεται. Συνάμα, μέσω του κώδικα της εγγύησης και του κανονιστικού κώδικα, καθώς και την άρθρωσή τους με τον ισχυρό πολιτειακό κώδικα και τον εκπαιδευτικό κώδικα, δίνεται έμφαση στον ρόλο της πολιτείας για την απόλαυση του προαναφερθέντος δικαιώματος από το παιδί. Εξετάζοντας το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού κώδικα, διαπιστώνεται ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο που η πολιτεία καλείται να θεσμοθετήσει αφορά σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (υποχρεωτική και δωρεάν στοιχειώδης εκπαίδευση, ανάπτυξη διαφόρων μορφών γενικής και επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία), καθώς και στην εξάλειψη της σχολικής διαρροής (τακτικής σχολική φοίτηση, μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών). Τέλος, αξίζει να επισημανθεί η παρουσία του κώδικα των αξιών, ο οποίος υπενθυμίζει την αρχή της μη διάκρισης (άρθρο 2) που πρέπει να διέπει όλα τα δικαιώματα που περιγράφονται στη Σύμβαση.

Η παράγραφος 2, επεκτείνοντας τις σημασιοδοτήσεις αναφορικά με το έργο της πολιτείας για την εκπαίδευση του παιδιού, επικεντρώνεται στη λήψη μέτρων (κανονιστικός κώδικας) που αφορούν στην προάσπιση της αξιοπρέπειας (κώδικας της αυταξίας) του παιδιού. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξίσωση της παιδικότητας με την ανθρώπινη φύση αναφορικά με την αξία που η πρώτη πρεσβεύει, όπως αποδεικνύεται από τη δομή του κώδικα του παιδιού, του ανθρωπολογικού κώδικα και του κώδικα της αυταξίας.

Τέλος, η παράγραφος 3 επισημαίνει και πάλι την άμεση συσχέτιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης με τη δράση της πολιτείας. Η παρουσία του κώδικα των αξιών (διεθνής συνεργασία) αλλά και της αναφοράς στις υπό ανάπτυξη χώρες, στρέφει την προσοχή στις ανάγκες των οικονομικά ασθενέστερων συμβαλλόμενων κρατών.

Το άρθρο 28, λοιπόν, φέρνει στο σημασιολογικό προσκήνιο την εκπαίδευση του παιδιού, η οποία συναρτάται άμεσα με τη δράση των συμβαλλόμενων κρατών. Στην παράγραφο 1 διατυπώνεται η εξουσιοδότηση του παιδιού σχετικά με την διαπαιδαγώγησή του, ωστόσο οι προβλέψεις που την διαδέχονται συσχετίζουν την υλοποίηση του δικαιώματος με μια σειρά καθηκόντων από την πολιτεία. Καθίσταται, συνεπώς, φανερό πως η εκπαίδευση του παιδιού είναι ευθύνη της πολιτείας, δηλαδή των ενηλίκων, ενισχύοντας τον πατερναλιστικό προσανατολισμό της Σύμβασης και

αποδυναμώνοντας σημαντικά την αυτονομία του παιδιού. Η εξουσιοδοτική φύση του δικαιώματος θα μπορούσε να αναχθεί μέσα από τη δυνατότητα του παιδιού να αποφασίζει, για παράδειγμα για τη μορφή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θα ακολουθήσει, την πρόσβαση ή όχι στην ανώτατη παιδεία κ.ά., σε συνάρτηση, δηλαδή, με την ελεύθερη έκφρασή του.

Άρθρο 29

Από την ανάλυση της παραγράφου 1 του άρθρου 29 προκύπτουν 6 κώδικες με τους οποίους οι δημιουργοί της Σύμβασης προσδιορίζουν σημασιολογικά το ιδεώδες της παρεχόμενης στο παιδί εκπαίδευσης. Αρχικά, δίνεται έμφαση στην ικανοποίηση των αναπτυξιακών αναγκών του παιδιού, τόσο των πνευματικών όσο και των σωματικών, αλλά και στην υποστήριξη των διακριτών ποιοτήτων που δομούν τη ιδιαίτερη υπόστασή του. Στη συνέχεια, μέσω της παράθεσης ενός εξαιρετικά ισχυρού αξιακού κώδικα, αναπτύσσεται η ηθική διάσταση που πρέπει να χαρακτηρίζει τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού. Το παιδί καλείται να καλλιεργεί το σεβασμό αφενός στον οικειοποιημένο πολιτισμό, αφετέρου στις εναλλακτικές, πλειοψηφικές ή μη κουλτούρες που συνοικοδομούν τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών. Ωστόσο, το αξιακό ιδεώδες της παιδείας δεν περιορίζεται στην ανοχή αναφορικά με την πολιτισμική ετερογένεια, αλλά περιέχει τη διαπολιτισμική επικοινωνία, η οποία θα λειτουργήσει ως καταλύτης για τη δημοκρατική συμμετοχή όλων των ετερόκλητων εθνοπολιτισμικά ομάδων στο κοινωνικό σύνολο. Οι δημιουργοί της Σύμβασης, συνεπώς, προωθούν ένα μοντέλο διαχείρισης - αξιοποίησης του πολιτισμικού πλουραλισμού, το οποίο προβλέπει μια πολιτισμική «διαδρομή» με αφετηρία την ανοχή και την κατανόηση και προορισμό τον πολιτισμικό «διάλογο» όλων των ανομοιογενών (εθνικά, θρησκευτικά και γενικά πολιτισμικά) ομάδων και μονάδων. Τέλος, η προτεινόμενη εκπαίδευση αξιών περιλαμβάνει και αρχές που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, αναγνωρίζοντας τη συνεισφορά του στη δόμηση της προαναφερθείσας δημοκρατικής, διαπολιτισμικής κοινωνίας

Η παράγραφος 2, με σαφώς πιο απλουστευμένο σημασιολογικό υπόβαθρο, προτάσσει μέσω 3 κωδίκων την εναρμόνιση της παρεχόμενης από εκπαιδευτικά ιδρύματα εκπαίδευσης με τις προδιαγραφές που έχουν οριστεί από τα επιμέρους συμβαλλόμενα κράτη και οι οποίες ανταποκρίνονται στο αξιακό μοντέλο που προτείνεται στο άρθρο 1. Παρατηρούμε ότι η δεύτερη παράγραφος στρέφεται στις

πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τα κράτη που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση και αφορούν στον τομέα της εκπαίδευσης, χωρίς ωστόσο να υπονομεύεται η προσπάθεια κατοχύρωσης ενός υπερεθνικού ιδεώδους της παιδείας.

Συμπερασματικά, το άρθρο 29 προτάσσει την κατοχύρωση μιας οικουμενικής εκπαίδευσης αξιών, η οποία περιλαμβάνει και τις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε κράτους (παρ. 2). Πρόκειται για ένα μοντέλο εκπαίδευσης, ανθρωποκεντρικό και διαπολιτισμικό, που αποβλέπει στη δημιουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας, βασισμένης στην κοινωνική ένταξη και συνοχή, το σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, προάγοντας παράλληλα την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Άρθρο 30

Από την ανάλυση του άρθρου 30 με το σημασιολογικό εργαλείο του Greimas προκύπτουν 7 κώδικες. Τις περισσότερες αναφορές και, συγκεκριμένα, 4 συγκεντρώνει ο κώδικας της καταγωγής, ενώ ακολουθούν ο κώδικας του παιδιού με 2 και οι υπόλοιποι κώδικες με 1 αναφορά. Επιπλέον, εξετάζοντας τη δομή του κώδικα του παιδιού, εντοπίζεται ο σχηματισμός αντίθεσης ανάμεσα στα παιδιά που ανήκουν στην κυρίαρχη πολιτισμικά ομάδα και σε αυτά που ανήκουν σε μειονότητες (παιδί αυτόχθονας vs παιδί από μειονότητα) και η οποία είναι απόρροια της διαφορετικής εθνοπολιτισμικής καταγωγής (αυτόχθονη καταγωγή vs εθνικές, θρησκευτικές, γλωσσικές μειονότητες). Παράλληλα, μέσω του κώδικα της εξουσίας, γίνεται φανερό ότι το υπό ανάλυση άρθρο προτάσσει σημασιολογικά τα δικαιώματα (κώδικας της εξουσίας) του παιδιού σε συνάρτηση με την ιδιαιτερότητες της καταγωγής του (κώδικας των μειονοτήτων, κώδικας της προέλευσης). Ειδικότερα, το παιδί εξουσιοδοτείται αναφορικά με την πολιτιστική του ζωή (πολιτισμικός κώδικας), τη θρησκεία του (θρησκευτικός κώδικας) και τη γλώσσα επικοινωνίας του (κώδικας της επικοινωνίας). Η παραχώρηση των παραπάνω εξουσιών κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς οι τρεις προαναφερθέντες κώδικες συσχετίστηκαν στο άρθρο 2 και με την ιδιαίτερη υπόσταση που συνιστά κάθε παιδί και ταυτόχρονα αποτελούν εκφάνσεις της ελευθερίας της έκφρασής του (άρθρα 13 και 14). Συνεπώς, το άρθρο 30 επαναφέρει στην επιφάνεια την ελευθερία του παιδιού να διαμορφώνει και να εξελίξει τις επιμέρους πτυχές που συνθέτουν την ταυτότητά του. Αντίστοιχη εξουσιοδότηση διατυπώθηκε και στο άρθρο 8, κατά το οποίο προβλέπεται το

δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί την ταυτότητά του, συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειας, του ονόματος και των οικογενειακών του σχέσεων.

Παράλληλα, ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι τόσο ο κώδικας του παιδιού όσο και ο κώδικας της εξουσίας δεν αρθρώνονται με τον πολιτειακό κώδικα. Δηλαδή, οι παραχωρημένες εξουσίες προβάλλονται ανεξάρτητες από τη δράση της πολιτείας. Ενώ, λοιπόν, η πλειοψηφία των προβλεπόμενων εξουσιών της Σύμβασης συνδέεται στενά με παροχές των συμβαλλόμενων κρατών, το δικαίωμα του παιδιού να διαμορφώνει τις ιδιαίτερες πτυχές της ταυτότητάς του, ασκώντας την ελεύθερη έκφρασή του είναι αποδεδειγμένο από μέτρα ή άλλες ρυθμίσεις της πολιτείας.

Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι η πλήρης κατοχύρωση του αυτεξούσιου του παιδιού σχετικά με την ταυτότητά του δύναται να αμφισβητηθεί, καθώς γείρονται ερωτήματα για το κατά πόσο το παιδί είναι ελεύθερο να αναπτύσσει αυτοβούλως τις ιδιαίτερες πτυχές που συνιστούν το προφίλ του, αφού είναι πιθανό η καταγωγή του να επιδρά καθοριστικά σε αυτές. Δηλαδή, τόσο η πολιτιστική ζωή του παιδιού, όσο και η θρησκεία και η γλώσσα του ενδέχεται να είναι προκαθορισμένες από τους/ις ενήλικες της ομάδας (πλειοψηφικής ή μειοψηφικής) μέσα στην οποία ζει το παιδί. Άλλωστε, στην παράγραφο 2 του άρθρου 14 υποστηρίζεται το καθήκον των κηδεμόνων να κατευθύνουν το παιδί στην άσκηση του δικαιώματος που αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην ελευθερία θρησκείας. Παράλληλα, η γενική αρχή του άρθρου 5 επεκτείνει το νοητικό ρόλο των κηδεμόνων στην απόλαυση όλων των προβλεπόμενων δικαιωμάτων, ενώ προς την ίδια κατεύθυνση στο άρθρο 18 διατυπώνεται η αρχή, σύμφωνα με την οποία η ευθύνη για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού ανήκει κυρίως στους/ις κηδεμόνες του.

Συμπερασματικά, το άρθρο 30 κατοχυρώνει το δικαίωμα του παιδιού σε μια σειρά από ελευθερίες που συνεισφέρουν στη δόμηση της ιδιαίτερης πολιτισμικής ταυτότητάς του και συνιστούν πτυχές της ήδη κατοχυρωμένης ελευθερίας της έκφρασης. Εικάζεται πως οι δημιουργοί της Σύμβασης αναγνωρίζουν τις διακρίσεις στις οποίες υπόκεινται τα παιδιά που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες σχετικά με την ελεύθερη έκφρασή τους, γι' αυτό και αφιερώνουν σε αυτήν το περιεχόμενο ενός διακριτού άρθρου.

Άρθρο 31

Η παράγραφος 1 του άρθρου 31 προβάλλει, μέσω των 4 κωδίκων της, την ελεύθερη έκφραση του παιδιού και ειδικότερα την ελευθερία «πολιτισμικής» έκφρασης.

Εξετάζοντας τη δομή του ισχυρού κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης σε συνδυασμό με τον κώδικα της εξουσίας διαπιστώνεται από τη μια η ελευθερία του παιδιού να διαμορφώνει τον ελεύθερο χρόνο του με ψυχαγωγικές δραστηριότητες ή ξεκούραση και από την άλλη η ελευθερία συμμετοχής του σε καλλιτεχνικά και πολιτισμικά εν γένει δρώμενα.

Στην παράγραφο 2 επισημαίνεται ξανά το δικαίωμα του παιδιού στην ελευθερία της έκφρασης, εμπλουτισμένο ωστόσο με τον ρόλο της πολιτείας στην εξασφάλισή του. Ο πολιτειακός κώδικας, ο οποίος εντοπίζεται και στην παράγραφο 1, συσχετίζεται με τον κώδικα των αξιών δίνοντας έμφαση στο αξιακό πλαίσιο που πρέπει να διέπει την κατοχύρωση του προβλεπόμενου δικαιώματος. Η πολιτεία πρέπει, αφενός, να σέβεται το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή, αφετέρου να εξασφαλίσει καθεστώς μη διάκρισης (ισότητα ευκαιριών).

Συμπερασματικά, το άρθρο 31 κατοχυρώνει στο παιδί τις ελευθερίες αναφορικά με την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και τη συμμετοχή του στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή, οι οποίες συνιστούν πτυχές της ελευθερίας έκφρασης. Επιπλέον, από την αμυδρή παρουσία του πολιτειακού κώδικα, διαπιστώνεται η μη στενή συσχέτιση των προβλεπόμενων δικαιωμάτων με την πολιτεία, δηλαδή, η κατοχύρωσή τους δεν συνεπάγεται καθήκοντα και παροχές από τα συμβαλλόμενα κράτη. Αναμφισβήτητα, η θεσμοθέτηση των παραπάνω δικαιωμάτων, καθώς και ο τρόπος προσέγγισής τους προάγουν την κοινωνική δράση του παιδιού και εντείνουν την προοπτική αυτονόμησής του, αφού τόσο οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες, όσο και οι πολιτισμικές δράσεις συνεισφέρουν στην ενίσχυση του κοινωνικού του προφίλ. Το παιδί παρουσιάζεται ως ενεργός και αυτόβουλος συμμετέχων στη διαμόρφωση - εξέλιξη της πολιτισμικής και κοινωνικής ζωής, αποδεδειγμένο από την πατερναλιστική εξουσία των ενηλίκων. Τέλος, οι διατάξεις του άρθρου 31 δύνανται να αποκτήσουν περαιτέρω σημασιολογική ισχύ, μέσω της συμπερίληψης στους/ις φορείς δράσης (κώδικας των αξιών- προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών) των ειδικών κατηγοριών των παιδιών, όπως τα παιδιά με αναπηρίες ή τα παιδιά πρόσφυγες. Η συμμετοχή του παιδιού στην καλλιτεχνική ζωή και η ενασχόλησή του με παιχνίδια και άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες συνιστούν, χωρίς αμφιβολία, εναλλακτικούς τρόπους έκφρασης των ιδεών, απόψεων και αναγκών του.

Άρθρο 32

Η παράγραφος 1 του άρθρου 32, επενδυμένη με 6 κώδικες, πραγματεύεται το ζήτημα της παιδικής εργασίας. Ο εξαιρετικά ισχυρός κώδικας της κακοποίησης και η άρθρωσή του με τον επαγγελματικό κώδικα και τον κώδικα του παιδιού στρέφουν σημασιολογικά την προσοχή σε μορφές εργασίας που επιδρούν ζημιογόνα στο παιδί (κίνδυνος στην εκπαίδευση, βλάβη στην υγεία και στην ανάπτυξη). Επιπλέον, από τη δομή που αφορά στο κώδικα του παιδιού, τον κώδικα της εξουσίας, τον κώδικα της προστασίας και τον επαγγελματικό κώδικα προκύπτει η κατοχύρωση του δικαιώματος αναφορικά με την παροχή προστασίας σε εργασιακά ζητήματα.

Η παράγραφος 2 περιλαμβάνει 7 κώδικες, από τους οποίους διακρίνεται ποσοτικά με 7 αναφορές ο κανονιστικός κώδικας. Καθίσταται φανερό πως το σημαίνον μήνυμα της παραγράφου αφορά στο ρυθμιστικό πλαίσιο (κανονιστικός κώδικας) της πολιτείας (πολιτειακός κώδικας) που πρέπει να διέπει τον τομέα της επαγγελματικής απασχόλησης (επαγγελματικός κώδικας) με σκοπό την εξασφάλιση (κώδικας της εγγύησης) της υγιούς ανάπτυξης του παιδιού. Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι η ενασχόληση του παιδιού με επαγγελματικές δραστηριότητες συνεπάγεται τη λήψη εκτενούς εύρους μέτρων από την πολιτεία με στόχο την εξάλειψη πιθανών κινδύνων στην ανάπτυξή του.

Το άρθρο 32, συνεπώς, κατοχυρώνει το δικαίωμα προστασίας του παιδιού από επιβλαβείς για την ανάπτυξή του μορφές εργασίας και, μάλιστα, σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο, η απόλαυσή του εξαρτάται από τη λήψη μέτρων εκ μέρους των συμβαλλόμενων κρατών. Οι δημιουργοί της Σύμβασης εξάιρουν με τον τρόπο αυτόν τη προστατευτική δράση των ενηλίκων στην ανάπτυξη του παιδιού και, ταυτόχρονα, επισημαίνουν τη φυσική του αδυναμία του για την προάσπιση του συμφέροντός του. Η εξουσιοδοτική φύση του δικαιώματος δύναται να αναφέρεται στη δυνατότητα του παιδιού να εκφράζει τη γνώμη του σχετικά με την ανάγκη παροχής προστασίας και τη συμμετοχή του στις αποφάσεις σχετικά με το αν θα εργάζεται, το είδος της προσφερόμενης εργασίας, τη διάρκεια της απασχόλησης κ.ά. Αξίζει, τέλος, να επισημανθεί πως η Σύμβαση δεν προτείνει την κατάργηση της παιδικής εργασίας, αναγνωρίζοντας τις εν δυνάμει επωφελείς συνέπειές της στη ζωή του παιδιού· ωστόσο, δεν προβλέπει το δικαίωμα στην εργασία, επιδιώκοντας ενδεχομένως να τονίσει την προστασία που πρέπει να εξασφαλίζεται κατά την είσοδο του παιδιού στην αγορά εργασίας.

Άρθρο 33

Το άρθρο 33 προβάλλει μία ακόμη μορφή κακοποίησης του παιδιού, η οποία αναφέρεται στην εκμετάλλευση και την έκθεση σε κίνδυνο από τη χρήση, παραγωγή και διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών (κώδικας της κακοποίησης). Παράλληλα, μέσω του ισχυρού κανονιστικού κώδικα επισημαίνεται το εκτενές εύρος ενεργειών που πρέπει να υλοποιηθεί από τα συμβαλλόμενα κράτη για την προστασία του παιδιού και αφορά στη νομοθεσία, τη διοίκηση, την κοινωνική ζωή και την εκπαίδευση.

Το υπό ανάλυση άρθρο, συνεπώς, κατοχυρώνει ένα ακόμη δικαίωμα προστασίας στο παιδί -αν και απουσιάζει ο κώδικας της εξουσίας-, η εφαρμογή του οποίου επαφίεται σε δράσεις της πολιτείας. Η παρουσία του εξαιρετικά ισχυρού κανονιστικού κώδικα δίνει έμφαση στην πατερναλιστική μέριμνα των ενηλίκων και, συγχρόνως, υπονομεύει την ενεργή δράση του παιδιού. Η πιθανώς εσκεμμένη απουσία του κώδικα της εξουσίας δεν αφήνει περιθώριο συμμετοχής του παιδιού σε διαδικασίες και αποφάσεις που αφορούν στις εξαρτησιογόνες ουσίες, εντείνοντας την υποχρέωση ενεργοποίησης της πολιτείας για την προάσπιση των συμφερόντων του. Ωστόσο, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η παροχή προστασίας του παιδιού από την πολιτεία σε ζητήματα που αφορούν στις εξαρτησιογόνες ουσίες αν και επισημαίνει την τρωτότητα της παιδικής ηλικίας, αποσκοπεί στην επίτευξη της αυτονομίας του, τόσο στην τρέχουσα ηλικιακή φάση, όσο και στη μελλοντική, μέσω του ελέγχου των εξαρτήσεών του. Παράλληλα, μέσω της θέσπισης μέτρων που αφορούν και στην εκπαίδευση, προσφέρεται η δυνατότητα στο παιδί να ενημερωθεί σχετικά τις εξαρτήσεις και να προασπίσει την υγεία του, ασκώντας έτσι την αυτορρύθμισή του. Κοντολογίς, το παιδί συμμετέχει στη διαδικασία προστασίας του, επωμιζόμενο μερίδιο ευθύνης από την πολιτεία.

Άρθρο 34

Το άρθρο 34, εμπλουτίζει περαιτέρω το ζήτημα της κακοποίησης του παιδιού, μέσω ενός ισχυρού κώδικα της κακοποίησης που αναφέρεται στη σεξουαλική εκμετάλλευση του παιδιού. Παράλληλα, μέσω του πολιτειακού κώδικα και της άρθρωσής του με τον κώδικα της προστασίας και τον κανονιστικό κώδικα καταδεικνύεται ο ρόλος της πολιτείας στην προστασία του παιδιού από τη σεξουαλική κακοποίηση. Εξετάζοντας τη δομή του κώδικα της σεξουαλικής κακοποίησης (σεξουαλική εκμετάλλευση, σεξουαλική βία, παρακίνηση ή

εξαναγκασμός σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα, εκμετάλλευση για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες, εκμετάλλευση για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα), διαπιστώνεται η επιδίωξη ενδεδειγμένης ανάπτυξης των πρακτικών που συνθέτουν αυτήν την επαχθή μορφή παιδικής κακοποίησης, επισημαίνοντας έτσι τη πολυμορφία - πολυπλοκότητα που τη χαρακτηρίζουν και, συνάμα, υποστηρίζεται το ευρύ φάσμα μέτρων που καλείται η πολιτεία να θεσπίσει για την εξάλειψή της. Επιπλέον, παρατηρείται, όπως και στο άρθρο 33 η απουσία του κώδικα της εξουσίας, παραγκωνίζοντας έτσι οποιαδήποτε έκφραση της σεξουαλικής ελευθερίας του παιδιού. Στον αντίποδα, βέβαια, η προσθήκη του όρου «παράνομος» για τον προσδιορισμό των σεξουαλικών δραστηριοτήτων που εμπλέκεται το παιδί επιτρέπει την συναγωγή συνδηλώσεων αναφορικά με την ύπαρξη «νόμιμης» σεξουαλικής δραστηριότητας. Συμπερασματικά, το άρθρο 34 επιχειρεί να εξασφαλίσει την προστασία του παιδιού από τη σεξουαλική κακοποίηση με μέτρα που θεσμοθετούνται από την πολιτεία. Ο πολυσχιδής χαρακτήρας του φαινομένου δεν αφήνει περιθώρια προσωπικής δράσης, για τον λόγο αυτόν το παιδί προβάλλεται ως παθητικός δέκτης των θεσμοθετήσεων της πολιτείας.

Άρθρο 35

Το άρθρο 35, συνεχίζοντας το προστατευτικές προβλέψεις των προηγούμενων διατάξεων σχετικά με το ζήτημα της παιδικής κακοποίησης, προτάσσει τρεις ενέργειες (απαγωγή, πώληση, δουλεμπόριο) που σχετίζονται άμεσα με την κακοποίηση και ειδικότερα την οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση του παιδιού. Επιπλέον, μέσω του πολιτειακού κώδικα και του κανονιστικού κώδικα, επισημαίνεται το σύνολο των μέτρων που η πολιτεία καλείται να θεσμοθετήσει, προκειμένου να αποφευχθεί η μετατροπή του παιδιού σε αντικείμενο δόσοληψίας για οποιοδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή.

Εκτός από το άρθρο 35, σε διάφορα σημεία της Σύμβασης επιχειρείται ο καθορισμός ενός ρυθμιστικού πλαισίου που αφορά στη (νόμιμη ή μη) μετακίνηση του παιδιού. Στο άρθρο 11 προβλέπεται η λήψη μέτρων από την πολιτεία, επίσης σε εθνικό, διμερές ή πολυμερές επίπεδο, εναντίον των αθέμιτων μετακινήσεων του παιδιού στο εξωτερικό, ενώ το άρθρο 21, στο πλαίσιο της ρύθμισης των διακρατικών υιοθεσιών, καθορίζονται οι όροι τοποθέτησής του στο εξωτερικό. Συνάμα, στο άρθρο 10 κατοχυρώνεται η δυνατότητά του να μετακινείται μεταξύ των συμβαλλόμενων κρατών με σκοπό την οικογενειακή επανένωση και τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 22,

τα συμβαλλόμενα κράτη συνεργάζονται τόσο μεταξύ τους, όσο και με κυβερνητικούς ή μη οργανισμούς με στόχο τη επανασύνδεση του παιδιού πρόσφυγα με την οικογένειά του.

Άρθρο 36

Το άρθρο 36 συνίσταται σε 4 κώδικες, οι οποίοι εστιάζουν στην προστασία (κώδικας της προστασίας) του παιδιού από κάθε μορφή κακοποίησης (κώδικας της κακοποίησης). Οι διατάξεις του ανακεφαλαιώνουν, ουσιαστικά, με σύντομο και περιεκτικό τρόπο τις προβλέψεις των άρθρων 19, 32, 33, 34 και 35 που αφορούν σε διάφορες εκφάνσεις της κακοποίησης του παιδιού, καθώς και στην ανάγκη υπεράσπισης του από αυτές. Επιπλέον, μέσω της άρθρωσης του κώδικα της προστασίας, του κώδικα του παιδιού και του πολιτειακού κώδικα σηματοδοτείται ο καθοριστικός ρόλος της πολιτείας στην προάσπιση του συμφέροντος του παιδιού.

Αξίζει να επισημανθεί ότι ο προσδιορισμός «επιβλαβής για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας» στον όρο «εκμετάλλευση» δύναται να θεωρηθεί πλεονασμός, ωστόσο η επιλογή του αποσκοπεί στον ενδυνάμωση της συνδηλωτικής αξίας του δεύτερου αναφορικά με τις δυσάρεστες συνέπειες της εκμετάλλευσης του παιδιού στην ευημερία του. Επιπλέον, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το συμφέρον (ευημερία) του παιδιού -το οποίο σχετίζεται με τη δράση της πολιτείας και των ενηλίκων εν γένει- ενσωματώνεται στο υπό ανάλυση άρθρο, επισημαίνοντας με τον πιο emphaticό τρόπο την επιτακτική ανάγκη για θέσπιση μέτρων από την πολιτεία. Συμπερασματικά, το υπό μελέτη κείμενο αποτελεί ένα άρθρο «ομπρέλα» που συνοψίζει την ανάγκη προστασίας του παιδιού, λόγω της αδιαμφισβήτητης φυσικής του αδυναμίας, έναντι του πολυδιάστατου ζητήματος της παιδικής κακοποίησης και ταυτόχρονα, αντανakλά το προστατευτικό προσανατολισμό που υιοθετείται από τους δημιουργούς της Σύμβασης αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού.

Άρθρο 37

Από την ανάλυση των διατάξεων α και β του άρθρου 37 προκύπτουν 5 κώδικες, από τους οποίους διακρίνεται η σημασιολογική ισχύ του κυρωτικού κώδικα. Ο κυρωτικός κώδικας που αφορά στις ποινές και γενικότερα τις κυρώσεις, οι οποίες επιβάλλονται στο παιδί, εντοπίζεται 10 φορές και αρθρώνεται με όλους του κώδικες που αναδείχθηκαν από την ανάλυση, συνιστώντας έτσι τον σημασιολογικό πυρήνα του υπό ανάλυση κειμένου. Επιπλέον, εξετάζοντας λεπτομερέστερα το περιεχόμενό του

διαπιστώνεται μια σειρά από «σκληρές» τιμωρίες του ποινικού κώδικα, κάποιες από τις οποίες εξισώνονται σημασιολογικά με τον κώδικα της κακοποίησης, ενώ η αντιθετική του συσχέτιση με τον κώδικα του παιδιού σηματοδοτεί την επιδίωξη κατοχύρωσης ευνοϊκής μεταχείρισης αναφορικά με την ποινική αντιμετώπισή του. Επίσης, οι αναφορές του «έσχατου μέτρου» και της «μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας» ενισχύουν το προαναφερθέν μήνυμα και, προς την ίδια κατεύθυνση, η άρθρωση του κυρωτικού κώδικα με τον αναπτυξιακό κώδικα παρέχει μια γενική πρόβλεψη που αφορά στη συμπερίληψη του παράγοντα της ηλικίας κατά την απόδοση ποινών. Τέλος, ο σχηματισμός αντίθεσης εντός του νομικού - πολιτειακού κώδικα (παρανομία, αυθαιρεσία vs συμφωνία με τον νόμο) δίνει έμφαση στην εξασφάλιση αδιάβλητων διαδικασιών κατά την απονομή της δικαιοσύνης. Καθίσταται φανερό πως οι κυρώσεις (κυρωτικός κώδικας) που απονέμονται στο παιδί (κώδικας του παιδιού), καθώς και η τήρηση - εφαρμογή του νόμου (νομικός κώδικας) κατά την απόδοσή τους αποτελούν τη σημαίνουσα διάσταση των δύο πρώτων διατάξεων του κειμένου.

Οι διατάξεις γ και δ περιλαμβάνουν 11 κώδικες, μέσω των οποίων διευρύνονται τα νοήματα αναφορικά με τις κυρώσεις που απονέμονται στο παιδί. Η ειδοποιός διαφορά στην ιδεολογική φόρτισή τους συγκριτικά με τις προηγούμενες δύο διατάξεις έγκειται στην εμφάνιση του κώδικα της εξουσίας. Γίνεται αντιληπτό ότι τα δικαιώματα (κώδικα της εξουσίας) που κατοχυρώνονται στο παιδί (κώδικας του παιδιού) σχετικά με την ποινική μεταχείρισή του (κυρωτικός κώδικας) αποτελούν το σημαίνον μήνυμα του υπό ανάλυση κειμένου. Ειδικότερα, μέσω της δομής που αφορά στον κώδικα του παιδιού, τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα των ενδοοικογενειακών σχέσεων, προσδιορίζεται το δικαίωμα του παιδιού στη διατήρηση επαφής με τους/ις κηδεμόνες του. Η παραπάνω διάταξη επαναφέρει στο προσκήνιο τη σχέση του παιδιού με την οικογένειά του (όπως και τα άρθρα 7, 8, 9, 10, 22) και επαναδιατυπώνει το περιεχόμενο της παραγράφου 3 του άρθρου 9, στο οποίο προβλέπεται το δικαίωμα του παιδιού να έχει άμεση σχέση και επικοινωνία με τους γονείς του, εκτός εάν αυτό αντιτίθεται στο συμφέρον του. Επιπλέον, μέσω της δομής που αφορά στον κώδικα του παιδιού, τον κώδικα της εξουσίας και τον κώδικα της ελευθερίας της έκφρασης, προσδιορίζεται το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει στη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, και, συγκεκριμένα, η δυνατότητα να υποστηρίζεται νομικά και να εκφράζει τη γνώμη του. Το παιδί, μάλιστα, μπορεί να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας του, ενώπιον του

δικαστηρίου και δύναται να απαιτήσει τη λήψη ταχείας απόφασης για το ζήτημα αυτό. Οι παραπάνω διατάξεις εκθειάζουν την αυτόβουλη δράση του παιδιού, δικαιολογούν της εξουσιοδοτική φύση των δικαιωμάτων της Σύμβασης και ευθυγραμμίζονται απόλυτα με τις προβλέψεις του άρθρου 12, στις οποίες ορίζονται το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του, καθώς και η συμμετοχή του σε δικαστικές ή άλλες διαδικασίες της πολιτείας που το αφορούν.

Συμπερασματικά, το άρθρο 37 πραγματεύεται το ζήτημα των κυρώσεων που απονέμονται στο παιδί σε συνδυασμό με τις εξουσίες που του παραχωρούνται. Στο πρώτο μέρος του άρθρου κατοχυρώνεται καθεστώς ειδικής μεταχείρισης του παιδιού σχετικά με επαχθείς τιμωρίες και επισημαίνεται η ανάγκη αποφυγής αυθαιρεσιών κατά την απόδοσή τους, ενώ στο δεύτερο το παιδί εξουσιοδοτείται ως προς τη διαδικασία επιβολής κυρώσεων, τη σχέση με την οικογένειά του και τη δυνατότητα παροχής υποστήριξης. Επιπλέον, παρατηρείται αποδυναμωμένος ο ρόλος της πολιτείας, αν και οι παραπάνω διαπιστώσεις σχετίζονται άμεσα με το έργο της. Εικάζεται πως μέσω της μη ισχυρής παρουσίας της πολιτείας επιχειρείται η ενδυνάμωση της αυτόνομης δράσης του παιδιού (άρθρο 37δ). Επίσης, ανεπαίσθητη κρίνεται και η παρουσία του δικαστικού κώδικα ή άλλων συναφών με την απόδοση κυρώσεων κωδίκων, γεγονός που προσανατολίζει τις συνδηλώσεις σε όλες τις περιπτώσεις επιβολής ποινών, όπως στο σχολικό περιβάλλον (άρθρο 28, παρ. 2). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί η παρουσία του νομικού - πολιτειακού κώδικα, μέσω του οποίου, αφενός επισημαίνεται η νομιμότητα που πρέπει να διέπει τη διαδικασία επιβολής ποινών, αφετέρου, αντικατοπτρίζεται η εσωτερική έννομη τάξη των συμβαλλόμενων κρατών και, συνεπώς, εκδηλώνεται η αποδοχή της πολιτισμικής ετερογένειά τους από τη Σύμβαση.

Άρθρο 38

Η παράγραφος 1 του άρθρου 38 περιλαμβάνει 5 κώδικες, μέσω των οποίων δίνεται έμφαση στην υποχρέωση των συμβαλλόμενων κρατών να επιδεικνύουν σεβασμό (κώδικας των αξιών) προς τους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και κυρίως σε αυτούς που αφορούν στην προστασία του παιδιού σε περιπτώσεις πολεμικών συρράξεων. Οι παράγραφοι 2 και 3, επενδυμένες με 6 κώδικες, συνεισφέρουν στα νοήματα της προηγούμενης παραγράφου, προτάσσοντας τη θέσπιση μέτρων (κανονιστικός κώδικας) από την πολιτεία (πολιτειακός κώδικας) που εγγυώνται τον ορισμό ηλικιακών κριτηρίων (αναπτυξιακός κώδικας) αναφορικά με τη

στράτευση (στρατιωτικός κώδικας) και τη συμμετοχή ενός προσώπου σε ένοπλες συρράξεις (πολεμικός κώδικας). Τέλος, η παράγραφος 4 υποστηρίζει και πάλι την παροχή προστασίας (κώδικας της προστασίας) του παιδιού από την πολιτεία (πολιτειακός κώδικας) σε ενδεχόμενη πολεμική σύρραξη (πολεμικός κώδικας), μέσω της θεσμοθέτησης «όλων των δυνατών» μέτρων (κανονιστικός κώδικας).

Συμπερασματικά, το άρθρο 38 κωδικοποιεί τις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων κρατών σχετικά με την ανάμειξη του παιδιού σε πολεμικές συρράξεις και γενικά τη συμμετοχή του στις ένοπλες δυνάμεις. Τόσο στην πρώτη όσο και στην τέταρτη παράγραφο τονίζεται το καθήκον παροχής προστασίας στα παιδιά που θίγονται από ένοπλες συγκρούσεις, κατοχυρώνοντας με τον τρόπο αυτόν ένα ακόμη δικαίωμα προστασίας. Παράλληλα, μέσω των διατάξεων των παραγράφων 2 και 3, επισημαίνεται η συμπερίληψη του παράγοντα της ηλικίας στις προϋποθέσεις για την επιστράτευση ενός προσώπου. Σε καμία από τις παραγράφους του υπό ανάλυση άρθρου δεν ορίζεται ρητά η απαγόρευση ανάμειξης των παιδιών κάτω των δεκαοκτώ ετών σε ένοπλες συρράξεις, ωστόσο, το πρόσθετο προαιρετικό πρωτόκολλο για τη συμμετοχή των παιδιών σε ένοπλη σύρραξη προσδιορίζει ως κατώτατο αναπτυξιακό όριο συμμετοχής την ηλικία των δεκαοκτώ ετών.

Αξίζει, τέλος, να υποστηριχθεί η συνεισφορά της αναφοράς στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, η οποία εντοπίζεται στην πρώτη και την τέταρτη παράγραφο του υπό ανάλυση άρθρου. Ειδικότερα, μέσω της παρεμβολής της και της συσχέτισής της με τον κώδικα του παιδιού και τον κώδικα της προστασίας, επισημαίνεται η σύνδεση των δικαιωμάτων του παιδιού με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, κοντολογίς, η εξίσωση των δικαιωμάτων προστασίας του παιδιού με τα δικαιώματα προστασίας του ανθρώπου που πλήττεται από τον πόλεμο, ενώ η προσφυγή σε κανόνες δικαίου διεθνούς εμβέλειας, δύναται να λογιστεί ως παράγοντας ενίσχυσης του οικουμενικού χαρακτήρα των προβλέψεων της Σύμβασης.

Άρθρο 39

Το άρθρο 39 περιλαμβάνει 10 κώδικες οι οποίοι προβάλλουν το μήνυμα της αποκατάστασης (ιατρικός κώδικας, αναπτυξιακός κώδικας) του παιδιού - δέκτη κακοποιητικής μεταχείρισης ή κατάστασης (κώδικας της κακοποίησης, κυρωτικός κώδικας, πολεμικός κώδικας) με μέτρα (κανονιστικός κώδικας) της πολιτείας (πολιτειακός κώδικας). Διερευνώντας τον τρόπο ανάπτυξης του παραπάνω νοήματος, διαφαίνεται ότι η αποκατάσταση του παιδιού θύματος είναι μια διαδικασία που

αποβλέπει στη σωματική, πνευματική και κοινωνική του ανάπτυξη (σωματική και ψυχολογική ανάρρωση, κοινωνική επανένταξη). Προς την ίδια κατεύθυνση, η παρεμβολή του κώδικα της αυταξίας και της υγείας δίνει έμφαση στην υγιή ψυχοσωματική ανάπτυξη, την οποία πρέπει να ικανοποιούν οι προτεινόμενες για το παιδί παροχές της πολιτείας.

Το άρθρο 39 στρέφεται, συνεπώς, στην αποθυματοποίηση του παιδιού έναντι μιας σειράς επιβλαβών παραγόντων, οι οποίοι περιγράφονται μέσω του κώδικα της κακοποίησης, του κυρωτικού κώδικα και του πολεμικού κώδικα. Οι δημιουργοί της Σύμβασης προσδιορίζουν 7 περιπτώσεις που δύνανται να προσβάλλουν την παιδική ηλικία σε διάφορες πτυχές της. Η διαζευκτική παράθεσή τους αποσκοπεί πιθανώς στην αποφυγή καθορισμού διακριτών ορίων μεταξύ της τιμωρίας, της κακοποίησης και του πολέμου αναφορικά με τις ανεπιθύμητες συνέπειές τους. Δομείται, δηλαδή ένα σημασιολογικό σύστημα αλληλεπικάλυψης, μέσω του οποίου οι επιμέρους πρακτικές επιφορτίζονται ισοβαρώς σχετικά με την αρνητική επίδρασή τους στην ευημερία του παιδιού. Τέλος, το άρθρο 39 δύναται να θεωρηθεί ως νοηματικό συμπλήρωμα του άρθρου 36 στη προσπάθεια αποτελεσματικής αντιμετώπισης του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 36 αναφέρεται στην πρόληψη της κακοποίησης του παιδιού, ενώ το άρθρο 39 στην αντιμετώπιση των δυσάρεστων συνεπειών της.

Άρθρο 40

Η παράγραφο 1 του άρθρου 40 αποτελείται από 9 κώδικες, εκ των οποίων ο ποινικός κώδικας με 3 αναφορές είναι ο ισχυρότερος ποσοτικά και αναφέρεται στη συσχέτιση του παιδιού με αξιόποινες πράξεις και συμπεριφορές. Παράλληλα, από την άρθρωσή του ποινικού κώδικα με τον κώδικα της αυταξίας, τον δημόσιο - πολιτειακό κώδικα, τον ηλικιακό κώδικα και τον κώδικα της κοινωνικής ανάπτυξης, προσδιορίζεται ο ιδεατός τρόπος αντιμετώπισης του παιδιού παραβάτη. Ειδικότερα, η μεταχείρισή του πρέπει να εναρμονίζεται με το αίσθημα της προσωπικής του αξίας, το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και την προοπτική εξέλιξής του σε κοινωνικό κυρίως επίπεδο. Συνάμα, η παρουσία του κώδικα της εξουσίας, αλλά και η συσχέτιση του με τον κώδικα του παιδιού και τον ποινικό κώδικα επιχειρεί να επισημάνει την μη παθητική στάση του παιδιού παραβάτη αναφορικά με τον τρόπο μεταχείρισής του. Οι παραπάνω προβλέψεις επεκτείνουν σημασιολογικά τις διατάξεις του άρθρου 37γ, στις

οποίες τονίζεται επίσης η ανάγκη σεβασμού της προσωπικής αξίας του παιδιού κατά την ποινική αντιμετώπισή του.

Η παράγραφος 2 εμπλουτίζει τα νοήματα της πρώτης, δίνοντας έμφαση στον κώδικα της εξουσίας, μέσω του οποίου προσδιορίζονται τα δικαιώματα του παιδιού κατά τη δικαστική διευθέτηση των ποινικών του ζητημάτων. Από αυτά διακρίνεται, αναμφισβήτητα, η ελευθερία της έκφρασης, η οποία σηματοδοτεί την ενεργό συμμετοχή του παιδιού στη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης και συνίσταται στην ενημέρωση σχετικά με την «ποινική» του κατάσταση, την υποβολή ερωτήσεων στους μάρτυρες κατά την ακροαματική διαδικασία, αλλά και στη δυνατότητα αίτησης για υποστήριξη από αρμόδιους/ες επαγγελματίες, Επιπλέον, το παιδί που εμπλέκεται σε αξιόποινες πράξεις μπορεί να αρνηθεί να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, ενώ δύναται να προσφύγει σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο με σκοπό την εκ νέου διερεύνηση της απόφασης που λήφθηκε.

Στις παραπάνω διατάξεις ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο νομικός - πολιτειακός κώδικας, μέσω του οποίου επισημαίνεται η νομιμότητα που πρέπει να χαρακτηρίζει την εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν στο παιδί, αλλά και γενικότερα τον χαρακτήρισμό του ως ύποπτο, κατηγορούμενο κ.λπ.. Μάλιστα, η πιστή τήρηση της (εγχώριας ή διεθνούς) νομοθεσίας κατά την ποινική αντιμετώπιση του παιδιού αξιολογείται ως ιδιαίτερα σημαντική, καθώς τονίζεται και στο άρθρο 37β. Επιπλέον, μέσω της παρεμβολής του κώδικα της κηδεμονίας επισημαίνεται η συμμετοχή και των κηδεμόνων του παιδιού κατά τη διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης.

Η παράγραφος 3 περιλαμβάνει 5 κώδικες, με τους οποίους προτάσσεται το καθήκον θέσπισης μέτρων από την πολιτεία «εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά». Ο ρόλος των συμβαλλόμενων κρατών στη μεταχείριση παιδιών που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου προβάλλεται (αμυδρά) και στις 2 προηγούμενες παραγράφους, ωστόσο, η παράγραφος 3 δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συμβολή τους μέσω του εξαιρετικά ισχυρού κανονιστικού κώδικα. Παράλληλα, η παρουσία του αναπτυξιακού κώδικα υπογραμμίζει τη συμπερίληψη της ηλικίας του παιδιού ως παράγοντα για τον ποινικό του «χαρακτήρισμό». Παρατηρείται, λοιπόν, η επιδίωξη κατοχύρωσης ευνοϊκής μεταχείρισης του παιδιού δράστη και προς την ίδια κατεύθυνση συνεισφέρει η αναφορά στον εξωδικαστικό διακανονισμό (μη προσφυγή στη δικαιοσύνη) για την επίλυση ποινικών ζητημάτων που αφορούν στο παιδί.

Τέλος, η παράγραφος 4 προτάσσει ξανά την ανάγκη θέσπισης μέτρων, μέσω του κανονιστικού κώδικα, τα οποία αποβλέπουν στη ρύθμιση του τρόπου μεταχείρισης του παιδιού που έχει καταδικαστεί λόγω ποινικών του υποθέσεων. Τα μέτρα αφορούν κυρίως στην επιμέλεια του παιδιού (κώδικας της κηδεμονίας) και την εκπαίδευσή του (εκπαιδευτικός κώδικας) και καλούνται να διαμορφώσουν συνθήκες που προάγουν την ευημερία του. Διαπιστώνεται, δηλαδή, πως οι δημιουργοί της Σύμβασης εγκαταλείπουν τις πρακτικές ιδρυματοποίησης (όπως διαπιστώθηκε και στο άρθρο 20 που αφορά σε εναλλακτικές μορφές επιμέλειας) και προτείνουν διαφορετικούς τρόπους μεταχείρισής του. Η παραπάνω διαπίστωση ευθυγραμμίζεται με την πρόβλεψη του άρθρου 37β, σύμφωνα τη οποία η κράτηση ή φυλάκιση του παιδιού πρέπει να αποτελεί «έσχατο μέτρο» και να είναι «της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας»

Συμπερασματικά, το άρθρο 40 της Σύμβασης πραγματεύεται το ενδεχόμενο ανάμειξης του παιδιού σε ποινικά αδικήματα. Στις παραγράφους 1 και 4 παρατίθενται οδηγίες για τον ορθό τρόπο μεταχείρισης του και, ειδικότερα, προτείνονται τρόποι συμπεριφοράς, οι οποίοι προάγουν την ευημερία του. Η αρχή του ύψιστου συμφέροντος εντοπίζεται, συνεπώς, και στην περίπτωση του παιδιού που είναι ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο και, σύμφωνα με τις προβλέψεις των προαναφερθεισών παραγράφων, αφορά στην εξασφάλιση της αξιοπρέπειας του, την καλλιέργεια σεβασμού για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των άλλων, καθώς και στην ενίσχυση του κοινωνικού του προφίλ.

Επιπλέον, στην παράγραφο 2 και 3 διατυπώνονται δικονομικού ενδιαφέροντος διευθετήσεις, μέσω των οποίων προσδιορίζονται τα δικαιώματα του παιδιού που είναι ύποπτο, κατηγορείται ή έχει καταδικαστεί για παράβαση του ποινικού νόμου. Οι επιμέρους προβλέψεις της παραγράφου 2 κατοχυρώνουν την ενεργό συμμετοχή του στις ενδεχόμενες δικαστικές διαδικασίες που συνεπάγεται η ενοχοποίησή του και ενισχύουν την αυτόνομη δράση του παιδιού, ευθυγραμμίζοντας το ιδεολογικό φορτίο του άρθρου με τις διατάξεις του άρθρου 12, που υποστηρίζουν την αυτορρύθμιση του. Τέλος, μέσω της παραγράφου 3 τονίζεται η συνεισφορά των συμβαλλόμενων κρατών στην (ευνοϊκή) μεταχείριση του κατηγορούμενου παιδιού, μέσω της θεσμοθέτησης μιας ευρείας σειράς διατάξεων.

Οι διατάξεις του άρθρου 40 λειτουργούν συμπληρωματικά στις αντίστοιχες του άρθρου 37 και συνδιαμορφώνουν το προτεινόμενο μοντέλο της Σύμβασης για τη μεταχείριση του παιδιού που είναι ύποπτο, κατηγορούμενο ή υφίσταται κυρώσεις για

ποινικές παραβάσεις. Βασικά χαρακτηριστικά του μοντέλου αυτού είναι ο μετριασμός της αυστηρότητας στις αποφάσεις που λαμβάνονται για το παιδί, η κατοχύρωση μιας σειράς δικαιωμάτων που πρέπει να απολαμβάνει, καθώς και η πιστή εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας.

Άρθρο 41

Το άρθρο 41⁶⁴, λειτουργώντας ως κατακλείδα στα προτεινόμενα για το παιδί δικαιώματα, προτάσσει τις ευνοϊκότερες διατάξεις της εσωτερικής έννομης τάξης (νομικός - πολιτειακός κώδικας) των συμβαλλόμενων κρατών που αναφέρονται στα δικαιώματα (κώδικας της εξουσίας) του παιδιού, έναντι εκείνων της Διεθνούς Σύμβασης. Πρόκειται για έναν σημασιολογικό «επίλογο», μέσω του οποίου θα μπορούσε να υποστηριχθεί αφενός ότι οι δημιουργοί της διάκεινται θετικά προς το εσωτερικό δίκαιο των επιμέρους κρατών, αφετέρου η λειτουργία του είναι να ενθαρρύνει - προτρέψει τα συμβαλλόμενα κράτη να τροποποιήσουν την υπάρχουσα νομοθεσία τους, διευρύνοντας το ελάχιστο της προστασίας που παρέχει η Διεθνής Σύμβαση στα δικαιώματα του παιδιού.

⁶⁴ Σύμφωνα με τον Μέλφο (2002:447), το άρθρο 41 εισάγεται για να κατοχυρώσει την καταρχήν προτεραιότητα των ενδεχόμενων ευνοϊκότερων διατάξεων για τα δικαιώματα του παιδιού που περιλαμβάνονται στην κείμενη νομοθεσία, ανεξάρτητα από την ισχύ των διεθνών συμβάσεων στην ιεραρχία των κανόνων δικαίου του κάθε συμβαλλόμενου κράτους.